Valérie Perrin

APĂ PROASPĂTĂ PENTRU FLORI

LITERA

buzz BOOKS

VALÉRIE PERRIN

APĂ PROASPĂTĂ PENTRU FLORI

Traducere din limba franceză şi note
EDUARD CLAUDIU BRĂILEANU

LITERA
Bucureşti

Changer l'eau des fleurs
Valérie Perrin
Copyright © Editions Albin Michel – Paris 2018

Editura Litera
tel.: 0374 826635; 021 3196390; 031 4251619
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro
Apă proaspătă pentru flori
Valérie Perrin

Copyright © 2021 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii
Redactor: Rodica Bogdan
Corector: Ionel Palade
Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare şi prepress: Bogdan Coscaru

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidraşcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
PERRIN, VALÉRIE
Apă proaspătă pentru flori / Valérie Perrin;
trad. Din lb. Franceză: Eduard Claudiu Brăileanu. –
Bucureşti: Litera, 2021
ISBN 978-606-33-7308-4
ISBN EPUB 978-606-33-7570-5
I. Brăileanu, Eduard Claudiu (trad.)
821.111

Cuprins

1 7
2 8
3 11
4 15
5 21
6 24
7 32
8 36
9 38
10 44
11 47
12 51
13 55
14 61
15 66
16 70
17 71
18 74
19 77
20 80
21 84
22 88
23 90
24 95
25 99
26 103
27 109
28 113
29 119
30 123
31 126
32 132
33 136
34 148
35 153
36 157
37 160
38 164
39 171

40 177
41 179
42 185
43 189
44 194
45 198
46 204
47 208
48 216
49 217
50 221
51 224
52 228
53 230
54 234
55 237
56 242
57 249
58 254
59 261
60 266
61 269
62 288
63 293
64 300
65 301
66 304
67 306
68 313
69 316
70 320
71 326
72 333
73 337
74 341
75 344
76 348
77 358
78 368
79 371
80 375
81 382
82 390
83 397

84 402
85 406
86 411
87 416
88 419
89 428
90 435
91 448
92 457
93 467
94 470
Mulțumiri 472

Părinților mei, Francine şi Yvan Perrin.
Pentru Lopez „Paquita”
şi Sophie Daull.

1

O singură ființă ne lipseşte şi tot universul nostru rămâne gol.

Vecinilor mei nu le este frică de nimic. Nu au griji, nu se îndrăgostesc, nu-si rod unghiile, nu cred în destin, nu-si fac promisiuni, nu figurează în registrele Casei de Sănătate, nu plâng, nu-si caută cheile, ochelarii, telecomanda, copiii, fericirea.

Nu citesc, nu plătesc impozite, nu țin regim, n-au preferințe, nu-si schimbă părerile, nu-si fac patul, nu fumează, nu fac liste, nu stau prea mult pe gânduri ca să spună ceva. Sunt de neînlocuit.

Nu sunt linguşitori, ambițioşi, ranchiunoşi, spilcuiți, meschini, generoşi, geloşi, neglijați, curați, sublimi, drăguți, zgârie-brânză, zâmbitori, vicleni, violenți, îndrăgostiți, morocănoşi, ipocriți, blânzi, duri, blegi, răi, mincinoşi, hoți, cartofori, puturoşi, sinceri, unşi cu toate alifiile, optimişti.

Vecinii mei sunt morți.

Singura diferență între ei este dată doar de lemnul din care le sunt făcute sicriele: stejar, pin sau mahon.

2

Ce să fac dacă nu-ti mai aud paşii? Nu mai ştiu dacă viata ta sau a mea s-a dus.

Mă numesc Violette Toussaint. Am fost paznic de barieră, acum sunt portar la cimitir.

Îmi savurez viața, sorb din ea cu înghițituri mici, ca din ceaiul de iasomie cu miere. Când vine seara si închid porțile cimitirului, când agăț apoi cheile de uşa băii, mă simt ca în rai.

Şi nu mă refer aici la raiul vecinilor mei. Nici gând! Ci la paradisul celor vii: o înghițitură de vin de Porto – vechi de prin 1983, cică –, pe care mi-l aduce Jose-Luis Fernandez în fiecare an, la 1 septembrie. Un strop de vacanță turnată într-un păhărel de cristal, un fel de vară indiană[1] pe care mi-o servesc pe la ora 19.00, indiferent dacă plouă, ninge sau bate vântul.

Două degetare de lichid rubiniu. Sângele viilor din Porto. Închid ochii. Şi savurez. O singură picătură mi-e de-ajuns să-mi fac seara mai frumoasă. Doar două picături, pentru că îmi place starea de bine, nu si alcoolul.

Jose-Luis Fernandez aduce flori la mormântul lui Marie Pinto, căsătorită Fernandez (1956-2007), o dată pe săptămână, mai puțin în luna iulie, când preiau eu sarcina aceasta. Aşa se face că primesc vinul, drept mulțumire.

Prezentul meu este prezentul clipei. Mi-o repet în fiecare dimineață când deschid ochii.

Am fost foarte nefericită, aproape distrusă. Viața mea nu mai avea niciun sens. Eram goală sufleteşte. Am fost ca

[1] *Vară indiană* (sau *Vara Sfântului Martin)* – expresie ce indică o perioadă cu vreme însorită si cu temperaturi agreabile, după primele geruri de toamnă (octombrie – noiembrie).

vecinii mei, poate chiar mai rău. Funcțiile mele vitale erau active, dar eu nu mai trăiam. Nu mai purtam povara sufletului, care se pare că are o anume greutate, chiar dacă eşti slab sau gras, înalt sau scund, tânăr sau bătrân.

Dar cum nu mai simțisem niciodată gustul durerii, mi-am spus că va trece repede. Într-o bună zi trebuie să se termine şi cu durerea.

Viața mea a început prost. M-am născut, fără să-mi fi cunoscut vreodată părinții, în nordul departamentului Ardennes, într-o fundătură de lângă granița cu Belgia, unde climatul este considerat *continental oceanic* (ploi puternice toamna si geruri frecvente iarna), acolo unde îmi imaginez că s-a îmbolnăvit Jacques Brel[2].

Când am apărut pe lume, nu am scos niciun sunet. Aşa că m-au pus deoparte, ca pe un colet de 2,670 kg, fără timbru si fără numele destinatarului, cât timp se ocupau ei de formalitățile administrative necesare pentru a mă declara plecată din lume înainte chiar de a fi intrat în ea.

Născută moartă. Copil fără viață si fără nume de familie.

Moaşa trebuia să-mi găsească repede un prenume, ca să poată completa formularele, aşa că a ales Violette. Cred că a vrut să-mi spună astfel pentru că eram vânătă din cap până-n picioare. Când pielea mea a început să-si schimbe culoarea spre roz si când femeia a trebuit să-mi completeze actul de naştere, nu mi-a mai schimbat numele.

M-au pus pe calorifer. Pielea mea se încălzise. Pântecul mamei mele, care, probabil, nu mă dorise, îmi răcise trupul. Dar căldura m-a trezit la viață. De aceea iubesc eu fără îndoială atât de mult vara, încât nu am ratat niciodată vreo ocazie să mă scald în primele raze ale soarelui, precum floarea-soarelui.

Numele meu de fată este Trenet, la fel ca Charles[3]. După ce m-a numit Violette, aceeaşi moaşă mi-a dat, negreşit, şi

---

[2] Jacques Brel (1929-1978) – cantautor, actor si realizator de film belgian.

[3] Charles Trenet (1913-2001), cantautor celebru de origine franceză, cu o activitate muzicală întinsă pe mai bine de 60 de ani.

numele de familie. Probabil că îi plăcea Charles. Aşa cum l-am iubit si eu la rândul meu. Multă vreme l-am privit ca pe un fel de văr îndepărtat sau ca pe un unchi din America pe care nu l-am întâlnit niciodată. Când îți place mult un cântăreț, datorită energiei pe care ți-o dă când îi fredonezi cântecele, ai putea spune că ai o legătură aproape parentală cu el.

Numele de Toussaint l-am primit mai târziu, când m-am căsătorit cu Philippe Toussaint[4]. Având un aşa nume, ar fi trebuit să mă tem de el. Dar sunt si bărbați care se numesc Printemps[5] si care îşi snopesc soțiile. Chiar dacă ai nume drăguț, aceasta nu te împiedică să fii un ticălos.

Mama nu mi-a lipsit niciodată. Doar atunci când am avut febră. Când am fost într-o stare bună de sănătate, deja crescusem. M-am înălțat dreaptă ca o prăjină, de parcă absența părinților mi-ar fi pus un arac drept sprijin pentru coloana vertebrală. Şi acum am silueta dreaptă. Aceasta este o caracteristică a mea. N-am fost niciodată încovoiată, nici măcar în zilele grele. Mă întreabă oamenii adesea dacă am făcut dans. Răspund că nu. Că doar viața m-a disciplinat, m-a urcat si m-a coborât în fiecare zi.

[4] *Toussaint* – Sărbătoarea Tuturor Sfinților, cunoscuți si necunoscuți în religiile romano-catolică, protestantă, anglicană. Se sărbătoreşte la 1 noiembrie.

[5] Primăvară, în limba franceză.

3

Să mă ia sau să îi ia pe cei dragi mie, pentru că toate cimitirele devin grădini într-o zi.

În anul 1997, când au automatizat bariera unde lucram, eu si soțul meu ne-am pierdut slujbele. Ne-au dat si la ziar: eram ultimele victime colaterale ale progresului, cantonierii care mai manevrau ultima barieră manuală din Franța. Ca să ilustreze articolul, ziaristul ne-a făcut o poză. Pentru ea, Philippe Toussaint a pus chiar o mână în jurul taliei mele. Dumnezeule, ce ochi trişti am în acea fotografie, chiar dacă zâmbeam!

În ziua apariției articolului, Philippe Toussaint s-a întors acasă de la defuncta AMPE[6] cu moartea în suflet: tocmai îşi dădea seama că trebuie să muncească. Căpătase obiceiul să mă lase pe mine să fac totul în locul lui. Odată cu el, câştigasem potul cel mare în ceea ce priveşte nivelul de lene la un bărbat. Toate numerele favorite, plus *jackpotul* aferent.

Ca să-i ridic moralul, i-am întins un anunț dintr-un ziar: *Paznic la cimitir, o meserie de viitor.* S-a uitat la mine de parcă îmi pierdusem mințile. În 1997 mă privea în fiecare zi ca şi cum îmi pierdusem mințile. Oare un bărbat care nu-şi mai iubeşte nevasta pe care a iubit-o la un moment dat se uită mereu la ea de parcă a înnebunit?

I-am explicat că dădusem din întâmplare peste anunț, că primăria din Brancion-en-Chalon căuta un cuplu de paznici pentru cimitir. Şi că morții au ore fixe când sunt aduşi, plus că se face mai puțin zgomot decât la trenuri. Că am vorbit cu primarul şi acesta este gata să ne angajeze

---

[6] *AMPE – Agence Naționale Pour L'Emploi,* Agenția națională a Franței pentru ocuparea forței de muncă.

imediat.

Bărbatu-meu nu m-a crezut. Cică nu crede în întâmplare şi că mai bine crapă decât să meargă *la munca de jos,* să facă meseria asta de şacal!

A pornit apoi televizorul şi a început să joace *Mario* 64[7]. Scopul jocului era să adune toate stelele. Eu nu voiam să adune decât o singură stea: pe cea bună. La aceasta m-am gândit când l-am văzut pe Mario alergând să o salveze pe prinţesa Peach, răpită de Bowser.

Atunci am insistat. I-am spus că dacă devenim portari la cimitir, o să avem un salariu fiecare, că o să fie mult mai bine decât la barieră, că morţii aduc mai mulţi bani decât trenurile. Că o să avem o locuinţă de serviciu foarte cochetă, cu toate cheltuielile incluse. Că o să putem astfel schimba casa unde locuiam de ani de zile, o ruină în care iarna intra apa ca într-o epavă, iar vara era la fel de călduroasă ca la Polul Nord. Că ar fi un nou început de care avem nevoie, că o să punem draperii drăguţe la ferestre, ca să nu vedem nimic de la vecini, cruci, văduve si aşa mai departe. Că draperiile vor fi graniţa dintre viaţa noastră şi tristeţea celorlalţi. Aş fi putut să îi spun adevărul, că draperiile ar fi şi graniţa dintre tristeţea mea şi a celorlalţi. Dar mai bine nu. Să nu spun nimic. Doar să-l conving. Să îi arăt partea bună, ca să îl conving.

Ultimul argument pe care i l-am adus: i-am promis că nu o să aibă NIMIC de făcut. Că trei gropari se ocupau deja de întreţinere, de gropi şi de amenajarea cimitirului. Că, de fapt, toată treaba consta în a deschide şi închide porţile. Aşa, ca să arăţi că eşti acolo. Cu un program deloc complicat. Că o să avem concedii şi weekenduri lungi ca viaductul de la Valserine. Si că voi face eu totul. Adică ce mai rămâne de făcut.

Supereroul Mario s-a oprit din alergat. Prinţesa a rămas descumpănită.

Înainte de culcare, Philippe Toussaint a citit din nou

[7] *Super Mario 64* – joc video dezvoltat de Nintendo.

anunțul: *Paznic la cimitir, o meserie de viitor.*

Bariera noastră se găsea la Malgrange-sur-Nancy. Pe vremea aceea încetasem să mai trăiesc. Mai corect ar fi dacă aş spune: *Pe vremea aceea, când eram moartă.* Mă trezeam, mă îmbrăcam, mă duceam la lucru, făceam cumpărăturile, dormeam. Cu un somnifer. Poate două. Sau chiar mai multe. Si mă uitam la bărbatu-meu cum mă privea de parcă îmi pierdusem minţile.

Sarcinile mele la lucru erau îngrozitor de dificile. Coboram şi ridicam bariera de vreo paisprezece ori pe zi, în toate zilele săptămânii. Primul tren trecea la ora 4.50, iar ultimul la 23.04. Căpătasem în minte automatisme de la semnalele barierei. Le auzeam înainte chiar de pornirea alarmei. În mod normal, cadenţa aceasta infernală trebuia împărţită, să o facem pe rând. Dar singurele lucruri dragi lui Philippe Toussaint erau motocicleta si corpurile amantelor.

Şi cât m-au făcut să visez călătorii pe care i-am văzut trecând! Nu erau totuşi decât nişte trenuri regionale, neînsemnate, ce legau Nancy de Epinal şi se opreau cam de douăsprezece ori în cătune risipite, ca să asigure transportul localnicilor. Cât de mult îi invidiam pe acei oameni! Îmi imaginam că se duc la nişte întâlniri unde mi-aş fi dorit şi eu să ajung, aşa cum le aveau călătorii ce-i vedeam defilând prin faţa ochilor.

****

Ne-am pornit spre Bourgogne la trei săptămâni după apariţia articolului. Am trecut de la gri la verde. De la asfalt la câmpie, de la mirosul căii ferate la cel de ţară.

Am ajuns la cimitirul din Brancion-en-Chalon pe 15 august 1997. Franţa era în vacanţă. Toţi plecaseră în toate direcţiile. Păsările care, de obicei, zboară de la un mormânt la altul nu mai zburau. Pisicile ce se întindeau între ghivecele de flori dispăruseră. Era prea cald chiar şi pentru furnici şi şopârle, căci bucăţile de marmură erau prea fierbinţi. Groparii erau plecaţi în concediu, noii defuncţi lipseau şi ei. Aşa că rătăceam singură pe mijlocul aleilor,

citind numele unor oameni pe care nu i-aş fi cunoscut niciodată. Şi, totuşi, m-am simțit imediat în largul meu: acolo mi-era locul.

4

Ființa este eternă, existența, o trecere, iar memoria veşnică va fi mesajul acestei treceri.

Când adolescenții nu bagă gumă de mestecat în broasca porților grele, eu mă ocup să le deschid si să le închid.

Programul de funcționare se modifică în funcție de anotimp.

De la ora 8.00 la 19.00 în perioada 1 martie – 31 octombrie.

De la 9.00 la 17.00 în intervalul 2 noiembrie – 28 februarie.

Nimeni nu a stabilit ceva pentru 29 februarie.

Pe 1 noiembrie avem deschis de la 7.00 la 19.00.

Am preluat si sarcinile soțului meu după plecarea lui – mai exact, după dispariția sa. Philippe Toussaint figura ca *dispariție suspectă* în fişierul național al Jandarmeriei. Îmi mai rămâneau câțiva bărbați în preajmă. Cei trei gropari, Nono, Gaston şi Elvis. Cei trei ofițeri de pompe funebre, frații Lucchini, pe nume Pierre, Paul, Jacques, împreună cu preotul, Cedric Duras. Cu toții trec pe la mine de mai multe ori pe zi. Vin să bea un păhărel sau să mănânce o prăjitură de casă. Mă ajută şi la grădina de legume, dacă am de cărat saci de mraniță sau dacă am de reparat vreo țeavă stricată. Îi văd ca pe nişte prieteni sau colegi de muncă. Chiar dacă nu sunt acasă, ei pot intra în bucătăria mea, să îşi facă o cafea, să îşi spele ceaşca şi apoi să plece.

Groparii fac o treabă ce stârneşte repulsie, dezgust. Şi totuşi, cei din cimitirul meu sunt oamenii cei mai blânzi şi mai simpatici din viața mea.

Nono este persoana în care am cea mai mare încredere. Este un bărbat înalt, cu poftă de viață în sânge. Orice îl

amuză şi nu spune niciodată *nu.* Mai puțin când trebuie să asiste la îngroparea unui copil. Atunci lasă treaba aceasta altora. *Celor care au mai mult curaj,* cum spune el. Nono seamănă cu Georges Brassens[8] şi îl amuză mereu că sunt singura persoană din lume care îi spune că seamănă cu Georges Brassens.

Gaston este maestrul stângăciilor. Are mişcări dezarticulate. Pare că este în permanență beat, chiar dacă nu bea decât apă. În timpul ceremoniilor de înmormântare se aşază între Nono şi Elvis, pentru eventualitatea când şi-ar pierde echilibrul. Sub picioarele lui Gaston pare că există un cutremur continuu. Din cauza lui cad cei din preajmă, cade şi el, răstoarnă, sparge. Când vine la mine, mi-e întotdeauna teamă că o să sfărâme ceva sau că o să se rănească. Şi cum teama nu alungă întotdeauna pericolul, reuşeşte mereu să spargă un pahar sau să se rănească.

Pe Elvis toată lumea îl strigă *Elvis* din cauza lui Elvis Presley. Habar n-are nici să scrie, nici să citească, dar cunoaşte pe de rost toate cântecele idolului său. Pronunță foarte prost cuvintele, nu ştii niciodată dacă fredonează cântecele în franceză sau engleză, dar le trăieşte cu tot sufletul. *Love mi tendeur, love mi trou…*

Între vârstele fraților Lucchini abia dacă există o distanță de un an: treizeci şi opt, treizeci şi nouă şi patruzeci de ani. Lucrează în domeniul pompelor funebre din tată în fiu de generații întregi. Sunt, de asemenea, fericiții proprietari ai morgii din Brancion, o anexă a afacerii lor cu magazinul. Nono mi-a povestit că doar o plasă separă magazinul de morgă. Pierre, fratele mai mare, primeşte familiile îndoliate. Paul este autopsierul şi lucrează la subsol. Iar Jacques este şoferul maşinii mortuare. El se ocupă de ultimul drum. Nono îi numeşte *apostolii.*

Pe urmă, mai este preotul nostru, Cedric Duras. Dumnezeu are bun-gust, chiar dacă nu este mereu drept.

[8] Georges Brassens (1921- 1981) a fost un poet şi cantautor francez.

De când a apărut părintele Cedric, se pare că în zona noastră multe femei au fost atinse de grația divină. Cică duminica dimineața ar fi din ce în ce mai multe drept-credincioase pe băncile bisericii. Dar eu nu merg niciodată la biserică. Ar fi ca atunci când te culci cu colegul de muncă. Şi, totuşi, cred că am auzit mai multe confidențe din partea oamenilor cunoscuți ocazional decât el în confesionalul său. În căsuța mea modestă şi pe aleile din cimitir, familiile îşi descarcă sufletul. La venire, la plecare, câteodată în ambele cazuri. Şi mai sunt şi morții. Momentele de linişte, plăcile comemorative, vizitele, florile, fotografiile, modul cum se comportă vizitatorii în fața mormintelor îmi povestesc multe lucruri despre fosta viață a defuncților. De când erau vii si se mişcau printre noi.

Treaba mea constă în a fi discretă, în a aprecia contactul cu oamenii şi a nu arăta compasiune. Pentru o femeie ca mine, a nu avea compasiune ar echivala cu a fi astronaut, chirurg, vulcanolog sau genetician. Nu-mi stă în fire şi nici nu se numără printre calitățile mele. Însă nu plâng niciodată în fața unui vizitator. Mi se întâmplă să o fac înainte sau după înmormântare, niciodată în timpul evenimentului.

Cimitirul meu are trei secole vechime. Primul mort de aici este o ea: Diane de Vigneron (1756 – 1773), moartă în chinurile facerii la vârsta de şaptesprezece ani. Dacă îi atingi cu vârful degetelor marmura de pe mormânt, îi poți încă simți identitatea gravată în piatra de culoarea mătăsii. Nu a fost exhumată, chiar dacă nu mai sunt locuri în cimitir. Niciunul dintre primarii de după nu a avut curajul de a decide să o deranjeze pe prima îngropată. Mai ales că circulă o veche legendă în legătură cu Diane. După opinia locuitorilor din Brancion, femeia ar fi apărut de mai multe ori în *hainele ei de lumină,* în fața vitrinelor din centrul oraşului şi în cimitir. Când arunc vechituri, mi se întâmplă să găsesc reprezentări ale fantomei lui Diane pe gravuri vechi din secolul al XVIII-lea sau pe cărți poştale. O falsă Diane pusă în scenă, deghizată într-o fantomă de duzină.

Sunt multe legende legate de morminte. Cei vii reinventează permanent viața de dincolo.

Mai este o locatară de legendă la Brancion, mult mai nouă decât Diane de Vigneron. Se numeşte Reine Ducha (1961 – 1982) şi este îngropată în cimitirul meu pe aleea 15, în careul Cedrilor. Pe fotografia prinsă de piatra funerară se vede o tânără frumuşică, brunetă şi zâmbitoare. A murit într-un accident de maşină la ieşirea din oraş. Nişte tineri ar fi zărit-o la marginea străzii, la locul accidentului, îmbrăcată în alb.

Mitul *doamnelor în alb* a făcut înconjurul lumii. Fantasmele femeilor moarte accidental provoacă lumea celor vii, târându-le sufletele chinuite prin castele şi cimitire.

Şi pentru a amplifica mitul lui Reine, să spun că mormântul ei s-a deplasat. După părerea lui Nono şi a fraților Lucchini, este vorba de o alunecare de teren. Se întâmplă adesea când se adună prea multă apă în cavou.

În douăzeci de ani cred că am văzut multe lucruri, unele chiar noaptea, am surprins umbre făcând dragoste pe sau între morminte, dar sigur nu erau fantome.

Dincolo de legende, nimic nu este veşnic, nici măcar locurile de veci. Poți să îți cumperi o concesiune pentru cincisprezece, treizeci, cincizeci de ani ori pentru totdeauna. Numai că atunci când se vorbeşte despre *loc de veci* trebuie să iei expresia sub o anumită rezervă: dacă după o perioadă de treizeci de ani un *loc de veci* nu mai este îngrijit (un lucru considerat indecent şi degradant de unii) şi dacă nu a mai avut loc o altă înhumare în acel spațiu de multă vreme, primăria poate să il primească înapoi; rămăşițele sunt aruncate apoi într-un osuar de la capătul cimitirului.

De când lucrez aici am văzut multe locuri de veci abandonate cum au fost deschise şi curățate, iar osemintele defuncților aruncate în osuar. Şi nimeni nu a zis nimic. Pentru că morții respectivi erau tratați ca obiecte pierdute şi nerevendicate vreodată.

Aşa se întâmplă mereu cu moartea. Cu cât este mai veche, cu atât mai puțin îi mai interesează pe cei vii. Timpul ucide viața. Timpul ucide moartea.

Împreună cu cei trei gropari ai mei, mă străduiesc să nu lăsăm niciodată un mormânt abandonat. Nu suportăm să vedem pus pe el eticheta municipală: *Acest mormânt face obiectul unei proceduri de recuperare. Vă rugăm să contactați urgent primăria.* În timp ce numele defunctului ce odihneşte acolo mai poate fi citit.

Iată de ce cimitirul este plin de epitafuri. Ca să păcălească soarta de timpul trecător. Preferatul meu este: *Moartea începe atunci când nimeni nu mai visează la tine.* Îl găsiți pe placheta unei tinere infirmiere, Marie Deschamps, decedată în anul 1917. Se pare că un soldat a pus placheta în 1919. De fiecare dată când trec prin fața mormântului, mă întreb dacă el a visat mult timp la ea.

Orice as face, oriunde eşti, nimic nu şterge chipul tău şi mă gândesc la tine, de Jean-Jacques Goldman, şi *Stelele nu vorbesc între ele decât despre tine* de Francis Cabrel, sunt cele mai întâlnite versuri ale unor cântece pe plachetele funerare[9].

Cimitirul unde lucrez este foarte frumos. Aleile sunt mărginite de tei seculari. O bună parte din morminte sunt pline de flori. În fața căsuței mele de portar, vând câteva ghivece de flori. Iar când nu mai pot fi vândute, le pun pe mormintele abandonate.

Am plantat si pini. Pentru mirosul degajat în lunile de vară. Este mirosul meu preferat. I-am plantat în 1997, în anul sosirii noastre. Au crescut mult si dau o imagine foarte frumoasă cimitirului. Să-l întreții înseamnă să ai grijă de defuncții ce odihnesc aici. Înseamnă să îi respecți. Şi dacă ei nu au avut parte de respect în timpul vieții, măcar să-l primească după moarte.

---

[9] În Franța, placheta funerară este un obiect pe care apropiații îl lasă pe morminte şi pe care sunt inscripționate cuvinte frumoase în memoria celui decedat.

Sunt sigură că sunt si mulți ticăloşi printre locatari. Dar moartea nu face diferența între buni şi răi. Şi, la urma urmelor, cine nu a fost ticălos măcar o dată în viață?

Spre deosebire de mine, Philippe Toussaint nu a putut suferi de la început cimitirul, orăşelul, regiunea Bourgogne, viața de la țară, pietrele vechi, vacile albe, oamenii de aici. Nici nu apucasem bine să desfac toate cutiile de la mutare, că el şi pleca cu motocicleta de dimineața până seara. Până în ziua când nu a mai venit deloc. Jandarmii nu au înțeles de ce nu am declarat mai devreme dispariția. Nu le-am spus că, de fapt, erau ani de când dispăruse, chiar dacă lua cina cu mine. Totuşi, când am înțeles, după o lună, că nu va mai veni, m-am simțit la fel de abandonată ca mormintele pe care le îngrijesc în mod obişnuit. La fel de gri, mohorâtă şi pierdută. Gata să fiu împărțită pe bucăți şi cu rămăşițele mele aruncate într-un osuar.

5

Cartea vieții este cartea supremă, Ce n-o putem nici închide si nici redeschide când poftim. Am vrea să revenim la pagina unde iubim, Dar a si ajuns sub degetele noastre fila în care murim.

L-am întâlnit pe Philippe Toussaint în 1985 la Tibourin, un bar de noapte din Charleville-Mezieres.

Philippe Toussaint era sprijinit de bar, iar eu eram barmaniță. Făceam mai multe munci de duzină, mințindu-i pe patroni în legătură cu vârsta mea. Un tovarăş din căminul unde locuiam pe atunci mi-a falsificat actele ca să mă facă majoră.

După trup, nu-mi puteai da vârsta reală. Aş fi putut avea paisprezece sau, la fel de bine, douăzeci de ani. Nu purtam decât blugi şi tricouri, aveam părul scurt şi cercei peste tot. Chiar şi în nas. Eram o slăbătură şi îmi dădeam în jurul ochilor cu farduri negre, ca să par un fel de Nina Hagen. Tocmai renunțasem la şcoală. Nu ştiam prea bine nici să scriu şi nici să citesc. Dar ştiam să socotesc. Trăisem deja mai multe vieți şi unicul meu scop era să muncesc pentru a-mi plăti costul unui acoperiş deasupra capului şi să plec cât mai repede de la cămin. Pe urmă, mai vedeam eu.

În 1985 singurul lucru pe care îl aveam drăguț era dantura. Am avut această obsesie întreaga mea copilărie: să am dinții albi ca ai fetelor de pe copertele revistelor. Când veneau asistentele sociale pe la familiile noastre gazdă şi mă întrebau dacă am nevoie de ceva, ceream, de fiecare dată, o vizită la stomatolog, ca şi cum întregul destin şi toată viața mea depindeau de zâmbetul pe care îl afişam.

Nu aveam prietene, semănam prea mult cu un băiat. M-

am ataşat de surorile mele de conjunctură, dar despărțirile repetate, schimbările succesive ale familiilor-gazdă m-au mutilat. Nu trebuia să mă mai leg niciodată sufleteşte. Îmi spuneam că, dacă mă rad în cap, o să fiu protejată, fiindcă o să îmi dea curajul şi înfățişarea unui băiat. Dintr-odată, fetele m-au evitat. Mă culcasem deja cu băieți, ca să fac ca toată lumea, dar nimic demn de vreo atenție specială. Eram dezamăgită, nu găseam nimic incitant. O făceam ca să fiu în rând cu lumea sau să capăt nişte țoale, o doză de iarbă, o intrare pe undeva, o mână dornică să o strângă pe a mea. Preferam dragostea din poveştile pentru copii, de care n-am avut parte niciodată. *S-au căsătorit si au avut mulți, mulți, mulți…*

Sprijinit în coate de bar, Philippe Toussaint îşi privea prietenii dansând, trăgând dintr-un cocteil cu whisky şi cola, fără gheață. Semăna cu un înger. Un fel de Michel Berger. Cu bucle lungi şi blonde, ochi albaştri, pielea deschisă la culoare, nas acvilin, gura ca o căpşună… numai bună de mâncat, o căpşună de iulie, bine coaptă. Purta blugi, tricou alb şi o vestă din piele neagră. Era înalt, bine legat, perfect. De cum l-am văzut, inima mea a făcut *bum!,* aşa cum… cântă unchiul meu printr-o alianță imaginară, Charles Trenet. Dacă era după mine, Philippe Toussaint ar fi avut totul gratuit, chiar şi paharele lui de whisky şi gheață.

Nu trebuia să depună niciun efort ca să îmbrățişeze blondele drăguțe din jurul lui. Ca muştele bâzâind o bucată de carne. Lui Philippe Toussaint părea că nu-i pasă de nimic. Se lăsa dus de val. Nu trebuia decât să îşi ridice degetul mic şi obținea tot ce-i poftea inima, mai puțin să îşi ducă paharul la gură din când în când, între două săruturi pasionale.

Stătea cu spatele la mine. Nu-i vedeam decât buclele blonde, care îşi modificau culoarea de la verde la roşu sau albastru, după cum băteau luminile reflectoarelor. Trecuse deja vreo oră de când ochii mei i se scăldau în păr. Deocamdată, el se apleca spre gura unei fete care-i susura

ceva la ureche, iar eu îi studiam profilul perfect.

Apoi s-a întors spre bar şi privirea i s-a fixat pe mine de parcă nu m-ar mai fi lăsat niciodată să plec. Din clipa aceea, am devenit… jucăria lui preferată.

La început, m-am gândit că îl interesam doar din cauza dozelor de alcool gratis pe care i le turnam în pahar. Când îl serveam, aveam grijă să mă aşez în aşa fel încât să nu-mi vadă unghiile roase, ci doar dinţii mei albi şi perfect aliniaţi. M-am gândit că părea un bărbat de familie bună. Pentru mine, cu excepţia tinerilor de la cămin, toată lumea părea o fată sau un băiat de familie bună.

Avea o mare aglomeraţie de curviştine în preajma lui. Ca la punctele de plată pe Autostrada Soarelui în zilele libere sau la începutul vacanţelor. Dar el a continuat să-mi arunce ocheade, cu ochii plini de dorinţe. M-am sprijinit de bar în faţa lui, ca să fiu sigură că la mine se uita aşa. I-am pus un pai în pahar. Am ridicat ochii. Da, la mine se uita. I-am spus:

– Mai doriţi ceva?

N-am auzit ce a răspuns. M-am apropiat de el strigând:

– Ce?

Mi-a şoptit la ureche:

– Da. Pe tine!

Am luat un pahar de burbon din rezerva patronului. După o gură, nu am mai roşit. După a doua m-am simţit bine, după a treia am prins curaj. M-am întors şi i-am răspuns tot la ureche:

– După ce ies din tură am putea bea ceva împreună.

A zâmbit. Dinţii lui erau ca ai mei: albi şi aliniaţi.

Am crezut că viaţa mi s-a schimbat când Philippe Toussaint şi-a întins mâna peste tejghea, ca să o mângâie pe a mea. Am simţit că pielea mi se întăreşte, ca şi cum ar fi avut un presentiment. Avea cu zece ani mai mult decât mine. Diferenţa îl făcea să pară sus de tot faţă de mine. Parcă eram fluturaşul care se uită la stele.

6

Căci va veni ceasul când toți cei din morminte vor auzi glasul Lui si vor ieşi afară din ele.

Cineva bate uşor la uşă. Nu aştept pe nimeni şi, de altfel, nu aştept nimic de mulți ani.

Casa mea are două porți de acces: una dinspre cimitir, alta de la stradă. Eliane a început să latre îndreptându-se spre poarta de la stradă. Stăpâna ei, Marianne Ferry (1953-2007), se odihneşte în careul Vonicerilor. Eliane a ajuns în ziua când au înmormântat-o şi nu a mai plecat niciodată. În primele săptămâni, o hrăneam pe mormântul stăpânei şi încet-încet m-a urmat până la căsuță. Nono a botezat-o Eliane, ca pe Isabelle Adjani în *Vară ucigaşă,* pentru că are ochi frumoşi, albaştri, şi pentru că stăpâna a decedat în august.

În douăzeci de ani am avut aici trei câini, veniți cam în acelaşi timp cu stăpânii lor şi deveniți apoi ai mei prin forța lucrurilor, dar nu mi-a rămas decât ea.

Iar se aud bătăi în poartă. Nu-mi vine să deschid. Este abia ora 7.00. Mă pregătesc să îmi sorb ceaiul, punând pe nişte biscuiți unt sărat şi gem de căpşuni oferit de Suzanne Clerc, al cărei soț (1933 – 2007) se odihneşte în careul Cedrilor. Ascult muzică. În afara orelor când cimitirul este deschis, ascult continuu muzică.

Mă ridic şi închid radioul.

– Cine-i?

O voce masculină răspunde ezitând:

– Vă rog să mă scuzați, doamnă, am văzut lumină.

Îl aud cum tropăie pe covoraşul de la uşă.

– Aş vrea să vă pun nişte întrebări legate de cineva care se odihneşte în cimitir.

Aş fi putut să-i spun să se întoarcă la ora 8.00, când se

deschide.

– Vin imediat.

Urc în camera mea, deschid dulapul *iarnă* ca să pun pe mine un halat de casă. Am două dulapuri, fiecare cu bară de suspendat lucrurile. Unul se numeşte *iarnă,* celălalt *vară.* Nu au nicio legătură cu anotimpurile, ci cu situațiile de folosire. Dulapul *iarnă* nu conține decât haine clasice si sobre, pentru a ieşi în fața celorlalți. Dulapul *vară* nu are decât haine în culori vii, doar pentru mine. Port haine de *vară* sub cele de *iarnă* şi mi le dau jos pe cele de *iarnă* când sunt singură.

Îmi trag deci un halat de casă gri, matlasat, deasupra lenjeriei intime din mătase roz. Cobor să deschid poarta şi descopăr un bărbat cam la vreo patruzeci de ani. La început nu-i văd decât ochii negri ce mă fixează.

– Bună ziua. Vă rog să mă scuzați că vă deranjez la o oră aşa matinală.

Afară este încă întuneric şi frig. În spatele lui observ că în timpul nopții a căzut un strat de chiciură. Din gură îi ies vapori, ca şi cum el ar inspira clăbuci de fum din aburii primelor ore ale zilei. Miroase a tutun, scorțişoară şi vanilie.

Sunt incapabilă să scot un cuvânt. Ca şi cum am dat de cineva căruia i-am pierdut urma de multă vreme. Cred că a dat prea târziu buzna la mine acasă. Dacă s-ar fi întâmplat să-l îndrume paşii pe pragul meu acum douăzeci de ani, alta ar fi fost situația. De ce îmi spun asta? Poate pentru că sunt ani de când nimeni nu a mai bătut la poarta mea de la stradă, în afară de beți vi? Că toți vizitatorii mei vin pe poarta dinspre cimitir?

Îl invit în casă, el îmi mulțumeşte, un pic stânjenit. Îl servesc cu o cafea.

Cunosc pe toată lumea din Brancion-en-Chalon, chiar şi pe cei care nu au încă morți la mine. Dar cu toții au trecut cel puțin o dată pe aleile mele la înmormântarea unui prieten, vecin, mamă a unui coleg.

Pe el nu l-am văzut niciodată. Are un uşor accent, de

undeva din zona mediteraneană, în modul lui de a puncta frazele. Este brunet, atât de închis la culoare, încât rarele fire de păr cărunt țâşnesc în dezordine dintre celelalte. Nasul mare, ochii obosiți, pungi sub ochi. Seamănă un pic cu Gainsbourg[10]10. Se vede că este certat cu lama de ras, dar nu şi cu grația. Are mâini frumoase, degete lungi. Îşi bea cafeaua cu înghițituri mici, suflă deasupra si îşi încălzeşte mâinile pe ceaşca de porțelan.

Încă nu ştiu de ce se află aici. L-am lăsat să intre la mine pentru că, de fapt, nu este întru totul la mine acasă. Camera aceasta este pentru toți. Ca o sală de aşteptare municipală pe care eu am transformat-o în cameră de oaspeți şi bucătărie. Aparține tuturor celor în trecere, dar şi obişnuiților casei.

Pare că analizează pereții. Camera aceasta de douăzeci şi cinci de metri pătrați seamănă cu dulapul meu *iarnă.* Nu-i nimic pe pereți. Nici vreo față de masă colorată, nici canapea albastră. Doar placaj cam peste tot şi scaune. Nimic ostentativ. O cafetieră mereu pregătită, ceşti albe şi alcool tare pentru cazuri disperate. Aici primesc eu lacrimi, confidențe, accese de nervi, suspine, disperare şi râsul groparilor.

Camera mea este la etaj. Este curtea mea secretă, acel *acasă* al meu. Dormitorul şi baia sunt două bomboniere în culori pastel. Roz pudrat, verde migdală şi albastru celest, de parcă aş fi redesenat eu însămi culorile primăverii. Imediat ce apare o rază de soare, deschid ferestrele înalte, astfel încât, dacă nu ai o scară, este imposibil să vezi ceva în interior din afara casei. Nimeni nu a pătruns niciodată în camera mea, să o vadă aşa cum este ea acum. Chiar după dispariția lui Philippe Toussaint, am zugrăvit-o complet, am pus draperii, dantele, am cumpărat mobilă albă şi un pat mare cu saltea elvețiană care ia forma corpului. Salteaua mea, ca să nu mai dorm în cea cu

[10] Serge Gainsbourg (1928-1991) – poet, compozitor, actor şi regizor francez.

formele lui Philippe Toussaint.

Necunoscutul încă suflă în ceaşcă. Începe:

– Vin din Marsilia. Aţi auzit de Marsilia, nu?

– Merg în fiecare an la Sormiou.

– În Golful Calanque?

– Da.

– Ce coincidenţă!

– Nu cred în hazard.

Pare că scotoceşte după ceva în buzunarul blugilor.

Bărbaţii din preajma mea nu poartă blugi.

Nono, Elvis şi Gaston sunt tot timpul în salopetele de lucru, fraţii Lucchini şi părintele Cedric în pantaloni de tergal.

Îşi scoate eşarfa, îşi eliberează gâtul şi îşi pune ceaşca pe masă.

– Sunt, ca şi dumneavoastră, o fiinţă destul de raţională. Şi apoi, sunt comisar.

– Precum Colombo?

Îmi răspunde zâmbind pentru prima dată:

– Nu, el era inspector.

Îşi pune degetul arătător pe câteva granule de zahăr risipite pe masă.

– Mama a dorit să fie îngropată în acest cimitir şi nu ştiu de ce.

– Locuieşte în zonă?

– Nu, la Marsilia. A murit acum două luni. Să se odihnească aici a fost una dintre ultimele ei dorinţe.

– Îmi pare rău. Vreţi să vă pun câteva picături de tărie în cafea?

– Aveţi mereu obiceiul să serviţi oamenii aşa de dimineaţă?

– Mi se întâmplă. Cum se numeşte mama?

– Irene Fayolle. A dorit să fie incinerată, iar cenuşa să-i fie depusă în mormântul unui oarecare Gabriel Prudent.

– Gabriel Prudent, 1931 – 2009. Este îngropat pe aleea 19, în careul Cedrilor.

– Cunoaşteţi pe de rost toţi morţii?

– Aproape.

– Data decesului, locul de veci, tot?

– Aproape.

– Cine era acest Gabriel Prudent?

– Din când în când vine pe la el o femeie. Fata lui, cred. Era avocat. Nu are niciun epitaf pe placheta funerară din marmură neagră şi nici fotografie. Nu-mi mai amintesc data îngropării. Dar pot căuta în registrele mele, dacă doriți.

– Registrele dumneavoastră?

– Țin evidența tuturor înhumărilor şi exhumărilor.

– Nu ştiam că şi aceasta face parte din atribuțiile dumneavoastră.

– Nu face parte. Dar dacă ar trebui să facem doar ce avem în atribuții, viața ar fi tristă.

– E drăguț să o auzi din gura unei… cum se numeşte meseria dumneavoastră? *Paznic de cimitir?*

– De ce spuneți aşa? Credeți că eu nu fac altceva decât să plâng de dimineața până seara? Că sunt construită din lacrimi şi suferință?

Îi mai aduc o cafea, timp în care mă întreabă de două ori:

– Locuiți singură?

A trebuit să recunosc că da.

Îmi deschid registrele şi îl consult pe cel din anul 2009. Caut după nume de familie şi-l găsesc imediat pe cel al lui Gabriel Prudent. Încep să citesc:

18 februarie 2009, înmormântarea lui Gabriel Prudent, pe o ploaie diluviană.

S-au adunat o sută douăzeci şi opt de persoane la ceremonie. Fosta soție a fost prezentă, la fel ca şi cele două fiice, Marthe Dubreuil şi Chloe Prudent. La cererea defunctului, nu au fost nici flori şi nici coroane. Familia a gravat o plachetă pe care se poate citi: *Omagiu lui Gabriel Prudent, avocat curajos. Curajul, pentru un avocat, este esențial, ceva fără de care restul nu mai contează: talent, cultură, cunoaşterea legilor, totul este util avocatului. Dar*

fără curaj, în momentul decisiv, nu mai există decât cuvinte, fraze înlănțuite, care strălucesc şi apoi mor (Robert Badinter).

Niciun preot nu a participat. Fără cruce. Cortegiul nu a rămas decât o jumătate de oră. Când cei doi ofițeri de la pompele funebre au terminat de introdus sicriul în groapă, toată lumea a plecat. Tot ploua foarte tare.

Închid registrul. Comisarul pare surprins, pierdut în gânduri. Îşi trece mâna prin păr.

– Îmi pun întrebarea de ce şi-a dorit mama să se odihnească lângă un astfel de om.

O vreme a studiat din nou pereții albi pe care nu era nimic de studiat. Apoi s-a întors înspre mine, de parcă nu ar fi crezut o iotă din ce i-am spus.

Mi-a arătat dintr-o privire registrul:

– Pot să citesc şi eu?

De obicei nu-mi încredințez notițele decât familiilor implicate. Am câteva clipe de ezitare, dar i-l ofer. Începe să-l răsfoiască. După fiecare pagină se uită lung la mine, de parcă pe fruntea mea ar fi fost scrise toate cuvintele din registrul anului 2009. Sau ca şi cum caietul pe care îl ținea în mâini era doar un pretext pentru a sta cu ochii pironiți pe mine.

– Faceți la fel pentru fiecare decedat?

– Nu pentru toți, dar pentru majoritatea. Astfel, când cei care nu au putut veni la ceremonie vin să mă întrebe, le povestesc cum a fost, din notele mele.

– Dar dumneavoastră? Ați omorât vreodată pe cineva? Adică, prin natura meseriei…

– Nu.

– Aveți o armă?

– Câteodată, da. În dimineața aceasta însă, nu am.

– Ați venit cu cenuşa mamei dumneavoastră?

– Nu. Deocamdată, este la crematoriu… Nu vreau să las urna pe mormântul unui necunoscut.

– Pentru dumneavoastră este un necunoscut, nu şi pentru dumneaei.

Se ridică în picioare.

– Pot să văd mormântul acestui om?

– Desigur. Puteți reveni într-o jumătate de oră? Nu merg niciodată în cimitir îmbrăcată în halat de casă.

Îmi zâmbeşte pentru a doua oară şi iese din sufragerie. Din reflex, aprind plafoniera. Nu o aprind niciodată atunci când o persoană este la mine, ci atunci când pleacă. Ca să-i înlocuiesc prezența cu lumina aprinsă. Un vechi obicei de copil orfan.

După o jumătate de ceas, mă aştepta în maşina oprită în fața porților. I-am văzut numărul de înmatriculare din departamentul 13, Bouches-du-Rhone. Probabil că a ațipit pe fular fiindcă obrazul îi era brăzdat.

Mi-am pus pe mine un palton bleumarin, deasupra unei cămăşi carmin. M-am încheiat până-n gât la palton. Eram ca noaptea pe deasupra, dar pe dedesubt eram ca ziua. Ar fi fost suficient să-mi deschid paltonul pentru ca lui să i se mărească din nou pupilele.

Am mers de-a lungul aleilor. I-am explicat că cimitirul meu are patru careuri: al Dafinilor, al Vonicerilor, al Cedrilor şi al Tiselor, două columbare şi două grădini pentru reculegere. M-a întrebat dacă fac de multă vreme treaba *asta* şi i-am răspuns: *De douăzeci de ani.* Că înainte eram paznic la barieră. El a întrebat dacă nu însemna să trec de la trenuri la dricuri. N-am ştiut ce să-i răspund. Se petrecuseră prea multe între cele două vieți. Mă gândeam doar că pune întrebări simpatice pentru un comisar cerebral.

Când am ajuns la mormântul lui Gabriel Prudent, a pălit. Ca şi cum venise să se reculeagă la mormântul unui bărbat total necunoscut lui până atunci, dar care putea dintr-odată să-i fi fost tată, unchi sau frate. Am rămas neclintiți o vreme. Am început să-mi suflu în mâini, aşa de rece se lăsase.

În mod normal, nu rămân niciodată cu vizitatorii. Îi duc la locul îngropării şi mă retrag. Dar atunci, nu ştiu de ce, mi-ar fi fost imposibil să îl las singur. După o clipă ce mi s-

a părut o eternitate, mi-a spus că o să pornească la drum. O să se întoarcă la Marsilia. L- am întrebat când credea că o să se întoarcă pentru a depune urna mamei pe placheta funerară a domnului Prudent. Nu mi-a răspuns.

7

Cineva îmi va lipsi mereu pentru ca viața să-mi zâmbească. Tu.

Schimb florile de pe mormântul lui Jacqueline Victor, căsătorită Dancoisne (1928 – 2008), si de pe al lui Maurice Rene Dancoisne (1911 – 1997). Sunt două erice[11] frumoase, ca două fragmente dintr-o faleză marină aduse în ghivece. Sunt dintre puținele flori rezistente pe timpul iernii, precum crizantemele si plantele suculente. Doamnei Dancoisne îi plăceau florile albe. Venea în fiecare zi la mormântul soțului. Stăteam la o bârfă. Mă rog, mai pe urmă, când s-a obişnuit puțin cu moartea lui Maurice. În primii ani era distrusă. Suferința îți leagă limba. Sau te împinge să spui tot felul de prostii. Apoi, puțin câte puțin, şi-a găsit puterea să spună fraze simple, să ceară veşti despre alții, veşti despre cei vii.

Nu ştiu de ce se spune *pe mormânt.* Ar trebui să se spună mai degrabă *pe marginea gropii* sau *dincolo de groapă.* În afară de iederă, şopârle, câini şi pisici, nimic nu mai trece pe mormânt. Doamna Dancoisne s-a dus pe neaşteptate să-şi întâlnească soțul: luni încă îngrijea placheta funerară a preaiubitului ei soț, iar joia următoare îi puneam flori pe-a ei. Din ziua înmormântării, copiii mai trec o dată pe an şi îmi cer să mă ocup eu în răstimp de locurile de veci.

Îmi place să-mi bag mâinile în pământul unde creşte erica, deşi este miezul zilei, iar soarele palid de octombrie abia dacă încălzeşte puțin. Şi chiar dacă degetele îmi sunt înghețate, ele se răsfață. La fel cum îmi place să mă joc cu

[11] *Erică* – plantă care creşte sub forma unor arbuşti cu ramuri subțiri, frunze mici, solzoase şi persistente.

pământul din grădina mea.

La câțiva metri de mine, Gaston şi Nono povestesc cum le-a fost seara în timp ce sapă o groapă. De unde mă aflu, aud frânturi de conversație, în funcție de direcția vântului. *Nevastă-mea mi-a spus... la televizor... imboldurile... nu ar trebui să... şeful o să treacă... o omletă la Violette... pe care l-am cunoscut... era un băiat de ispravă... unul cu părul aranjat, aşa-i?... Da, cred că era de vârsta noastră... era amabil... nevastă-sa... o fițoasă... cântecul lui Brel... nu trebuie să o faci pe bogatul când n-ai un sfanț în buzunar... unul din momentele alea când îți vine să te pişi... o panaramă de femeie... prostată... să faci cumpărături înainte să închidă... ouă pentru Violette... dacă nu-i o durere...*

Mâine avem o înmormântare la ora 16.00. Un nou locatar al cimitirului meu. Un bărbat de cincizeci si cinci de ani, mort pentru că a fumat prea mult. În sfârşit, aşa spun medicii. Ei nu spun niciodată că un bărbat de cincizeci şi cinci de ani poate muri că n-a fost iubit, că n-a fost înțeles, că a primit prea multe facturi, că a luat prea multe credite de consum, că şi-a văzut copiii crescând şi apoi plecând, fără să apuce să se despartă în realitate. O viață de reproşuri, una plină de aparențe. Aşa că i-au cam plăcut țigărica şi țoiul care să-i înece amarul.

Nu se spune niciodată că poți muri pentru că ți s-a acrit de toate.

Puțin mai încolo, doamnele Pinto şi Degrange îngrijesc de mormintele soților. Şi cum vin în fiecare zi, îşi tot găsesc motive de venit la îngrijit. În jurul cavourilor este la fel de curat ca într-un magazin de bricolaj, în zona unde se expun covoarele.

Oamenii care vin în fiecare zi la morminte ajung să semene cu fantomele. Sunt nişte ființe între vii şi morți.

Doamnele Pinto şi Degrange sunt la fel de străvezii ca un călugăr la sfârşitul iernii. De parcă doar soții lor le hrăneau în timp ce mai trăiau. Le cunosc de când lucrez aici. Douăzeci de ani de când, înainte de a merge la piață, ele

fac un ocol în fiecare dimineață, ca o oprire obligatorie. Nu ştiu dacă este vorba de iubire sau de supunere. Ori poate ambele. Dacă este pentru a păstra aparențele sau din dragoste.

Doamna Pinto vine din Portugalia. Şi, ca majoritatea portughezilor care trăiesc în Brancion, vara se întoarce în țara natală. Ceea ce îi dă mult de lucru la întoarcere. La începutul lunii septembrie apare din nou, la fel de slabă, dar cu pielea mai bronzată, cu genunchii tăbăciți de curățarea mormintelor celor din țară. Cât lipseşte ea, îi stropesc florile. Ca să îmi mulțumească, îmi oferă o păpuşă îmbrăcată tradițional, într-o cutie din plastic. În fiecare an am dreptul la păpuşa mea. Şi în fiecare an îi spun:

– Vai, doamna Pinto, dar NU TREBUIA. Florile sunt pentru mine o plăcere, nu o corvoadă.

Există sute de costume populare în Portugalia. Deci, dacă doamna Pinto trăieşte încă treizeci de ani, si eu la fel, voi avea dreptul la încă treizeci de păpuşi noi şi înspăimântătoare care închid ochii când ții cutiile la orizontală, aceleaşi cutii ce le țin apoi loc de sarcofag ca să adune praf.

Cum doamna Pinto trece pe la mine din când în când, nu pot ascunde păpuşile oferite. Dar nu vreau să le țin în camera mea şi nici să le pun acolo unde oamenii vin să-şi caute alinare. Sunt prea urâte. Atunci, le *expun* pe treptele dinspre camera mea. Scara se află în spatele unei uşi cu geam şi se vede din bucătărie. Când trece pe la mine la o cafea, doamna Pinto verifică din priviri dacă păpuşile sunt la locul lor. Iarna, când se înserează de la ora 17.00 şi când le văd cu ochii ăia negri scânteietori şi cu rochiile lor cu volănaşe, îmi închipui că îşi vor deschide coşciugul şi îmi vor pune o piedică, să alunec pe scară.

Am remarcat că, spre deosebire de mulți alții, doamnele Pinto şi Degrange nu vorbesc deloc cu soții lor. Doar fac curățenie în linişte. De parcă nu ar mai fi stat de vorbă încă din perioada când ei erau vii. Liniştea era o continuitate firească. De plâns, nici atât. Ochii le sunt

uscați de o veşnicie. Câteodată au chef de vorbă, povestesc despre vreme, copii, nepoți şi, în curând, după cum v-ați dat seama, despre strănepoți. O singură dată le-am văzut râzând. Când doamna Pinto a povestit că nepoata a întrebat-o:

– Mamaie, ce înseamnă Toussaint? Vacanță?

8

Odihneşte-te în pace, după sufletul tău bun!

22 noiembrie 2016, cer albastru, zece grade, ora 16.00. Înmormântarea lui Thierry Teissier (1960 – 2016). Sicriu din mahon. Fără monument din marmură. O groapă săpată direct în pământ. Singura ceremonie pe ziua de azi.

Cam treizeci de persoane sunt prezente. Din care Nono, Elvis, Pierre Lucchini si cu mine.

Vreo cincisprezece colegi de muncă ai defunctului de la uzinele DIM au depus o coroană de crini: *Dragului nostru coleg.*

O funcționară de la serviciul oncologic din Mâcon, pe nume Claire, tine un buchet de trandafiri în mână.

Văduva este si ea prezentă, la fel ca si cei doi copii, un băiat si o fată, în vârstă de treizeci si, respectiv, de douăzeci si sase de ani. Pe o plachetă funerară au gravat: *Tatălui nostru.*

Nicio fotografie de-a lui Thierry Teissier.

Pe o altă plachetă stă scris: *Soțului meu. Cu o pitulice micuță desenată deasupra cuvântului soțului.*

O cruce mare din lemn de măslin a fost fixată în pământ.

Trei prieteni din colegiu citesc, rând pe rând, un poem de Jacques Prévert[12].

Un sat întreg ascultă trist
Cântecul unei păsări rănite.
Este singura pasăre din sat,
Şi doar o pisică în sat
Care a mâncat-o pe jumătate
Şi pasărea nu mai cântă.
Pisica nu mai toarce

[12] Jacques Prévert, *Le chat et l'oiseau (Pisica şi pasărea).*

Şi nici nu-şi mai linge mustățile,
Iar satul pregăteşte pentru pasăre
Cea mai frumoasă înmormântare.
Pisica este invitată
În urma micului sicriu de paie
Unde pasărea zace moartă.
Purtată de o fetită
Care nu se poate opri din plâns.
Dacă as fi ştiut că o să-ti aduc atâta suferință.
Îi spune pisica.
As fi mâncat-o cu totul
Şi apoi ți-aş fi povestit
Că am văzut-o luându-şi zborul,
Plecând la capătul lumii,
Aşa de departe
Încât n-o să se mai întoarcă vreodată.
Ai fi suferit mai puțin,
Doar tristețe şi regrete.
Nu trebuie niciodată să faci lucrurile pe jumătate.

Înainte ca sicriul să fie coborât în groapă, părintele Cedric ia cuvântul:

– Să ne reamintim cuvintele lui Iisus către sora lui Lazăr, care se pregătea să moară: *Eu sunt învierea şi viața: cel care crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi.*

Claire îşi depune buchetul de trandafiri lângă cruce. Toată lumea se retrage în acelaşi timp. Nu-l cunoşteam pe acest bărbat. Dar după privirea pe care unii şi-au îndreptat-o asupra mormântului, cred că era un om bun.

9

Frumusețea si tinerețea lui ar fi surâs lumii în care ar fi trăit. Dar din mâini i-a căzut cartea din care nu a citit nimic.

În cimitirul meu sunt mai bine de o mie de fotografii răspândite peste tot. În alb-negru, sepia, culori vii sau şterse.

În ziua când ele au fost făcute, niciunul dintre bărbații, copiii sau femeile care au pozat inocent în fața obiectivului nu putea să se gândească la faptul că instantaneul o să-i surprindă pentru eternitate. Era o zi de naştere sau o masă de familie. O plimbare, o fotografie de căsătorie, de la balul de absolvire, de la Revelion. O zi în care erau un pic mai frumoşi, o zi când s-au întâlnit cu toții, o zi specială, când erau mai eleganți. Sau în haine militare, de botez, de împărtăşanie. Câtă inocență în privirea tuturor celor care zâmbesc pe propriile lor morminte!

În ajunul înmormântării, poți găsi adesea un articol în ziar, rezumând în câteva rânduri viața defunctului. Pe scurt. O viață nu ocupă prea mult loc în jurnalul local. Puțin mai mult dacă era un afacerist, un medic sau un antrenor de fotbal.

Important este să pui fotografii pe morminte. Dacă nu o face o persoană apropiată, mormântul nu este decât un nume. Moartea ia cu ea şi chipurile.

Cel mai frumos cuplu din cimitirul meu este format din Anna Lave, căsătorită Dahan (1914-1987), şi Benjamin Dahan (1912-1992). Îi vezi pe o fotografie color făcută în ziua nunții, în anii ’30. Două încântătoare chipuri zâmbind fotografului. Ea, blondă ca soarele, piele diafană, el, chip fin, aproape sculptat, şi privirile lor ca nişte stele din safir. Zâmbete oferite eternității.

În luna ianuarie şterg cu o cârpă moale fotografiile din

cimitir. Nu o fac doar pentru mormintele abandonate sau prea puțin vizitate. O cârpă îmbibată în apă cu o picătură de alcool foarte tare. La fel procedez şi cu plachetele funerare, dar acolo dau cu o cârpă umezită în oțet alb.

Am de curățat cam cinci-sase săptămâni. Când Nono, Gaston si Elvis vor să mă ajute, îi refuz. Sunt şi aşa destule de făcut pentru întreținerea generală.

Nu l-am auzit apropiindu-se. Rar mi se întâmplă. De obicei, reperez imediat paşii pe care îi fac oamenii pe pavajul aleilor. Ştiu chiar dacă este vorba de un bărbat, o femeie sau un copil. De un amator de plimbare, ori un obişnuit de-al locului. Numai că el se deplasează fără zgomot.

Mă apuc să şterg cele nouă chipuri ale familiei Hesme: Etienne (1876-1915), Lorraine (1887-1928), Françoise (1949-2000), Gilles (1947-2002), Nathalie (1959-1970), Theo (1961-1993), Isabelle (1969-2001), Fabrice (1972 – 2003), Sebastien (1974-2011), când îi simt privirea în spate. Mă întorc. E cu fața în lumină, nu-l recunosc imediat.

Abia când mi-a spus *Bună ziua,* auzindu-i vocea, îmi dau seama că este el. Şi după voce, cu o întârziere de două-trei secunde, ajunge la mine si mirosul de scorțişoară si vanilie. Mă gândeam că nu se va mai întoarce. Sunt mai mult de două luni de când a venit să-mi bată în poarta de la stradă. Inima mi-o ia un pic din loc. Simt că-mi şopteşte: *Nu trebuie să ai încredere!*

De la dispariția lui Philippe Toussaint, niciun bărbat nu mi-a mai făcut inima să bată mai tare. De la Philippe Toussaint, nu si-a schimbat ritmul, exact ca un orologiu vechi torcând molcom.

Cu excepția zilei de Toussaint, când cadența se accelerează: pot să vând până la o sută de ghivece de crizanteme si trebuie să ghidez numeroşii vizitatori ocazionali rătăciți pe alei. Dar în dimineața aceasta, deşi nu este *ziua morților,* inima mi-o ia la sănătoasa. Din cauza *lui.* Cred că îmi dau seama când frica este prezentă: a mea.

Am încă în mână cârpa. Comisarul observă cum fac eu fețe-fețe. Îmi zâmbeşte timid.

– Sunt din familia dumneavoastră?

– Nu. Am grijă de morminte. Atât.

Neştiind ce să fac cu toate cuvintele care mi se învârt în cap, i-am spus:

– În familia Hesme oamenii mor repede. De parcă ar fi alergici la viață sau poate că ea nu-i doreşte.

Dă din cap, îşi strânge gulerul paltonului şi îmi spune zâmbind:

– E al dracului de frig la voi!

– Sigur este mai frig aici decât în Marsilia.

– Ați fost acolo vara aceasta?

– Da, ca în fiecare vară. Mă întâlnesc cu fiică-mea acolo.

– Trăieşte în Marsilia?

– Nu, dar călătoreşte peste tot.

– Cu ce se ocupă?

– Este magiciană. Profesionistă.

O mierlă tânără s-a aşezat pe cavoul familiei Hesme, de parcă ar fi vrut să ne întrerupă, şi a început să cânte cu putere. Nu mai am chef să şterg fotografiile. Vărs găleata de apă în pietriş, îmi strâng cârpele şi alcoolul sanitar. În timp ce mă aplec, paltonul meu lung se întredeschide şi lasă la vedere rochia mea drăguță, cu flori carmin. Constat că momentul nu trece neobservat de comisar. Nu se uită la mine ca toți ceilalți. Are ceva diferit.

Ca să-i distrag atenția, îi amintesc că pentru a depune urna cu cenuşa mamei pe mormântul lui Gabriel Prudent, va trebui să ceară autorizația familiei.

– Nu-i nevoie. Înainte de a muri, Gabriel Prudent a declarat la primărie că mama se va odihni alături de el... S-au gândit la toate.

Pare stânjenit. Îşi freacă obrajii neraşi. Nu-i văd mâinile, poartă mănuşi. Mă fixează un pic cam prea mult.

– Mi-ar plăcea să organizați ceva pentru ziua în care voi depune urna. Ceva ca o sărbătoare, dar fără nimic festiv.

Mierla a zburat. A lătrat Eliane la ea şi a venit să se

gudure pe lângă mine, ca să ceară o mângâiere.

– Ah, dar eu nu mă ocup cu aşa ceva. Trebuie să vorbiți cu Pierre Lucchini, la magazinul de pompe funebre Le Tourneurs du Val, de pe strada Republicii.

– Pompele funebre se ocupă de înmormântări. Eu vreau doar să mă ajutați să fac un mic discurs pentru ziua când voi depune urna mamei pe mormântul acestui om. Nu va fi nimeni altcineva. Doar ea şi cu mine. As vrea sa-i spun câteva cuvinte care să rămână între noi.

Se apleacă s-o mângâie si el pe Eliane. Se uita la ea, vorbind în continuare cu mine.

– Am văzut că în... registrele dumneavoastră sau caiete ale înmormântărilor, ca nu ştiu exact cum le spuneți, aveați discursuri copiate. As putea sa iau câteva fragmente, de ici, de colo... din discursul altora, ca sa-l scriu pe cel pentru mama.

Îşi trece mâna prin par. Are mai multe fire de par alb ca data trecuta. Sau poate ca lumina este acum diferita. Astăzi cerul este albastru, lumina este alba. Când l-am văzut pentru prima data pe acest om, cerul era întunecat.

Doamna Pinto trece pe lângă noi. Saluta *Bună, Violette* si îl priveşte cu neîncredere pe comisar. În zona noastră, imediat ce un necunoscut trece de o uşă, o poartă, o verandă, este privit cu neîncredere.

– Am o înmormântare la ora 16.00, veniți după ora 19.00 la casa portarului. Vom scrie câteva rânduri împreuna.

Parca si-a mai revenit. Eliberat de o greutate pe suflet. Scoate un pachet de țigări din buzunar, îşi pune una între buze fără să o aprindă, întrebându-mă unde este cel mai apropiat hotel.

– La douăzeci de kilometri de aici. Dacă preferați, chiar în spatele bisericii, o să vedeți o căsuță cu storuri roşii. Este a doamnei Breant, dânsa mai închiriază. Este doar o singura camera, dar e libera tot timpul.

Nici nu mă asculta. Privirea i se îndreaptă aiurea. Este cu gândurile în alta parte, pierdut. Se întoarce către mine:

– Brancion-en-Chalon... Nu cumva aici a avut loc o

drama?

– Dramele sunt peste tot în jurul dumneavoastră, domnule! Fiecare decedat este drama cuiva.

Pare că scotoceşte după ceva în memorie, fără să găsească. Îşi suflă în mâini şi şopteşte: *Pe curând* şi *Mulțumesc mult.* O ia pe aleea principală până la poartă. Paşii îi sunt tot tăcuți.

Doamna Pinto vine din nou la mine, ca sa îşi umple stropitoarea. În spatele ei, Claire, doamna de la serviciul oncologic din Mâcon, se îndreaptă spre mormântul lui Thierry Teissier, cu un trandafir de ghiveci în mână. Ajung lângă ea.

– Bună ziua, doamnă! As vrea să plantez acest trandafir pe mormântul domnului Teissier.

Îl chem pe Nono din căsuța lui. Groparii au o căsuță în care se schimbă, fac un dus la prânz si seara îşi spală salopetele. Nono spune că mirosul de mort nu i se lipeşte de haine, în schimb nu există niciun detergent care să-l împiedice să-şi murdărească ce are in tărtăcuță.

În timp ce Nono sapă locul unde Claire vrea să planteze trandafirul, Elvis cântă: *Always on my mind, always on my mind...* Nono pune puțină turbă pentru ca trandafirul să crească bine. Îi mărturiseşte lui Claire că l-a cunoscut pe Thierry şi că era un tip de ispravă.

Claire a vrut să îmi lase bani ca să stropesc din când în când trandafirul lui Thierry. I-am spus că îl voi uda, însă eu nu iau niciodată bani pentru asta. Că putea lăsa mărunțiş în gărgărița- puşculiță din bucătăria mea, pe frigider, şi că donațiile sunt pentru hrana animalelor din cimitir.

Ea a răspuns: *De-acord* şi că nu făcea de obicei aşa ceva, să meargă la înmormântarea pacienților de la muncă. Acum era pentru prima dată. Că Thierry Teissier fusese prea drăguț ca să fie îngropat în pământ, pur şi simplu, fără nimic în jurul mormântului. Că ea a ales o tufă de trandafir roşu pentru ce reprezintă aceasta şi că şi-ar dori ca Thierry să-şi continue existența prin tufă. A adăugat că

florile îi vor ține companie.

Am condus-o la unul dintre cele mai frumoase morminte din cimitir, cel al lui Juliette Montrachet (1898-1962), pe care au crescut plante şi arbuşti diferiți, amestecându-şi culorile şi frunzişurile într-un mod armonios, fără să se ocupe cineva de întreținere. Un mormânt-grădină. Ca şi cum întâmplarea şi natura s-au înțeles amiabil.

Claire a spus:

– Florile acestea sunt aproape ca nişte trepte către cer.

Mi-a mulțumit şi ea. A băut un pahar de apă la mine, a strecurat câteva bancnote în puşculiță şi a plecat.

10

Dacă se vorbeşte despre tine înseamnă că vei continua să exişti. Dacă nu se spune nimic, vei fi uitat.

L-am cunoscut pe Philippe Toussaint pe data de 28 iulie 1985, ziua morții lui Michel Audiard, uriaşul scenarist. Poate de aceea, Philippe Toussaint şi cu mine nu am avut niciodată mare lucru să ne spunem. Dialogurile noastre erau la fel de plate ca encefalograma lui Tutankhamon. Când m-a întrebat dacă bem ceva la el, i-am răspuns imediat afirmativ.

Înainte de a pleca de la Tibourin, am simțit privirea celorlalte fete. Cele care stăteau ca proastele la coada permanentă din urma lui din clipa în care le-a întors spatele ca el să mă vadă doar pe mine. Când muzica s-a oprit, le-am simțit ochii plini de farduri şi de rimel cum mă ucid, mă blestemă, mă condamnă la moarte.

Abia îi spusesem *da,* că eram deja pe motocicletă, cu o cască prea mare pe cap, cu mâna lui pe genunchiul meu stâng.

Părinții lui îi închiriaseră un apartament în centrul oraşului Charleville-Mezieres. În timp ce urcam la etaj, continuam să îmi ascund unghiile roase foarte scurt.

De cum am intrat în casă, s-a şi aruncat pe mine, fără să-mi spună niciun cuvânt. Am rămas tăcută şi eu. Philippe Toussaint era aşa de frumos, că am rămas fără grai. Ca atunci când eram în clasa a cincea şi diriginta ne-a vorbit despre Picasso şi perioada albastră. Tablourile pe care ni le-a arătat cu rigla într-o carte m-au lăsat fără grai şi am decis atunci că tot restul vieții mele va fi albastru.

Am dormit la el, amețită de bucuria pe care i-a oferit-o corpului meu. Pentru prima dată am adorat să fac dragoste, nu am mai făcut-o la schimb pentru altceva. Am

început să sper că este un nou început. Şi am început împreună. Nu am mai plecat, am continuat să dorm la el. O zi, două zile, pe urmă trei. Apoi nu se mai ştie. Zilele sau înlănțuit unele după altele. Ca un tren cu nu ştiu câte vagoane, pentru că memoria mea nu le mai poate distinge. Rămâne doar amintirea călătoriei.

Philippe Toussaint a făcut din mine o contemplativă. O fetiță uimită privind fotografia unui blond cu ochii albaştri pe coperta unei reviste, spunându-şi:

– Imaginea asta îmi aparține, pot să o bag în buzunar.

Petreceam ore întregi mângâindu-l, aveam mereu o mână pusă pe el. Se spune că frumusețea nu se mănâncă pe pâine, dar eu îi mâncam frumusețea cu aperitiv, felul I, felul al II-lea şi desert. Şi dacă puteam să îmi mai iau o porție, o luam. El se lăsa servit. Mi se părea că-i sunt pe plac, la fel şi gesturile mele. El mă poseda, era tot ce conta.

M-am îndrăgostit. Din fericire, nu am avut niciodată familie, că aş fi abandonat-o eu. Philippe Toussaint a devenit singurul meu centru de interes. Adică tot ce eram şi ce aveam asupra lui.

Toată ființa mea pentru o singură persoană. Dacă aş fi putut trăi în el, în ființa lui, n-aş fi ezitat.

Într-o dimineață, mi-a spus:

– Mută-te aici, cu mine!

Nimic altceva. Doar *Mută-te aici, cu mine!* Am plecat de la cămin pe furiş, pentru că nu eram încă majoră. Am ajuns la Philippe Toussaint cu o valiză cu tot ce aveam. Adică nu mare lucru. Câteva țoale şi prima mea păpuşă, Caroline. Când mi-a fost oferită vorbea *(Bună, mami, eu sunt Caroline, vino să te joci cu mine!* şi râdea), dar bateriile, circuitele umede, mutările, familiile-gazdă, asistentele sociale, educatoarele specializate au lăsat-o şi pe ea fără voce. Nişte fotografii cu clasa, patru discuri de vinil, două ale lui Etienne Daho *(Mythomane* şi *La Notte, la Notte),* unul al formației *Indochine* (3), unul al lui Charles Trenet

(Marea), cinci albume cu *Tintin*[13]*13 (Lotusul albastru, Bijuteriile de la Castafiore, Sceptrul lui Ottokar, Tintin si Picaros, Templul soarelui),* trusa din perioada mea scurtă de şcolarizare, semnăturile celorlalți puturoşi (Lolo, Sika, So, Steph, Manon, Isa, Angelo) cu stiloul Bic.

Philippe Toussaint a împins câteva lucruri de-ale lui ca să facă loc pentru ale mele. Apoi a spus:

– Chiar eşti o fetiță drăguță!

Iar eu i-am răspuns:

– Ne iubim?

N-aveam chef de conversație. N-am avut niciodată vreo dorință să leg o conversație cu el.

[13] *Tintin* – personaj celebru din cărțile de benzi desenate *Aventurile lui Tintin,* traduse în peste 80 de limbi.

11

Alină-i odihna cu cel mai dulce cânt al tău.

O muscă înoată în paharul meu cu vin de Porto. O pun la marginea pervazului. În timp ce închid fereastra, îl văd pe comisar urcând drumul pe jos, cu lumina becurilor reflectându-se pe palton. Drumul ce duce la cimitir este străjuit de copaci. Jos se află biserica părintelui Cedric. Iar în spatele bisericii, cele câteva străzi din centrul oraşului. Comisarul merge repede. Pare că tremură de frig.

Am chef să fiu singură. Ca în toate serile. Să nu vorbesc cu nimeni. Să citesc, să ascult radioul, să fac o baie. Să trag storurile. Să mă învălui în chimonoul meu din mătase roşie. Doar să mă simt bine.

După ce închid porțile am timpul meu. Sunt unica lui proprietară. Este un lux să fii stăpânul propriului timp. Cred că este unul dintre cele mai mari luxuri pe care un om şi le poate permite.

Port încă *iarna* peste *vara,* pe când normal ar fi fost să port *vara* la această oră. Mi-e ciudă puțin că i-am propus comisarului să vină la mine, că i-am oferit ajutorul.

Bate la uşă. Eliane rămâne nemişcată. Şi-a început deja programul de seară, încolăcită în numeroasele pături din coşul ei.

Îmi zâmbeşte, mă salută. Un suflu de aer rece intră în casă odată cu el. Închid uşa imediat. Trag un scaun ca să se aşeze. Nu-şi scoate paltonul. Este un semn bun: înseamnă că nu va sta mult.

Fără să-l întreb nimic, scot un pahar de cristal şi-l servesc cu Porto – cel care cică-i din 1983 – adus de Jose-Luis Fernandez. Văzându-mi colecția de sticle din dulapul transformat în bar, vizitatorul meu cască mari ochii negri.

Zeci de sticle. Vin, bere, lichior, țuică, spirtoase.

– Nu fac trafic de alcool, sunt cadouri. Oamenii nu îndrăznesc să-mi aducă flori. Nu oferi flori portarilor din cimitir, cu atât mai mult că eu şi vând. Nu oferi flori florarilor. Cu excepția doamnei Pinto, care-mi aduce păpuşi în fiecare an, ceilalți vin cu sticle de băutură sau cu borcane de dulceață. Mi-ar trebui mai multe vieți ca să consum totul.

Aşa că dau multe groparilor.

Îşi scoate mănuşile şi ia prima înghițitură de Porto.

– Ce beți acum este ce am eu mai bun.

– Divin!

Nu ştiu de ce, dar nu mi-aş fi imaginat că el poate să rostească *divin* sorbind din vinul meu. Lăsând la o parte părul lui în toate direcțiile, nu există nimic capabil să sugereze vreo fantezie la el. Pare la fel de trist ca hainele purtate.

Iau ceva de notat, mă aşez în fața lui şi îi cer să-mi vorbească despre mama lui. Pare că se gândeşte câteva clipe, trage aer în piept şi-mi răspunde:

– Era blondă. Nevopsită.

Apoi, tăcere. Începe să observe din nou pereții mei albi, de parcă ar fi agățate pe ei tablouri ale unor maeştri. Din când în când îşi duce la gură paharul de cristal şi dă pe gât licoarea, cu înghițituri mici. Îmi dau seama că îl degustă. Şi că se destinde pe măsură ce bea.

– N-am ştiut niciodată să fac un discurs. Gândesc şi vorbesc ca într-un raport polițienesc sau ca într-un act de identitate. Ştiu să vă spun dacă o persoană anume are cicatrice, aluniță, negi… dacă-i şchioapă, mărimea la pantofi… Dintr-o simplă privire, ştiu înălțimea, greutatea, culoarea ochilor, a pielii, semnele particulare ale unui individ. Dar în ceea ce priveşte sentimentele lui… sunt incapabil. Doar dacă are ceva de ascuns…

Termină repede de băut. Îi umplu imediat paharul, tai câteva felii de brânză şi i le pun pe o farfurie de porțelan.

– Ei, dar când e vorba de secrete, am fler. Sunt un

adevărat copoi… Îmi dau seama imediat de gestul care trădează. În fine, aşa credeam eu… înainte de a descoperi ultima dorință a mamei mele.

Vinul meu are acelaşi efect asupra tuturor. Acționează ca o licoare a adevărului.

– Dar dumneavoastră? Nu beți?

Îmi şterg o lacrimă şi mă prefac că ciocnesc cu el.

– E tot ce beți?

– Sunt portar la cimitir, nu beau decât lacrimi… Am putea vorbi de pasiunile mamei dumneavoastră. Când vorbesc de *pasiuni,* nu mă gândesc neapărat la teatru sau la sărit coarda. Ci culoarea preferată, locul unde-i plăcea să se plimbe, muzica ascultată, filmele îndrăgite, dacă avea pisici, câini, copaci, cum îşi ocupa timpul, dacă-i plăcea ploaia, soarele sau vântul, ce anotimp agrea…

Rămâne multă vreme tăcut. Pare să-şi caute cuvintele, cum îşi caută drumul un călător pierdut. Îşi termină paharul şi-mi spune:

– Îi plăceau zăpada şi trandafirii.

Atât. Nu a mai putut spune nimic altceva despre ea. Arăta ca un om ruşinat şi descumpănit. De parcă tocmai mi-ar fi mărturisit că era atins de o boală rară… Aceea de a nu şti să vorbeşti despre o ființă apropiată.

Mă ridic şi mă îndrept spre dulapul cu registre. Îl iau pe cel din 2015 şi-l deschid la prima pagină.

– Acesta-i un discurs scris pe 1 ianuarie 2015 pentru Marie Géant. Nepoata ei n-a putut venit la înmormântare pentru că era în străinătate, cu lucrul. Mi l-a trimis şi m-a rugat să-l citesc în timpul ceremoniei. Cred că o să vă ajute. Luați registrul, citiți discursul, luați notițe şi mi-l aduceți mâine-dimineață.

Se ridică imediat, luând registrul sub braț.

Era pentru prima dată când registrul pleca de la mine.

– Mulțumesc, mulțumesc pentru tot.

– Sunteți cazat la doamna Breant?

– Da.

– Ați luat cina?

– Mi-a pregătit ea ceva.
– Plecați mâine la Marsilia?
– În zori. O să vă las registrul înainte de a pleca.
– Lăsați-l pe pervaz, în spatele jardinierei albastre.

12

Dormi, mami, dormi, dar fie ca râsul nostru de copii să-l mai auzi si în cea mai profundă dintre lumi.

Discurs pentru Marie Geant

Ea nu ştia să meargă, ci alerga. Nu stătea o clipă locului. Zupăia. A zupăi *este o expresie din estul Franței.* Încetează să mai zupăi! *vrea să spună* Stai locului! *Asta e, acum s-a liniştit pentru totdeauna.*

Se culca devreme şi se trezea la ora 5.00. Era prima care ajungea la magazin, ca să nu stea la coadă. Avea oroare să stea la coadă. La ora 9.00 avea deja cumpărăturile făcute pentru întreaga zi.

A murit în noaptea de 31 decembrie spre 1 ianuarie, în zi sfântă deci, după ce a trudit toată viața. Sper că nu a stat prea mult la coadă la porțile Raiului, cu toți chefliii şi cu cei din accidentele de maşină.

Pentru vacanțe îmi pregătea, când îi ceream, două ace de tricotat cu ghemul de lână aferent. Nu am făcut niciodată mai mult de zece rânduri. Tot ce am tricotat eu în toții anii aceştia, pus cap la cap, ar trebui să îmi ajungă pentru un fular imaginar pe care ea să mi-l aşeze la gât când ne vom întâlni în paradis. Dacă merit să ajung acolo.

Când se anunța la telefon, spunea râzând: Mămica la aparat.

Trimitea săptămânal scrisori copiilor ei. Iar copiii îi erau plecați departe. Scria aşa cum gândea.

Trimitea colete şi cecuri la fiecare aniversare, sărbătoare, Paşte, Crăciun pentru scumpii ei. *Pentru ea, toți copiii erau* scumpii.

Îi plăceau berea şi vinul.

Făcea semnul crucii deasupra pâinii înainte de a o tăia.

Îşi spunea rugăciunile. Deseori. Un gest ca o formă de punctuație. Ca punctul pus la sfârşitul frazelor.

Pe bufet a avut întotdeauna un aparat mare de radio care rămânea deschis în fiecare dimineață. Cum a rămas văduvă foarte devreme, mă gândesc că vocea masculină a prezentatorilor îi ținea de urât.

De la prânz, sarcina aceasta era preluată de televizor. Ca să omoare liniştea. Se uita la tot felul de jocuri tâmpite până ce adormea la Focurile dragostei. *Comenta fiecare replică a personajelor de parcă ele ar fi existat în realitate.*

Cu doi-trei ani înainte de a se răni după ce s-a împiedicat, fiind nevoită astfel să ajungă la un cămin de bătrâni, i s-au furat din pivniță ghirlandele şi globulețele de Crăciun. M-a sunat plângând, de parcă i se furaseră toate sărbătorile de Crăciun din viața ei.

Cânta adesea. Prea des. Chiar şi când trăgea să moară spunea: Mi-e dor să cânt. *Spunea însă şi:* Vreau să mor. *Mergea la biserică în fiecare duminică.*

Nu arunca nimic. Mai ales resturile de mâncare. Le încălzea din nou şi le mânca. Câteodată i se făcea rău să reîncălzească de multe ori şi să mănânce ce a rămas până când termina tot. Dar prefera să vomite decât să arunce la gunoi vreun coltuc de pâine. O amintire din război în pântecul ei.

Cumpăra pahare cu muştar cu desene pe ele, pe care le păstra pentru când nepoții – scumpii ei – *veneau în vacanță. Avea mereu ceva bun de mâncare fierbând pe reşoul ei cu gaz, într-un ceaun din fontă. O găină cu orez îi ajungea pentru o săptămână. Strângea spuma de la fierberea găinii pentru mâncarea de seară. În bucătărie avea şi două-trei cepe într-o tigaie sau un sos care te făcea să salivezi.*

Tot timpul a fost chiriaşă, niciodată proprietară. Singurul loc care îi aparține este cavoul familiei.

Când ştia că veneam în concedii la ea, ne aştepta la fereastra bucătăriei. Pândea maşinile care se opreau în parcarea micuță de jos. I se vedea părul alb prin fereastră. Abia ajungeam, că ne şi întreba: Când o să mai veniți,

mamă? *De parcă voia să plecăm.*

În ultimii ani nu ne mai aştepta. Dacă aveam ghinionul să întârziem cinci minute la căminul de bătrâni ca să o ducem la restaurant, o găseam în salon, cu ceilalți bătrâni. Dormea cu o plasă pe cap, ca să nu-şi desfacă bigudiurile. Bea în fiecare dimineață o lămâie stoarsă cu un pahar de apă călduță.

Lenjeria de pat era roşie.

A fost naşă de război[14] *pentru bunicul Lucien. Când s-a întors de la Buchenwald, nu l-a mai recunoscut. Avea pe noptieră o fotografie de-a lui Lucien. Apoi şi-a luat fotografia şi la cămin.*

Îmi plăcea mult să iau pe mine hainele ei de nailon. Când comanda prin poştă, primea tone de cadouri, fleacuri de tot felul. Cum ajungeam în vizită la ea, o întrebam dacă pot scotoci prin dulapuri. Îmi spunea:

– Hai, dă-i drumul!

Şi scormoneam ore întregi. Găseam cărți religioase, creme Yves Rocher, postavuri, soldați de plumb, ghemuri de lână, rochii, fulare, broşe, păpuşi din porțelan.

Pielea mâinilor îi era aspră.

Câteodată i-am pus eu bigudiurile.

Ca să mai pună deoparte un bănuț, nu lăsa apa să curgă ca să-şi clătească vasele. La sfârşitul vieții spunea:

– Ce i-am făcut eu Bunului Dumnezeu să fiu aici? – *referindu-se la căminul de bătrâni.*

Am început să plec din micul ei apartament când aveam şaptesprezece ani, ca să dorm la mătuşa mea, ce locuia la trei sute de metri depărtare. Un apartament frumos, deasupra unei mari cafenele şi a unui cinematograf frecventat de tineri, cu mâncare pentru copii, jocuri video şi

---

[14] *Naşa de război* – în original Marraine de guerre, femeie sau fată care în timpul războiului (mai ales în Primul Război Mondial) se ocupa moral si material de un soldat de pe front. (Sursa: Centre National de Ressources Textuelles et Lexicalles) Conform altor dicționare (vezi *Dictionnaire Larousse), marraine de guerre* – corespondentă a unui soldat în timpul războiului.

haine groase pentru cei mici. Veneam să mănânc la mami, dar preferam să dorm la mătuşa din cauza ţigărilor fumate pe furiş, a cinematografului unde mergeam toată ziua şi a barului.

Şi mai era doamna Fève, o doamnă amabilă, pe care am văzut-o făcând menajul şi călcând la mătuşa. Într-o zi, am dat nas în nas cu mami, în timp ce dădea cu aspiratorul în camere. O înlocuia pe doamna Fève, care era bolnavă sau în concediu. Se întâmpla câteodată, aşa mi s-a spus.

În ziua morţii ei, nu am putut dormi din cauza asta. A momentului de stânjeneală de atunci dintre noi. Când am împins poarta râzând şi am dat nas în nas cu ea, făcând menajul. Îndoită de mijloc deasupra unui aspirator pentru a mai strânge un bănuţ. Am încercat să-mi amintesc ce ne-am spus atunci şi de aceea n-am mai avut somn. Revedeam scena iar si iar, după ce o uitasem până în ziua morţii. Toată noaptea am împins poarta si am văzut-o acolo, făcând curăţenie la alţii. Toată noaptea am continuat să râd cu verişorii, iar ea să dea cu aspiratorul.

Data viitoare când ne vom vedea, o s-o întreb:

– Îţi aminteşti, mami, ziua când te-am văzut făcând curăţenie la mătuşa?

Ea va ridica din umeri şi îmi va răspunde:

– Şi scumpii ce fac? Sunt bine?

13

Există ceva mai puternic decât moartea: amintirea celor absenți în memoria celor vii.

Am găsit registrul meu pe anul 2015 în spatele jardinierei albastre. Comisarul a mâzgălit *Mulțumesc frumos. O să vă sun* pe dosul unui prospect de sală de sport din arondismentul 8 al Marsiliei. Pe hârtie este imaginea unei fete zâmbind. Corpul ei superb este rupt în dreptul genunchilor.

N-a mai scris niciun cuvânt despre discursul pentru Marie Géant, nimic legat de mama lui. Mă întreb dacă o fi departe de Marsilia. Dacă nu cumva o fi si ajuns. La ce oră s-o fi pornit la drum? Oare locuieşte aproape de mare? O priveşte îndelung sau nici măcar nu o bagă în seamă? Ca acele cupluri care trăiesc împreună de atâta amar de vreme, încât sunt ca şi despărțite.

Nono şi Elvis ajung în clipa când deschid porțile. Îmi aruncă un *Salut, Violette!* în timp ce îşi garează camionul pe aleea principală ca să intre în căsuța lor şi să-şi ia salopetele pe ei. Îi aud râzând de pe celelalte alei unde urcă pentru a verifica dacă totul este la locul lui.

Pisicile vin să se frece de picioarele mele. Acum sunt unsprezece care trăiesc în cimitir. Cinci au aparținut unor decedați, cel puțin aşa cred, pentru că au apărut odată cu înmormântarea lui Charlotte Boivin (1954-2010), Olivier Feige (1965-2012), Virginie Teyssandier (1928-2004), Bertrand Witman (1947-2003) şi Florence Leroux (1931-2009). Charlotte este albă, Olivier negru, Virginie, o maidaneză, Bertrand este gri, iar Florence (un motan) este tărcat, cu pete albe, negre şi maronii. Celelalte şase au venit între timp. Vin şi pleacă. Cum oamenii ştiu că la

cimitir pisicile sunt hrănite şi sterilizate, ele sunt abandonate, chiar aruncate peste zid.

Elvis le pune numele, pe măsură ce le găseşte. Le mai avem pe Spanish Eyes, Kentucky Rain, Moody Blue, Love Me, Tutti Frutti şi My Way. My Way a fost lăsată pe covoraşul de la uşa mea într-o cutie de pantofi pentru bărbați, mărimea 43.

Când Nono vede un nou-sosit în cimitir, îl pune în temă cu ce-l aşteaptă:

– Ai grijă că şefa este specialistă în tăiat ouțe de motan. Să nu spui că n-ai ştiut!

Amenințarea nu-i împiedică pe motani să rămână lângă mine.

Nono a instalat o portiță pentru pisici în uşa casei mele pentru cine o vrea să intre. Dar majoritatea se strecoară în interiorul capelelor funerare. Au obiceiuri şi preferințe proprii! În afară de My Way şi de Florence, mereu încolăcite în cerc pe undeva prin casă, celelalte mă urmează până pe palier, dar nu intră. De parcă Philippe Toussaint ar mai fi fost înăuntru. Oare or fi văzând fantome? Se spune că pisicile stau de vorbă cu sufletele duse. Lui Philippe nu-i plăceau animalele. Eu le-am iubit de la vârstele cele mai mici, chiar dacă întreaga mea copilărie n-a fost altfel decât dură.

În general, vizitatorilor le place să dea cu piciorul în pisicile din cimitir. Mulți dintre ei spun că morții lor se folosesc de feline ca să le transmită vreun semn de dincolo. Pe mormântul lui Micheline Clement (1957 – 2013) stă scris: *Dacă raiul există, pentru mine nu va fi decât dacă sunt primită alături de câinii si de pisicile mele.*

Mă întorc în casă urmată de Moody Blue şi Virginie. Când împing poarta îl văd pe Nono discutând cu părintele Cedric despre Gaston. Îi spune despre stângăcia lui bine-cunoscută, de cutremurul pe care Gaston pare să-l simtă în permanență. Din ziua când, în timpul unei exhumări, Gaston s-a întors cu roaba plină de oase în mijlocul cimitirului şi când o tigvă a alunecat sub o bancă, fără ca

el să-şi dea seama. Nono l-a strigat ca să-i spună că şi-a uitat o *minge de bowling* sub bancă. De acolo i se trage.

Spre deosebire de preoții de dinaintea lui, Cedric trece pe la mine în fiecare dimineață. Ascultând poveştile lui Nono, părintele repetă:

– Dumnezeule, este imposibil! Nu se poate, Doamne!

Dar în fiecare dimineață se întoarce şi îl întreabă pe Nono care-i toarnă tot felul de poveşti. Între fraze, izbucneşte în râs şi noi împreună cu el facem la fel. Eu fiind prima.

Ador să râd de moarte, să-mi bat joc de ea. Este modul meu de a o zdrobi. Îi diminuez astfel importanța. Jucându-mă cu ea, las viața să țâşnească deasupra, să capete putere.

Nono vorbeşte la *per tu* cu părintele Cedric, dar îl numeşte *domnule părinte.*

– Odată, am scos din groapă pe unul aproape intact. Îți vine să crezi, domnule părinte: după mai bine de şaptezeci de ani! Problema e că gaura pentru a arunca scheletele în osuar este foarte mică.

Elvis a alergat într-un suflet să-mi spună, tot fonfăind cum îl ştii:

– Nono, vino repede, vino repede!

Întreb:

– Ce s-a întâmplat?

Elvis urlă:

– Gaston a băgat un om în chestia aia!

– Ce chestie?

Ajung alergând şi-l văd pe Gaston împingând un cadavru ca să-l forțeze să intre în osuar! Le strig:

– Hei, băieți, nu suntem ca nemții în timpul războiului aici!

Partea cea mai frumoasă, că asta-i partea cea mai frumoasă, o povestesc mereu primarului şi râde şi el de se prăpădeşte… Aşa că primăria ne-a dat o butelie de gaz cu un căruț cu patru roți, la capăt cu o tijă din acelea pentru ars buruienele. Elvis dă foc la capătul țevii şi Gaston dă

drumul la gaze. Numai că, domnule părinte, ştii că trebuie să deschizi gazul foarte lent, iar Gaston i-a dat drumul la maxim. Când Elvis a ajuns cu flacăra, a făcut BUUUUUMMM! în tot cimitirul. Ai fi zis că era un ditamai războiul acolo. Si uite-aşa! Au j j găsit modalitatea de a…

Nono începu să râdă foarte tare. Continuă povestea, cu batista la nas.

– Era o femeie care curăța mormântul familiei, şi-a pus poşeta deasupra şi ei i-au ars femeii poşeta… îți jur pe nepotul meu, domnule părinte, că-i adevărat! Să mor aci dacă mint. Elvis a început să sară cu picioarele pe poşeta doamnei ca să stingă focul, cu ambele picioare pe poşetă.

Sprijinit de o fereastră, cu My Way pe genunchi, Elvis a început să fredoneze uşor: *I fell my temperature rising, higher, higher, it's burning through to my soul…*

– Elvis, spune-i părintelui că în poşetă erau ochelarii şi că tu i-ai spart.

– Dacă ai fi văzut, domnule părinte, ce tărăboi a ieşit!

Elvis spunea:

– Gaston a dat foc poşetei!

Şi femeia care urla:

– Mi-a spart ochelarii! Mi-a spart ochelarii!

Părintelui Cedric, cuprins de un acces nebun de râs, îi curgeau lacrimile în ceaşcă:

– Dumnezeule mare, nu-i posibil aşa ceva! Nu-i posibil, Doamne!

Nono îşi vede şeful prin fereastră. Se ridică brusc. La fel şi Elvis.

– Vorbeşti de lup şi lupu-i la uşă! Te rog să mă scuzi, domnule părinte! Dumnezeu să mă ierte, şi dacă nu mă iartă, nu-i nicio pagubă! Salutare, gaşcă!

Nono şi Elvis ies din casă şi se îndreaptă spre şeful lor. În calitate de responsabil al serviciului tehnic al primăriei, Jean-Louis Darmonville supraveghează activitatea groparilor. Se zice că are atâtea amante în cimitir câte sunt pe strada principală din Brancion. Cu toate acestea, nu este un tip simpatic. Din când în când îi vine cheful să urce

pe aleile mele. Îşi aminteşte oare de toate ibovnicele strânse în braţe? Ce l-au tocat de bani? Le mai priveşte fotografiile? Îşi aminteşte numele lor? Chipul? Vocea? Râsul? Mirosul? Ce s-a întâmplat cu femeile pe care nu le-a iubit? Nu l-am văzut niciodată meditând la vreun mormânt. Doar mergând, cu nasul în vânt. Vine să se asigure că niciuna nu va vorbi despre el?

Eu nu am şef. Doar pe primar. Acelaşi de douăzeci de ani. Iar pe primar nu-l văd decât la înmormântarea unor aleşi. Comercianţi, militari, funcţionari şi persoanele influente, *crema,* cum îi numim noi aici. Odată, a venit la înmormântarea unui prieten din copilărie, iar durerea îl schimonosise aşa de tare încât nu l-am recunoscut.

Părintele Cedric se ridică şi el, gata de plecare.

– La revedere, Violette! Mulţumesc pentru cafea şi bună dispoziţie. Mi-au făcut mult bine.

– La revedere, părinte.

Pune mâna pe mânerul porţii şi se răzgândeşte.

– Violette, ai câteodată îndoieli?

Îmi cântăresc cu atenţie cuvintele înainte de a-i răspunde. Mereu mi le analizez. Nu se ştie niciodată cum se interpretează. Mai ales când mă adresez unui trimis al Domnului.

– De câţiva ani, cel puţin. Doar pentru că mă simt la locul potrivit aici.

El ia o pauză înainte de a continua:

– Mie mi-e teamă că nu sunt la înălţimea misiunii mele. Primesc confesiuni, oficiez ceremonii de căsătorie, botez, predic, învăţ catehismul. Este o responsabilitate foarte mare. Am uneori sentimentul că-i trădez pe cei care îmi acordă încredere. Pe Dumnezeu, în primul rând.

Aici nu mai cântăresc nimic şi-i spun:

– Nu credeţi că Dumnezeu e primul trădător al oamenilor?

Părintele Cedric pare şocat de remarca mea.

– Dumnezeu e doar iubire.

– Dacă Dumnezeu nu e decât iubire, cu atât mai mult

trădează: o caracteristică a iubirii este trădarea.

– Violette, crezi cu adevărat ce spui?

– Gândesc mereu înainte de a vorbi, părinte. Dumnezeu este imaginea omului. Adică vrea să însemne că El minte, oferă, iubeşte, trădează ca oricare dintre noi.

– Dumnezeu este iubire universală. Dincolo de orice creație a Sa, Dumnezeu evoluează grație ție, grație nouă, grație tuturor treptelor de lumină, El simte şi trăieşte tot ce-i de trăit şi doreşte mereu să creeze perfecțiune, frumusețe... Eu de mine mă îndoiesc, niciodată de El.

– De ce vă îndoiți de dumneavoastră?

Tace mâlc. Mă priveşte şocat.

– Puteți spune ce aveți pe suflet, părinte. În Brancion sunt două confesionale: unul în biserică şi unul în această cameră. Să ştiți că j j

aici mi se povestesc tot felul de lucruri.

Zâmbeşte trist.

– Vreau din ce în ce mai mult să fiu tată... Mă trezeşte noaptea această idee... La început am avut această dorință de paternitate din orgoliu, din vanitate. Dar...

Se apropie de masă, deschide şi închide maşinal zaharnița. My Way vine să se frece de picioarele lui. Se apleacă să o mângâie.

– V-ați gândit să adoptați un copil?

– Nu am dreptul acesta, Violette. Toate legile îmi interzic. Şi cele terestre, şi cele divine.

Se întoarce şi priveşte pierdut spre fereastră.

Trece o umbră.

– Vă rog să mă iertați, părinte, că întreb: v-ați îndrăgostit?

– Nu-l iubesc decât pe Dumnezeu.

14

În ziua în care cineva vă iubeşte, este mereu frumos afară.

În primele luni de viață în doi la Charleville-Mezieres, am scris cu litere de foc pentru fiecare zi: DRAGOSTE NEBUNĂ. Până pe 31 decembrie 1985. Umbra mea era cea a lui Philippe Toussaint. Mai puțin când trebuia să lucrez. El mă aspira cu totul. Mă sorbea. Mă copleşea. Era de o senzualitate nebună. Mă topea în gură ca pe o bomboană de caramel, de zahăr topit. Eram într-o continuă sărbătoare. Când mă gândesc la acea perioadă din viața mea, mă văd într-o sărbătoare din altă lume.

Ştia mereu unde să-şi pună mâinile, unde să mă atingă cu buzele, cu sărutările. Nu se rătăcea niciodată. Avea cartea rutieră a trupului meu, cunoştea pe de rost traseele pe unde să meargă, fără ca eu să le ştiu vreodată.

Când terminam de făcut dragoste, picioarele şi buzele ne tremurau la unison. Trăiam din arderile celuilalt. Philippe Toussaint spunea mereu:

– Violette, la naiba! N-am mai simțit niciodată aşa! Eşti o vrăjitoare, sunt convins că eşti o vrăjitoare!

Cred că m-a înşelat din primul an. Mă gândesc că m-a înşelat întotdeauna. Că m-a mințit. Că se ducea la altele imediat ce mă întorceam cu spatele.

Philippe Toussaint era ca lebedele care sunt atât de grațioase pe apă, dar merg atât de şontâc pe uscat. El transforma patul nostru în paradis, era grațios şi senzual când făceam dragoste, dar de cum se ridica, de cum era pe verticală şi părăsea orizontalitatea iubirii noastre, imediat se transforma. Nu ştia să poarte o conversație şi era interesat doar de motocicleta sa şi de jocurile video.

Nu mai era de acord să fiu barmaniță la Tibourin, era

prea gelos pe bărbații din preajma mea. A trebuit să-mi dau demisia imediat după întâlnirea noastră. Lucram, totuşi, ca vânzătoare într-o braserie.

Începeam programul la ora 10.00, ca să pregătesc alimentele pentru prânz, si terminam pe la 18.00.

Când ieşeam dimineața din apartament, Philippe Toussaint dormea încă. Mi-era silă să ies din cuibuşorul nostru dulce în răcoarea străzilor. Când mă întorceam seara, îl găseam lungit în fața televizorului. Închideam uşa şi mă lungeam şi eu peste el. Exact ca atunci când după o zi grea de lucru plonjam într-o imensă piscină caldă, scăldată în lumina soarelui. Eu, care voiam să adaug albastru în existența mea, primeam în sfârşit ce-am dorit.

Aş fi putut face orice ca să mă atingă. Atât. Doar să mă atingă. Aveam sentimentul că-i aparțin trup şi suflet şi-mi plăcea teribil să-i aparțin trup şi suflet. Aveam şaptesprezece ani şi, în capul meu, multă fericire întârziată de recuperat. Dacă m-ar fi părăsit, corpul meu nu ar fi putut primi încă un şoc al despărțirii, după cea de mama.

Philippe Toussaint nu lucra decât episodic. Când părinții săi se certau. Tatăl găsea mereu un prieten ca să-i angajeze fiul. A făcut de toate. Zugrav, mecanic, băiatul cu livrările, paznic de noapte, muncitor de întreținere. În prima zi de lucru, Philippe Toussaint se ducea la timp, dar, în general, nu-l apuca sfârşitul săptămânii în acelaşi loc. Avea mereu câte o scuză să nu se mai ducă. Trăiam din salariul meu, care am cerut să-mi fie livrat în contul lui. Cum eu eram minoră, era mai simplu aşa. Păstram pentru mine doar bacşişul.

Câteodată, părinții lui veneau în vizită pe nepusă masă. Aveau o dublură a cheii. Treceau ca să-i facă reproşuri fiului unic de douăzeci şi şapte de ani fără slujbă şi să-i umple frigiderul.

Eu nu-i vedeam niciodată, eram la lucru. Dar într-o zi, când eram în concediu, m-am trezit cu ei. Tocmai terminaserăm de făcut dragoste. Eram goală, lungită pe canapea. Philippe Toussaint era la duş. Nu i-am auzit când

au intrat. Cântam din răsputeri un cântec de-al lui Lio[15]: *Spune-mi că mă iubeşti! Chiar dacă e o minciună! Pentru că ştiu că mă minți! Viata este tristă! Spune-mi că mă iubeşti! Toate zilele sunt la fel! Am nevoie de romantism!* Când i-am văzut, mi-a trecut prin cap: *Philippe Toussaint nu seamănă deloc cu părinții lui.*

N-am să uit niciodată privirea pe care mi-a aruncat-o mama Toussaint, rictusul ei. Nu voi uita niciodată disprețul privirii ei. Eu, care abia ştiam să citesc, bâiguind cuvintele, am ştiut atunci să o interpretez. Ca şi cum o oglindă ce deformează mi-ar fi trimis înapoi imaginea unei femei tinere degradate, lipsită de apreciere, fără nicio valoare. Un rebut, o scursură, o buruiană, o fiică a nimănui.

Ea era roşcată. Părul îi era aşa de întins şi de strâns într-o coadă, că i se vedeau venele tâmplei sub pielea străvezie. Gura îi era o linie dezaprobatoare. Pleoapele acoperite de fard verde la ochii ei albaştri erau o greşeală de gust purtată cu ea peste tot. Ca un blestem. Avea un nas în formă de cioc, al unei păsări pe cale de dispariție, iar pielea prea albă nu fusese cu siguranță mângâiată de razele soarelui. Când şi-a închis ochii tencuiți cu fard, văzându-mi pântecul fin rotunjit, a trebuit să tragă un scaun din bucătărie ca să se aşeze.

Toussaint senior, un bărbat îndoit de mijloc şi supus din naştere, a început să-mi vorbească de parcă eram la cursul de catehism. Îmi amintesc de cuvintele *iresponsabili* şi *inconştienți.* Cred că a vorbit ceva şi de Iisus Hristos. M-am întrebat ce are a face Iisus cu problema noastră, acolo, în apartamentul nostru. Ce ar fi spus El văzându-i pe babacii Toussaint scorțoşi în oprobriul lor şi cu hainele lor frumoase, iar eu, complet goală, acoperită cu o pătură cu model de zgârie-nori şi New York pe un fond roşu?

---

[15] *Lio* – pe numele adevărat Wanda Maria Ribeiro Furtado Tavares de Vasconcelos, născută pe 17 iunie 1962 la Mangualde, Portugalia, este o cântăreață şi actriță belgiană de origine portugheză, francofonă.

Când Philippe Toussaint a ieşit din baie, cu un prosop înnodat în jurul taliei, nici nu m-a mai băgat în seamă. De parcă nu mai existam. Doar maică-sa era prezentă în cameră. Nu mai avea ochi decât pentru ea. M-am simțit şi mai josnică decât eram. Proasta satului. Un nimic. La fel şi babacul Toussaint. Mama şi fiul au început să vorbească despre mine, de parcă nu-i auzeam. Mai ales maică-sa:

– Tu eşti tatăl plodului? Eşti sigur? Te-ai lăsat fraierit, nu? Unde ai întâlnit-o pe asta? Vrei să ne omori? Aşa ți-ai pus în cap? Avortul nu este pentru cățele! Unde ți-e capul, bietul meu băiat?

Cât despre tată, continua să predice vorbe de duh:

– Totul este posibil, nimic nu-i imposibil, putem schimba lucrurile, e de-ajuns să credem, nu vă lăsați niciodată biruiți…

Înfăşurată în clădirile mele zgârie-nori, îmi venea să râd si să plâng în acelaşi timp. Aveam senzația că sunt într-o comedie italiană, fără frumusețea italienilor. Când eram cu asistentele sociale şi cu educatoarele, eram obişnuită să se vorbească de mine, de viața mea, de viitorul meu ca şi cum nu eu eram cea în cauză. De parcă eram absentă din povestea mea, din existența mea. Ca şi cum eram o problemă de rezolvat, nu o persoană.

Babacii Toussaint erau spilcuiți şi bine încălțați, de parcă mergeau la o nuntă. Câteodată, maică-sa îmi arunca o privire timp de o secundă. Dacă ar fi rămas mai mult, şi-ar fi murdărit corneea.

Când au plecat aproape fără să mă salute, Philippe Toussaint a început să strige lovind pereții:

– Rahat! La naiba!

Mi-a cerut să plec cât timp se va calma. Dacă nu, loviturile acelea o să fie pentru mine. Părea îngrozit, deşi eu ar fi trebuit să fiu. Violența nu-mi era străină. Am crescut cu ea prin preajmă, fără ca ea să mă atingă la modul fizic. Am trecut mereu prin necazuri.

Am ieşit în stradă, se făcuse frig. Am mers repede ca să mă încălzesc. A trebuit să vină babacii Toussaint ca să se

sfărâme în mii de cioburi viața noastră de zi cu zi, lipsită de griji. M-am întors în apartament după o oră. Philippe Toussaint adormise. Nu l-am trezit.

A doua zi, făceam optsprezece ani. În loc de cadou, Philippe Toussaint m-a anunțat că taică-său ne-a găsit ambilor de lucru. Urma să devenim paznici la barieră. Trebuia să aşteptăm puțin ca locul să se elibereze, undeva pe lângă Nancy.

15

Fluturaş drăgălaş, deschide-ți aripile şi mergi pe mormântul lui, ca să-i spui că-l iubesc.

Gaston a căzut din nou într-o groapă. Nici nu mai ştiu de câte ori a pățit-o! Acum doi ani, în cursul unei exhumări, a căzut în patru labe în sicriu, direct pe oseminte. De câte ori, în timpul ceremoniilor de îngropare, nu s-a împiedicat el în nişte corzi imaginare!

Nono s-a întors cu spatele la el câteva minute ca să ducă o roabă de pământ la vreo patruzeci de metri, Gaston stătea de vorbă cu contesa Darrieux şi, când s-a întors Nono, ia-l pe Gaston de unde nu-i! Malul se surpase şi Gaston înota în groapă. Țipând:

– Trebuie s-o chemi pe Violette!

La care Nono a răspuns:

– Violette nu este antrenor de înot!

Totuşi, Nono îl prevenise că pământul este moale în acest anotimp. În timp ce-l ajuta pe Gaston să iasă din groapă, Elvis a cântat: *Face down on the street, in the ghetto, in the ghetto…* Am câteodată senzația că trăiesc cu Frații Marx. Dar realitatea mă ajunge repede din urmă în fiecare zi.

Mâine este o nouă înmormântare: cea a doctorului Guyennot. Chiar şi doctorii mor. O moarte naturală, la nouăzeci şi unu de ani, în patul lui. A avut grijă de tot Brancion-en-Chalon şi împrejurimi timp de cincizeci de ani.

Ar trebui să fie multă lume la îngropare.

Contesa de Darrieux îşi revine din emoții sorbind un lichior de prună ce mi-a fost oferit de domnişoara Brulier, ai cărei părinți odihnesc în careul Cedrilor. Contesei i-a fost tare frică văzându-l pe Gaston cum face un plonjon în groapă. Mi-a spus cu un surâs răutăcios:

– Am crezut că mă uit din nou la campionatul mondial de natație!

O ador pe această femeie. Face parte din categoria vizitatorilor care-mi fac bine. În cimitirul meu se odihnesc soțul şi amantul. Din primăvară până-n toamnă, contesa de Darrieux are flori pe cele două morminte. Ierburi grase pentru soț si un buchet de floarea-soarelui într-o vază pentru amantul ei. Pe cel din urmă îl numeşte *adevărata iubire.* Problema este că adevărata iubire era căsătorit. Şi când văduva iubirii celei adevărate descoperă florile contesei în vază, le aruncă la gunoi.

Am încercat să recuperez bietele flori, ca să le pun pe alt mormânt, dar mi-a fost imposibil pentru că văduva le-a smuls toate petalele. Si cu siguranță nu pentru a murmura: *Mă iubeşte, nu mă iubeşte!*

În douăzeci de ani am văzut văduve îndurerate în ziua înmormântării soților şi care n-au mai călcat în cimitir după aceea. Am întâlnit de asemenea mulți văduvi recăsătorindu-se în timp ce corpul soțiilor nici nu s-a răcit bine. La început, ei strecoară ceva mărunțiş în cutia milei, ca să mă ocup de flori.

Cunosc câteva doamne din Brancion specializate în a agăța văduvi. Urcă aleile îmbrăcate cu totul în doliu şi reperează bărbații singuri care îngrijesc mormintele soțiilor. Am observat multă vreme tertipurile uneia pe nume Clotilde C.: îşi inventa în fiecare săptămână noi morți de îngrijit în cimitirul meu. După ce-l repera pe primul văduv neconsolat, intra în vorbă cu el, despre vreme, viața care continuă şi se autoinvita *să bem un aperitiv în una din seri.* Până la urmă, s-a căsătorit cu Armand Bernigal, văduv al lui Marie-Pierre Vernier, căsătorită Bernigal (1967-2002), ce se odihneşte în careul Tiselor.

Am recuperat şi strâns zeci de plachete funerare noi din gunoi sau ascunse prin tufe de familii ultragiate. Plăci cu vorbele: *Iubirii mele, pentru eternitate,* depuse de vreun amant sau vreo amantă.

Şi văd în fiecare zi persoane ilegitime venind să se

reculeagă discret. În special amante. Există o categorie de femei care petrec mai mult timp prin cimitir pentru că trăiesc până la o vârstă înaintată. Amanții nu vin niciodată în weekenduri sau la ore când s-ar putea întâlni cu cineva. Întotdeauna la deschiderea sau la închiderea porților. Pe câți dintre ei nu i-am închis în interior seara! Îngenuncheați pe morminte, nu-i văd şi trebuie să bată la uşa mea ca să le dau drumul.

Îmi amintesc de Emilie B. De când amantul său, Laurent D., şi-a dat obştescul sfârşit, venea întotdeauna cu o jumătate de oră înaintea deschiderii. Când o vedeam cum aşteaptă în spatele gratiilor, îmi puneam un palton negru peste cămaşa de noapte şi mergeam să-i deschid în papuci de casă. Doar pentru ea am făcut acest lucru, deşi nu-mi stârnea milă. Îi ofeream în fiecare dimineață o ceaşcă de cafea dulce cu un pic de lapte. Schimbam câteva cuvinte. Îmi povestea de iubirea ei nebună pentru Laurent. Îmi vorbea de el ca şi cum trăia încă. Îmi spunea:

– Amintirea este mai puternică decât moartea. Îi simt încă mâinile pe trupul meu. Ştiu că mă priveşte de acolo de unde este.

Când vizitatorii veneau să se reculeagă la mormântul lui Laurent, soția, părinții sau copiii, Emilie se ducea la alt mormânt, aşteptând furişată într-un colț. De cum nu mai era nimeni prin preajmă, revenea la Laurent pentru a se reculege şi a-i vorbi.

Într-o dimineață, Emilie n-a mai venit. M-am gândit că îşi terminase perioada de doliu. Pentru că, până la urmă, se termină orice perioadă de doliu. Timpul atenuează durerea. Indiferent cât de imensă este aceasta. Cu excepția durerii unei mame sau a unui tată care şi-a pierdut copilul.

Mă înşelam. Emilie B. Nu şi-a terminat niciodată perioada de doliu. S-a întors în cimitirul meu între patru scânduri. Înconjurată de rudele ei. Bănuiesc că nimeni n-a ştiut că Laurent şi cu ea s-au iubit atât de mult. Desigur, Emilie n-a fost înmormântată lângă el.

În ziua înmormântării, când toată lumea a plecat, am

făcut un altoi, cum se plantează un copac. Emilie plantase o tufă de lavandă pe mormântul lui Laurent. Am tăiat o tijă lungă din ea, i-am făcut câteva ciupituri ca să favorizez dezvoltarea rădăcinilor, am tăiat vârful şi am înfipt-o într-o sticlă tăiată, plină de pământ şi cu un pic de mraniță. După o lună, tija îşi refăcuse rădăcinile.

Lavanda lui Laurent a devenit astfel a lui Emilie. Vor avea în comun mulți ani această floare, un pui al plantei-mamă. Am avut grijă să arunc totul iarna şi să o replantez în primăvară pe mormântul lui Emilie. Aşa cum cântă Barbara, *primăvara este frumos să vorbim despre iubire.* Şi astăzi, tufele de lavandă ale lui Laurent şi Emilie sunt magnifice şi parfumează toate mormintele din jur.

16

Nu dai niciodată de oameni din întâmplare. Ei sunt trimişi să ne încrucişeze drumurile cu un anumit motiv.

– Léonine.
– Cum ai spus?
– Léonine.
– Hai, că eşti haioasă... Ce prenume-i ăsta? Ca o marcă de detergent?
– Ador acest prenume. Şi apoi, oamenii îi vor spune Leo. Îmi plac mult fetele care au prenume de băieți.
– Păi, spune-i atunci Henri, dacă asta vrei!
– Léonine Toussaint... e foarte frumos.
– Suntem în 1986! Ai putea să-i găseşti ceva mai modern, ca... Jennifer sau Jessica.
– Nu, te rog, rămâne Léonine.
– Fie cum vrei! Dacă va fi o fată, tu alegi. Dar dacă este un băiat, eu pun numele.
– Şi cum o să-i spui băiatului nostru?
– Jason.
– Sper să fie fată.
– Eu nu vreau.
– Ne iubim?

17

Aud vocea ta între toate zgomotele lumii.

Înmormântarea doctorului Philippe Guyennot (1924-2017). Sicriu din stejar, peste sicriu, trandafiri galbeni si albi. Marmură neagră. O cruce aurită pe placheta funerară.

Vreo cincizeci de gerbere, coroane, lumânări, plante (crini, trandafiri, ciclame, crizanteme, orhidee).

Panglici mortuare pe care se putea citi: *Tatălui nostru drag, Dragului meu soț, Bunicului nostru drag, Colegului nostru, Comercianții din Brancion-en-Chalon, Prietenului nostru, Prietenului nostru, Prietenului nostru.*

Pe plachetele funerare: *Timpul trece, amintirea rămâne, Dragului meu soț, Prietenii care nu te vor uita niciodată, Tatălui nostru, Bunicului nostru, Unchiului nostru, Nasului nostru, Totul trece pe pământ, spirit, frumusețe, grație si talent, asemenea unei flori efemere, culcată la pământ de o pală de vânt.*

Vreo sută de persoane sunt prezente în jurul mormântului. Inclusiv Nono, Gaston, Elvis si cu mine. Înainte de coborârea sicriului, mai bine de patru sute de persoane s-au adunat în micuța biserică a părintelui Cedric. Nu a putut intra toată lumea ca să ia loc pe bănci, aşa că au lăsat mai întâi bătrânii să se aşeze unii lângă alții. Multe persoane au rămas în picioare, să se reculeagă în curtea mică a bisericii.

Contesa de Darrieux mi-a spus că si-a amintit de doctor când venea la ea după miezul nopții, cu cămaşa decolorată, si când, după ce străbătea cărările de țară, se întorcea să verifice dacă febra micuțului scăzuse de dimineață.

– Fiecare dintre noi – a adăugat ea – se gândeşte acum la crizele de angină pectorală, de oreion, de gripă de care s-a

ocupat doctorul si la actele de deces pe care le scria aplecat la masa de bucătărie, pentru că pe vremea când doctorul Guyennot si-a început cariera se mai murea în patul propriu si nu la spital.

Philippe Guyennot lasă amintiri frumoase în urmă. În timpul discursului, fiul său a spus:

– Tatăl meu era un om devotat, care nu accepta să i se plătească decât o singură consultație, chiar dacă trecea de mai multe ori în cursul aceleiaşi zile sau dacă punea stetoscopul la pieptul întregii familii. A fost un mare medic care dădea diagnosticul după ce punea trei întrebări şi privea fundul de ochi al bolnavului. Într-o lume în care nu se inventaseră *medicamentele generice.*

Pe placheta funerară a fost fixat un medalion reprezentându-l pe Philippe Guyennot. Familia a ales o fotografie de vacanță în care medicul avea vreo cincizeci de ani. Zâmbeşte cu toți dinții, este bronzat şi se poate ghici marea în spatele lui. O vară când a trebuit să-şi aducă un înlocuitor, să renunțe la drumurile de la țară şi la accesele de tuse, ca să închidă ochii la soare.

Înainte de a binecuvânta defunctul, ultimele cuvinte ale părintelui Cedric sunt:

– Philippe Guyennot, aşa cum Tatăl m-a iubit, aşa v-am iubit şi eu. Nu este o formă de iubire mai mare decât să-ți dai viața pentru cei pe care-i iubeşti.

În omagiul defunctului s-a organizat o adunare în sala comunală a primăriei. Am fost şi eu invitată, dar nu m-am dus. Toată lumea a fost, mai puțin Pierre Lucchini şi cu mine.

În timp ce groparii închid cavoul familiei, Pierre Lucchini îmi povesteşte că defunctul şi-a întâlnit soția în ziua căsătoriei femeii cu un alt om. În timpul dansului mirilor, ea şi-a scrântit glezna. Philippe a fost chemat de urgență. Când medicul şi-a văzut viitoarea soție în rochie de mireasă, cu glezna presată cu gheață, s-a îndrăgostit lulea. A luat-o în brațe ca să o ducă la raze, la spital, şi nu a mai adus-o niciodată la proaspătul, doar pentru o scurtă

perioadă, soț al ei. Pierre adaugă zâmbind:

– Şi, uite aşa, îngrijindu-i glezna, el i-a cerut mâna.

Înainte de închiderea grilajelor, cei doi copii ai lui Philippe se întorc în cimitir. Se uită la munca groparilor. Scot cuvintele de condoleanțe ataşate la gerbere. Îmi fac semn cu mâna înainte de a urca în maşină şi a pleca spre Paris.

18

Frunzele moarte se adună cu grebla, amintirile si regretele la fel.

Vorbesc singură. Vorbesc cu morții, cu pisicile, cu şopârlele, cu florile, cu Dumnezeu (nu mereu într-un mod politicos). Vorbesc. Mă întreb. Îmi pun tot felul de întrebări. Îmi dau singură curaj.

Eu nu intru în vreo categorie anume. Nu am intrat niciodată în vreo categorie. Când fac un test de autocunoaştere într-o revistă de femei, de genul *Cunoaşte-te pe tine însăți!* sau *Cunoaşteți-vă mai bine!,* nu există răspunsuri pentru mine. Eu sunt *ex aequo* peste tot.

Sunt la Brancion-en-Chalon si oameni care nu mă iubesc, se tem sau le e frică de mine. Poate si pentru faptul că eu par că port doliu mereu. Dacă ar şti ei că pe dedesubt sunt *vară,* m-ar arde pe rug. Toate meseriile care au legătură cu moartea par ciudate.

Şi apoi, soțul meu a dispărut. Uite aşa, pur şi simplu, de pe o zi pe alta. *Trebuie să recunoaşteți că e ciudat. Se urcă pe motocicletă şi, hop!, a dispărut. Nu-l mai vede nimeni niciodată. Unde mai pui că era un bărbat chipeş, ca să vezi! Iar jandarmii ăştia nu fac nimic. N- au deranjat-o niciodată, n-au luat-o la întrebări. Şi nici nu pare prea îndurerată. Are ochii uscați. Eu cred că ascunde ceva. Mereu îmbrăcată în negru, pusă la patru ace… este înspăimântătoare femeia asta. Se petrec lucruri nu prea curate în cimitir, ea nu-mi inspiră încredere deloc. Groparii sunt mereu grămadă pe lângă ea. Şi uită-te la ea: vorbeşte singură. Să nu-mi spui că este normal să vorbeşti singur.*

Dar sunt şi din cele care spun: *O femeie de ispravă. Pâinea lui Dumnezeu! Devotată. Zâmbitoare, discretă. Şi are o meserie aşa grea. Nimeni nu mai vrea să facă aşa ceva.*

Este meritul ei. Mereu gata să ofere un pahar de ceva celor mai nefericiți. Mereu cu un cuvânt de încurajare. Şi, bineînțeles, îmbrăcată de o eleganță... Politicoasă, zâmbitoare, plină de compasiune. Nimic de reproşat. O adevărată muncitoare. Cimitirul este impecabil. O femeie simplă, fără figuri. Un pic zăpăcită, dar asta n-a omorât pe nimeni.

Eu sunt subiectul principal în războiul lor civil.

Odată primarul a primit o scrisoare care-i cerea să mă alunge din cimitir. El a răspuns politicos că nu făcusem nicio greşeală.

Se întâmplă ca tinerii să mai arunce cu pietricele pe storurile camerei mele, ca să mă sperie sau să vină să-mi bată cu putere in uşă în plină noapte. Din pat îi aud cum râd a batjocură. Când Eliane începe să latre sau când sună alarma cu sunetul ei înfiorător, vitejii fug cu toată viteza.

Pe tineri prefer să-i cunosc vii, nesuferiți, gălăgioşi, beți, prostuți, decât să văd oameni după coşciugele lor, copleşiți de durere.

Vara se întâmplă, de asemenea, ca adolescenții să sară gardul cimitirului. Aşteaptă miezul nopții. Vin în grup şi se distrează speriindu-se unii pe alții. Se ascund în spatele crucilor, scoțând tot felul de sunete, sau trântesc porțile capelelor funerare. Mai sunt unii amatori de şedințe de spiritism pentru a-şi speria sau impresiona iubitele.

– Eşti aici, spirite?

În cursul acestor şedințe aud fete urlând şi fugind la cea mai mică *manifestare supranaturală.* Manifestare provenită de la pisicile ce vânează fluturi de noapte printre morminte, de la aricii ce răstoarnă cutiile cu lumânări sau de la mine, care îi urmăresc, ascunsă în spatele unui mormânt, înarmată cu un pistolet cu vopsea pe bază de apă.

Nu suport să nu fie respectat locul unde se odihnesc defuncții. La început, aprind luminile în fața casei şi sun alarma. Dacă nu se întâmplă nimic, îmi iau pistoletul cu vopsea şi îi urmăresc pe alei. Nu este lumină noaptea în cimitir. Şi, deci, pot umbla fără să fiu văzută vreodată. Îl cunosc pe de rost. Pot să ajung oriunde cu ochii închişi.

În afara celor dornici să facă dragoste, am descoperit într-o noapte un grup care se uita la un film de groază, aşezaţi pe mormântul lui Diane de Vigneron, prima îngropată din cimitir. Cea a cărei fantomă ar fi fost văzută de secole de către unii locuitori din Brancion. Am ajuns tiptil-tiptil în spatele intruşilor şi am suflat cu toată puterea într-un fluier. Au ţâşnit ca iepurii. Abandonându-şi calculatorul pe mormânt.

În anul 2007 am avut probleme mari cu o bandă de tineri aflaţi în vacantă. Oameni în trecere. Parizieni sau cam aşa ceva. Între 1 şi 30 iulie au sărit în fiecare noapte gardul cimitirului, ca să doarmă sub cerul liber, pe morminte. Am chemat jandarmii de mai multe ori, Nono le-a dat câteva suturi în fund, explicându-le că cimitirul nu era un spaţiu de joacă, dar se întorceau a doua zi. Am aprins toate luminile din faţa casei, am sunat alarma, am tras după ei cu pistoletul cu vopsea, degeaba. Imposibil să-i fac să renunţe. Nimic nu-i impresiona.

Din fericire, pe 31 iulie, dimineaţa, au plecat. Dar în anul următor sau întors. Pe 1 iulie seara, erau acolo. I-am auzit spre miezul nopţii. S-au instalat pe mormântul Ceciliei Delaserbe (1956 – 2003). Şi contrar anului precedent, fumau şi beau mult, lăsându-şi sticlele goale prin tot cimitirul. În fiecare dimineaţă trebuia să adun chiştoacele strivite în ghivecele de flori.

Apoi s-a întâmplat un miracol: în noaptea de 8 spre 9 iulie au plecat. Nu am să uit niciodată strigătele lor de groază. Au povestit că văzuseră *ceva.*

A doua zi Nono mi-a spus că a găsit nişte *sigilii* albastre spre osuar, un drog prea puternic, care le-o fi deformat imaginea unui foc viu într-un soi de spectru în mintea lor afectată. Nu ştiu dacă fantoma lui Diane de Vigneron sau cea a lui Reine Ducha m-a scăpat de tinerii aceştia prosti, dar îi mulţumesc.

19

Dacă ar creşte câte o floare pentru fiecare dintre gândurile mele pentru tine, pământul ar fi o imensă grădină.

Mă duceam să închid poarta cea mare, situată mai jos de studioul nostru, când am văzut un măr roşu în vitrină, pe coperta unei cărți: *Legea pământului*[16]16 de John Irving.

N-am ştiut cum să interpretez titlul. Era prea complicat pentru mine. În 1986, la optsprezece ani şi nivelul şcolar al unui copil de şase. În-vă-ță-toa-re, şcoa-lă, eu merg, eu am, tu ai, eu mă în-torc la şcoa-lă, este, bu-nă-zi-ua-doam-nă, Panzani, Babybel, Boursin, Skip, Oasis, Ballantine's.

Am cumpărat cartea de opt sute douăzeci şi una de pagini, când pentru mine putea dura ore întregi să citesc şi să înțeleg o singură frază. Aproape ca atunci când aş fi purtat mărimea 50, dar eu mi-aş lua blugi de 36. Am cumpărat-o pentru că mărul de pe copertă îmi lăsa gura apă. Şi de câteva luni îmi pierdusem cheful de orice! Totul a început cu răsuflarea lui Philippe Toussaint în ceafa mea. Răsuflarea însemna că era gata, că mă voia. Philippe Toussaint m-a vrut întotdeauna, nu m-a dorit. Am rămas nemişcată. M-am prefăcut că dorm. Că respir profund.

Era prima dată când corpul meu nu mai răspundea la chemarea lui. Pe urmă, lipsa chefului a trecut, o dată, de două ori. A revenit apoi ca o chiciură depusă din când în când.

M-am înțeles mereu cu viața, am văzut partea bună a lucrurilor şi doar rareori partea întunecată. Ca şi casele situate pe malul apei, cu fațadele scăldate în razele soarelui. De pe vapor vezi culoarea strălucitoare a pereților, palisadele albe ca nişte oglinzi şi grădinile pline de

[16] *The Cider House Rules,* roman apărut în anul 1985.

verdeață. Mi se întâmpla de puține ori să văd în spatele clădirilor, ceea ce descoperi când mergi pe lângă ele pe un drum, umbrarul unde sunt ascunse pubelele şi fosa septică.

Înainte de Philippe Toussaint, în ciuda familiilor-gazdă şi a unghiilor mele roase, vedeam soarele pe fațade, rareori petele întunecate. Cu el, am înțeles ce înseamnă dezamăgirea. Că nu era suficient să te bucuri de un om ca să-l iubeşti. Imaginea pe hârtie colorată a băiatului frumos s-a şifonat. Lenea, lipsa lui de curaj în fața părinților, violența în stare latentă şi mirosul celorlalte femei pe vârful degetelor sale mi-au furat ceva.

El îşi dorea un copil cu mine. Îmi spusese:

– O să avem copii.

Acelaşi bărbat cu zece ani mai mare decât mine, care vorbea în şoaptă cu maică-sa că mă *adunase de pe drumuri,* că eram *o fată pierdută* şi că *îi părea rău.* Şi când maică-sa s-a întors cu spatele după ce i-a scris a nu ştiu câta filă de cec, el m-a luat de gât, spunându-mi că le povestise mereu baliverne *bătrânilor,* ca să-l lase în pace. Dar cuvintele fuseseră deja aruncate, înşelătoare.

Am făcut şi eu la fel în ziua aceea. I-am zâmbit, i-am spus:

– De acord, fireşte, înțeleg.

Dezamăgirea a născut altceva în mine. Ceva mai puternic. Pe măsură ce-mi vedeam pântecul rotunjindu-se, voiam să mă reapuc de învățat. Să ştiu ce înseamnă cu adevărat a stârni dorința. Dar nu prin cineva, ci cu ajutorul cuvintelor. Cele din cărțile de care fugisem pentru că mă înspăimântau.

Am aşteptat ca Philippe Toussaint să plece cu motocicleta, ca să citesc coperta a patra a cărții *Legea pământului.* Eram obligată să citesc cu voce tare: pentru a înțelege cuvintele, trebuia să le aud. Ca şi cum mi-aş fi povestit singură ceva. Eram dublul meu: cea dornică să învețe şi cea care mă învăța. Prezentul meu şi viitorul în aceeaşi carte.

De ce mergi înspre cărți la fel cum mergi înspre oameni? De ce suntem atraşi de coperte la fel cum suntem de o privire, o voce familiară, auzită şi altădată, care ne întoarce din drum, ne face să ne ridicăm ochii, ne atrage atenția şi poate că ne va schimba cursul existenței?

După mai mult de două ore, nu eram decât la pagina zece şi reuşisem să înțeleg un cuvânt din cinci. Citeam şi reciteam cu voce tare fraza: *Un orfan este un altfel de copil decât ceilalți copii prin atracția sa față de lucrurile care intervin în viața lui în fiecare zi, la oră fixă. Orfanul se arată avid de tot ce promite să dureze, să rămână.* Avid. Oare ce putea să însemne? O să mă duc să-mi cumpăr un dicționar şi o să învăț să-l folosesc.

Până atunci, cunoşteam doar textele cântecelor scrise pe copertele plăcilor mele de vinil. Le ascultam şi încercam să le citesc în acelaşi timp, dar nu le înțelegeam.

În timp ce mă gândeam la cumpărarea dicționarului am simțit-o pe Léonine mişcându-se pentru prima dată. Am luat gesturile ei lente ca o încurajare.

A doua zi ne-am mutat la Malgrange-sur-Nancy, ca să ne facem paznici la barieră. Dar înainte, am coborât să cumpăr un dicționar ca să caut cuvântul *avid. Care doreşte ceva cu ardoare.*

20

Dacă viața nu este decât o trecere, amintirea noastră îți va păstra veşnic chipul.

Şterg cu o cârpă cutiile de plastic ce adăpostesc păpuşile portugheze. Le țin cât mai mult timp întinse la orizontală, ca să nu le mai văd ochii şi capetele minuscule cu agrafe negre.

Am auzit că au început să dispară pitici de grădină... Dacă i-aş spune doamnei Pinto că toate păpuşile mi-au fost furate?

Nono şi părintele Cedric sunt într-o discuție aprinsă în spatele meu. Mai ales Nono. Elvis este aplecat la fereastra bucătăriei, priveşte vizitatorii trecând, fredonând încet *Tutti Frutti.* Vocea lui Nono o acoperă pe a lui.

– Eram pictor. Zugrav[17] adică, nu pictor ca Picasso. Într-o zi, femeia m-a părăsit, lăsându-mă cu trei prichindei... şi am rămas şi fără slujbă. M-au dat afară din motive economice. M-a angajat primăria în 1982, ca gropar.

– Ce vârste aveau copiii tăi? întreabă părintele Cedric.

– Nu erau prea mari. Cei mari aveau şapte şi cinci ani, cel mic, şase luni. I-am crescut singur. Mai târziu, am mai avut o fiică... M-am născut foarte aproape de aici, în spatele primei linii de case de lângă biserica ta. Dar tu, domnule părinte, unde te-ai născut?

– În Bretania.

– Plouă tot timpul pe-acolo, aşa-i?

– Se poate, dar asta nu împiedică naşterea pruncilor. Nu am rămas prea mult în Bretania, tata era militar. Tot timpul îl mutau.

---

[17] Joc de cuvinte: în limba franceză, *peintre* = pictor, iar *peintre de bâtiment* = zugrav.

– Un militar care a crescut un preot nu se întâlneşte la tot pasul.

Râsul lui Cedric răsună între pereții mei. Elvis continuă să fredoneze. Eu nu i-am cunoscut niciodată vreo mândruță – el, care îşi petrece zilele fredonând cântece de dragoste.

Nono mă strigă:

– Violette, lasă păpuşile, cineva bate la poartă!

Arunc cârpa pe scară şi plec să deschid vizitatorului care, fără îndoială, caută vreun mormânt.

Deschid poarta dinspre cimitir, îl văd pe comisar. Este prima dată când vine pe partea aceasta. Nu are urna cu el. Este tot nepieptănat. Se simte încă mirosul de scorțişoară şi vanilie. Ochii îi scânteiază, de parcă ar fi plâns, sigur din cauza oboselii. Îmi zâmbeşte timid. Elvis închide poarta, iar zgomotul făcut îmi acoperă salutul.

Comisarul îi zăreşte pe Nono şi pe părintele Cedric aşezați la masă. Îmi spune:

– Vă deranjez? Vreți să vin mai târziu?

Răspund că nu. Că peste două ore o să fie o înmormântare, nu o să mai am timp. Intră. Îi salută pe Nono, Elvis şi pe părintele Cedric cu un semn al mâinii.

– Vi-i prezint pe Norbert şi Elvis, colegii mei, şi pe preotul nostru, Cedric Duras.

Comisarul se prezintă şi el. Este prima dată când îi aud numele: Julien Seul. Cei trei prieteni pleacă de îndată, de parcă numele comisarului i-ar fi speriat. Nono strigă:

– Pe curând, Violette!

Mă prezint şi eu pentru prima dată.

– Mă numesc Violette. Violette Toussaint.

Comisarul răspunde:

– Ştiu.

– A, da? Ştiți?

– La început am crezut că era un fel de poreclă, ca o glumă.

– O glumă?

– Trebuie să recunoaşteți că pentru o femeie portar la

cimitir nu este prea comun să se numească Toussaint.

– De fapt, mă cheamă Trenet. Violette Trenet.

– Trenet e mai bine decât Toussaint.

– Toussaint era numele soțului.

– De ce *era?*

– A dispărut. S-a volatilizat de pe o zi pe alta. Adică, nu chiar de pe o zi pe alta... Să spunem că şi-a prelungit mai mult una dintre absențe.

El mi-a răspuns, jenat:

– Şi pe asta o ştiu.

– O ştiți?

– Doamna Breant are storuri roşii şi gura slobodă.

Mă duc să-mi spăl mâinile, las săpunul lichid să curgă în căuşul palelor, unul catifelat, cu trandafiri. La mine acasă, totul are un miros de trandafir: lumânările, parfumul, lenjeria, ceaiul, prăjiturelele înmuiate în cafea. Îmi dau pe mâini cu cremă pe bază de trandafiri. Petrec ore întregi cu mâinile în pământ, grădinărind, aşa că trebuie să le protejez. Îmi place să am mâini frumoase. Sunt deja ani buni de când nu-mi mai rod unghiile.

În răstimp, Julien Seul îmi analizează din nou pereții albi. Pare preocupat. Eliane îşi freacă năsucul de el, iar el o mângâie zâmbind.

În timp ce-l servesc cu o ceaşcă de cafea, mă întreb ce i-o mai fi putut povesti doamna Breant.

– Am scris discursul pentru mama.

Scoate un fel de plic din buzunarul interior şi îl pune sprijinit de puşculița-gărgăriță.

– Adică ați făcut patru sute de kilometri doar ca să-mi aduceți discursul pentru mama dumneavoastră? De ce nu mi l-ați trimis prin poştă?

– Nu, nu am venit chiar pentru aceasta.

– Ați adus cenuşa?

– Nici atât.

Lasă o pauză să se scurgă. Pare din ce în ce mai stingherit.

– Aş putea fuma la fereastră?

– Da.

Scoate un pachet strivit din buzunar şi îşi ia o ţigară, o blondă[18]. Înainte de a-şi aprinde chibritul, îmi spune:

– Mai e ceva.

Se duce la fereastră şi o întredeschide. Se întoarce cu spatele la mine. Trage un fum şi îl suflă spre exterior.

Am senzaţia că aud ca într-un vis, când îmi spune în timp ce scoate un rotocol de fum:

– Ştiu unde este soţul dumneavoastră.

Îşi striveşte ţigara de peretele exterior şi îşi pune chiştocul în buzunar. Se întoarce către mine şi-mi repetă:

– Ştiu unde este soţul dumneavoastră.

– Care soţ?

Nu mă simt bine. Nu vreau să înţeleg deloc ce tocmai vrea să-mi spună. E ca şi cum ar fi a urcat in camera mea fără să-mi ceară voie şi ar fi deschis toate sertarele pentru a le scotoci şi a scoate conţinutul din ele fără ca eu să-l pot împiedica. Lasă privirea în jos şi, cu o voce abia perceptibilă, şopteşte:

– Philippe Toussaint… ştiu unde este.

[18] *Gauloises Blondes* – marcă renumită de ţigări populare în Franţa.

21

Întunericul nopții nu este niciodată desăvârşit,
întotdeauna există o fereastră aprinsă la capătul unui drum.

Singurele fantome în care cred sunt amintirile. Indiferent dacă sunt reale sau imaginare. Pentru mine, vârcolacii, strigoii, spiritele, toate sunt lucruri supranaturale ce nu există decât în mintea celor vii.

Anumite persoane comunică, uneori, cu morții, şi le cred sincer, dar pentru mine, când un om este mort, apoi este mort şi gata. Dacă revine, este doar pentru că o persoană vie îl aduce la viață prin puterea gândului. Dacă vorbeşte, asta înseamnă că doar o persoană vie îi împrumută vocea, dacă apare, tot o persoană vie îl proiectează cu spiritul său, ca o hologramă, o imprimantă 3D.

Lipsa celor dragi, durerea, insuportabilul te pot face să retrăieşti sau să simți lucruri ce depăşesc imaginarul. Când cineva a plecat, a plecat şi gata. Trăieşte doar în spiritul celor rămaşi. Şi spiritul unui singur om este mult mai mare decât întreg universul.

La început am crezut că a învăța să merg pe monociclu este cel mai greu lucru. Dar mă înşelam. Cea mai rea a fost frica. Să o stăpânesc în noaptea aceea. Să reduc bătăile inimii. Să nu tremur. Să nu rămân fără aer. Să închid ochii şi să merg până la capăt. Trebuia să scap de problemă. Dacă nu, situația nu s-ar fi rezolvat niciodată.

Am încercat orice: amabilitate, intimidare, alte lucruri. Nu mai dormeam. Nu mă mai gândeam decât cum să scap de problemă. Dar cum s-o fac?

Pe bicicletă, că are o roată sau două, este aproape la fel: doar o problemă de echilibru. În schimb, ca să mă antrenez pe aleile cimitirului, aveam interes să o fac noaptea. Nimeni nu trebuia să o vadă pe portăriță cum merge pe bicicleta cu

o singură roată pe lângă morminte. Am exersat la căderea nopții, cu porțile închise, mai multe zile la rând. Trebuia să lucrez cu frânele şi accelerațiile. Era de neconceput ca, la un moment dat, să cad. Cel mai mult timp mi-a luat să cos giulgiul, bucata aceea de material folosită la acoperirea cadavrelor. Am adunat metri întregi de pânză albă: muselină, mătase, bumbac, tul. Am petrecut mult timp cosând totul pentru a da deopotrivă rezultatului final un aspect realist şi suprarealist. M-am gândit amuzată în timpul nopților, când confecționam *lucrul,* că era rochia mea de mireasă pe care n-am purtat-o în ziua nunții cu Philippe Toussaint. Sunt sigură că sfârşim râzând de tot. Sau măcar zâmbind. Sfârşim prin a zâmbi la orice.

Am băgat apoi lințoliul în maşina de spălat, la rece, cu cinci sute de grame de bicarbonat de sodiu, ca să devină fluorescent. Înainte de a-i coase dublura, am lipit benzi luminoase, din cele reîncărcabile atunci când sunt expuse la lumină. Am subtilizat mai mulți metri din camionul muncitorilor de la primărie. În mod normal, le folosesc pentru semnalizările exterioare, pentru că produc o luminozitate foarte puternică. Este suficient doar să le expui la lumină înainte de a le folosi. O baie de soare sau o expunere prelungită sub o lampă.

Trebuia ca părul şi chipul să-mi fie ascunse cu totul. Am recuperat din căsuță nişte căciuli negre ale lui Nono. Le-am decupat în dreptul ochilor şi am pus apoi peste găuri o bucată de voal de mireasă. Cineva mi-a oferit un breloc în formă de înger. Proiecta o lumină destul de puternică dacă îl apăsai la capete. Un fel de lanternă de buzunar în caz de pericol, micuță şi subțire. Am strâns-o între dinți.

Când m-am uitat în oglindă, m-am gândit că o să-i înspăimânt. Tare. Semănam cu una venită din filmul de groază pe care tinerii îl priveau pe mormântul lui Diane de Vigneron în ziua când şi-au abandonat calculatorul după ce am suflat eu din fluier. Aranjată aşa – cu o lungă rochie albă fantasmagorică, cu fața acoperită de voalul de mireasă, corpul luminând ca zăpada în lumina farurilor,

gura iluminată după cum închideam sau relaxam buzele –, într-un context special, adică un cimitir, noaptea, unde trosnetul celei mai mici crengi poate lua proporții incredibile, puteam să provoc o criză cardiacă. Îmi lipsea doar sunetul. Aveam imaginea, nu şi banda de sunet originală. Sunt mai multe sunete ce pot terifia pe oricine într-un cimitir, noaptea. Gemete, plânsete, scrâşnet, zgomotul vântului, ritmul din ce în ce mai scăzut al unei melodii. Am optat pentru un radio mic, neconectat la o frecvență anume. L-am agățat de bicicleta mea. Când va veni momentul, voi acționa.

Pe la ora 22.00, m-am ascuns în interiorul unei capele mortuare, cu inima bătându-mi cu putere sub ținuta mea împopoțonată, cu bicicleta în mână.

Nu am aşteptat prea mult timp. Vocile ajungeau înaintea paşilor. Au venit sărind gardul situat în punctul estic al cimitirului. În seara respectivă erau cinci. Trei băieți şi două fete. Numărul lor putea să varieze.

Am aşteptat *să se instaleze*. Să înceapă să-şi deschidă dozele de bere şi să se folosească de ghivecele de flori ca de nişte scrumiere. S-au întins pe mormântul doamnei Cedilleau, o femeie de ispravă pe care am cunoscut-o în timp ce venea să îngrijească mormântul fiicei. Mi-a dat putere să-i ştiu lungiți pe mormintele mamei şi fiicei.

Am început prin a-mi pregăti bicicleta şi a-mi aşeza corect rochia lungă, pentru că nu trebuia să se agațe în bicicletă. Ținuta mea se vedea de departe, am expus benzile timp de două ore sub o lampă cu halogen. Am împins poarta capelei mortuare făcând mult zgomot, un zgomot sec. Vocile au tăcut. Eram la mai multe sute de metri de grup. Am început să pedalez. Încet. Ca şi cum m-aş fi lăsat purtată de aripi. Eram la aproximativ patru sute de metri de ei, când unul dintre băieți m-a văzut. Eram terorizată. Simțeam moliciunea mâinilor mele, rochia de bumbac atingându-mi picioarele, căldura din cap. Băiatul era incapabil să mai scoată vreun sunet. Văzându-i expresia feței, groaza întipărită pe ea, una dintre fete s-a întors spre

mine, cu un chiştoc în bot, şi a început să urle. A urlat aşa de tare, că gura mi-a devenit dintr-o dată uscată, foarte uscată. Urletul ei i-a făcut şi pe ceilalți trei să sară în picioare. Ei, care până atunci râdeau cu gura până la urechi, au încetat să mai râdă.

M-au fixat toți cinci. A durat una sau două secunde, nu mai mult. M-am oprit brusc la două sute de metri de ei. Am strâns buzele, ceea ce a proiectat lumină în direcția lor. Am deschis brațele în cruce şi m-am îndreptat din nou spre ei, dar de această dată mult mai rapid, mai amenințător.

În mintea mea totul s-a petrecut la ralanti, am avut vreme să analizez fiecare secundă. Dacă aş fi ratat experimentul, dacă aş fi fost demascată, dacă m-ar fi urmărit ei, m-ar fi desființat. Dar ei nu au stat să se gândească. Atunci când şi-au dat seama că o fantomă venea direct spre ei plutind, aparent vie, cu brațele în formă de cruce, au țâşnit cu viteză maximă. Niciodată nu s-au dovedit aşa de rapizi. Trei dintre ei s-au dus spre porți, urlând, doi înspre capătul cimitirului.

Am ales să-i urmăresc pe cei trei. Unul a căzut, dar s-a ridicat imediat.

Nu ştiu cum au reuşit să sară porțile, înalte totuşi de trei metri şi jumătate. O nouă dovadă că frica îți dă aripi.

Nu i-am mai văzut vreodată. Ştiu că au povestit oricui voia să-i asculte că cimitirul era bântuit. Am strâns chiştoacele şi dozele goale. Am făcut curat la mormântul doamnei Cedilleau.

În noaptea aceea am dormit prost pentru că nu m-am putut opri din râs. Cum închideam ochii, cum îi vedeam țâşnind ca iepurii.

A doua zi de dimineață, mi-am aranjat în magazie bicicleta şi ținuta de deghizare. Înainte de a le închide într-un cufăr, le-am mulțumit. Le-am aranjat aşa cum împachetezi o rochie de mireasă scoasă la lumină din când in când ca să vezi dacă mai încapi in ea.

22

Mică floare a vieții. Etern este parfumul tău, chiar dacă oamenii prea devreme te-au cules.

– Philippe Toussaint este mort. Singura diferență între el şi defuncții din acest cimitir este că mi se mai întâmplă să mă mai reculeg la mormintele lor.

– Philippe Toussaint este într-un anuar. Mă rog, numele service-ului lui este într-un anuar.

Sunt deja mai mult de nouăsprezece ani de când nimeni nu-i mai pronunțase numele cu voce tare în fața mea. Chiar şi în vorbirea celorlalți, Philippe Toussaint dispăruse.

– Service-ul lui?

– Mă gândeam că ați vrea să ştiți, că l-ați căutat.

Mă simt incapabilă să răspund comisarului. Nu l-am căutat pe Philippe Toussaint. L-am aşteptat multă vreme, ceea ce este diferit.

– Am constatat că sunt operațiuni efectuate în contul bancar al domnului Toussaint.

– Contul său bancar…

– Contul său bancar a fost golit în anul 1998. M-am dus să verific la fața locului, acolo de unde s-au scos banii, ca să ştiu dacă a fost vorba de o escrocherie, de o uzurpare de identitate sau Toussaint însuşi şi-a retras banii.

Am simțit că îngheț din cap până-n picioare. De fiecare dată când îi pronunță numele, aş vrea să tacă. Aş vrea să nu fi intrat niciodată în casa mea.

– Soțul dumneavoastră n-a dispărut. Trăieşte la o sută de kilometri de aici.

– O sută de kilometri…

Totuşi, această zi începuse destul de bine, cu venirea lui Nono, a părintelui Cedric, cu Elvis cântând la fereastră, buna dispoziție, mirosul de cafea, râsul bărbaților, păpuşile

mele îngrozitoare, praful de şters, mopul, căldura de pe scară…

– Dar de ce ați făcut cercetări despre Philippe Toussaint?

– Când doamna Breant mi-a zis că a dispărut, am vrut să aflu ce sa întâmplat ca să vă ajut.

– Domnule Seul, dacă există o cheie în broaştele dulapurilor, ea e pusă acolo pentru ca nimeni să nu le deschidă.

23

Dacă viața nu-i decât un pasaj, atunci măcar să semănăm flori în el.

Am ajuns la bariera Malgrange-sur-Nancy la sfârşitul primăverii anului 1986. Primăvara, totul pare posibil: lumina soarelui şi promisiunile. Simți că, în jocul de skanderbeg dintre iarnă şi vară, vara va învinge. Că zarurile sunt aruncate. Un joc câştigat în avans, chiar dacă plouă.

Fetele aflate în grija statului se mulțumesc cu puțin. Aşa i-a spus o educatoare celei de-a treia familii-gazdă când eu aveam şapte ani, de parcă eu nici n-o auzeam, nu existam. Să fiu abandonată la naştere însemna să fiu invizibilă. Şi apoi, cât însemna acel *puțin*?

Aveam sentimentul că am totul: tinerețea, dorința de a învăța să citesc *Legea pământului,* un dicționar, un copil în pântec, o casă, o slujbă, o familie ce urma să fie prima mea familie. Una şchiopătândă, totuşi o familie. De la naşterea mea, n-am avut nimic al meu, în afară de zâmbet, câteva haine, păpuşa mea Caroline, discurile de vinil cu Daho, Indochine, Trenet şi revistele cu *Tintin.*

La optsprezece ani, urma să am un serviciu legal, un cont în bancă şi o cheie a mea, doar a mea. O cheie prinsă la o mulțime de brelocuri zgomotoase, ca să-mi amintească faptul că aveam o cheie.

Casa noastră era pătrată, cu acoperiş de țiglă acoperită de muşchi, aşa cum desenează copiii de la grădiniță. Două forsiții erau în floare de fiecare parte a locuinței. Ai fi zis despre căsuța albă cu ferestre roşii că purta două cosițe blonde. Un gard de trandafiri roşii, încă îmbobociți, despărțea limita din spate a clădirii de linia de tren. Şoseaua principală, traversată de trenuri, se răsucea la

două sute de metri de pragul unde se odihnea covoraşul vechi de la intrarea în camera noastră.

Foştii paznicii ai barierei, domnul şi doamna Lestrille, ieşeau la pensie peste două zile. Aveau puțin timp să ne formeze. Să ne explice secretele meseriei: să cobori şi să urci bariera.

Domnul şi doamna Lestrille ne lăsau vechile lor mobile, linoleumul şi săpunierele înnegrite. Ramele agățate de ani de zile pe pereți tocmai fuseseră luate: pe tapetul cu flori se vedeau pe alocuri dreptunghiuri puțin mai deschise la culoare. Abandonaseră o schiță cu *Gioconda* lângă fereastra din bucătărie.

În locul bucătăriei nu exista nicio bucătărie. Doar o cameră plină de grăsime, unde tronau un reşou vechi, pe gaz, şi trei corpuri suspendate, susținute de şuruburi ruginite. Când am deschis minusculul frigider aproape abandonat în spatele unei uşi, am dat de o bucată de unt îngălbenit, prost ambalat.

Chiar dacă locul era vechi şi murdar, îmi făceam planuri cum o să-l aranjez. Cum o să transform camerele după ce le văruiesc. Îmi venea să zâmbesc în fața culorilor pereților zugrăviți, ascunşi în spatele florilor fragile de pe tapetul de dinainte de război. O să schimb totul. Mai ales etajerele: o să mă ajute să sprijin întreaga noastră viață viitoare. Philippe Toussaint mi-a promis la ureche că o să pună un alt tapet peste tot, imediat ce familia Lestrille o să iasă pe uşă.

Înainte de a pleca, cuplul de bătrâni ne-a lăsat o listă cu numerele de telefon pentru situația când bariera se va bloca.

– De când nu mai ridicăm bariera la manivelă, circuitele se mai blochează. Se întâmplă de mai multe ori pe an.

Ne-au lăsat mersul trenurilor. Orarul de vară. Orarul de iarnă. Nu mai era mare lucru de adăugat. În zilele libere, în perioada grevelor şi duminica erau mai puține trenuri. Sperau că am fost avertizați că orele şi ritmul de lucru erau foarte obositoare. Dar în doi are să ne fie mai uşor. Ah, da,

erau gata să uite: aveam trei minute între momentul semnalului sonor şi cel când trenul trecea, ca să coborâm bariera. Trei minute pentru a apăsa butonul postului de comandă ce activa bariera şi oprea circulația. Odată ce trecea trenul, reglementările prevedeau un minut de aşteptare înainte de a activa ridicarea barierei.

În timp ce-şi punea pardesiul, domnul Lestrille ne-a spus:

– Un tren poate să ascundă un altul, dar noi, în treizeci de ani de barieră, n-am văzut niciodată aşa ceva.

Pe pragul porții, doamna Lestrille s-a întors să ne avertizeze:

– Feriți-vă de vehiculele care vor încerca să treacă atunci când bariera este coborâtă. Nebuni vor fi oricând. La fel şi oameni beți.

Grăbiți să plece la pensie, ne-au urat noroc şi au adăugat fără să zâmbească:

– Acum este rândul nostru să luăm trenul.

Nu i-am mai revăzut vreodată.

Cum au plecat, în loc să pună tapetul nou, Philippe Toussaint m-a luat în brațe şi mi-a zis:

– Oh, Violetta mea, ce bine va fi aici când vei aranja totul!

Nu ştiu dacă volumul *Legea pământului* început cu o seară în urmă sau dicționarul cumpărat chiar în acea dimineață mi-au dat elan, dar am avut curajul să-i cer bani pentru prima dată. De un an şi jumătate salariile mele erau vărsate direct în contul lui, eu mă descurcam cu bacşişurile de ospătăriță, dar în ziua aceea nu mai aveam nimic în buzunar.

Mi-a dat, cu generozitate, trei bancnote de zece franci, scoase cu mare greutate din portofel. Un portofel interzis mie dintotdeauna. În fiecare zi, număra bancnotele să se asigure că nu a dispărut nimic. De fiecare dată când făcea acest gest, mă pierdea câte puțin. Nu pe mine, ci iubirea din care eram făcută.

În mintea lui Philippe Toussaint totul era simplu: eram o

fată pierdută, adunată de el dintr-un bar de noapte, şi mă punea să lucrez în schimbul unui acoperiş deasupra capului şi a ceva de mâncare. În plus, eram tânără şi frumuşică, liniştită, bine proporționată, mai degrabă curajoasă, şi adora să mă posede fizic. Şi la un nivel mai pervers al minții sale se fixase ideea că eram înspăimântată de moarte să nu fiu abandonată din nou, deci nu aveam să plec. Şi făcând un copil cu el, ştia că mă înlănțuise acolo, la mâna lui.

Aveam o oră şi un sfert până la următorul tren. Am traversat strada cu cei treizeci de franci în buzunar şi am intrat în supermarketul Casino ca să cumpăr o găleată, un mop, bureți şi detergenți. Am luat totul la întâmplare şi mai ieftin. Aveam optsprezece ani, nu ştiam nimic despre produsele menajere. În mod normal, la vârsta aceea cumperi muzică. M-am prezentat casierei:

– Bună ziua, mă numesc Violette Trenet, sunt noua portăriță de la bariera din față. Îi înlocuiesc pe domnul şi doamna Lestrille.

Casiera, al cărei nume, Stephanie, era scris pe ecuson, nu m-a ascultat. Era blocată cu privirea pe rotunjimea pântecului meu şi m-a întrebat:

– Sunteți fata noilor paznici de la barieră?

– Nu, nu sunt fata nimănui. Eu mă voi ocupa de barieră de acum înainte.

Totul era rotund la Stephanie: fața, corpul, ochii. Ai fi zis că a fost creionată pentru a ilustra benzi desenate: o eroină deloc isteață, naivă şi amabilă, ce pare mereu mirată. Cu ochii larg deschişi în permanență.

– Ce vârstă aveți?

– Optsprezece ani.

– Ah, am înțeles. şi când vine bebe?

– În septembrie.

– Ah, e bine. O să ne vedem des în acest caz.

– Da, o să ne vedem des. La revedere.

Am început cu spălatul etajerelor din cameră, înainte de a ne aşeza hainele.

M-am uitat sub mocheta plină de grăsime, era duşumeaua. Eram gata să scot țesătura, când a început să sune alarma barierei. Era anunțat trenul de 15.06.

Aproape că am alergat până la barieră. Am apăsat pe butonul roşu pentru coborârea barierei. Am fost uşurată când am văzut-o cum se lasă în jos. O maşină a încetinit şi s-a oprit la aceeaşi înălțime unde eram. O maşină lungă, albă: şoferul mi-a aruncat o privire duşmănoasă, de parcă eram eu responsabilă pentru mersul trenurilor. Cel de 15.06 a trecut. Şinele au tremurat. Pasagerii erau cei de sâmbătă. Grupuri de fete ce-şi petreceau după-amiaza la Nancy la cumpărături sau pentru flirturi.

M-am gândit: Poate că sunt *fete aflate în grija statului, din cele care se mulțumesc cu puțin.* Apăsând butonul verde pentru a ridica bariera, am zâmbit: aveam o slujbă, chei, o casă de văruit, un copil în pântec, o mochetă de scos, un bărbat fără scrupule, căruia nu trebuia să uit să-i dau restul de la cumpărături, un dicționar, muzică şi cartea *Legea pământului* de citit.

24

Trebuie să înveți să oferi absența ta celor care n-au învățat cât de importantă este prezența ta.

Moartea nu îşi ia niciun moment de respiro. Nu ştie nici de vacantă, nici de zile de sărbătoare şi nici de întâlnirile la dentist. Nu-i pasă nici de orele de vârf, de perioadele când trebuie să pleci departe, de Autostrada Soarelui, de cele treizeci şi cinci de ore[19], de concedii plătite, de sărbătorile de iarnă, de fericire, de tinerețe, de nepăsare, de timp frumos. Este aici, peste tot, clipă de clipă. Nimeni nu se gândeşte de-adevăratelea la ea, altfel ar înnebuni. Este ca un câine strecurat printre picioarele noastre, dar nu ne dăm seama că este prin preajmă decât când ne muşcă. Sau, mai rău, când muşcă pe cineva drag.

În cimitirul meu este un cenotaf. Se găseşte pe aleea 3, careul Cedrilor. Un cenotaf este un edificiu mortuar, ridicat pe un mare gol. Un gol lăsat de un defunct dispărut în mare, pe munte, în accident de avion sau într-o catastrofă naturală. O persoană vie dispărută, dar cu o moarte de necontestat.

Cenotaful din Brancion nu mai are plachetă. Este foarte vechi şi nu am ştiut niciodată în memoria cui a fost ridicat. Ieri, de exemplu, Jacques Lucchini mi-a spus că a fost construit în anul 1967 pentru un cuplu tânăr dispărut pe munte. Înainte de a urca în maşina lui mortuară, Jacques mi-a mai zis:

– Tinerii, care făceau escaladă, ar fi fost despărțiți.

Aud adesea: *Să-ți pierzi copilul este cel mai rău lucru.* Dar am auzit şi că un lucru şi mai rău este să nu ştii că a

[19] În Franța, programul normal de lucru într-o săptămână este de 35 de ore.

murit. Că este ceva mai înfiorător decât mormântul: poza unui dispărut pusă pe stâlpi, pereți, vitrine, tipărită în ziare sau apărută pe un ecran de televiziune. Fotografii care îmbătrânesc, dar niciodată şi chipul reprezentat de ele. Că mai tulburătoare decât mormântul sunt data aniversării dispariției, jurnalul televizat, eliberarea baloanelor la ceremonii, marşurile tăcute, când toți se îmbracă în alb.

La câțiva kilometri de Brancion, un copil a dispărut acum treizeci de ani. Maică-sa, Camille Laforet, vine la cimitir în fiecare săptămână. În mod excepțional, primăria i-a concesionat un loc unde să-şi poată înscrie numele fiului dispărut: Denis Laforet. Nimic nu dovedeşte că Denis a murit. Avea unsprezece ani când n-a mai fost de găsit, pe drumul dintre sala de clasă şi stația de autobuz din fața şcolii. A plecat cu o oră mai devreme decât colegii săi, trebuia să meargă la o meditație. Apoi, nu se mai ştie nimic. Maică-sa l-a căutat peste tot. La fel şi poliția. Fiecare familie ştie chipul lui Denis. Este *dispărutul din 1985.*

Camille Laforet mi-a spus adesea că numele lui Denis înscris pe un mormânt fals i-a salvat viața. Că numele gravat în marmură o reținea între posibil şi imposibil: să-şi imagineze că băiatul ar trăi încă, undeva, singur, neiubit, suferind. Şi că de fiecare dată când îmi deschide poarta, când se aşază la masa mea, când bea o cafea, când mă salută, adaugă:

– Există ceva mai rău decât moartea: dispariția.

Eu m-am învățat de-adevăratelea cu dispariția lui Philippe Toussaint. Nici n-aş fi vrut să ştiu vreodată de el.

Deschid plicul cu discursul scris de Julien Seul pentru mama sa. Cel pe care-l va citi în ziua când va fi de acord să depună urna cu cenuşă pe mormântul lui Gabriel Prudent. Blestemata întâlnire dintre ei doi! Dacă Irene Fayolle nu l-ar fi întâlnit pe Gabriel Prudent, Julien Seul n-ar fi pus niciodată piciorul în cimitirul meu.

Fayolle era mama mea. Mirosea frumos. Îşi lua parfumuri de la L'Heure bleue.

Deşi născută în Marsilia, pe 27 aprilie 1941, nu a avut nicicând accent de sudistă. Nu avea Sudul în sânge. Era rezervată, distantă, vorbea puțin. A preferat mereu frigul în locul căldurii, cerul întunecat în locul soarelui. Nici măcar fizicul ei nu amintea nimic de Sud: avea tenul palid, pistrui şi părul blond.

Îi plăcea bejul. Nu am văzut-o niciodată purtând haine colorate şi nici sandale, în afară de o rochie galbenă, într-o poză de vacanță în Suedia, înainte de a mă naşte pe mine. O ținută ca o eroare de parcurs.

Iubea ceaiul englezesc. Iubea zăpada, făcea poze cu ea. În albumele de familie nu sunt decât poze cu zăpadă pe fundal.

Zâmbea puțin. Era deseori pierdută în gânduri. Căsătorindu-se cu tatăl meu, a devenit doamna Seul. Cum avea sentimentul că ar face o greşeală de ortografie scriindu-l[20]*20, şi-a păstrat numele de fată.*

N-a avut decât un copil: pe mine. M-am întrebat multă vreme dacă din cauza mea sau a numelui nostru de familie părinții mei nu au mai vrut să dea naştere şi altor moştenitori.

Mai întâi a fost coafeză, apoi s-a făcut horticultoare. A creat diferite soiuri de trandafiri rezistente pe timp de iarnă. Trandafiri, după asemănarea ei.

Într-o zi, mi-a spus că-i plăcea să vândă flori, chiar dacă ele erau pentru înfrumusețarea mormintelor. Că un trandafir rămâne un trandafir şi că, indiferent dacă este pentru căsătorie sau pentru un mormânt, nu are nicio importanță. Că pe toate vitrinele vânzătorilor de flori scrie: Pentru nunți sau înmormântări. *Că una nu merge fără cealaltă.*

În ziua când mi-a spus-o, nu ştiu dacă se gândea la necunoscutul cu care a ales să se odihnească pentru eternitate. Îi respect decizia, la fel cum şi ea mi le-a respectat pe ale mele.

---

[20] *Irene Seul* – joc de cuvinte. În limba franceză, *seul* înseamnă *singur.* Deci, traducerea ar fi *Irene Singur,* ceea ce este o greşeală gramaticală, forma de feminin a adjectivului *seul* fiind *seule.* De menționat că ambele forme – cea de masculin şi cea de feminin – sunt omofone.

Odihneşte-te în pace, draga mea măicuță!

25

Dragostea unei mame este o comoară pe care Dumnezeu nu ți-o dă decât o singură dată.

Léonine a aşteptat să termin de zugrăvit toți pereții casei de paznici la barieră, ca să apară pe lume.

În noaptea dintre 2 şi 3 septembrie 1986, am resimțit o primă contracție ce m-a trezit. Philippe Toussaint dormea lângă mine. Fiica mea a ales noaptea cea mai bună ca să vină: in cea de sâmbătă era o pauză de nouă ore între ultimul tren şi cel de duminică dimineață. L-am trezit pe Philippe Toussaint. Avea patru ore la dispoziție să mă ducă la maternitate şi să se întoarcă la barieră, să o coboare la ora 7.10.

Léonine a amânat destul timp, ca să fie şi tatăl prezent când a scos primul strigăt. Era prânzul când i-am dat drumul în lume.

Valuri de iubire şi de groază m-au copleşit. O viață mult mai importantă decât a mea şi de care eram responsabilă. Respiram cu greutate. Pot spune că Leo mi-a tăiat respirația. Am început să tremur din cap până-n picioare. Emoția şi spaima m-au făcut să-mi clănțăne dinții.

Părea o bătrânică micuță. Preț de câteva secunde am simțit că ea era adultul şi eu copilul.

Cu pielea ei pe a mea, cu gurița lacomă după sânul meu. Cu capul micuț în căuşul palmelor mele. Cu fontanela ei, cu părul negru, cu placenta verzuie pe piele, cu gurița în formă de inimă. Cuvântul *cutremur* nu este prea puternic.

Când a apărut Léonine, tinerețea mea s-a sfărâmat atât de violent, ca o vază de porțelan pe pardoseală. Ea mi-a îngropat viața de femeie, pentru a deveni mamă. În câteva minute, am trecut de la râs la plâns, de la vreme bună la

ploaie. Precum cerul de martie: eram azur şi aversă în acelaşi timp. Aveam toate simțurile în alertă, ascuțite ca acelea ale unui orb.

Toată viața mea, văzându-mi chipul în oglindă, m-am întrebat dacă semănam cu mama sau cu tata. Când ochii fiicei mele m-au fixat, m-am gândit că ea seamănă cerului, universului sau unui monstru. Am găsit-o urâtă şi frumoasă. Furioasă şi liniştită. Apropiată şi străină. O minune şi venin în aceeaşi persoană. I-am vorbit ca şi cum continuam o conversație începută în urmă cu mult timp.

I-am urat bun venit! Am mângâiat-o. I-am mâncat ochişorii, am respirat-o, am digerat-o. I-am verificat fiecare centimetru de piele, am cuprins-o cu privirea.

Când mi-au luat-o să o cântărească, să o măsoare, să o spele, am strâns din pumni. Cum a dispărut din câmpul meu vizual, m-am simțit copil, foarte mică, dezarmată, descumpănită. Am strigat-o pe mama. Nu aveam febră, şi totuşi am strigat-o.

Mi-am revăzut rapid copilăria. Cum o să fac pentru ca niciodată fata mea să nu treacă prin ce am trecut eu? Din clipa când Leo a intrat în viața mea, mi-a fost teamă că o să fim separate. Mi-a fost teamă că o să mă părăsească. Şi, paradoxal, îmi doream să dispară, să se întoarcă mai târziu, când voi mai creşte.

Philippe Toussaint a venit la noi după-amiaza, între 15.07 şi 18.09. Voia un băiat. Nu a zis nimic. Ne-a privit. Ne-a zâmbit. M-a mângâiat pe păr. Mi s-a părut că-i un bărbat frumos cu fiica noastră în brațe. I- am cerut să ne protejeze totuşi. Mi-a răspuns:

– Desigur.

Pe urmă a fost al doilea cutremur. Leo avea două zile. Tocmai o alăptasem. Am aşezat-o pe picioarele mele îndoite, cu căpşorul ridicat pe genunchii mei, cu picioruşele sprijinite pe pântecul meu, cu două degete strângându-mi arătătoarele. O priveam. Căutam trecutul chipului ei, ca şi cum părinții mei urmau să-mi apară în fața ochilor. O priveam, după cum mi-au spus moaşele, cu

forță, o toceam. Ea mă fixa în timp ce-i vorbeam, nu mai ştiu ce îi povesteam. Se spune că nou-născuții nu zâmbesc, ci că ei surâd îngerilor. Nu ştiu ce înger a văzut prin mine, dar m-a fixat şi mi-a zâmbit foarte limpede.

De parcă mă asigura. Ca şi cum mi-ar fi spus: *Totul va fi bine.* Niciodată nu am simțit un sentiment de iubire atât de tulburător.

Cu o seară înainte de a ieşi din spital, tatăl şi mama Toussaint au venit la maternitate în hainele lor frumoase. Ea, cu pietre prețioase pe degete, el, cu pantofi cu ciucuri, la preț redus. Tatăl m-a întrebat dacă o să botez *copilul,* mama a luat-o în brațe în timp ce Léonine dormea profund în patul ei transparent. A prins-o stângaci, fără să mă întrebe nimic, ca şi cum micuța îi aparținea. Scorpia a ascuns fontanela lui Leo în țesătura bluzei. Ura m-a sufocat. Mi-am muscat

j cu sete interiorul obrajilor, ca să nu plâng de furie.

În ziua aceea am înțeles că putea să mi se întâmple sau să mi se spună orice, că pielea şi sufletul meu îmi fuseseră protejate la naştere împotriva oricărei forme de anihilare. În schimb, tot ce o atingea pe fiica mea mă penetra. Absorbeam tot ce o privea pe ea, eram o mamă până in măduva oaselor.

În timp ce-mi legănam copilul, mama Toussaint i-a vorbit, numind-o Catherine. Am corectat-o:

– O cheamă Léonine.

Mama Toussaint mi-a răspuns:

– Catherine e mult mai frumos.

În clipa aceea, tatăl Toussaint s-a adresat soției:

– Exagerezi, Chantal.

Aşa am aflat că mama Toussaint avea şi un prenume…

Leo a început să plângă, fără îndoială din cauza mirosului bătrânei, a vocii ei, a degetelor crispate, a pielii ei aspre. I-am cerut mamei Toussaint să mi-o dea înapoi. N-a făcut-o. A pus-o pe Leo urlând în patul ei şi nu în brațele mele.

Ne-am întors apoi la *casa trenurilor,* cum a numit-o ea

mai târziu. Am strâns-o lângă mine, în patul nostru, în camera noastră. Philippe Toussaint dormea în partea dreaptă, eu în stânga, iar Leo şi mai la stânga. În primele noastre două luni de viaţă comună nu am părăsit-o decât pentru a urca şi coborî bariera. O schimbam sub pături. Încălzeam baia ca să o spălăm în fiecare zi.

Apoi a venit iarna – căciulițele, fularele, iar ea îmbrobodită în landou. Primii dinţişori, primele accese de râs, prima otită. Şi eu, plimbându-mă cu ea între două trenuri. Oamenii care se aplecau spre ea să o vadă spuneau:

– Seamănă cu dumneavoastră.

– Nu, seamănă cu tatăl ei, le răspundeam eu.

Apoi, prima primăvară, cu o pătură pusă pe iarbă, între casă şi liniile de tren, la umbră. Jucăriile, apoi ea când începea să stea bine în poziția şezând, când băga totul în guriță între două zâmbete, bariera de ridicat şi de coborât, Philippe Toussaint plecând să-şi facă plimbările, dar întorcându-se mereu la timp la ora mesei. După care pleca din nou într-un tur. Leo îl distra mult, dar nu rezistau decât vreo zece minute împreună.

Cred că am reuşit să mă ocup bine de fetița mea, chiar dacă eram foarte tânără. Odată cu trecerea anilor, frica de a o pierde a încetat. Am înțeles până la urmă că nu era niciun motiv să renunțăm una la alta.

26

Nimic nu se opune nopții, nimic nu o justifică.

Fiindcă tenebrele câştigă,
Fiindcă nu există munți,
Dincolo de vânturi, mai înalți decât treptele uitării,
Fiindcă trebuie să învățăm În loc să înțelegem,
Să ne punem dorințe şi să trăim cu aşa a fost să fie!
Şi fiindcă te gândeşti Cu toată ființa
Că uneori chiar dacă oferi totul, nu este neapărat suficient,
De vreme ce în altă parte
Inima ta va merge să bată mai puternic
Şi pentru că te iubim prea mult ca să te oprim,
Fiindcă pleci…[21]

Acest cântec este cel mai des auzit la înmormântări. Atât la biserică, la slujbă, cât şi la cimitir.

În douăzeci de ani am auzit de toate. De la *Ave Maria* la *L'envie d'avoir envie* de Johnny Hallyday. Pentru o înmormântare, o familie a cerut cântecul lui Pierre Perret[22] *Le zizi,* pentru că era preferatul defunctului. Pierre Lucchini şi fostul preot al nostru au refuzat. Pierre a explicat faptul că nu putem îndeplini chiar toate dorințele ultime, nici în casa Domnului, nici în *grădina sufletelor*. Aşa numeşte el cimitirul. Familia nu a înțeles lipsa de umor în protocolul funerar.

Se întâmplă în mod frecvent ca un vizitator să pună pe

---

[21] Versuri din cântecul *Puisque tu pars (Fiindcă pleci),* interpretat de Jean-Jacques Goldman.

[22] Pierre Perret – compozitor şi interpret francez, care foloseşte, cu umor şi tandrețe, subtilități de limbaj în cântecele sale, unele luate din lumea copilăriei, altele argotice. *Le zizi* înseamnă, în limbajul copiilor, sexul, atât al băieților, cât şi al fetițelor.

mormânt un aparat de redat muzică. Nu dă niciodată sunetul prea tare, de parcă nu ar vrea să deranjeze vecinii.

Am văzut şi o doamnă că a pus radioul pe mormântul soțului, *ca să audă ştirile.* O fată foarte tânără a pus căştile de-o parte şi de alta a crucii unui licean, ca să asculte şi el ultimul album al lui Coldplay.

Sunt şi aniversări când oamenii vin să sărbătorească depunând flori pe mormânt şi ascultând muzică de la un telefon mobil.

Pe 25 iunie, în fiecare an, o femeie pe nume Olivia vine să cânte pentru defunctul a cărui cenuşă a fost aruncată în grădina amintirilor. Vine la ora deschiderii porților. Bea în bucătăria mea un ceai neîndulcit, fără să scoată o vorbă, poate doar o remarcă despre vreme. Pe la ora 9.10 se duce spre grădina amintirilor. Nu o însoțesc niciodată, cunoaşte perfect drumul. Dacă este timp frumos şi ferestrele mele sunt deschise, îi aud vocea până la mine. Cântă mereu acelaşi cântec: *Blue Room,* de Chet Baker. *We'll have a blue room, a new room for two room, where ev'ry day's a holiday because you're married to me…*

Nu se grăbeşte să-şi termine repede cântecul. Cântă cu voce tare, dar lent, ca să dureze. Sunt pauze lungi între fiecare cuplet, ca şi cum cineva i-ar răspunde, ca un ecou. Pe urmă, se aşază câteva clipe pe jos.

Anul trecut, în luna iunie, a trebuit să-i împrumut o umbrelă pentru că turna cu găleata. Când a venit pe la mine să mi-o restituie, am întrebat-o dacă era cântăreață, pentru că are o voce atât de frumoasă. Şi-a scos paltonul, apoi s-a aşezat lângă mine. A început să-mi vorbească de parcă îi pusesem atâtea întrebări, deşi în douăzeci de ani nu-i adresasem decât una singură.

Mi-a vorbit de bărbatul, pe nume François, pentru care cânta în fiecare an. Era elevă la un liceu în Mâcon când l-a întâlnit: profesorul ei de franceză. S-a îndrăgostit imediat de el, de la primul curs. Îşi pierduse pofta de mâncare. Nu mai trăia decât ca să-l vadă. Vacanțele şcolare erau ca nişte hăuri din care nu mai putea ieşi. Bineînțeles, făcea în

aşa fel încât să fie mereu în prima bancă. Nu mai studia decât la franceză, unde excela. Îşi redescoperea limba maternă. În cursul anului şcolar a obținut nota 19 din 20[23] la o compunere. Şi-a ales ca subiect: *Iubirea este o amăgire?* A scris într-un mod strălucit zece pagini despre iubirea unui bărbat, profesor, pentru una dintre elevele lui. Iubirea alungată din răsputeri de el. Olivia îşi construise discursul ca un roman polițist unde singura vinovată era ea. Schimbase prenumele tuturor personajelor (elevi din clasa ei) şi locul unde se desfăşura intriga. A mutat totul într-un liceu englezesc. L-a întrebat, cu tupeu, pe François:

– Domnule profesor, dar de ce mi-ați dat nota 19? De ce nu 20?

El i-a răspuns:

– Pentru că perfecțiunea nu există, domnişoară.

– Atunci, insistase ea, de ce a mai fost inventată nota 20 dacă perfecțiunea nu există?

– Pentru matematică, pentru rezolvarea unor probleme. În limba franceză sunt foarte puține soluții infailibile.

Drept completare, alături de nota 19/20, mâzgălise cu pixul roşu: *Stil direct perfect. Ai ştiut să-ți pui imaginația bogată în slujba unei construcții literare fără cusur. Subiectul este pasionant şi tratat cu brio, cu lejeritate, umor şi gravitate. Bravo! Dovedeşti o mare maturitate de scriere.*

I-a simțit de o mie de ori privirea asupra ei când se uita în caiete. Muşcase multe capace de pix în acel an, privindu-l cum explică sentimentele Emmei Bovary.

Era sigură că iubirea era reciprocă. Şi, lucru de mirare, purtau ambii acelaşi nume de familie. Acest lucru o tulburase, deşi numele lor, Leroy, era comun.

Cu câteva zile înainte de bacalaureatul la franceză, Olivia, aflată într-un grup de elevi care repetau cu François, a avut îndrăzneala să-i spună:

– Domnule Leroy, dacă ne-am căsători amândoi, n-ar trebui să schimbăm nimic. N-am avea niciun demers

[23] Sistemul de notare francez cuprinde note de la 1 la 20.

administrativ de făcut, nici pentru actele noastre de identitate, nici pentru facturi.

Toată clasa a izbucnit în râs, iar François s-a înroşit.

Olivia a trecut proba de limba franceză la bacalaureat şi a obținut 19 la oral şi 19 la scris. L-a trimis un mesaj lui François: *Domnule profesor, n-am luat nota 20 pentru că nu ați găsit încă soluția la problema noastră.*

El a aşteptat ca fata să treacă examenul de bacalaureat pentru a-i cere o întâlnire, față în față. După un moment lung de tăcere, interpretat de ea ca o tulburare din dragoste, i-a spus:

– Olivia, un frate şi o soră nu se căsătoresc unul cu altul.

Pe moment, a râs. Râsese pentru că o numise după prenume, în timp ce până atunci îi spusese întotdeauna *domnişoară.* Pe urmă s-a oprit din râs în timp ce el se uita fix la ea. Rămăsese fără glas când François i-a dezvăluit că aveau, ambii, acelaşi tată. François se născuse dintr-o căsătorie anterioară, cu douăzeci de ani înaintea Oliviei, aproape de Nisa. Tatăl lor şi mama lui François trăiseră împreună doi ani, apoi avuseseră parte de o despărțire dureroasă. Anii au trecut.

François făcuse cercetări mult mai târziu şi descoperise că tatăl său se recăsătorise şi că mai avea o fată, Olivia.

Tatăl ascunsese celei de-a doua familii că mai avea un băiat. S-au întâlnit. François s-a mutat la Mâcon ca să fie mai aproape de el.

Fusese bulversat să afle că sora lui era la clasa unde preda. Când i-a strigat numele, în prima zi de şcoală, crezuse într-o coincidență de prost gust când ea s-a oprit din discuția pe şoptite cu o colegă ca să ridice două degete la strigarea numelui şi să strige *Prezentă,* fixându-l drept în ochi. A recunoscut-o pentru că semănau. El o remarcase pentru că o ştia, ea nu, căci habar nu avea de existența lui.

La început Oliviei nu-i venise să creadă. Să accepte că tatăl ei i-ar fi putut ascunde existența lui François. Se gândise că el inventase povestea ca să pună capăt

tentativelor de seducere a unei tinere alintate. Apoi, când înțelesese că povestea este reală, îi aruncase lui François, cu o falsă detaşare:

– Nu venim din acelaşi pântec, deci nu contează. Vă iubesc ca pe un bărbat.

El i-a răspuns, dar cu o mânie rece:

– Nu! Uitați, uită imediat.

Pe când ea era încă în clasa a douăsprezecea şi se întâlneau pe culoarele liceului, îi venea să se arunce în brațele lui de fiecare dată când îl zărea. şi nu ca o soră în brațele fratelui.

El o evita, lăsa privirea în jos. Enervată, făcea un ocol ca să-l înfrunte şi aproape că-i striga:

– Bună ziua, domnule Leroy!

Îi răspundea timid:

– Bună ziua, domnişoară Leroy.

Olivia nu a îndrăznit să-şi întrebe tatăl. Nici nu era nevoie. Văzuse cum se uita François la el, în ziua când s-au înmânat diplomele de la sfârşit de an.

Surprinsese un zâmbet între François şi tatăl lor. Îi venea să-l pună pe unul să-l omoare pe celălalt. Îi dăduseră lacrimile şi o copleşise furia. Nu vedea nicio altă ieşire decât să-l uite.

După înmânarea diplomelor a avut loc o serbare. Elevi şi profesori au urcat, succesiv, pe scenă. După ce a ascultat reluări după grupurile Trust şi Telephone, François a cântat *Blue Room* a cappella, cu timbrul vocal al lui Chet Baker: *We'll have a blue room, a new room for two room, where ev'ry day's a holiday because you're married to me…*

Cântase pentru ea, ochi în ochi. Înțelesese că niciodată nu va avea un alt bărbat ca el. Şi că acea iubire imposibilă era reciprocă.

Aşa că ea a plecat. A făcut ocolul lumii şi şi-a obținut diplomele pentru a deveni, la rândul ei, profesoară de literatură. S-a căsătorit în altă parte, cu altcineva. Îşi schimbase numele.

După şapte ani, la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, s-a

întors să trăiască alături de François. Într-o dimineață, a bătut la uşa lui şi i-a spus:

– Acum putem să trăim împreună, nu mai port acelaşi nume cu dumneavoastră. Nu ne vom căsători, nu o să avem copii, dar măcar vom trăi împreună.

François i-a răspuns:

– Bine.

Au continuat să-şi spună *dumneavoastră,* mereu. Ca pentru a păstra distanța dintre ei. Pentru a rămâne la un început, la o primă întâlnire. Viața le-a dat douăzeci de ani de viață comună. Acelaşi număr de ani care-i separa.

Luând o înghițitură de Porto, Olivia mi-a zis:

– Familia ne-a renegat, dar n-am suferit foarte mult: familia noastră eram noi. La moartea lui François, ca pentru a ne pedepsi, maică-sa l-a îngropat aici, la Brancion-en-Chalon, oraşul ei natal. Ca să-l facă pe fiul ei să dispară cu totul, i-a aruncat cenuşa în grădina amintirilor. Dar el niciodată nu va dispărea: îl voi purta în mine pe veci. El a fost sufletul meu pereche.

27

Zori anemici varsă peste câmpuri melancolia unor apusuri.

Imediat după naşterea lui Léonine am comandat un manual de învățare a lecturii: *Ziua celor mici-mici. Metoda Boscher,* de M. Boscher, V. Boscher, J. Chapron, institutori, şi M.J. Carre. La sfârşitul sarcinii, auzisem o institutoare vorbind la radio. Povestise că unul dintre elevii ei făcuse de două ori clasa pregătitoare pentru că nu ştia să citească. Că nu voia să citească, ci să ghicească. Putea să spună orice sau să-şi folosească memoria pentru a da impresia că citeşte, în timp ce el recitea pe dinafară. Exact aşa făceam şi eu dintotdeauna. Institutoarea a folosit atunci această metodă de lectură şi în şase luni elevul său citea aproape aidoma celorlalți din clasă. Metoda veche de lectură era în întregime silabică. Ea interzicea lectura globală: era imposibil de trişat, de căutat asemănări sau de ghicit cuvinte sau fraze.

Ore întregi, pe când Léonine era un bebe în landou, îi citeam cuvinte cu voce tare. *Strada la prânz, i u i i u u i u, bufnită, luna, brichete, bile. Sărbătoarea de Crăciun, u o a i o u a o, măsline, avion, dominouri, fasole, caise. Toto a fost încăpățânat. Ta. Te. Ti. Te. Tu. Te. To. Te. Emile. Luna. Loto. Lama. Lămâia. Emile a fost politicoasă la scoală. Gât. Bani. Nebun. Varză. Purice. Voi. Su-pi-e-ra. Co-tul. Bi-ju-te-ri-a. Far-fu-ri-oa-ră. Şa-lu-pa. Cu-să-tu-ra. Doa-gă. Un hoț. Eliane cumpără o jucărie, eu aduc o carafă, mama va tăia o varză, va face o supă.*

Léonine deschidea ochii mari şi mă asculta, fără să judece că citesc lent, că am multe repetiții, greşeli de pronunție, cuvinte unde mă blocam sau că nu ştiam ce însemnau ele. În fiecare zi îi repetam aceleaşi silabe, până

ce veneau de la sine.

Ilustrațiile erau foarte colorate, vesele şi naive. Foarte repede, şi-a pus degețelele pe ele. Caietul meu de şcoală era plin de pete de cum a învățat Léonine să-l tragă spre ea şi să-l şifoneze. Băluțe, ciocolată, suc de roşii, carioca. Şi-a încercat şi dinții pe copertă, îl ducea la gură de parcă voia să-l înghită.

În primii ani am ascuns cartea. Nu voiam ca Philippe Toussaint să dea de ea, din întâmplare. Ideea că putea să descopere că învăț din nou să citesc corect mi se părea de neconceput. Ar fi însemnat că eram, într-adevăr, fata incultă, disprețuită de maică-sa.

O scoteam de cum pleca să facă un tur. Când Léonine vedea manualul, scotea strigăte de bucurie, ştia că o să înceapă lectura. Se lăsa încântată de vocea mea şi observa desenele pe care le ştia pe de rost. Fetițe blonde şi cu rochițe roşii, găini, rățoi, brazi de Crăciun, plante, flori, scene de viață cotidiană pentru cei foarte mici. Vieți simplificate şi fericite.

Îmi propusesem să citesc fluent în trei ani şi îmi spuneam că atunci când va intra ea la grădiniță, voi şti. Am reuşit cu mult înainte. Când Léonine a suflat în prima ei lumânare, eram la pagina 60.

Am învățat să citesc corect, fără să mai stâlcesc cuvintele, grație metodei Boscher. Mi-ar fi plăcut să-i spun institutoarei de la radio că mărturia ei mi-a schimbat cursul vieții. Am dat un telefon la RTL, i-am spus unei operatoare că auzisem o institutoare într-o emisiune a lui Fabrice, în august 1986, dar mi-a răspuns că era imposibil să găsească înregistrarea dacă nu aveam data exactă, iar eu nu o aveam.

A învăța să citeşti este ca a învăța să înoți. Odată ce ştii mişcările de bras, şi ți-ai depăşit teama de înec, să traversezi o piscină sau un ocean este acelaşi lucru. Doar o chestiune de controlul respirației şi de antrenament.

Am ajuns foarte repede la penultima pagină şi povestea de acolo a devenit preferata lui Léonine. Era extrasă dintr-o

poveste de Andersen: *Brăduțul.*

Era odată ca niciodată, într-o pădure, cel mai frumos brăduț care se poate imagina. Creştea într-un loc bun, unde soarele putea să-l încălzească, avea tovarăşi de ispravă în jurul lui: brazi şi pini. Dar brăduțul n-avea decât o singură dorință: să crească repede mare. Copiii se aşezau în jurul lui, îl priveau şi spuneau:

– Ce frumos este brăduțul acesta!

Iar brăduțul nu putea suporta. Să crească! Să crească! Să devină înalt şi cărunt, iată singura fericire pe pământ, credea el!…

La sfârşitul anului, tăietorii de lemne au venit să doboare câțiva arbori, întotdeauna cei mai frumoşi.

– Unde se duc ei? se întreba brăduțul…

Spre primăvară, o barză i-a şoptit:

– Cred că i-am văzut: se înălțau, cu fruntea sus, pe vapoare şi străbăteau lumea.

Când venea Crăciunul, erau doborâți în fiecare an copacii tineri, aleşi printre cei mai frumoşi, mai drepți.

– Unde se puteau duce? se întreba brăduțul.

Veni, în sfârşit, şi rândul lui. A fost dus într-o sală mare şi frumoasă, cu multe fotolii. Pe toate ramurile lui străluceau jucării, sclipeau luminițe. Ce strălucire! Ce splendoare! Ce bucurie!

A doua zi, brăduțul a fost mutat într-un colț şi uitat acolo. A avut timp să reflecteze. Să-şi revadă tinerețea fericită în pădure, noaptea veselă de Crăciun. Suspină:

– Trecut. Toate au trecut! Ah, dacă aş fi ştiut să mă bucur de aer şi de soare când puteam să o fac!

Am cumpărat cărți pentru copii. Le-am citit şi recitit de sute de ori lui Léonine. Era, fără îndoială, copilul căruia i s-au citit cele mai multe povesti. Devenise un ritual de fiecare zi, nu dormea niciodată fără o poveste. Chiar şi în cursul zilei, alerga după mine cu o carte în mâini, bâiguind: *Poveste! Poveste!,* până ce o puneam pe genunchi şi deschideam o carte împreună. Nici nu se clintea, fascinată de cuvinte.

Închisesem cartea *Legea pământului* la pagina 25. O ascunsesem într-un sertar, aşa cum ascunzi o promisiune. Gata cu bucuria de a citi! Am redeschis-o când Léonine avea doi ani. Şi n-am mai putut-o închide. Chiar şi astăzi, o recitesc de mai multe ori pe an. Îmi regăsesc personajele aşa cum te întâlneşti cu familia adoptivă. Doctorul Wilbur Larch[24]24 este tatăl meu de suflet. Am făcut din Orfelinatul Saint Cloud's, din Maine, casa copilăriei mele. Orfanul Homer Wells este fratele meu mai mare, iar Sora Edna şi Sora Angela sunt mătuşile mele imaginare.

Asta-i decizia regelui orfanilor. Face tot ce pofteşte. El poate hotărî deci şi cine-i sunt părinții.

Legea pământului este cartea care m-a adoptat. Nu ştiu de ce n-am fost şi eu adoptată. De ce m-au târât de la o familie-gazdă la alta, în loc să mă încredințeze spre adopție. Oare mama mea biologică cerea veşti despre mine din când în când, ca să nu fiu adoptată niciodată?

În 2002 m-am întors la Charleville-Mezieres ca să-mi consult dosarul de copil orfan. Aşa cum m-am aşteptat, era gol. Nicio scrisoare, nicio bijuterie, nicio poză, nicio scuză. Dosarul putea să fie consultat şi de mama, dacă voia. Am băgat romanul meu de adopție în interior.

[24] *Wilbur Larch* – doctor, personajul principal al romanului *Legea pământului,* de John Irving.

28

Nu există singurătate care să nu poată fi împărtăşită.

În această dimineață a fost îngropat Victor Benjamin (1937 – 2017).

Părintele Cedric n-a fost prezent. Victor Benjamin n-a dorit o ceremonie religioasă. Jacques Lucchini şi-a instalat echipamentul de sonorizare lângă mormânt şi fiecare s-a recules pe acordurile cântecului *Mon vieux,* de Daniel Guichard.

În vechiul său pardesiu ponosit,
El mergea, iarna, vara, în dimineţile reci,
Bătrânul meu…

Conform solicitării lui Victor, n-au fost nici cruce, nici flori, nici coroane. Doar câteva plachete funerare depuse de prieteni şi colegi, de soție şi copii. Unul dintre copiii lui Victor îşi ținea câinele familiei în lesă. A asistat la îngroparea stăpânului, s-a aşezat când Daniel Guichard a cântat:

Noi ştiam deja ce va urma.
Cu toții se duceau: târgoveți, patroni,
Oameni de stânga, de dreapta, chiar şi bunul Dumnezeu,
Odată cu bătrânul meu.

Familia a plecat pe jos, urmată de câinele care părea să-i placă lui Eliane. I-a urmărit pe toți puțin, apoi s-a întors să se încolăcească în coşul ei. Prea bătrână pentru chestii amoroase.

Când am intrat în casă eram tare deprimată. Nono a simțit. S-a dus să cumpere o baghetă cu coaja tare şi ouă de țară şi a pregătit o omletă bună cu brânză de capră şi am mâncat puțin. Am găsit jazz la radio.

Pe masă, în mijlocul reclamelor pentru mărci de semințe de salată şi pentru chiparoşi de transplantat, al facturilor pentru plante, al cataloagelor de la Willem & Jardins, poştaşul a lăsat o scrisoare. M-

am uitat la timbrul lipit pe ea, cu Château d'If; fusese trimisă din Marsilia.

Violette Trenet-Toussaint,
Cimitirul din Brancion-en-Chalon (71)
Saone-et-Loire

Am aşteptat ca Nono să plece ca să o deschid.

Nu era scris nici *Dragă Violette,* nici *Doamnă*: Julien Seul îşi începea scrisoarea fără nicio formulă de politețe.

Notarul a deschis scrisoarea ce-mi era adresată. Se pare că mama nu avea încredere în mine. Voia ca lucrurile să fie oficiale. *Cred că dorea că notarul să-mi citească ultimele ei dorințe ca eu să nu le pot nesocoti.*

Nu a avut decât o dorință. Aceea de a se odihni lângă Gabriel Prudent în cimitirul dumneavoastră. I-am cerut notarului să-mi repete numele necunoscutului. Gabriel Prudent.

I-am spus că trebuia să fie o greşeală. Că mama era căsătorită cu tata, Paul Seul, îngropat în cimitirul Saint-Pierre, în Marsilia. Notarul mi-a răspuns că nu este nicio greşeală. Că acestea erau ultimele dorințe ale lui Irene Fayolle, căsătorită Seul, născută pe data de 27 aprilie 1941, la Marsilia.

Am urcat în maşină şi am introdus în GPS datele următoare:

Brancion-en-Chalon, strada cimitirului, *pentru că* cimitirul *nu figura în lista propusă. Trei sute nouăzeci şi şapte de kilometri. Trebuia să trec prin toată Franța, un drum drept. Niciun ocol, nicio deviere, doar autostradă până la Mâcon. Să ies de pe autostradă la Sance şi să mai merg zece kilometri pe drumuri de țară. Ce-ar fi putut face mama mea acolo?*

Restul zilei am încercat să lucrez. În zadar. Am intrat pe autostradă pe la ora 21.00. Am mers ore întregi. M-am oprit

pe dealul situat deasupra Lyonului să beau o cafea, să fac plinul şi să tastez Gabriel Prudent *în motorul de căutare al telefonului meu. Singurul lucru pe care l-am găsit era o definiție a prudenței în Wikipedia:* Fondată pe aversiunea față de risc şi de pericol.

În timp ce conduceam spre acest om mort şi îngropat, am încercat să-mi amintesc de mama, de momentele petrecute cu ea în ultimii ani. Cele câteva prânzuri de duminică, o cafea arareori, când am mai trecut prin cartierul ei, pe strada Paradis. Comenta actualitățile, nu mă întreba niciodată dacă sunt fericit. Şi nici eu nu i-am pus întrebarea dacă ea era. Mă întreba lucruri profesionale. Părea dezamăgită de răspunsurile mele, se aştepta la sânge şi poveşti cu crime pasionale, în timp ce îi ofeream doar trafic de droguri, crime dezgustătoare şi furtişaguri din buzunare. Înainte de a ne despărți, în timp ce mă îmbrățişa pe hol, îmi spunea întotdeauna cu privire la meseria mea: Ai grijă, totuşi!

Am căutat ceea ce ar fi putut să mă lase să întrezăresc în viața ei privată – nimic. Nu am găsit nici cea mai mică urmă a acestui bărbat în amintirile mele, nici măcar o umbră.

Am ajuns la Brancion-en-Chalon la ora 2.00 dimineața. Am oprit în fața cimitirului cu grilajele închise şi am adormit. Am avut coşmaruri. Mi-a fost frig. Am pornit motorul, ca să mă încălzesc. Am adormit din nou. Am deschis ochii pe la ora 7.00.

Am văzut lumină în casa dumneavoastră. Am bătut la uşă. Nu mă aşteptam deloc să vă văd. Ciocănind la poarta unui portar de cimitir, mă aşteptam să găsesc un bătrân roşcovan şi pântecos. Ştiu, ideile preconcepute sunt prosteşti. Dar cine s-ar fi aşteptat la una ca dumneavoastră? La privirea dumneavoastră ageră, temătoare, blândă şi bănuitoare?

M-ați invitat şi mi-ați oferit o cafea. Era bine în casă, mirosea frumos, la fel şi dumneavoastră. Purtați o rochie de cameră gri, o chestie de bătrânică, în timp ce degajați ceva legat mai degrabă de tinerețe. Nu-mi găsesc cuvintele. O

anumită energie, ceva ce timpul nu a afectat. Aş fi zis că v-aţi deghizat într-un capot. Sau că eraţi un copil ce a împrumutat hainele unui adult.

Părul vă era prins într-un coc. Nu ştiu dacă din cauza şocului avut la notar, a drumului de noapte, a oboselii care-mi juca feste, dar mi-aţi părut incredibil de ireală. Ca o fantomă, o arătare.

Descoperindu-vă, am simţit că mama împărtăşea cu mine pentru prima dată viaţa ei paralelă, că m-a adus acolo unde locuia cu adevărat.

Apoi aţi scos registrele despre înmormântări. A fost momentul când am înţeles că sunteţi o persoană unică. Că unele femei nu seamănă cu nicio alta. Nu sunteţi copia cuiva, sunteţi modelul.

Cât timp v-aţi pregătit, m-am întors în maşină, am pornit motorul şi am închis ochii. Nu am putut dormi. V-am revăzut în spatele uşii. Aţi deschis-o pentru mine timp de o oră. Ca un extras dintr-un film revăzut iar şi iar, ca să ascult din nou muzica scenei tocmai trăite de mine.

Când am ieşit din maşină şi v-am văzut îmbrăcată în paltonul lung, albastru ca marea, aşteptându-mă în spatele grilajului, m-am gândit: Trebuie să ştiu de unde vine şi ce face aici.

Pe urmă m-aţi condus la mormântul lui Gabriel Prudent. Mergeaţi dreaptă, iar profilul vă era frumos. La fiecare pas vă ghiceam culoarea roşie de sub palton. Ca şi cum ascundeaţi secrete sub haine. şi m-am gândit din nou: Trebuie să ştiu de unde vine şi ce face aici. *Ar fi trebuit să fiu trist în acea dimineaţă de octombrie în sinistrul dumneavoastră cimitir îngheţat, dar simţeam exact contrariul.*

În faţa mormântului lui Gabriel Prudent, am avut sentimentul unui bărbat îndrăgostit de o domnişoară de onoare în ziua nunţii.

În timpul celei de-a doua vizite, v-am observat cu multă atenţie. Ştergeaţi portretele defuncţilor de pe morminte, vorbindu-le. şi m-am gândit pentru a treia oară: Trebuie să

ştiu de unde vine şi ce face aici.

Nu a fost nevoie să pun prea multe întrebări doamnei Breant, proprietara camerei de oaspeți, mi-a spus că trăiți singură, că soțul dumneavoastră a dispărut. *Am crezut că* dispărut *însemna* mort. *Şi nu vă ascund că am simțit bucurie. O bucurie obscură, gândindu-mă:* Este singură. *Când doamna Breant a precizat că soțul s-a volatilizat de pe o zi pe alta în urmă cu douăzeci de ani, am simțit că s-ar putea întoarce. Că starea ireală în care v-am găsit în spatele uşii, la prima întâlnire, ținea poate tocmai de acest lucru. De timpul suspendat în interior, că ați închis în sine această dispariție, între o viață şi o altă viață. O sală de aşteptare unde v-ați aşezat de ani, unde nimeni nu va veni să vă cheme, nu vă va striga numele. Ca atunci când Toussaint şi Trenet îşi pasau mingea unul altuia. Aceasta era, fără îndoială, senzația de deghizare, tinerețea dumneavoastră sub un capot gri.*

Am vrut să aflu mai multe pentru dumneavoastră. Am vrut să eliberez prințesa. Să mă joc ca eroul din benzile desenate. Să vă scot paltonul albastru ca să vă văd în rochia roşie. Poate că am vrut să aflu, prin dumneavoastră, ceea ce nu ştiam despre mama, deci despre propria mea existență? Cu siguranță. Am intrat în viața dumneavoastră privată prin… efracție ca să-mi uşurez existența mea. şi vă cer scuze.

Scuze.

În patruzeci şi opt de ore am ştiut ceea ce păreați că nu vă interesează de douăzeci de ani. Nu a fost greu pentru mine să-mi procur o copie a plângerii depuse la Jandarmerie. Am citit în rapoartele ofițerului care v-a primit în 1998 că soțul pleca regulat. Că se întâmpla adesea să dispară câteva zile, chiar şi câteva săptămâni, fără să vă spună unde stătea în perioadele de absență. Nu a fost efectuată nicio cercetare. Dispariția lui nu a fost apreciată ca suspectă. Profilul lui psihologic şi moral, la fel ca şi starea lui de sănătate lăsau să se înțeleagă că a plecat de bunăvoie. Am descoperit că dispariția nu era decât o legendă. A dumneavoastră şi a locuitorilor din Brancion.

O persoană majoră este liberă să renunțe la contactul cu apropiații, şi dacă adresa îi este găsită, ea nu va fi comunicată decât cu consimțământul său. Nu am dreptul să vă dau datele lui Philippe Toussaint, dar le am. Chiar mi-ați spus singură: dacă ar trebui să facem doar ce avem în atribuții, viata ar fi tristă.

Faceți ce doriți cu adresa. Am scris-o şi am băgat-o în plicul alăturat. Deschideți-l, dacă doriți.

Al dumneavoastră,
Julien Seul

Era prima scrisoare de dragoste primită în toată viața mea. N-a scris doar câteva rânduri ca omagiu mamei. Cuvinte aparent scrise cu greutate. Mi-a trimis pagini întregi. În definitiv, este mai uşor să-ți descarci sufletul în fata unui necunoscut decât într-o întâlnire de familie.

Observ plicul alăturat, ştampilat, ce conține adresa lui Philippe Toussaint. Îl arunc între paginile unui număr din *Roses Magazine.* Nu ştiu încă ce voi face. O să-l păstrez într-un plic închis, o să-l arunc sau o să-l deschid. Nu-mi vine să cred că Philippe Toussaint trăieşte la o sută de kilometri de cimitirul meu. Mi-l imaginam locuind în străinătate, la capătul lumii. O lume care nu-mi mai aparține de mult timp.

29

Frunzele cad, anotimpurile trec, Doar amintirea este eternă.

Philippe Toussaint s-a căsătorit cu mine pe 3 septembrie 1989, în ziua când Léonine a împlinit trei ani. Nu a făcut o cerere în căsătorie îngenunchind în fața mea şi toate celelalte. Doar mi-a spus într-o seară:

– Mă duc la plimbare. Ar fi bine să ne căsătorim, pentru micuță.

Atât. Sfârşitul povestii.

După câteva săptămâni m-a întrebat dacă am sunat la primărie să stabilesc o dată. Chiar aşa a spus: *să stabilesc o dată.* Cuvântul *stabili* nu făcea parte din vocabularul lui. Aşa am înțeles că nu făcea decât să repete o frază ce-i fusese suflată. Philippe Toussaint s-a căsătorit la cererea mamei lui. Pentru ca eu să nu o pot păstra pe Léonine în caz de despărțire. Şi nici dacă plec de pe o zi pe alta, fără nicio urmă, cum fac *fetele astea.* Da, în ochii mamei Toussaint o să fiu mereu *aia, ea, fata asta.* Nu o să am niciodată un prenume. După cum nici ea nu va fi niciodată Chantal pentru mine.

În după-amiaza căsătoriei am fost înlocuiți pentru prima dată la barieră de la sosirea noastră la Malgrange-sur-Nancy. Ne-am luat concediile pe rând, dar niciodată nu am plecat împreună de la barieră. Asta-i convenea lui Philippe Toussaint, pentru că astfel nu puteam pleca niciodată în vacanță. Iar în concediile mele, cum el nu-şi schimbase obiceiurile, trebuia să muncesc.

Primăria nu era decât la trei sute de metri de pasajul nostru peste nivel, pe Strada Principală. Ne-am dus pe jos: Philippe Toussaint, părinții lui, Stephanie, casiera de la

magazinul Casino, Léonine şi cu mine. Mama Toussaint era martora lui, iar Stephanie, a mea.

De la naşterea lui Leo, părinții Toussaint veneau de două ori pe an să ne vadă. Când garau maşina lor mare la noi, căsuța noastră prăpădită dispărea. Bogăția lor devora sărăcia noastră dintr-o înghițitură. Nu eram neapărat săraci, iar bogați nici atât. Măcar eram împreună. Cu timpul, în ani, am aflat că Philippe Toussaint avea mulți bani, dar îi pusese pe un cont separat, unde maică-sa avea acces deplin. Noi ne-am căsătorit, desigur, sub regimul separării bunurilor. Şi nu am făcut cununia religioasă, spre marea disperare a tatălui. Dar Philippe Toussaint n-a vrut să cedeze.

Mama Toussaint ne telefona regulat, în general, în momente proaste: când micuța era în baie, când ne pregăteam să mâncăm, când trebuia să ieşim din casă pentru a coborî bariera şi când Leo era în baie. Suna de mai multe ori pe zi, ca să ajungă să stea de vorbă cu fiul care lipsea mult *ca să meargă la plimbări.* Cum răspundeam eu în cea mai mare parte a cazurilor, îi auzeam respirația nesuferită, urmată de vocea ei lovind ca un bici:

– Dă-mi-l pe Philippe!

Fără timp de pierdut. Era prea ocupată. Când reuşea, în sfârşit, să dea de fiu, iar discuția ajungea şi la mine, Philippe Toussaint ieşea din cameră. Îl auzeam cum vorbea mai încet, de parcă eram o duşmancă sau trebuia să se teamă de mine. Ce putea să povestească despre mine? Mă întreb şi astăzi ce-i putea spune mamei. Cum mă vedea el? Sau: oare mă vedea? Îi găteam, făceam treaba în locul lui, îl spălam, îi creşteam fata, văruiam casa. O reinventa pe Violette Trenet? Îmi scotea vorbe despre obiceiurile mele? Despre manii? Se folosea de toate amantele pentru a vorbi de rău doar o singură femeie: a lui? Lua câte puțin de la una, de la alta, pentru a mă reconstitui?

Ceremonia a fost condusă de adjunctul adjunctului de primar, care a citit trei fraze din Codul Civil. Când a

pronunțat cuvintele: *vă jurați fidelitate şi sprijin până ce moartea vă va despărți,* trenul de 14.07 i-a acoperit vocea şi Léonine a strigat:

– Mamă, trenul!

Nu a înțeles de ce nu ies să cobor bariera. Philippe Toussaint a răspuns *Da.* Am spus şi eu *Da.* S-a aplecat spre mine să mă sărute. În timp ce-şi punea haina, pentru că era deja aşteptat în altă parte, adjunctul a spus:

– Vă declar uniți prin legătura căsătoriei.

Adjuncții adjuncților fac fără îndoială minimul cerut dacă mireasa nu este îmbrăcată în alb. Mi-a rămas ca martoră a căsătoriei singura fotografie făcută de Stephanie: Philippe Toussaint şi cu mine eram prezentabili şi frumoşi.

Am mers cu toții să luăm prânzul la Gino, o pizzerie ținută de nişte alsacieni care n-au pus niciodată piciorul în Italia. Léonine a suflat în cele trei lumânări ale ei între două accese de râs. Lumini i se vedeau în ochi. Expresia ei de încântare când a văzut tortul aniversar ce i l- am comandat. Pot încă să simt şi să retrăiesc acel moment, la o simplă chemare a memoriei. Leo şi buclele ei, aceleaşi ca ale tatălui ei.

Leo a făcut din mine o mamă iubitoare. O țineam întruna în brațe.

Philippe Toussaint îmi tot zicea:

– Nu poți să laşi puțin din brațe copila asta?

Fiica mea şi cu mine am făcut schimb de cadouri de căsătorie şi de aniversare, le-am deschis la întâmplare. În orice caz, eram fericită. Nu am fost îmbrăcată în rochie de mireasă în ziua nunții, dar grație zâmbetului lui Leo, purtam cea mai frumoasă dintre rochii, cea a copilăriei fiicei mele.

În pachetele noastre erau o păpuşă, un vas de gătit, plastilină, o carte de rețete, creioane colorate, un abonament de un an la *France Loisirs,* un set de prințesă şi o baghetă magică.

I-am împrumutat bagheta magică lui Leo şi, dintr-odată, am spus micului grup ce se servea din meniul zilei cu

nasul în farfurie:

– Fie ca zâna Léonine să binecuvânteze această căsătorie!

Nimeni nu m-a auzit, mai puțin Leo. A izbucnit în râs şi a zis, întinzând mâna spre bagheta magică:

– Eu, eu, eu!

30

În râul unde-ți plăcea să visezi, Peştii argintii alunecau atât de uşor. Păstrează amintirile noastre, ele nu pot muri.

În dimineața aceasta este multă lume la mine acasă. Nono povesteşte părintelui Cedric şi celor trei ajutoare. Foarte rar se întâlnesc toți frații Lucchini. Mereu este unul ocupat cu magazinul, dar de zece zile nu a mai murit nimeni.

My Way doarme încolăcită pe genunchii lui Elvis, care, conform obiceiului său, priveşte pe fereastră cântând.

Nono îi face pe toți să râdă:

– Erau situații când trebuia să pompăm apă: deschideam câteodată gropile sau un cavou şi erau pline până la refuz de apă. Băgam înăuntru un furtun ca să golim, dar un furtun uite aşa de mare!

Nono face gesturi largi pentru a arăta diametrul.

– Când băgam pompa în funcțiune, trebuia să ținem bine furtunul! Ei bine, Gaston stricase furtunul pe alee… şi, uite aşa, pus pe jos… furtunul s-a umflat, s-a tot umflat şi, deodată PAC, apă peste tot! Când apa a țâşnit ca dintr-un tun, Gaston şi Elvis au lovit o femeie! Direct în meclă! Totul a zburat! Biata femeie, ochelarii ei, căpățâna ei şi poşeta din piele de crocodil! Ar fi trebuit să vedeți ce-a ieşit! În trei ani de zile era pentru prima dată când venise să-şi viziteze răposatul soț şi nici n-am mai văzut-o de atunci.

Elvis se întoarce şi cântă: *With the rain in my shoes, rain in my shoes, searchin' for you.*

Pierre Lucchini intervine:

– Îmi amintesc! Eram acolo! Ce-am mai râs! Era soția unui maistru. Genul de înțepată, o acriturâ. Rigidă ca justiția. Cât trăia, bărbatu- său îi spunea Mary Poppins

pentru că spera să n-o mai vadă, şi ea nu dispărea niciodată: era tot timpul în spatele lui.

– Şi totuşi, niciodată o înmormântare nu seamănă cu o alta, continuă Nono.

– Ca asfinţiturile la malul mării, cântă Elvis.

– Ai fost la mare? îl întreabă Nono.

Elvis se întoarce spre exterior fără să răspundă.

– Eu, reia Jacques Lucchini, am văzut înmormântări unde erau cinci-şase persoane. Cu toate acestea, îngropi mortul, nu? Dar este adevărat că în timpul înmormântărilor sunt certuri legate de moştenire, oamenii se iau la hartă în fata sicriului... Cel mai rău lucru văzut în viata mea au fost două femei pe care au trebuit să le despartă pentru că-şi spărgeau capetele... Două isterice... Şi tatăl lor, Dumnezeu să-l odihnească!, a primit nişte lovituri atunci... Urlau ca nebunele: *Eşti o hoaţă, ai luat tot, ce mai vrei?,* se insultau... Dacă şi asta e durere...!

– În timpul ceremoniei... face bine să te descarci... suspină Nono.

– Era înainte să veniţi dumneavoastră, Violette, îmi spune Jacques Lucchini. Era fostul portar, Sasha.

Când am auzit numele lui Sasha, am simţit nevoia să mă aşez. Nimeni nu l-a mai pronunţat cu voce tare în fata mea de mulţi ani.

– Ce mai ştiţi de Sasha? întreabă Paul Lucchini. Mai ştie cineva ceva de el?

Nono schimbă repede subiectul, ca să deturneze conversaţia:

– Acum câţiva ani, un mormânt foarte vechi a fost cumpărat de cineva... A trebuit să aruncăm tot ce era înăuntru. Am făcut curăţenie, am pus totul într-o benă. De obicei se mai dă câte ceva, ce se mai poate recupera, celor care vor. Dar atunci, mormântul era vechi tare, o ruină, ce mai! Am găsit o plachetă veche pe care scria: *Dragilor mei dispăruţi.* O arunc şi pe aceea în benă. Ei bine, văd o doamnă foarte aranjată, n-o să-i spun numele din respect, pentru că e una drăguţă şi curajoasă. Ia placheta aia

Dragilor mei dispăruți şi o bagă într-o sacoşă de plastic. Îi spun:

– Nu vă supărați, ce faceți cu ea?

Ea îmi răspunde foarte serios, fără să clipească:

– Bărbatu-meu este un tăntălău, am să i-o fac cadou!

Bărbații au făcut atâta zgomot cu râsul lor, că lui My Way i-a fost frică şi a urcat în camera mea.

– Şi unde este Dumnezeu în treaba asta cu îngropăciunea? întreabă părintele Cedric. Cred oamenii în Dumnezeu?

Nono ezită înainte de a răspunde.

– Sunt unii care cred în Dumnezeu când El îi scapă de prostii din jurul lor. Dar am văzut văduve vesele şi văduvi fericiți şi poți să-ți spun că asta-l mulțumeşte pe Dumnezeul tău, domnule părinte... Hai, c-am glumit, nu mai face fața asta. Dumnezeul tău uşurează mult suferințele. Este simplu: dacă nu ar fi existat, trebuia inventat.

Părintele Cedric îi zâmbeşte lui Nono.

– În meseria noastră, continuă Paul Lucchini, El se vede peste tot. În nefericire, în momentele de fericire, în credincioşi, în timpul care trece, în lucrurile chinuitoare, în nedreptate, în insuportabil... aşa-i viața, ce să-i faci? În fond, noi, groparii, lucrăm cu viața. Poate chiar mai mult decât alte meserii. Pentru că toți clienții noştri sunt cei rămaşi aici, cei vii... Tatăl meu, Dumnezeu să-l ierte!, ne spunea mereu: *Fiii mei, noi suntem moaşele morții. Noi aducem pe lume moartea, aşa că profitați de viață şi cuceriți-o!*

31

Eram doi ca să ne iubim, Am rămas singur să te plâng.

Motocicleta lui Philippe Toussaint nu l-a dus departe de Brancion. El trăieşte la exact o sută de kilometri de cimitirul meu. A schimbat doar departamentul.

Mi-am pus adesea o sumedenie de întrebări: *Ce l-a făcut să se oprească într-o altă viată şi să rămână acolo? A rămas în pană sau s-a îndrăgostit? De ce nu mi-a zis nimic? De ce nu mi-a trimis o scrisoare de concediere, de demisie sau de abandon? Ce s-a întâmplat în ziua când a plecat? Ştia că nu o să se mai întoarcă? Am spus eu oare ceva ce nu trebuia sau, dimpotrivă, nu am spus nimic?* Spre sfârşitul relației noastre nu mai spuneam nimic. Doar găteam.

Nu şi-a umplut rucsacul. N-a luat nimic. Nicio haină, niciun bibelou, nicio fotografie a fiicei sale.

Mai întâi m-am gândit că a rămas mai mult în patul vreunei femei. Una care-l suna.

După o lună mi-am zis că o fi avut vreun accident. După două luni, am mers la poliție să-i semnalez dispariția. Cum aş fi putut şti că Philippe Toussaint şi-a golit conturile bancare? Nici nu aveam acces la ele. Doar maică-sa avea procură pentru tot.

După şase luni mi-a fost teamă că o să se întoarcă acasă. Câtă vreme mă obişnuisem cu absența lui, îmi revenisem. De parcă aş fi rămas multă vreme sub apă, pe fundul unei piscine. Plecarea lui mia permis să împing din picior şi să urc la suprafață pentru a respira.

După un an, mi-am spus: *Dacă se întoarce, îl omor.*

După doi ani: *Dacă vine, nu-l las să intre.*

După trei ani: *Dacă vine, chem politia.*

După patru ani: *Dacă vine, îl chem pe Nino.*

După cinci ani: *Dacă vine, îi chem pe frații Lucchini.* Mai precis, pe Paul, autopsierul.

După şase ani: *Dacă vine, o să-i pun câteva întrebări înainte de a-l omorî.*

După şapte ani: *Dacă vine, plec eu.*

După opt ani: *Nu va mai veni.*

*

Ies de la maestrul Rouault, notarul din Brancion, căruia i-am cerut să-i trimită o scrisoare lui Philippe Toussaint. Mi-a răspuns că nu poate face nimic. Trebuia să mă adresez unui avocat specializat în dreptul familiei, pentru că aşa e procedura.

Cum îl cunosc foarte bine pe maestrul Rouault, mi-am permis să-i cer să o facă în locul meu. Să cheme orice avocat doreşte şi să scrie o scrisoare din partea mea, fără să fie ceva de explicat, de justificat, de cerşit sau de ordonat. Doar să-l informeze pe Philippe Toussaint că doresc să-mi reiau numele de fată, Trenet. I-am spus maestrului Rouault că nu se punea problema să cer pensie alimentară sau ceva similar, voiam doar o formalitate. Maestrul Rouault mi-a vorbit de o *sumă compensatorie pentru abandon de domiciliu.* I-am spus:

– Nu, nu vreau nimic.

Nu vreau chiar nimic.

Maestrul Rouault m-a sfătuit că pentru zilele mele de bătrânețe ar fi mai bine să accept, ar fi mai confortabil pentru mine. Zilele mele de bătrânețe le voi petrece în cimitirul meu. Nu voi avea nevoie de confort în plus față de ceea ce am deja. El a insistat, zicând:

– Dragă Violette, poate că într-o zi nu veți mai putea munci, va trebui să ieşiți la pensie, să vă odihniți.

– Nu, nu vreau nimic.

– De acord, Violette, o să mă ocup de tot.

Şi-a notat adresa lui Philippe Toussaint, cea pe care Julien Seul o mâzgălise pe plicul sigilat pe care l-am

deschis, până la urmă.

Domnului Philippe Toussaint,
(la adresa doamnei Françoise Pelletier)
13, avenue Franklin Roosevelt
69500 Bron

– Lasă-mă să te întreb cum ai dat de el. Am crezut că soțul dumitale dispăruse. De atâta vreme, sigur a muncit, are asigurare socială.

Era adevărat. La câteva luni de la dispariție, primăria a încetat să-l mai plătească în calitate de paznic la cimitir. N-am aflat-o decât mult mai târziu. Seniorii Toussaint primeau fluturaşii de salariu şi făceau declarațiile de impozit. Ca paznici la barieră şi portari la cimitir, nu am plătit niciodată nici chirie şi nici utilități. Mergeam la cumpărăturile necesare traiului din salariul meu. Philippe Toussaint spunea mereu:

– Eu îți dau un acoperiş deasupra capului, îți plătesc încălzirea, lumina. Tu, în schimb, mă hrăneşti.

În afară de banii pentru întreținerea motocicletei, nu s-a atins de salariul lui în anii de conviețuire comună. Tot eu îi cumpăram hainele lui şi ale lui Léonine.

– Eşti sigură că este vorba de el? Toussaint este un nume comun, poate fi vorba de o coincidență. Sau de cineva care-i seamănă.

I-am explicat maestrului Rouault că putem oricând să ne înşelăm, dar nu şi când revedem un om alături de care am trăit atâția ani. Că şi dacă a chelit şi s-a îngrăşat, nu-l voi confunda niciodată pe Philippe Toussaint cu un alt bărbat.

I-am povestit maestrului Rouault despre comisarul Julien Seul, că el se numea CU ADEVĂRAT Julien Seul, cum s-a oprit în cimitirul meu, cu cenuşa mamei lui, despre Gabriel Prudent, despre ancheta făcută despre Philippe Toussaint fără să-mi ceară permisiunea, din cauza unei rochii roşii ce depăşea marginea paltonului meu, şi despre întoarcerea la viață a lui Philippe Toussaint, care nu locuia decât la o sută de kilometri de cimitirul meu. Cum i-am împrumutat maşina lui Nono – *Norbert Jolivet, groparul,*

am precizat –, că am mers până la Bron, cum am oprit pe strada Franklin Roosevelt, la numărul 13, pentru că la acest număr era o casă ce ar putea semăna cu cea unde am locuit la Malgrange-sur-Nancy înainte, când eram paznic la barieră în estul Franței, dar, spre deosebire de aceea, avea draperii frumoase şi un etaj în plus, iar ferestrele erau din lemn de stejar şi aveau două rânduri de geamuri. Că în fața numărului 13 era braseria Carnot. Că am băut trei cafele aşteptând. Aşteptând ce? Că n-aveam nicio idee. Apoi l-am văzut traversând bulevardul.

Era cu un alt bărbat. Râdeau. Mergeau în direcția mea. Au intrat în braserie. Am lăsat capul în jos.

A trebuit să mă sprijin de tejghea când Philippe Toussaint a trecut prin spatele meu. I-am recunoscut parfumul, un amestec de *Pour un homme* de la Caron şi cel al altor femei. Avea în continuare mirosul lor, ca o haină dezgustătoare. Fără îndoială, mirosul fostelor amante, lipit de el ca amintirile proaste şi pe care doar eu îl percepeam. Chiar şi după toți aceşti ani.

Cei doi bărbați au comandat două meniuri ale zilei. L-am privit mâncând, în oglinda din fața mea. Mi-am zis că totul era posibil, că zâmbea şi că oricine are dreptul să-si refacă viața, că nici Léonine şi nici eu nu aveam vesti din partea lui de atâta vreme şi că nimeni nu-şi mai amintea nimic de el acum. Că oricine putea să apară într-o viață şi să dispară dintr-o alta. Aici sau în altă parte, oricine era capabil să construiască de la zero, să refacă totul. Oricine putea fi Philippe Toussaint: să plece la o plimbare şi să nu se mai întoarcă.

Philippe Toussaint se îngrăşase, dar zâmbetul îi era sincer. Nu l-am mai văzut zâmbind aşa din vremea când locuiam împreună. Privirea nu-i mai era atât de plină de curiozitate. Trăia pe bulevardul Franklin Roosevelt şi ştiam că şi în acea perioadă, în care zâmbea mai mult ca înainte, nu ştia cine a fost Roosevelt, că deşi îşi schimbase viața, dacă l-ar fi întrebat cineva cine a fost Franklin Roosevelt, i-ar fi răspuns:

– Numele străzii mele.

Sprijinită de tejghea, am înțeles că am avut mult noroc că a plecat şi nu s-a mai întors niciodată. Nu m-am mişcat de acolo. Nu m-am j j întors. Stăteam cu spatele la el. Nu vedeam decât imaginea lui zâmbitoare în oglindă.

Ospătarul îl numise *domnul Pelletier,* dar cel pe care l-am considerat prietenul lui i-a spus de două ori *patroane.* Pe urmă, ospătarul i-a zis:

– Pun ca de obicei nota, domnule Pelletier?

Iar Philippe Toussaint a răspuns:

– OK.

L-am urmărit pe stradă. Cei doi mergeau alături. Au intrat într-un service auto situat la două sute de metri de braserie, *service-ul Pelletier.*

M-am ascuns în spatele unei maşini aflate într-o situație la fel de proastă ca mine, pe vremea când dispăruse Philippe Toussaint: avea pană, era lovită, zgâriată, garată într-o parte, aşteptându-şi rândul. Se puteau recupera, cu siguranță, câteva piese de la motor. Sau puțin carburant de pe fundul rezervorului. Destul cât să demareze. Şi să-şi termine călătoria.

Philippe Toussaint s-a îndreptat către un birou protejat de pereți din sticlă. Vorbea la telefon. Părea patronul. Dar când Françoise Pelletier a sosit după zece minute, el nu mai era decât soțul patroanei. A privit-o zâmbind. A privit-o cu dragoste. A privit-o.

Am plecat.

Am ajuns la maşina lui Nono. Un proces-verbal de contravenție era prins între parbriz şi ştergătoare, o sută treizeci şi cinci de euro amendă pentru că staționasem în loc nepermis.

– Iată povestea vieții mele, i-am zis zâmbind notarului.

Maestrul Rouault a rămas mut câteva secunde.

– Dragă Violette, am văzut totul în meseria mea de notar. Unchi dându-se drept fii, surori care se reneagă, văduve false, văduvi falşi, copii falşi, părinți falşi, diplome false, testamente false, dar nu am auzit niciodată o asemenea

poveste.

M-a condus până la ieşire.

Înainte de a ne despărți, mi-a promis că o să se ocupe de tot. Avocat, scrisoare, formalitățile de divorț.

Maestrul Rouault mă poartă în suflet pentru că de fiecare dată înainte de a da înghețul, acopăr florile originare din Africa, plantate de el pe mormântul soției sale, Marie Dardenne, căsătorită Rouault (1949-1999).

32

Dragii mei prieteni, când voi muri, Plantați o salcie în cimitir. Îmi place frunzişul ei trist, Culoarea ei palidă mi-e dulce şi dragă, Iar umbra ei va cădea uşor Pe pământul unde voi dormi.

În aprilie pun larve de buburuze pe tufele mele de trandafiri şi pe cele ale defuncților pentru a lupta împotriva păduchilor. Eu aşez pe plante buburuzele, una câte una, cu o pensetă. E ca şi cum as zugrăvi cimitirul primăvara. Sau ca şi cum as planta scări între cer şi pământ. Nu cred nici în fantome, nici în strigoi, dar cred în buburuze.

Am certitudinea că atunci când o gărgăriță se aşază pe mine, un suflet îmi transmite un semn. Când eram copil, îmi imaginam că buburuza este tata care vine să mă vadă. Că mama mă abandonase pentru că tata era mort. Şi, aşa cum se spun poveştile care vor să fie spuse, mi-am imaginat că tata semăna cu Robert Conrad, eroul din *Misterele Vestului*[25]. Că era frumos, puternic, tandru şi că mă adora din cer. Că mă proteja de acolo de unde era.

Mi-am inventat îngerul meu păzitor. Cel sosit mai târziu în ziua naşterii mele. Apoi am crescut. Şi am înțeles că el nu o să aibă niciodată un contract pe perioadă nedeterminată. Că semnează condica des la AMPE şi că, aşa cum cântă Brel, *se chercheleşte în fiecare noapte cu vin prost.* Robert Conrad al meu a îmbătrânit urât.

Ca să pun buburuzele una câte una petreceam zece zile, dacă mă ocupam doar de această treabă. Şi dacă nu erau înmormântări între timp. Să le aşez pe tufele de trandafiri îmi dă sentimentul că deschid porțile soarelui, că îl las să intre peste tot în cimitirul meu. Ca o autorizație. Un permis

[25] Serial western american din anii ’60.

de trecere. Asta nu împiedică pe nimeni să moară in aprilie sau să vină la mine in vizită.

Încă o dată nu l-am auzit venind. Este în spatele meu. Julien Seul este în spatele meu. Se uită la mine fără să se clintească. De cât timp o fi acolo? Strânge urna cu cenuşa mamei. Ochii îi scânteiază ca marmura neagră acoperită de gheață subțire, când soarele de iarnă se reflectă uşor în ea. Rămân mută.

Să-l văd îmi produce acelaşi efect ca dulapurile mele: o rochie de lână neagră pe furoul meu de mătase roz. Nu-i zâmbesc, dar inima-mi bate ca a unui copil ajuns cu întârziere la uşa patiseriei preferate.

– M-am întors să vă spun de ce a vrut mama să se odihnească pe mormântul lui Gabriel Prudent.

– Sunt obişnuită cu bărbații care dispar.

Este singurul lucru pe care mă simt capabilă să i-l spun.

– Vreți să mă însoțiți la mormântul lui?

Îmi las uşor penseta pe cavoul familiei Monfort şi mă îndrept spre Gabriel Prudent.

Julien Seul mă urmează, spunându-mi:

– Nu am deloc simțul orientării, deci într-un cimitir…

Mergem alături în linişte spre aleea 19. Când ajungem în fața mormântului lui Gabriel Prudent, Julien Seul depune urna şi o mută de mai multe ori, ca şi cum nu-i găsea locul sau ca şi cum încerca să aşeze o piesă de puzzle la locul potrivit. Până la urmă, o pune sprijinită de placheta funerară, la umbră.

– Cum mama prefera umbra în locul soarelui…

– Vreți să-i citiți discursul pe care l-ați scris? Vreți să rămâneți singur?

– Nu, aş prefera să-l citiți dumneavoastră mai târziu. Când cimitirul va fi închis. Sunt convins că ştiți foarte bine să o faceți.

Urna este de culoare verde-brad. Pe ea stă scris cu litere aurite *Irene Fayolle (1941-2016).* Se reculege câteva clipe, iar eu rămân lângă el.

– N-am ştiut niciodată cum să mă rog… Am uitat florile.

Aveți la vânzare?

– Da.

În timp ce-şi alege un ghiveci de narcise, îmi spune că vrea să coboare în oraş să cumpere o plachetă. Mă întreabă dacă pot să-l însoțesc la Tourneurs du Val, magazinul de articole funerare al fraților Lucchini. Nu stau prea mult pe gânduri şi accept. Sunt douăzeci de ani de când tot îi îndrum pe alții cum să ajungă la ei, fără să fi pus niciodată piciorul acolo.

Urc în maşina comisarului, unde miroase a tutun. Este tăcut. La fel şi eu. Pornind contactul, un CD începe să urle la maximum *Elsass Blues* de Alain Bashung. Tresărim. Opreşte sunetul. Începem să râdem. Este prima dată când Alain Bashung face pe cineva să râdă cu acest cântec magnific, dar trist de moarte.

Ne oprim în față la Tourneurs du Val. Magazinul fraților Lucchini este lipit de morgă, dar şi de Phenix, restaurantul chinezesc din Brancion-en-Chalon. Este gluma preferată a tuturor locuitorilor de aici. Dar nu împiedică restaurantul să fie plin ochi la pauza de prânz.

Împingem uşa. În vitrină sunt plachete funerare şi buchete de flori artificiale. Detest florile artificiale. Un trandafir din plastic sau sintetic este ca o lampă de noapte care ar vrea să imite soarele. În interior mostrele de sicrie sunt expuse ca în magazinele de bricolaj unde poți să-ți alegi culoarea parchetului. Sunt şi mostre de lemn prețios pentru coşciuge speciale. Apoi cele de calitatea a doua, lemn de esență moale, tare, exotică sau cu placaj. Sper că iubirea față de o ființă vie nu se măsoară în calitatea lemnului ales.

Pe aproape toate plachetele din vitrină se poate citi: *Pitulice, dacă zbori în jurul acestui mormânt, cântă-i cel mai frumos cântec al tău.* După ce a citit câteva texte prezentate de Pierre Lucchini, Julien Seul a ales: *Mamei mele,* cu litere aurii pe o plachetă neagră. Niciun poem şi niciun epitaf.

Pierre se miră să mă vadă în magazinul lui. Nu ştie ce să-mi spună, căci de mulți ani vine pe la mine de mai

multe ori pe săptămână şi nu i-ar trece niciodată prin cap să intre în cimitir fără să vină să mă salute.

Ştiu aproape totul despre Pierre: cu ce se ocupă, de prima lui iubire, soție, crizele de angină ale copiilor, durerea resimțită când şi-a pierdut tatăl, produsele folosite pe cap contra căderii părului, iar aici parcă eram o necunoscută în mijlocul florilor lui din plastic şi al 0 care nu vorbesc decât despre eternitate.

Julien Seul plăteşte şi plecăm.

Urcând spre cimitir, Julien Seul mă întreabă dacă mă poate invita la cină. Vrea să-mi povestească despre legătura dintre mama lui şi Gabriel Prudent.

Şi-mi mulțumeşte pentru tot. Şi încearcă de asemenea să-şi ceară scuze că l-a căutat pe Philippe Toussaint fără să mă anunțe. Îi răspund:

– De acord, dar prefer să cinez la mine.

Pentru că o să avem timp şi nu vom fi deranjați de ospătar după fiecare fel de mâncare. Nu o să fie carne la cină, dar va fi ceva bun. Îmi spune că se duce să-si rezerve camera la doamna Breant, chiar dacă nu este niciodată ocupată, şi ajunge la mine la ora 20.00.

33

Odată cu timpul totul trece, Uitați pasiunile şi uitați glasurile Care vă spuneau cu voce joasă cuvintele oamenilor necăjiți: nu te întoarce prea târziu si, mai ales, să nu răceşti.[26]

Irene Fayolle şi Gabriel Prudent s-au întâlnit în Aix-en-Provence, în anul 1981. Ea avea patruzeci de ani, iar el cincizeci. El apăra un deținut acuzat că ajutase un altul să evadeze. Irene Fayolle s-a dus la tribunal la cererea patroanei şi prietenei sale, Nadia Ramires. Aceasta din urmă era soția unui complice al reținutului. *Nu alegi de cine să te îndrăgosteşti,* îi spusese lui Irene între un tratament pentru păr şi un periaj, *altfel ar fi fost prea simplu.*

Irene Fayolle a asistat la proces în ziua pledoariei maestrului Prudent. El a vorbit de zgomotul cheilor, de libertate, de nevoia de a scăpa de ziduri la orice vârstă, de a vedea cerul, orizontul uitat, de mirosul cafelei într-o cafenea. A vorbit de solidaritate între deținuți. A spus că promiscuitatea din închisori putea da naştere unei adevărate frății între oameni, că libertatea cuvântului era o formă de sprijin. Că a pierde libertatea era ca şi pierderea unei ființe dragi. Ca o perioadă de doliu. Că nimeni nu poate înțelege dacă nu a trecut prin aşa ceva.

Exact ca în romanul *Douăzeci şi patru de ore din viața unei femei,* de Stefan Zweig, în timpul pledoariei, Irene Fayolle nu s-a uitat decât la mâinile maestrului Prudent. Palme mari, închizându-se şi deschizându-se. Cu unghii albe, pilite perfect. Irene Fayolle şi-a spus:

---

[26] Versuri ale cântecului *Avec le temps (Odată cu timpul),* interpretat de Leo Ferre.

– Ce interesant că mâinile acestui bărbat n-au îmbătrânit! Mâini de pianist.

Când Gabriel Prudent se adresa Curții, ele se deschideau, când se adresau avocatului, se închideau ca într-o crispare, încât păreau uscățive, de parcă şi-ar fi recăpătat adevărata vârstă. Când îl fixa pe preşedintele de şedință, ele nu mai mişcau, când observa publicul, nu mai aveau stare, ca două adolescente neliniştite, iar când se întorcea spre acuzat, mâinile se uneau, se lipeau una de alta, ca doi pisoi ce caută căldură. În câteva secunde, mâinile treceau de la tristețe la bucurie, de la reținere la libertate, pe urmă mergeau spre un fel de rugăciune, de implorare. De fapt, mâinile nu făceau decât să mimeze cuvintele lui.

După pledoarie, el a trebuit să plece din sală ca să bea ceva în oraş, în timpul cât juriul delibera. Era un timp frumos la Aix, ca întotdeauna, şi aceasta nici nu o bucura, nici nu o întrista pe Irene. Timpul frumos n-a avut niciodată vreun efect asupra ei. Nu-i păsa cum era afară, ca de ultima ei cămaşă.

Nadia Ramires a plecat să aprindă o lumânare la biserica Saint-Esprit. Irene a intrat într-o cafenea oarecare, nu avea chef să meargă la o terasă, ca toți ceilalți. A urcat la primul etaj, să nu o deranjeze nimeni. Voia să citească. Cu o seară în urmă, în timp ce Paul, soțul ei, dormea, începuse un roman în care voia să se cufunde din nou.

Maestrul Prudent, iubitor de soare, dar nu şi de mulțime, era acolo, aşezat într-un colț. Aşteptând verdictul în cazul clientului său, la o fereastră închisă. Cu ochii în neant, fuma țigară după țigară. Deşi era singur în tot etajul, un fum greu invada camera până la nivelul lustrelor. Înainte de a-şi stinge una, o folosea ca să aprindă o alta. Încă o dată, Irene a tresărit la vederea mâinii lui drepte ce stingea mucul de țigară în scrumieră.

În romanul din ajun citise că un fir invizibil îi leagă pe cei destinați să se întâlnească şi că acest fir poate să se încâlcească, dar niciodată să se rupă.

Când Gabriel Prudent a văzut-o pe Irene Fayolle în capul scării, i-a spus:

– Erați în sală adineauri.

Nu era o întrebare, ci doar o observație. Fusese multă lume în sala de audiere. Iar ea era în capăt, pe antepenultima bancă. Oare cum de o remarcase? N-a cerut ea atenție. S-a aşezat într-un colț, în liniște.

De parcă el i-ar fi auzit gândurile, a început să-i descrie ținutele fiecărui membru al juriului şi ale celor doi supleanți, ale arestaților şi ale tuturor persoanelor aşezate din public. Unele după altele. Folosea cuvinte nostime când vorbea de culoarea pantalonilor, a unei fuste sau a unui pulover: roşu amarant[27], albastru de peste mări, alb spaniol, chartreuse[28], corai. Ai fi spus că este un specialist în nuanțe sau un vânzător de țesături din Piața Saint-Pierre.

Remarcase chiar că doamna din partea stângă, banca a treia, cea cu un coc de culoare negru-jais, cu fular ca macul şi o ținută ca inul, purta o broşă în formă de scarabeu. În timpul acestei descrieri vestimentare grandioase, agita mâinile uneori. Mai ales când ar fi trebuit să pronunțe cuvântul verde, pe care nu l-a pronunțat. De parcă acest cuvânt i-ar fi fost interzis, folosise smarald, mentă, fistic şi măslină.

Rămasă tot tăcută, Irene Fayolle se întreba ce interes avea avocatul să identifice hainele fiecăruia.

Încă o dată, ca şi cum i-ar fi ghicit gândurile, bărbatul i-a spus că într-un tribunal totul era scris pe haine.

---

[27] *Roşu amarant* – nuanță de roşu cu reflexe albăstrui.

[28] *Verde chartreuse* – culoare definită prin amestecul de verde cu galben. În funcție de procentajul de verde sau galben, există *verde chartreuse* sau *galben chartreuse.* Termenul *chartreuse* vine de la lichiorul francez cu acelaşi nume, creat în anul 1737 de către călugării din Ordinul Carthusian, a căror mănăstire era localizată în Munții Chartreuse, din zona Grenoble, Franța. Acest lichior, despre care se spune că este singurul lichior din lume cu o culoare verzuie complet naturală, are în compoziție 130 de plante diferite.

Inocența, regretul, vina, ura sau iertarea. Că fiecare își alegea cu exactitate ce purta în ziua judecății, fie că era vorba de procesul lui sau al altuia. La fel ca la înmormântare sau la nuntă. Că nu era nimic la întâmplare. Şi că în funcție de ce purta fiecare individ, el era în măsură să spună dacă era cineva din partea acuzării sau din partea adversă, a apărării, un tată, un frate, o mamă, un vecin, un martor, o femeie îndrăgostită, un prieten, un duşman sau un simplu curios. Şi că își adapta pledoaria după hainele şi alura fiecăruia, își cântărea vorbele şi se uita la el. Că, de exemplu, ea, Irene Fayolle, după modul cum era îmbrăcată astăzi, era clar că nu este implicată în niciun fel în proces. Că nu ținea cu nimeni, că era o diletantă.

O diletantă – exact aceste cuvinte le-a folosit. N-a avut răgaz să-i răspundă, pentru că Nadia Ramires li se alăturase. Femeia i-a spus lui Irene că exagera să se închidă într-un bistro pe un timp aşa frumos, că prietenul ei ar fi vrut să fie la o terasă. Şi dacă o să fie achitat, exact aşa o să facă: o să meargă la toate terasele din Aix, pe rând, ca să sărbătorească. Irene Fayolle se gândea: *Visul meu este să-mi continui romanul de la fundul poşetei... sau să plec în Islanda cu omul cu mâinile care fumează țigară după țigară aici.*

Nadia l-a salutat pe maestrul Prudent, i-a spus că pledoaria a fost excepțională şi că, aşa cum au stabilit, o să-l plătească lunar câte puțin, căci Jules al ei o să fie cu siguranță achitat grație lui. Între două fumuri, avocatul i-a dat replica, pe un ton grav:

– O să ştim aceasta în curând, după deliberări. Sunteți foarte frumos îmbrăcată astăzi, îmi place foarte mult rochia roz-bonbon pe care o purtați. Sunt convins că i-a ridicat moralul soțului.

Irene a băut un ceai, Nadia, un suc de caise, iar Gabriel Prudent, o bere la halbă, fără spumă. El a plătit toată consumația şi a plecat înaintea lor. Irene i-a privit mâinile pentru ultima oară: erau crispate pe dosare. Două teancuri

mari de acte pentru procesele în curs.

Irene Fayolle n-a putut intra în sala de audieri. Dar a aşteptat în faţa tribunalului, la capătul pasarelei, pentru a observa culoarea hainelor celor ce ieşeau. A văzut puloverul albastru de peste mări, rochia corai, fusta mentă şi scarabeul femeii cu coc negru-jais. Le-a văzut pe toate, unele după altele.

Irene s-a întors singură la Marsilia. Nadia Ramires a rămas în Aix pentru a sărbători, din terasă în terasă, achitarea lui Jules al ei.

După câteva săptămâni, Irene şi-a închis salonul de coafură şi s-a lansat în afaceri horticole. Spunea că vrea să facă altceva cu mâinile, s-a săturat să tot taie păr, de produsele pe bază de amoniac, de staţiile de şamponare şi, mai ales, de bârfe. Irene Fayolle era dintr-o bucată, prea secretoasă pentru a fi coafeză. Pentru a fi un bun hair stylist, trebuia să fii curios, drăguţ şi generos. Iar ea credea că nu are niciunul din aceste atribute.

De câţiva ani, ideea de a lucra pământul şi de a cultiva trandafiri i se înşurubase în cap. Cu banii luaţi pe salon, şi-a cumpărat o bucată de pământ în arondismentul 7 al Marsiliei şi l-a transformat în pepinieră de trandafiri. A învăţat să planteze, să cultive, să ude, să culeagă. A învăţat şi să creeze noi varietăţi de trandafiri, de culoare roşu-carmin, zmeură, rodii, coapsă de nimfă[29].

A creat flori care se deschid şi se închid în funcţie de condiţiile meteo.

După un an, Irene Fayolle a însoţit-o din nou pe Nadia Ramires la Aix-en-Provence pentru un al doilea proces. Soţul ei a fost din nou băgat într-o poveste cu trafic de stupefiante. Înainte de a pleca de acasă, Irene s-a întrebat cum să se îmbrace ca să nu mai semene cu o diletantă.

A fost dezamăgită: maestrul Prudent nu mai profesa acolo. Se mutase în altă regiune.

Irene a anunţat-o în maşină, pe drumul dintre Marsilia

[29] *Coapsă de nimfă* – este o nuanţă foarte deschisă de roz.

şi Aix, când Nadia i-a spus că este neliniştită, pentru că de această dată nu va mai pleda maestrul Prudent în apărarea lui Jules al ei, ci un alt confrate.

– De ce? a întrebat Irene ca un copil care pleacă în vacanță şi află că nu va mai fi la mare.

A divorțat, s-a mutat. Nadia nu ştia mai multe.

Lunile au trecut până în ziua când o femeie a intrat în pepiniera de trandafiri a lui Irene Fayolle pentru a trimite flori la Aix-en-Provence. Completând formularul de livrare, Irene a notat că florile trebuiau depuse la Cimitirul Saint-Pierre din Aix pentru doamna Martine Robin, soția lui Gabriel Prudent.

Pentru prima oară Irene a făcut livrarea în dimineața zilei de 5 februarie 1984, în Aix-en-Provence, unde înghețase în timpul nopții. S-a ocupat personal de realizarea jerbei: îi ocupa întreaga parte din spate a utilitarei sale Peugeot.

La Cimitirul Saint-Pierre, un muncitor i-a dat voie să meargă pe alei cu maşina, ca să depună trandafirii pe mormântul lui Martine Robin, încă nedepusă acolo. Nu era decât ora 10.00, iar înmormântarea avea loc abia după-amiază.

Pe marmură era gravat: Martine Robin, căsătorită Prudent (19321984). Sub nume, o fotografie fusese deja gravată: o femeie frumoasă, brunetă, zâmbind în fața obiectivului. Fotografia fusese făcută pe când ea avea vreo treizeci de ani.

În aşteptare, Irene ieşise. Voia să îl revadă pe Gabriel Prudent. Fie şi de departe. Chiar şi dacă stătea ascunsă. Voia să ştie dacă el era văduvul, dacă pe soția lui o îngropau. A căutat în anunțul de înmormântare, dar nu a găsit nimic legat de el.

Cu o mare tristețe vă anunțăm decesul subit al lui Martine Robin, în Aix-en-Provence, la vârsta de cincizeci şi doi de ani. Martine era fiica defunctului Gaston Robin şi a defunctei Micheline Bolduc. Lasă îndurerată familia: fiica, Marthe Dubreuil, fratele Richard şi sora Mauricette, mătuşa

Claudine Bolduc-Babe, soacra Louise, numeroşi veri, nepoți şi nepoate, precum şi prietenii apropiați: Nathalie, Stephane, Mathias, Ninon şi mulți alții.

Nicio vorbă despre Gabriel Prudent. Ca şi cum a fost şters de pe lista îndureraților.

Irene a ieşit din cimitir şi a mers până la primul bistro, aflat la trei sute de metri. Unul la marginea şoselei. S-a gândit: *Ce ciudat e bistroul acesta plasat între cimitir şi piscina municipală din Aix! Un pic aruncat aici.*

A parcat şi a trebuit să mai meargă pe jos pentru că nu i-a plăcut restaurantul: geamurile erau murdare şi draperiile de la fereastră prea vechi. Dar o umbră a reținut-o. În interior, o siluetă încovoiată. L-a recunoscut, în ciuda ferestrelor murdare. Era acolo. Chiar acolo. Sprijinit de o fereastră închisă, fumând, cu privirea pierdută.

Timp de câteva secunde a crezut că visează, că face o confuzie, că ia dorințele drept realitate, că este într-un roman şi nu în viața reală. Cea mai puțin generoasă decât promisiunile făcute în clasa a treia. Şi apoi, nu l-a văzut decât o singură dată, în urmă cu trei ani.

El a ridicat capul când femeia a intrat. Erau trei bărbați rezemați de tejghea şi doar Gabriel Prudent era la masă. I-a spus:

– Ați fost la Aix pentru procesul lui Jean-Pierre Reyman şi al lui Jules Ramires, în anul când a fost ales Mitterrand… Sunteți diletanta.

N-a fost surprinsă că a recunoscut-o. Aşa totul căpăta un sens.

– Da, bună ziua. Sunt prietena Nadiei Ramires.

El a dat din cap, şi-a aprins o nouă țigară cu jarul celei de dinainte şi a răspuns:

– Îmi amintesc.

Şi fără a o invita să se aşeze la masa lui, de parcă era un fapt banal, a comandat două cafele şi două calvados[30],

[30] *Calvados* – rachiu distilat din cidru. Denumirea vine de la locul fabricării, Calvados, în Normandia.

ridicându-şi un deget spre tavan în direcția ospătăriței. Încă o dată, Irene Fayolle, care nu băuse niciodată în viață cafea – doar ceai –, şi cu atât mai puțin calvados la ora 10.00 dimineața, a fixat mâinile mari ale lui Gabriel şi s-a aşezat în fața lui. Mâinile nu-i îmbătrâniseră deloc.

Mai întâi a vorbit el mult. A povestit că venise din Aix ca să-şi înmormânteze soția, pe Martine, mă rog, fosta soție, că nu suporta binecuvântările, preoții şi sentimentul de vină. Aşa că nu va merge la ceremonia religioasă, doar la înmormântare, că va aştepta aici, că trăia de doi ani cu o altă femeie la Mâcon. Că nu o mai văzuse niciodată pe Martine, soția lui, în fine, fosta, de la plecarea lui. Cum o părăsise pentru o alta, iubita lui – pe care nu o mai iubeşte –, pentru că îi făcea scandal. Că a fost şocat de veste – Martine e moartă! –, dar că nimeni nu înțelegea, că va fi mereu ticălosul de serviciu ce abandonase o femeie: a lui. Şi ca o răzbunare post-mortem, Martine, soția, în fine, fosta, sau fata lor, nu se mai ştia cine, i-a gravat şi numele lui pe piatra de mormânt. L-a dus cu ea în eternitate.

A întrebat-o:

– Şi dumneavoastră? Ați fi făcut la fel?

– Nu ştiu.

– Locuiți în Aix?

– Nu, la Marsilia. Am livrat florile în această dimineață, la cimitir, pentru soția dumneavoastră, în fine, fosta. Înainte de a pleca, voiam să beau un ceai, este frig afară. Nu frigul mă deranjează neapărat, dimpotrivă, dar îmi era rece. Aici, măcar, rachiul mă încălzeşte, cred că mi se învârte capul, în fine, nu cred, chiar mi se învârte. Nu voi putea pleca la drum imediat, a fost prea tare rachiul... Vă rog să mă scuzați, sunt cam indiscretă, de obicei nu sunt aşa, dar cum v-ați întâlnit actuala femeie?

– Oh, nimic original: din cauza unui bărbat apărat de mine ani de zile. Tot organizându-i apărarea, explicându-i soției situația şi pentru că s-a întors la închisoare în fiecare an, am sfârşit prin a ne îndrăgosti unul de altul. Şi dumneavoastră vi s-a întâmplat deja?

– Ce?

– Să vă îndrăgostiți.

– Da, de soțul meu, Paul Seul. Avem un fiu, Julien, de zece ani.

– Lucrați?

– Sunt specialist horticultor, înainte am fost coafeză. Dar nu vând doar flori: le cultiv, creez soiuri hibride.

– Cum adică?

– Hibridare. Amestec varietăți de trandafiri şi dau naştere unor soiuri noi.

– De ce?

– Pentru că-mi place să le combin.

– Şi ce culori obțineți? Încă două cafele şi calvados, vă rog!

– Roşu-carmin, zmeură, rodii, coapsă de nimfă. Fac şi varietăți de alb, de asemenea.

– Ce fel de alb?

– Ca zăpada. Ador zăpada. Tufele mele de trandafiri au şi această particularitate de a nu îngheța.

– Dar dumneavoastră nu purtați niciodată culori vii? În timpul procesului, la Aix, erați toată în bej.

– Prefer culorile vii pe flori şi pe tinere.

– Dar sunteți mai mult decât drăguță. Chipul dumneavoastră este proaspăt. De ce zâmbiți?

– Nu zâmbesc: sunt amețită.

Pe la prânz au comandat două omlete cu salată şi o farfurie cu cartofi prăjiți pentru două persoane. Şi un ceai pentru ea. El a spus:

– Nu sunt foarte sigur că ceaiul şi omleta fac casă bună.

– Ceaiul merge întotdeauna cu orice: ca albul şi negrul, se potrivesc la orice.

În timpul mesei el si-a lins degetele, a lins sarea de pe cartofi. A băut o bere la halbă. În timp ce ea amesteca ceaiul englezesc cu al nu ştiu câtelea pahar de calvados, el a spus:

– Normandia şi Anglia sunt ca albul şi negrul: merg bine împreună.

El s-a dus de două ori la toaletă. Ea a privit praful, electricitatea statică din jurul lui: în lumina soarelui semăna cu zăpada. Au comandat din nou cartofi prăjiți, ceai şi calvados. De obicei, într-un loc aşa de infect, Irene Fayolle ar fi şters paharele cu dosul vestei, dar atunci nu a făcut-o.

Când maşina mortuară a trecut prin fața restaurantului, era 15.10. Ea nu si-a dat seama că timpul trecuse aşa repede. Parcă acum zece minute intrase în local. Şi, totuşi, erau de cinci ore împreună.

S-au ridicat repede, el a plătit rapid, iar Irene i-a spus să urce în utilitara ei, să-l ducă la cimitir. Ştia unde-i mormântul lui Martine Robin.

În maşină, el a întrebat-o ce prenume are. Cică s-a săturat să-i tot zică *dumneavoastră.*

– Irene.

– Eu sunt Gabriel.

Au ajuns la aleea care ducea la Martine Robin. El nu a coborât. A spus:

– O să aşteptăm aici, Irene. Ce contează acum este ca Martine să ştie că sunt aici. De ceilalți nu-mi pasă.

A întrebat dacă poate fuma în maşină.

– Desigur.

Bărbatul a lăsat geamul jos, şi-a sprijinit capul pe tetieră, a luat mâna stângă a lui Irene şi a închis ochii. Au aşteptat în liniște. Priveau oamenii trecând încoace şi încolo pe alei. La un moment dat, li s-a părut că aud muzică.

Când toată lumea a plecat, când maşina mortuară a trecut goală prin dreptul lor, Gabriel a coborât din maşină. I-a cerut lui Irene să vină lângă el. Ea a ezitat, el a insistat:

– Te rog.

Au mers unul lângă altul.

– I-am spus lui Martine că o părăsesc pentru o altă femeie, dar am mințit. Dar ție, Irene, pot să-ți spun adevărul: am părăsit-o pe Martine din cauza lui Martine. Celelalte persoane pentru care părăseşti pe cineva sunt

doar pretexte, nişte alibiuri. Părăseşti pe cineva din cauza lui, nu ca să cauți ceva mai departe. Fireşte, nu i-o voi spune niciodată. şi în niciun caz astăzi.

Când au ajuns la mormânt, Gabriel a sărutat fotografia. Mâinile sau agățat de cruce. A şoptit nişte cuvinte, fără ca Irene să le fi putut auzi. şi nici nu ar fi dorit să le audă.

Trandafirii ei albi erau acolo, în mijlocul mormântului. Erau multe flori, cuvinte de dragoste şi chiar o pasăre din granit.

*

– Cine v-a povestit toate acestea?

– Le-am citit într-un jurnal ținut de mama.

– Avea un jurnal?

– Da. L-am găsit săptămâna trecută în cutiile de carton, pe când îi sortam lucrurile.

Julien Seul se ridică.

– Plec, este ora două dimineață. Sunt obosit. Mâine pornesc la drum foarte devreme. Mulțumesc pentru cină, a fost savuroasă. Mulțumesc. De multă vreme n-am mai mâncat atât de bine. Şi de când n-am mai petrecut momente aşa savuroase. Repet, dar când mă simt bine, simt nevoia să mă repet.

– Dar… ce-au făcut după înmormântare? Trebuie să-mi spuneți sfârşitul poveştii.

– Poate că această poveste nu are un sfârşit.

Îmi ia mâna şi mi-o sărută. Nimic nu este mai tulburător pentru mine decât un bărbat galant.

– Mirosiți mereu foarte frumos.

– *Eau du ciel,* de la Annick Goutal.

Zâmbeşte.

– Să nu-ți schimbi niciodată parfumul. Noapte bună!

Îşi pune paltonul şi iese din casă, pe latura dinspre stradă. Înainte de a închide poarta în urma lui, îmi spune:

– O să mă întorc să-ți spun finalul. Dacă ți-aş povesti acum, nu o să vrei să mă mai vezi.

Înainte de a adormi, mă gândesc că nu mi-ar plăcea să mor când sunt cu lectura la jumătatea unui roman captivant.

34

În inimile noastre sălăşluieşti pe veci.

La trei ani de la căsătoria noastră, în iunie 1992, circulația feroviară în Franța a fost paralizată de o grevă. La Malgrange, trenul de 6.29 a devenit cel de 10.20, acesta din urmă a devenit cel de 12.05, astfel încât cel de la 13.30 s-a oprit la ora 16.00 şi nu s-a mai pus în mişcare timp de patruzeci şi opt de ore. Greviştii au ridicat un baraj la două sute de metri de bariera noastră. Trenul era plin. Iar în ziua aceea era foarte cald. Călătorii au fost nevoiți să deschidă repede uşile trenului Nancy – Epinal.

Nu a fost niciodată aşa de aglomerat la supermarketul Casino. Rezervele de apă îmbuteliată s-au epuizat în câteva ore. Spre seară, Stephanie nu mai trecea sticlele de apă prin casă, ci le distribuia direct pe treptele trenului. Nimeni nu mai făcea diferența dintre clasa întâi şi a doua. Toți erau coborâți, la umbra trenului, în preajma căii ferate. Controlorii şi mecanicul SNCF[31]31 dispăruseră în acelaşi timp.

Când călătorii au înțeles că trenul nu va pleca, au început să vină maşini cu prieteni, vecini. Unii au sunat de la noi ca să cheme pe cineva după ei. Alții, de la cabina telefonică. În câteva ore vagoanele şi zona din jurul trenului se goliseră.

Întreaga circulație din regiunea Malgrange-sur-Nancy a fost întreruptă. Oamenii veneau până la bariera închisă, luau călători şi se întorceau. La ora 21.00, Strada Principală era liniştită, iar Casino îşi închidea porțile. Când Stephanie a tras storurile, era stacojie. În depărtare nu se

[31] *SNCF – Societe Naționale des Chemins de Fer* (Societatea Națională de Căi Ferate din Franța).

mai auzeau vocile greviştilor. S-au culcat acolo, în spatele barajului lor.

După ce s-a lăsat noaptea, în timp ce Philippe Toussaint plecase la o plimbare de multă vreme, mi-am dat seama că într-un vagon se mai găseau doi pasageri: o femeie şi o fetiță cam de vârsta lui Léonine. Am întrebat-o pe femeie dacă putea veni cineva să le ia, dar mi-a răspuns că locuia la şapte sute de kilometri de Malgrange, că era foarte complicat să ajungă o rudă, că venea din Germania, de unde şi-a luat nepoțica, şi că se duceau la Paris. Că nu putea anunța pe nimeni pană a doua zi şi, oricum, nu era sigură că o să plece de acolo.

Am invitat-o la masă în casă. A refuzat. Am insistat. I-am luat valizele fără să-i cer părerea, aşa că au venit după mine.

Leo dormea cu pumnii strânşi.

Am deschis toate ferestrele, să se încălzească în interior.

I-am dat să mănânce micuței Emmy; era epuizată. În timpul mesei s-a jucat cu o păpuşă a lui Leo, apoi le-am culcat una lângă alta. Privindu-le dormind, m-am gândit că mi-ar plăcea să am un al doilea copil. Dar Philippe Toussaint nu ar fi fost de acord, îmi spusese deja că spațiul nostru era prea mic ca să avem un al doilea copil. M-am gândit că, de fapt, iubirea noastră s-a stins ca să mai aibă loc un al doilea prunc şi nu casa era de vină.

I-am spus bunicii lui Emmy, care se numea Célia, că era obligată să doarmă cu noi, că nu o voi lăsa să se întoarcă intr-un tren gol, fiindcă era prea periculos. Că pentru prima dată după nişte ani, grație grevei, aveam o vacanță, că aveam o invitată şi că speram ca drumul să fie blocat cât mai mult, că puteam să dorm şi eu, în sfârşit, mai mult de opt ore legate, fără să fiu deranjată de alarma barierei.

Célia m-a întrebat dacă locuiam singură cu fata. M-a făcut să zâmbesc. În loc de răspuns, am deschis o sticlă de vin roşu foarte bun, păstrat de mine pentru o *ocazie specială,* doar că nu venise niciodată ocazia până atunci.

Am început să bem. După două pahare Célia a acceptat

invitația de a dormi la mine. O să o instalez în camera noastră, iar noi, soțul şi cu mine, vom dormi pe canapeaua extensibilă. Dormeam deja pe canapea când veneau părinții lui Philippe Toussaint, de două ori pe an, de la căsătoria noastră încoace. Veneau să o ia pe Leo în vacanță. O săptămână între Crăciun şi Anul Nou şi zece zile vara, ca să o ducă la mare.

După al treilea pahar musafira mi-a spus că acceptă invitația, dar condiția este ca ea să doarmă pe canapea.

Célia avea cam cincizeci de ani şi ochi frumoşi, albaştri, foarte blânzi. Vorbea calm, cu o voce liniştitoare şi cu un accent frumos de sudistă.

I-am răspuns:

– Bine, poți dormi pe canapea.

Şi bine am făcut: când Philippe Toussaint s-a întors, în sfârşit, s-a dus direct să se trântească pe patul din camera noastră. Nici măcar nu ne-a privit.

Văzându-l pe Philippe Toussaint trecând, l-am prezentat Celiei:

– Soțul meu.

Ea mi-a zâmbit fără să spună nimic.

Noi două am stat de vorbă în sufragerie până la ora 1.00 noaptea. Ferestrele erau tot deschise. Era pentru prima dată, de la venirea noastră, că era aşa de cald în camere. Célia locuia în Marsilia, i-am spus că ea adusese, cu siguranță, soarele în interiorul casei mele. Că, de obicei, nu intra căldura, că era o barieră invizibilă care o oprea.

Când am terminat sticla de vin, i-am spus că voi accepta ca ea să doarmă pe canapea doar dacă dorm şi eu alături, pentru că nu am avut niciodată o prietenă, vreo soră, şi că, exceptând-o pe fetița mea, când era bebeluş, nu am dormit niciodată cu vreo prietenă, aşa cum fac prietenele adevărate.

– Bine, prietenă… dormim împreună, mi-a răspuns.

În noaptea aceea mi-am îndeplinit un vis, recuperând, cu puțină întârziere, ceea ce îmi doream de la o relație de prietenie. Am recuperat puțin toate nopțile când aş fi vrut

să dorm la cea mai bună prietenă, cu părinții ei în camera alăturată, toate nopțile când aş fi putut ieşi pe furiş din casă, împreună cu ea, să ne întâlnim cu băieții cu motociclete de la capătul străzii.

Cred că am vorbit până la şase dimineață. Apăruseră zorile când am căzut şi eu, moartă de oboseală. La ora 9.00 m-a trezit Leo, spunându-mi că în patul ei se află o fetiță care nu ştie să vorbească. Emmy era nemțoaică, nu ştia o boabă de franceză. Apoi Leo mi-a pus o mulțime de întrebări:

– De ce dormi în sufragerie? De ce tata doarme cu hainele de stradă în pat? Cine este doamna? De ce nu mai sunt trenuri? Cine sunt oamenii aceştia, mama? Cine e fetița? E rudă cu noi? Vor rămâne aici?

N-au rămas. Célia şi Emmy au plecat după două zile.

Când au reînceput trenurile să circule, am crezut că mor de ciudă. Aşa se întâmpla dintotdeauna. Toate grevele au un final. Ca şi vacanțele. Dar am întâlnit pe cineva: prima mea prietenă. Prin fereastra întredeschisă a vagonului 7, Célia m-a invitat:

– Mută-te cu noi în Marsilia. Are să-ți fie bine, o să-ți găsesc de lucru… De obicei, nu judec pe nimeni, dar cum Franța este în grevă, să spunem că şi eu sunt în grevă şi îți spun din adâncul inimii: Violette, este evident că soțul tău nu este făcut pentru tine. Lasă-l!

– Am răspuns că am crescut fără părinți, aşa că niciodată nu o să o las pe Léonine fără tată. Chiar dacă Philippe Toussaint nu era un tată aşa cum trebuie, era totuşi părintele ei.

La o săptămână de la plecarea lor, am primit din partea Celiei o scrisoare lungă. În plic erau trei bilete de tren, dus-întors, Malgrange-sur-Nancy – Marsilia.

Avea o cabană în Golful Sormiou şi ne-o punea la dispoziție. Frigiderul o să fie plin. O să putem profita de orice. Scria pe hârtie: *Profită de ocazie. Vei putea să îți iei şi tu o vacantă adevărată, Violette, şi să vezi marea, împreună cu fetita ta.* Mai scria şi că niciodată nu va putea uita că i-

am oferit casă şi masă. Că în schimbul celor două zile oferite, voi primi câte o vacanță în fiecare an în Marsilia.

Philippe Toussaint mi-a spus că nu merge. Că avea *alte lucruri de făcut decât să meargă la o curvă.* Aşa le spunea el tuturor femeilor pe care nu reuşea să le cucerească: *curve.*

l-am răspuns că era perfect că nu venea cu noi: în felul acesta putea avea grijă de barieră cât timp o să fim plecate, Leo şi cu mine. Nu şi-a putut imagina că poate să stea atâtea zile fără noi. A avut chiar o licărire de dragoste: la cererea lui, pentru prima dată în ultimii şase ani, SNCF ne-a găsit înlocuitori în câteva ore.

Paisprezece zile mai târziu, pe 1 august 1992, am descoperit Marsilia. Célia ne aştepta la capătul peronului din gara Saint-Charles. M-am aruncat în brațele ei. Era deja cald pe peron, îmi amintesc chiar că i-am spus Celiei:

– Este cald pe peron.

Când am văzut Mediterana pentru prima dată, eram pe bancheta din spate a maşinii Celiei, am coborât geamul şi am plâns ca un copil. Cred că am avut socul vieții mele. Socul *măreției.*

35

Totul se şterge, totul trece, în afara amintirilor.

Scrisori de dragoste, un ceas, un ruj de buze, un colier, un roman, povesti pentru copii, un telefon mobil, un palton, fotografii de familie, un calendar din 1966, o păpuşă, o sticlă de rom, o pereche de pantofi, un stilou, un buchet de flori uscate, o armonică, o medalie de argint, o poşetă, ochelari de soare, o ceaşcă de cafea, o puşcă de vânătoare, o amuletă, un disc de vinil, o revistă cu Johnny Hallyday pe copertă. Găseşti de toate într-un sicriu.

Astăzi au îngropat-o pe Jeanne Ferney (1968 – 2017). Paul Lucchini mi-a spus că în coşciug a pus un portret cu copiii ei, aşa cum şi-a dorit defuncta. Ultima dorință este adesea respectată. Nu îndrăzneşti să contrazici morții, ți-e frică să nu aducă ghinion din lumea de dincolo dacă nu-i asculți.

Am închis porțile cimitirului. Trec prin fața mormântului proaspăt, plin de flori, al lui Jeanne. Iau foliile din plastic ale buchetelor de flori, ca să poată respira şi plantele.

Odihneşte-te în pace, dragă Jeanne.

Poate că te-ai născut cine ştie pe unde, într-un alt oraş, pe partea cealaltă a lumii. În jurul tău este noua ta familie. Oamenii se bucură pentru naşterea ta. Eşti privită, sărutată, acoperită de cadouri, ti se spune că semeni cu mama, în timp ce aici cei dragi plâng pentru tine. Iar tu dormi, te pregăteşti pentru o nouă viată, în care să o iei de la zero, în timp ce aici eşti moartă. Aici eşti o amintire, acolo eşti viitorul.

*

Când maşina Celiei a intrat pe drumeagul întortocheat ce duce la Golful Sormiou, am văzut frumusețea pură. Leo mi-a spus că îi vine să vomite, am luat-o pe genunchi şi i-am arătat:

– Uite, vezi marea? Aproape am ajuns.

Am deschis storurile cabanei, am lăsat să intre soarele, lumina, mirosurile mării.

Greierii cântau. Nu-i auzisem niciodată decât la televizor. Ne acopereau vocile.

Ne-am pus costumele de baie, fără să ne obosim măcar să ne desfacem bagajele. Aveam de sorbit marea întreagă! Am mers o sută de metri şi deja aveam picioarele în apa transparentă, de un verde clar. De la distanță, Mediterana era albastră, de aproape, cristalină. Iar eu nu cunoşteam decât apa plină de clor din piscinele publice.

Am umflat colacul lui Leo în formă de lebădă şi am intrat în apa rece, scoțând strigăte de bucurie.

Philippe Toussaint ne-a făcut să râdem, ne-a stropit cu spuma mării. M-a sărutat. Buzele îi erau sărate. Leo a spus:

– Tata a pupat-o pe mama!

Râsetele lui Leo pe umerii tatălui, greierii, prospețimea apei şi a soarelui, toate mi-au dat amețeli. Parcă eram într-un carusel care se învârtea prea repede. Am plonjat cu capul sub apă şi am deschis ochii. Sarea m-a durut. Exaltam.

Am rămas zece zile. Aproape că nu am dormit. Ceva din mine refuza să închidă ochii, un preaplin de fericire, sentimentele revărsate. Nu mi-am văzut niciodată fata atât de fericită.

Indiferent de oră, era ziuă. Indiferent de oră, eram în mare. Sau mâncam. Sau ascultam. Sau admiram. Sau respiram. Nu mai ştiam decât trei-patru fraze: *Miroase bine, Apa este bună, Este bună.* Bucuria te face idiot. De parcă schimbasem lumea, de parcă ne-am născut în altă parte, într-o lumină crudă.

Timp de zece zile Philippe Toussaint n-a mai plecat la plimbare. A rămas cu noi. Făceam dragoste fiecare cum ştiam mai bine. Dădeam la schimb trupurile noastre arse de soare contra unei bucurii iluzorii. Eram la începuturile relației noastre, dar fără iubire. Era doar pentru plăcere, să ne bucurăm de orice. Totul era departe. Lumea noastră din estul țării şi toate ale ei.

Leo se zbătea când o dădeam cu cremă solară. La fel şi când voiam să o adăpostesc la umbră. Se hotărâse să stea goală, în apă. Decisese să se transforme în mica sirenă. Ca în desenele animate.

Cred că în zece zile nu ne-am încălțat deloc. Iată cum am înțeles eu vacanța: să nu te încalți.

Vacanța este ca o recompensă, premiul întâi, medalia de aur. Trebuie să o meriți. Iar Célia decisese că eu aveam mai multe vieți de meritat. Una pentru familia-gazdă şi alta pentru cea cu Philippe Toussaint.

Din când în când Célia venea să ne vadă. Ne inspecta fericirea. Şi, ca un şef de şantier mulțumit, se întorcea cu zâmbetul pe buze după ce sorbea o cafea cu mine.

Am copleşit-o cu mii de mulțumiri, aşa cum alții îşi acoperă soțiile cu bijuterii. Nu ştiam cum să-i mai mulțumesc. Şi eram departe s-o fi făcut suficient. În ziua când am plecat, nu am putut închide storurile cabanei. I-am cerut lui Philippe Toussaint să o facă. Dacă aş fi închis eu, aş fi avut sentimentul că mă îngrop de vie, că îmi închid mormântul.

Aşa cum cântă Jacques Brel: *îți voi inventa cuvinte nebuneşti, pe care le vei înțelege.* Aşa am făcut eu pentru ca Leo să nu plângă în clipa plecării, să nu se agațe de uşile cabanei, urlând. I-am inventat cuvinte nebuneşti. Cele copilăreşti, cele mai simple.

– Iubita mea, trebuie să plecăm pentru că peste o sută de zile este Crăciunul şi o sută de zile trec foarte repede. Aşa că trebuie să începem imediat să scriem lista de dorințe pentru Moş Crăciun. Uite, aici nu avem nici pix, nici creioane colorate, nici hârtie. Nu e decât marea. Deci,

trebuie să ne întoarcem acasă. Apoi trebuie să cumpărăm bradul, să punem globulețe colorate, iar anul acesta o să punem şi ghirlande din hârtie făcute de noi două. Da, da: de noi două! De aceea trebuie să ne întoarcem foarte repede acasă, nu mai avem timp de pierdut. Şi dacă eşti cuminte, o să zugrăvim şi pereții camerei tale. În roz? Da, dacă tu vrei aşa. Pe urmă, înainte de Crăciun, ce este înainte de Crăciun? ANIVERSAREA ta! Acum vine ziua ta. O să umflăm baloane. Hai, repede, repede, trebuie să ne întoarcem acasă! Avem atâtea lucruri vesele de făcut acolo. Încalță-te, iubita! Repede, repede, trebuie să facem valizele. O să vedem din nou trenurile – Şi poate că o să se oprească! În orice caz, o să ne întoarcem în Marsilia la anul. Cu toate cadourile tale.

36

Toți cei ce te-au cunoscut te regretă şi te plâng.

Irene Fayolle şi Gabriel Prudent au plecat de la mormântul lui Martine Robin, căsătorită Prudent. Înainte de a se îndrepta spre ieşire, Gabriel Prudent şi-a mângâiat numele gravat în piatră. I-a spus lui Irene:

– Este, totuşi, destul de ciudat să-ți vezi propriul nume pe o piatră de mormânt.

Au mers pe aleile Cimitirului Saint-Pierre, oprindu-se din când în când în fața altor morminte, ale unor necunoscuți. Doar ca să privească fotografii sau date.

– Aş vrea să fiu incinerată.

În parcarea din fața cimitirului, Gabriel a întrebat-o:

– Ce doriți să faceți acum?

– Ce se poate face după aşa ceva?

– Dragoste. Aş vrea să-ți dau la o parte toate hainele bej şi să te fac să vezi toate culorile, Irene Fayolle.

Femeia nu a răspuns. Au urcat în utilitară, au condus cum au putut, cu dragostea plutind în aer, cu aburii alcoolului şi cu supărarea din suflet. Irene l-a lăsat pe Gabriel în fața gării din Aix.

– Nu vrei să facem dragoste?

– Într-o cameră de hotel, ca doi hoți... Merităm mai mult decât atât, nu? Şi apoi, pe cine am fura, în afara noastră?

– Vrei să te căsătoreşti cu mine?

– Sunt deja luată.

– Am ajuns prea târziu, deci.

– Da.

– De ce nu porți numele soțului?

– Pentru că îl cheamă Seul. Paul Seul. Dacă i-aş purta numele, m-aş numi Irene Seul. Ar fi o greşeală de

ortografie.

S-au strâns în brațe unul pe altul. Nu s-au îmbrățișat. Nu şi-au spus la revedere. El a coborât din utilitară, având costumul de văduv şifonat. Ea i-a privit mâinile pentru ultima oară. Aşa şi-a spus: că este ultima dată. El i-a făcut semn înainte de a se întoarce şi de a se îndepărta pe peron.

Femeia şi-a continuat drumul spre Marsilia. Accesul pe autostradă nu era departe de gară. Traficul era lejer. Cam într-o oră ar fi trebuit să oprească în fața casei unde o aştepta Paul. Şi anii vor trece.

Irene o să-l vadă pe Gabriel la televizor, pronunțându-se asupra unui caz penal, asupra unui individ pe care l-ar apăra, cu certitudinea nevinovăției. El ar spune: *Tot cazul este construit în jurul unei nedreptăți şi o voi demonta bucată cu bucată.* Ar adăuga: *O voi dovedi!* Ar părea agitat, nevinovăția inculpatului l-ar roade, s-ar vedea foarte clar. Ea l-ar găsi obosit, trist, poate îmbătrânit.

Irene ar asculta la radio un cântec de Nicole Croisille: *Era vesel ca un italian când stie că o să aibă parte de dragoste şi de vin.* Şi ar fi nevoită să se aşeze, căci cuvintele ar lăsa-o fără vlagă, ar duce-o subit în restaurantul unde au fost împreună pe 5 februarie 1984. Şi- ar aminti fragmentele de conversație dintre porțiile de cartofi prăjiți, perdelele murdare, berea, înmormântarea, trandafirii albi, omletele şi rachiul.

– Ce-ți place cel mai mult?

– Zăpada.

– Zăpada?

– Da, este frumoasă. Este tăcută. Când ninge, lumea se opreşte. Ca o pătură de praf alb care o acoperă... Mi se pare extraordinar. Ca o magie, pricepi? Dar dumneavoastră? Ce vă place cel mai mult?

– Păi, de tine. Ce s-o mai lungesc, cred că te iubesc mai mult decât orice. Este ciudat să întâlneşti femeia visurilor în ziua înmormântării soției. Poate că a murit pentru ca eu să te întâlnesc.

– Este extraordinar ce-mi spuneți.

– Poate că da, poate că nu. Am iubit întotdeauna viața. Îmi place să înfulec, îmi place să fac dragoste. Sunt adeptul mişcării şi al surprizelor. Dacă ai dori să împărtăşeşti cu mine viața mea umilă pentru a-i aduce strălucire, eşti binevenită.

Când Irene Fayolle s-ar gândi la Gabriel Prudent, ar face-o cu mândrie.

Irene şi-a spus deodată că nu voia să trăiască la modul condițional, ci în prezent. A semnalizat, a schimbat direcția de mers. S-a îndreptat spre ieşirea Luynes, a trecut pe lângă zona comercială şi a accelerat în direcția Aix. Să prindă trenul din urmă.

Când a ajuns în fața gării din Aix, şi-a parcat utilitara pe un loc destinat personalului feroviar. A alergat până la peron. Trenul pentru Lyon plecase deja, dar Gabriel nu a urcat în el. Fuma în braserie. La început, cum era interzis, ospătărița i-a spus de două ori:

– Domnule, nu se fumează aici.

El i-a răspuns:

– Nu mă interesează.

Când a văzut-o, a zâmbit şi i-a spus:

– O să te fur, Irene Fayolle.

37

Te-am iubit, te iubesc şi te voi iubi.

Elvis îi cântă *Don't Be Cruel* lui Jeanne Ferney (1968-2017). Îl aud de departe. Gaston a terminat de făcut cumpărăturile. Este ora 15.00, cimitirul este gol, doar cântecul lui Elvis umple aleile: *Don't be cruel to a heart that's true, I don't want no other love, baby, it's just you I'm thinking of…*

I se întâmplă adesea să devină prietenul unui defunct proaspăt înhumat, de parcă trebuia să-l însoţească pe ultimul drum.

Este foarte cald. Profit de vremea frumoasă ca să-mi plantez seminţele de crizanteme. Au nevoie de cinci luni ca să crească, cinci luni ca să devină colorate de 1 noiembrie, de sărbătoarea Tuturor Sfinţilor.

Nu-l aud intrând şi închizând uşa în spatele lui. Şi nici traversând bucătăria, urcând până în camera mea, lungindu-se pe patul meu, coborând din nou, lovind păpuşile, ieşind în grădina din spatele casei, spaţiul meu privat, acolo unde cultiv florile pe care le revând în fiecare zi ca să ne acoperim cheltuielile, pentru că el nu ne-a asigurat niciodată protecţie.

– *Baby, if I made you mad, for something I might have said, please, let's forget the past…*

Ştia oare că astăzi Nono nu va fi aici? Că în acea săptămână fraţii Lucchini nu vor veni? Că nu murise nimeni? Că va fi singur cu mine?

– *The future looks bright ahead…*

Nu am timp să reacţionez, mă ridic, cu mâinile pline de pământ, cu seminţele şi stropitoarea pe lângă picioarele mele, mă întorc înspre umbra lui, imensă, ameninţătoare… Sunt străpunsă de o sabie de gheaţă. Înţepenesc. Philippe

Toussaint este aici, cu casca de motociclist pe cap, cu viziera ridicată, cu ochii fixați în ai mei.

Îmi spun că s-a întors ca să mă omoare, să încheie socotelile cu mine. Îmi trece prin cap că s-a întors definitiv la mine. Îmi trece prin cap ideea că mi-am făcut promisiunea să nu mai sufăr.

Am timp să mă gândesc la toate acestea. Mă gândesc la Leo. Nu vreau să vadă scena. Nu-mi iese nicio vorbă din gură. Coşmar sau realitate?

– *Don't be cruel to a heart that's true, I don't want no other love, baby, it's just you I'm thinking of…*

Nu reuşesc să-mi dau seama dacă privirea lui este una de dispreț, de teamă sau de ură. Cred că mă tratează ca pe o cârpă. Ca şi cum aş fi devenit şi mai neînsemnată odată cu trecerea timpului. Aşa cum mă vedeau şi părinții lui, mai ales maică-sa. Uitasem că am fost privită aşa.

Mă ia de braț şi mă strânge foarte tare. Mă doare. Nu mă zbat. Nu pot nici să strig. Sunt paralizată. Nu mă mai gândeam că într-o zi va mai pune mâinile pe mine.

– *Don't stop thinking of me, don't make me feel this way come on over here and love me…*

Când trăieşti ceea ce trăiesc eu, ştii că totul va fi bine, că nimic nu este grav, că ființa umană are o calitate nemaipomenită de a o lua de la capăt, de a-şi cauteriza rănile, ca şi cum ar avea mai multe straturi de piele unele peste altele. Mai multe vieți suprapuse. Alte vieți de vânzare. Pentru că fondurile de comerț ale uitării sunt limitate.

– *You know what I want you to say, don't be cruel to a heart that's true…*

Închid ochii. Nu vreau să-l văd. Să-l aud mi-e deja prea mult. Să respir lângă el este insuportabil. Mă strânge în brațe din ce în ce mai puternic şi-mi şopteşte la ureche:

– Am primit o scrisoare din partea avocatului, ți-am adus-o înapoi… Ascultă-mă bine, ascultă-mă bine, îți spun: să nu-mi mai scrii NICIODATĂ la această adresă, ai înțeles? Nici tu şi nici avocatul tău, NICIODATĂ… Nu mai

vreau să-ți citesc numele pe undeva, dacă nu, o să te... o să te...

– *Why should we be apart? I really love you, baby, cross my heart...*

Mototoleşte plicul, mi-l bagă în buzunar şi pleacă imediat. Cad în genunchi. Îl aud cum îşi ambalează motocicleta. A plecat. Nu se va mai întoarce. Acum sunt sigură că nu se va mai întoarce. Tocmai mia spus adio. Acesta-i finalul.

M-am uitat pe scrisoarea sifonată. Avocatul contactat de maestrul Rouault se numeşte Gilles Legardinier, la fel ca scriitorul. Documentul îl informează pe Philippe Toussaint că o cerere de divorț prin consimțământ mutual a fost depusă din partea lui Violette Trenet, căsătorită Toussaint, la registratura tribunalului din Mâcon.

Urc să fac un duş. Îmi curăț pământul de sub unghii. Ura lui a trecut de la el la mine. Mi-a transmis-o ca pe un virus, o inflamație. Îmi strâng păpuşile şi lenjeria de pat într-un sac de plastic ca să le duc la spălătorie. Ca şi cum o crimă avusese loc în casa mea, iar eu voiam să şterg urmele.

El era crima. Paşii lui în urma paşilor mei. Prezența lui în camerele mele. Aerul pe care l-a respirat între pereții mei. Aerisesc totul. Dau cu parfum de trandafiri.

În oglinda din baie mă văd de o paloare de speriat, la limita transparenței. De parcă sângele nu mi-ar mai circula. Ca şi cum mi s-ar fi adunat tot în braț, vânăt acum. El şi-a lăsat urmele degetelor pe pielea mea. Iată ce-mi va rămâne de la el: vânătăi. Vreau să-mi crească foarte repede un strat de piele deasupra. Cum s-a întâmplat de fiecare dată.

Îi cer lui Elvis să stea în locul meu o oră. Mă priveşte de parcă nu m-ar fi auzit.

– Mă urmăreşti, Elvis?

– Eşti albă, Violette. Prea albă.

Mă gândesc la toți tinerii speriați de mine acum câțiva ani. Astăzi n-ar mai trebui să mă deghizez ca să-i fac să-şi

ia tălpăşița.

38

Amintirea zilelor fericite alină durerea.

Ne-am întors, aşadar, acasă pentru a pregăti ghirlandele pentru pomul de Crăciun la mijlocul lunii august şi să decupăm hârtie creponată. Ne-am întors cu spatele la mare şi am refăcut drumul înapoi.

În trenurile de întoarcere spre bariera noastră de la Malgrange-sur-Nancy, Leo şi cu mine am desenat vapoare pe mare cu nişte carioci turcoaz cumpărate din gară, soare, peşti şi greieri, în timp ce Philippe Toussaint îşi testa bronzul pe fetele din drumul nostru, de pe peroanele unde opream, în vagonul-bar, dintr-un compartiment în altul. Părea copleşit de toate privirile întârziate pe trupul lui.

Când am ajuns, înlocuitorii noştri ne aşteptau în prag, abia ne-au salutat. Nu ne-au dat răgaz nici măcar să ne desfacem bagajele. Ne-au spus că totul a fost bine, că nu au nimic de semnalat şi au plecat, lăsând o harababură de nedescris în urma lor.

Din fericire, nu au călcat în camera lui Leo. Ea s-a aşezat pe patul micuț şi a făcut două liste: una pentru ziua ei şi alta pentru Moş Crăciun.

Am început să aranjez lucrurile cât timp Philippe Toussaint plecase să-şi facă plimbarea. Avea de recuperat timp. Cel petrecut cu mine în patul din cabană.

A doua zi făcusem curățenie şi viața şi-a reluat cursul. Am deschis şi închis bariera în ritmul trenurilor, Philippe Toussaint şi-a continuat plimbările, iar eu mi-am făcut cumpărăturile.

Am reluat băile pline de spumă făcute împreună cu Leo şi ne-am uitat de sute de ori la pozele din vacanță. Le-am agățat cam peste tot în casă. Ca să nu uităm şi ca să ne

întoarcem în timp din când în când, preț de o privire.

În septembrie, între două trenuri, am văruit din nou camera copilei în roz. Ea m-a ajutat, a vrut să pună singură plintele. A trebuit să repar în urma ei, în aşa fel încât să nu-şi dea seama.

Leo a intrat în clasa I şi foarte repede am început să purtăm veste de lână.

Am făcut ghirlande din hârtie şi am cumpărat un brad de Crăciun sintetic. În acest fel, vom avea şi pe viitor brad, fără să mai omorâm câte unul în fiecare an. În sinea mea îmi spuneam că este ultimul an în care va mai crede în Moş Crăciun, la anul nu va mai fi cazul. Se va găsi cineva să-i spună că nu există Moşul. Toată viața dăm peste unii care ne spun că Moşul nu există şi rămânem dezamăgiți.

As fi putut să nu mai suport că Philippe Toussaint aleargă după oricine poartă fustă, dar îmi convenea. Nu mai voiam să pună mâna pe mine. Aveam nevoie de odihnă. Dormeam puțin între ultimul tren de seară şi primul de dimineață. Aveam nevoie de linişte. Iar corpul lui peste al meu era prea multă agitație, plăcută mie până la un moment dat, dar nu o mai voiam deloc.

Când ascultam cântece la radio, visam câteodată la un prinț. Auzeam voci de bărbați şi de femei pline de cuvinte calde, nebuneşti sau aspre. Voci pline de promisiuni. La fel şi seara, când îi citeam povesti lui Léonine. Camera ei îmi era refugiu, paradis terestru, unde dormeau amestecate, în dezordine, într-un haos feeric: păpuşile, ursii, rochițele, colierele de perle transparente, cariocile şi cărțile.

As fi fost în stare să nu vorbesc cu nimeni, în afară de fiica mea şi de Stephanie, casiera de la supermarketul Casino. Stephanie, cea care îmi comenta cumpărăturile, întotdeauna aceleaşi. Îmi recomanda un lichid nou de spălat vasele sau îmi spunea:

– Ai văzut reclamele? Pulverizezi produsul în baie, aştepți cinci minute şi toată murdăria dispare după ce dai cu dusul puțin. E bun, trebuie să-l încerci.

Nu aveam absolut nimic să ne spunem. Nu am putea fi

niciodată prietene. Vom rămâne două vieți intersectate în fiecare zi. Câteodată, trecea pe la mine, la o cafea, în timpul pauzei de prânz. Îmi plăcea când venea, era de treabă. Îmi aducea mostre de şampon şi de creme pentru corp. Îmi spunea mereu:

– Eşti o mamă bună, da, da, o adevărată mamă de ispravă.

Apoi pleca, cu bluza ei de la magazin, în direcția caselor de marcat sau la rafturile pe care le avea de umplut.

În fiecare săptămână Célia îmi scria o scrisoare lungă. Printre rânduri îi vedeam şi zâmbetul. Iar când nu aveam timp să ne scriem, ne auzeam la telefon sâmbăta seara.

Philippe Toussaint lua cina cu mine, după ce o culcam pe Leo, care adormea foarte devreme. Schimbam câteva banalități, fără să ne certăm niciodată. Relația dintre noi era deopotrivă cordială şi inexistentă. Legăturile noastre erau mute, dar niciodată violente. Deşi cuplurile care nu se ceartă, nu se enervează niciodată, sunt indiferente, câteodată ascund cea mai mare violentă. Nu au fost vase sparte în cazul nostru. Nici ferestre închise, ca să nu deranjăm vecinii. Doar linişte.

După masa de seară, când nu pleca la o plimbare, dădea drumul la televizor, iar eu deschideam *Legea pământului.* În zece ani de viață comună, Philippe Toussaint n-a văzut niciodată că citeam mereu acelaşi roman. Când nu citeam, ne uitam împreună la un film, dar rareori programul fiecăruia ne apropia. Nici măcar la televizor nu ne uitam împreună. Adormea adesea în timp ce privea la TV.

Eu aşteptam ultimul tren, cel de Nancy – Strasbourg de la ora 23.04, şi mă duceam la somn până la trenul de Strasbourg – Nancy, de 04.50. După ce ridicam bariera la 04.50, mă duceam în camera lui Leo, să o văd dormind. Era bucuria mea. Unii vor vedere la mare, eu o aveam pe fata mea.

De-a lungul anilor, nu i-am purtat pică lui Philippe Toussaint pentru singurătatea în care mă lăsa, pentru că nu o simțeam, nu o trăiam, trecea pe lângă mine. Cred că

singurătatea şi plictiseala vin când oamenii nu au ce face. Eu eram sătulă de treabă. Aveam mai multe vieți ce-mi ocupau tot timpul: fata, lectura, muzica şi imaginația. Când Leo era la şcoală, iar romanul meu era închis, nu spălam niciodată, nu făceam curățenie sau mâncare fără să ascult muzică visând. Mi-am inventat o mie de vieți în timpul acesteia, de la Malgrange-sur-Nancy.

Léonine era preaplinul din fiecare zi. Preaplinul vieții mele. Philippe Toussaint mi-a făcut cel mai frumos cadou. Şi, cireaşa de pe tort, i-a dat frumusețea lui. Leo este de o frumusețe rară, ca tatăl ei. În plus, are grație şi voioşie. Indiferent unde era, o sorbeam din ochi.

Philippe Toussaint avea cu fiica lui aceleaşi raporturi ca şi cu mine. Niciodată nu l-am auzit ridicând vocea la ea. Dar Leo nu-i capta prea mult timp interesul. Îl distra cinci minute, dar foarte repede el trecea la altceva. Când îi punea o întrebare, eu îi răspundeam. Eu terminam frazele neterminate de tatăl său. Nu avea o relație de părinte cu ea, ci de prieten. Singurul lucru dispus să-l împărtăşească fetei era motocicleta. O aşeza în spate şi făcea foarte încet turul străzii ca să o distreze, timp de zece minute. Pe urmă, cum accelera puțin, ei îi era frică, țipa. Ar fi găsit poate un mod mai uşor de petrecere a timpului liber dacă avea un băiat. Pentru Philippe Toussaint, o puicuță rămâne o puicuță, indiferent dacă are şase sau treizeci de ani. şi nu ar echivala niciodată cu un flăcău adevărat. Unul gata mereu să joace fotbal mecanic sau camionul supersonic. Care nu plânge când se răneşte, când îşi zdreleşte genunchii şi ştie să folosească manetele şi volanul. Total opus lui Léonine, o fetiță îmbrăcată roz-bonbon, cu paiete.

Fata era înscrisă la biblioteca din Malgrange-sur-Nancy. Era o sală de aşteptare a primăriei, deschisă de două ori pe săptămână, inclusiv miercurea după-amiaza. În fiecare miercuri, între trenul de 13.27 şi cel de 16.05, treceam ținându-ne de mână să luăm pentru Leo cărți pentru toată săptămâna şi să le returnăm pe cele împrumutate în urmă cu şapte zile. Când ne întorceam acasă, ne opream şi la

Casino, unde Stephanie îi dădea o acadea lui Leo, în timp ce cumpăram *Savane* de la Papy Brossard[32]. Eu îl înmuiam în ceai, iar ea într-o infuzie cu flori de portocal, după ce ridicam bariera de la ora 16.05.

Cum a împlinit trei ani, la fiecare tren anunțat, Leo ieşea să salute pasagerii trenurilor ce treceau prin fața casei noastre. Le făcea un semn cu mâna. Devenise jocul ei preferat. Iar unii călători aşteptau acest moment. Ştiau că o s-o vadă pe *micuță.*

Malgrange-sur-Nancy nu avea decât bariera: trenurile treceau fără să oprească. Trebuia să mergi şapte kilometri ca să ajungi la prima gară, cea din Brangy. De mai multe ori Stephanie ne-a dus cu maşina ca să facem împreună un drum dus-întors Brangy – Nancy. Leo voia să urce în trenurile văzute zilnic.

Prima dată când am făcut acest drum doar ca o plimbare, ea a scos strigăte de bucurie pe care nu o să le uit niciodată. Până şi astăzi mi se întâmplă să mai visez la ele. Ar fi fost mai puțin fericită într-un parc de distracții. Am mers, desigur, cu un tren ce trecea prin fața casei, unde tatăl ei aştepta să-i facă semn. Cât de fericiți pot fi copiii când se inversează rolurile!

Am sărbătorit toți trei Crăciunul din 1992. Ca în fiecare an, Philippe Toussaint mi-a dăruit un cec ca să-mi cumpăr *ce vrei, dar nu o chestie prea scumpă.* Eu i-am oferit parfumul lui, *Pour un homme,* de la Caron, şi câteva haine drăguțe.

Câteodată aveam sentimentul că îl parfumez şi îl îmbrac pentru altele, ca să continue să se facă plăcut prin alte părți. Şi mai ales ca să continue să se placă pe el însuşi. Pentru că, pe cât de mult se plăcea, pe cât se admira în oglinzi sau în privirile celorlalte femei, pe atât nu-mi acorda nicio atenție. Iar eu nu voiam să nu mă bage în seamă. Nu renunți niciodată la o femeie când nu o mai vezi, pentru că

---

[32] *Savane* – marcă de chec cu ciocolată, înființată în 1931 de patisierul Georges Brossard.

nu face scene sau tărăboi şi nu trânteşte uşile. O aşa femeie este cea mai bună!

Pentru Philippe Toussaint eram femeia ideală, pentru că nu deranjam cu nimic. Nu ar fi renunțat la mine din pasiune pentru o alta. Nu se îndrăgostea de cuceririle lui, o simțeam. Avea mirosul lor pe vârful degetelor, dar nu şi iubirea lor.

Cred că am avut mereu reflexul de a nu-i deranja pe ceilalți. Când eram copil, în familiile-gazdă, îmi spuneam: *Să nu faci zgomot şi vei rămâne cu ei, te vor păstra.* Ştiam bine că iubirea dintre noi trecuse de multă vreme, că ea plecase în altă parte, între alți pereți care nu ar mai fi niciodată ai noştri. Povestea de la cabană fusese o paranteză a corpurilor noastre sărate. Mă ocupam de Philippe Toussaint cum te ocupi de un colocatar răsfățat, de teamă că într-o zi soțul meu o să dispară, luând-o pe Leo.

De Crăciun, Léonine a primit tot ce şi-a notat pe listă. Cărți doar pentru *ea,* cum ar fi *Câinele albastru,* de Nadja. O rochie de prințesă, casete video, o păpuşă roşcată şi un set nou de magician. Mai bun decât cel de la Crăciunul precedent. Cu două baghete noi, cărți de joc magice şi cărți mistice. Lui Leo i-au plăcut întotdeauna foarte mult trucurile de magie. De când era mică, voia să devină magiciană. Voia să facă să dispară totul in pălărie.

A doua zi, fiind zi liberă, au fost mai puține trenuri. Doar unul din patru. Am putut să mă odihnesc, să mă joc cu ea. Şi-a făcut mâinile să dispară între fulare multicolore.

Seara i-am făcut valiza. Pe data de 26 decembrie, dimineața, la fel ca în anii precedenți, părinții lui Philippe Toussaint au venit să-mi ia fata ca să o ducă o săptămână în Alpi. Nu au stat prea mult timp la noi, dar mama şi fiul au avut răgaz să se închidă in bucătărie ca să vorbească împreună cu voce scăzută. Ea a trebuit să-i dea un cec drept cadou de ziua lui, iar eu, ca în fiecare an, am avut dreptul să mănânc praline de ciocolată neagră, cu o cireaşă şi lichior în interior. Nu vorbesc de *Mon Cheri,* ci de o altă

marcă într-un pachet roz – *Mon Tresor.*

De data aceasta eu am ieşit pe treptele casei să-i fac semn lui Leo când maşina socrilor a plecat. Ea era cu zâmbetul pe buze şi avea setul de magiciană pe genunchi. A lăsat geamul în jos şi a strigat:

– Pe săptămâna viitoare, mami!

Mi-a trimis sărutări. Le-am păstrat.

De fiecare dată când vedeam maşina lor mare că îmi ia fata, îmi era teamă că nu o să mi-o mai aducă. Încercam să nu mă gândesc la aşa ceva, dar corpul meu o făcea în locul meu: cădeam bolnavă, eram febrilă.

Ca de fiecare dată când Leo pleca, mi-am petrecut săptămâna făcându-i curăţenie în cameră. Îmi uşura durerea să fiu în mijlocul păpuşilor şi al pereţilor ei roz.

Pe 31 decembrie, Philippe Toussaint şi cu mine am petrecut Revelionul la televizor. Am mâncat tot ce-i plăcea lui mai mult. Ca în fiecare an, Stephanie ne-a oferit coşuri pline, nevândute:

– Violette, trebuie să le mănânci până mâine, altfel nu mai sunt bune!

Léonine ne-a sunat pe 1 ianuarie, dimineaţa:

– La mulţi ani, mama! La mulţi ani, tata! La mulţi ani, tată şi mamă. O să iau prima mea steluţă.

S-a întors pe 3 ianuarie şi arăta foarte bine. Febra mi-a scăzut. Socrii au rămas o oră. Leo îşi agăţase pe pulover prima ei steluţă.

– Uite, mami, am primit prima mea steluţă!

– Bravo, iubita!

– Ştiu să fac slalom.

– Bravo, dragoste.

– Mami, pot merge în vacanţă cu Anaïs?

– Cine este Anaïs?

39

Esențialul nu se poate vedea cu ochiul liber.

– Nimeni nu mai moare acum.

Părintele Cedric, Nono, Elvis, Gaston, Pierre, Paul şi Jacques stau de vorbă în bucătăria mea. Frații Lucchini se plictisesc: de mai bine de o lună nu le-a mai intrat nimeni în magazin. Cu toții beau o cafea în jurul mesei mele. Le-am făcut un chec cu ciocolată, pe care şi-l împart bârfind ca fetele în jurul unui tort aniversar.

Eu îmi termin de plantat în grădină semințele de crizanteme. Uşile sunt deschise. Vocile lor ajung până la mine.

– Se întâmplă aşa doar pentru că este vreme frumoasă. Mor mai puțini când e frumos afară.

– Am o şedință cu părinții în seara asta, unde vor veni şi profesorii. Mi-e groază. În orice caz, îmi vor spune cu toții că puştiul meu nu-i bun de nimic. Că o face pe prostul.

– Afacerea noastră se bazează pe relația interumană. Întâlnim oameni sfârşiți de durere, atenți la toate detaliile unei ceremonii, ca ea să aibă loc în bune condiții, pentru că le permite să treacă mai uşor peste perioada de doliu. Deci, este o profesie de credință, nu avem dreptul să greşim.

– Eu am botezat săptămâna trecută doi copii, gemeni. A fost foarte emoționant.

– Ce face diferența dintre meseria noastră şi toate celelalte este că noi lucrăm cu sentimentele, nu cu rațiunea.

– Ei, lasă că ne mai şi amuzăm câteodată.

– Adică?

– Adică nu avem dreptul să greşim. Pentru fiecare familie

va fi mereu altceva important. Ce contează pentru unii nu este neapărat important pentru alții. Totul ține de anumite detalii. De exemplu, în cazul ultimului meu defunct, nu conta pentru familie decât un singur lucru foarte important: ceasul să-i fie pe mâna dreaptă.

– Eu am văzut aseară la televizor un film foarte frumos, cu actorul ăla blonduț, îmi stă pe limbă numele lui…

– Nu putem face nici greşeli de ortografie în anunțurile de deces: mereu există cineva pe care să-l cheme Kristof cu K sau Chrystine cu un Y.

– La ce oră închide Bricomarche? Trebuie să iau o piesă pentru maşina de tuns.

– Şi mai e şi problema relației celor vii cu defunctul. Între soț şi soție, copii şi părinți, pe scurt, este o chestiune ce ține de latura umană.

– M-am întâlnit cu doamna aceea, cum se numeşte… doamna Degrange. Bărbatu-său lucra la Toutagri.

– Gaston, ai grijă, ai dat cafea peste tot.

– Ca să nu mai spun că trebuie să gestionăm şi toate aspectele religioase şi emoționale.

– Mi-a spus şi domnul de la coafor, Jeannot, că a avut probleme de sănătate cu nevastă-sa.

– Paradoxal, foarte puțină lume plânge când vine la noi: se gândesc la sicriu, biserică, cimitir.

– Iar tu, bătrâna mea Eliane, ce mai zici? Vrei o bucată de chec sau o mângâiere?

– Şi când le vorbeşti de alegerea muzicii, a textelor, de ce se poate face, de omagii, de evocări, pentru că sunt multe lucruri de făcut, ne lasă totuşi mână liberă.

– Comisarul lui Violette n-a mai venit de ceva vreme.

– Mie mi se pare mereu bizar când cineva vine să-mi mulțumească: *A fost tare frumos.* Vorbim de o înmormântare, totuşi.

– Îți zic eu că aleargă cu limba de-un cot copoiul, n-ai văzut cum o priveşte pe Violette a noastră?

– Sunt cinci mii de ani de când oamenii sunt înmormântați, dar piața noastră este foarte recentă. Noi

dăm la o parte praful de pe meseria noastră.

– Odile ne-a făcut aseară un pui cu caramel.

– Riturile noastre funerare s-au schimbat: înainte, oamenii mergeau mereu să pună flori pe morminte la Ziua Tuturor Sfinților, dar acum ei nu mai trăiesc acolo unde locuiesc părinții sau bunicii lor.

– Mă întreb pe cine o să avem ca viitor preşedinte… Numai să nu iasă *blonda*[33]!

– Acum şi păstrarea memoriei este diferită: morții sunt incinerați. Obiceiurile se modifică, costurile de asemenea. Oamenii îşi organizează singuri ceremonia.

– Toți sunt la fel: că sunt de stânga sau de dreapta, nu se gândesc decât cum să adune cât mai mult pentru ei… Ceea ce contează este ca la sfârşitul lunii să ne rămână şi nouă ceva în buzunar şi asta nu se va schimba niciodată pentru noi, ceilalți.

– Îți dai seama că în 2040 douăzeci şi cinci la sută din francezi o să-şi poată organiza singuri înmormântarea celor dragi?

– Nu sunt de acord! Nu uitați niciodată că ei votează legile.

– Dar ține de fiecare familie în parte: sunt familii unde nu se vorbeşte de moarte. Ca atunci când aminteşti de cur: e subiect tabu.

– Măcar tu, domnule părinte, câştigi ceva.

– Noi suntem reprezentanții morții pe pământ. Deci, pentru oameni aducem tristețea.

– O salată bună de brânză topită de capră cu semințe de pin şi puțină miere.

– Se spune *cameră funerară,* dacă este privată, şi *cameră mortuară,* dacă este publică.

– Aşa o fi. Am pregătit grătarul.

---

[33] Se face referire la confruntarea electorală din alegerile prezidențiale din Franța, între Emmanuel Macron şi Marine le Pen, lidera partidului de extremă dreaptă Frontul Național. Marine le Pen, denumită în text *blonda,* a intrat în turul al doilea al alegerilor prezidențiale din anul 2017, dar le-a pierdut în fața contracandidatului său.

– Toaletare, îmbrăcare, îngrijiri pentru conservare. Legea nu ne obligă încă, dar nu va mai trece mult timp până atunci, din motive de igienă.

– O să deschidă un nou magazin în loc de Carnat. Unul de panificație, cred.

– Proiect de lege: nu mai ai voie să-ți păstrezi morții la domiciliu.

– Ieri-seară au ieşit scântei. Cred că maşina de spălat s-a stricat şi face scurtcircuit.

– Eu zic că e un loc pentru vii şi un altul pentru morți. Când ții mortul în casă, riscul e să nu poți ține doliul.

– Ia te uită, mă, la aia ce bună-i: dacă as avea-o în patul meu, sigur n-o să fiu mort în front!

– Pentru mine nu există decât o singură regulă: să-ți urmezi inima.

– Pleci în vacanță la vară?

– Când am început afacerea, mi-am zis: *N-o să fac niciodată sicrie scumpe pentru crematoriu.* O greşeală de începător. Tata m-a întrebat: *De ce să nu faci? Crezi că la doi metri sub pământ mai are vreo importantă? Fireşte că nu poți înțelege o familie care vrea să cheltuiască o avere pe un coşciug băgat apoi în foc, dar nu le poți interzice să-şi aleagă un sicriu scump. Nu ştii viața oamenilor, nu trebuie să decizi tu.*

– Eu cred că pensionarea este începutul sfârşitului.

– Cu timpul, după ce am întâlnit atâtea familii, mi-am dat seama că tata avea dreptate... Sunt mulți oameni dornici să bage sume astronomice într-un sicriu. Din ce motive? Habar n-am...

– Plecăm în Bretania, la cumnat.

– Băieții din oraş organizează o ieşire la pescuit, la începutul lunii iulie. Mie-mi place mult să pescuiesc: nu deranjez pe nimeni, în afară de peşti. Şi încă şi pe ei ii arunc înapoi in râu.

– Legea spune că ai şase zile să îngropi pe cineva.

– El dă ore de pian. De vreo trei ani e acolo. E un tip înalt, îmbrăcat mereu ca la televizor.

– N-avem dreptul să împrăştiem cenuşa, pentru că, legal vorbind, ea reprezintă un corp.

– Încă puțină ceapă şi ciupercile din cremă o să-şi revină.

– Aruncatul cenuşii în mare nu vezi decât la cinema: vaporul roşu, vântul bătând şi cenuşa ieşită la suprafață. Adevărul este că trebuie să arunci cenuşa într-o urnă biodegradabilă, la un kilometru de coastă.

– Câți puşti mai ai la catehism, domnule părinte? E foarte important.

– Odată cu aceste contracte de înmormântare, oamenii nu mai vor să cheltuiască mii de euro pentru un cavou de familie când copiii lor trăiesc la Lyon sau în Marsilia. Mulți ne spun: *Nu eram adepții incinerării, dar ne-am gândit mai bine şi preferăm ca urmaşii noştri să se bucure de bani cât trăim noi.* Le răspund că au perfectă dreptate.

– Am trei căsătorii programate în iulie şi două în august.

– E ciudat, totuşi, să-ți organizezi propria înmormântare. Să-ți vezi numele pe un monument, fără să fii în sicriu.

– I-am spus primarului c-ar trebui să facem ceva şi pentru aleile de aici.

– Cei care-şi pregătesc propria înmormântare nu sunt îndurerați. Nu există durerea aia neaşteptată, din primele clipe după deces. Cheltuiesc de două ori mai puțini bani.

– Veterinarul va fi mulțumit!

– În domeniul funerar este interzis să interzici. Dar eu sfătuiesc familiile să nu participe la exhumări.

– Ați văzut? Golul al doilea, o adevărată capodoperă. Drept la vinclu.

– Trebuie să păstrezi o imagine frumoasă a unei persoane iubite. E şi aşa dureros să pierzi pe cineva drag, să-l îngropi… Din fericire, îmbălsămarea a evoluat foarte mult, nouă din zece rezultate sunt cu adevărat frumoase, ai impresia că persoana doarme. Eu o machiez puțin, redau pielii un aspect natural, o îmbrac şi o dau cu parfumul obişnuit al mortului, după ce îl cer familiei.

– E grav, dar nu foarte-foarte grav, pentru că ştiu acum

ce înseamnă grav. Cu două săptămâni in urmă, am lovit aripa maşinii mortuare, mi-am spart telefonul, am avut infiltrații de apă acasă. E nasol, dar nu e grav.

– În altă zi, Elvis a împins uşa camerei tehnice şi a dat nas în nas cu şeful, Darmonville, care i-o trăgea doamnei Remy. Scuze, domnule părinte. Elvis s-a întors pe loc şi a fugit.

– Să spunem oamenilor că-i iubim, să profităm de relația cu ei cât sunt încă vii. Eu am acum mai multă bucurie de a trăi ca înainte. Un pas în spate, ca să vezi mai bine lucrurile.

– *Love me tender…*

– Spun doar că nu trebuie să devii un animal cu sânge-rece. Înțeleg durerea, dar țin doliul când nu cunosc defuncții.

– E mai greu când ai amintiri cu decedatul. Când l-ai cunoscut personal.

40

Bunica m-a învățat foarte devreme cum să culeg stelele: noaptea este suficient să pui un lighean cu apă în mijlocul curții, ca să le ai la picioare.

M-am dus la maestrul Rouault să-i cer să oprească totul. I-am spus că avea dreptate, fără îndoială, că Philippe Toussaint dispăruse, că a plecat. Dar că nu mai voiam să mă întorc în trecut.

Maestrul nu m-a întrebat nimic. L-a sunat pe maestrul Legardinier în fața mea, cerându-i să întrerupă procedura. Să nu dea curs cererii mele. Că dacă mă numesc astăzi Trenet sau Toussaint nu are nicio importanță. Oamenii îmi spun Violette sau *domnişoara Violette.* Cuvântul *domnişoară* a fost poate şters din limba franceză, nu însă şi din cimitirul meu.

La întoarcere am trecut pe la mormântul lui Gabriel Prudent. Unul din pinii mei ținea umbră urnei lui Irene Fayolle. Eliane a venit lângă mine, a mârâit ceva, apoi s-a aşezat la picioarele mele. De nu ştiu unde au ajuns Moody Blue şi Florence, s-au frecat de picioarele mele înainte de a se lungi cu totul pe mormânt. M-am aplecat să le mângâi. Pântecul lor şi marmura erau calde.

Mi-am pus întrebarea dacă Gabriel şi Irene nu se foloseau cumva de pisici ca să-mi facă un semn. Ca atunci când Leo ieşea pe terasă pentru a saluta pasagerii din trenuri. Mi i-am imaginat pe ambii când Irene s-a întâlnit cu Gabriel în gara din Aix. M-am întrebat de ce nu a divorțat de Paul Seul, de ce s-a mai întors acasă la ea. şi ce semnificație ar avea această ultimă dorință, de a se odihni aproape de acest om. Poate că şi-a imaginat că nu o să aibă o viață împreună, ci o eternitate? O să se întoarcă Julien

Seul să-mi spună în continuare poveştii? Gândurile m-au dus la Sasha.

Nono a venit şi el.

– Visezi, Violette?

– Dacă vrei să spui aşa…

– E un client la fraţii Lucchini.

– Cine?

– Un accidentat pe stradă, se pare că arată rău de tot.

– Cine e? Îl cunoşti?

– Nimeni nu ştie cine-i. Nu avea acte asupra lui.

– Ciudat.

– L-au găsit nişte tineri din oraş într-un şanţ. Se pare că zăcea acolo de trei zile.

– De trei zile?

– Da. Un motociclist.

În camera funerară, Pierre şi Paul Lucchini îmi explică faptul că aşteaptă raportul poliţiei. În câteva ore corpul motociclistului va pleca spre Mâcon. Medicul legist a pus un obstacol medico-legal ca să se facă autopsia.

Ca într-un serial prost, cu o lumină slabă, cu actori slabi, Paul îmi prezintă corpul accidentatului. Doar corpul, nu şi faţa.

– Nu mai există faţă, spune Paul.

Adaugă că nu are dreptul să-mi prezinte defunctul.

– Dar pentru tine, Violette, se poate. N-o să ştie nimeni. Crezi că îl cunoşti?

– Nu.

– Şi atunci, de ce vrei să-l vezi?

– Ca să fiu eu liniştită. Nu purta cască?

– Ba da, dar nu o legase.

Bărbatul este gol. Paul a pus un prosop pe sexul şi pe capul victimei. Corpul este plin de vânătăi. Pentru prima dată văd un mort aşa. De obicei, când am eu treabă cu ei, sunt deja *în cutie,* cum spune Nono. Mă simt rău, mă lasă picioarele, un voal negru mi se pune pe ochi.

41

Pământul te ascunde, dar inima mea te vede oricând.

Pe 3 ianuarie 1993, înainte de a pleca, soacră-mea mi-a dat o broşură. Anaïs era prietena lui Catherine (mama Toussaint nu a numit-o niciodată pe Léonine cu numele ei adevărat), fiica unei *familii foarte bune* pe care a cunoscut-o în timpul sejurului în Alpi. Tatăl era medic, mama radiolog. Când mama Toussaint pronunța cuvântul *medic* sau *avocat,* se entuziasma. Ca mine când mă scăldam în Mediterana cu o cască de scufundări. Era maximumul ei de fericire: *să frecventeze* medici şi avocați.

Anaïs făcea parte din grupul de schi al lui Leo. Au primit împreună prima lor steluță. Familia lui Anaïs locuia la Maxeville, aproape de Nancy, o fericită întâmplare.

În fiecare an micuța Anaïs pleca în vacanță în La Clayette, departamentul Saone-et-Loire, şi ar fi bine ca Léonine să plece împreună în iulie. Părinții lui Anaïs au propus ca drumul lor să treacă pe la noi să o ia pe Léonine, iar socrii au fost de acord, fără să ne consulte şi pe noi, pentru că *biata micuță Catherine şi aşa petrece atâta vreme de-a lungul unei căi ferate…* Mama Toussaint vorbea mereu de Leo de parcă i-ar fi fost milă. Ca şi cum trebuia ea să pună piciorul în prag, ca să o scoată din marea nenorocire de a fi fata mea.

Nu i-am răspuns că *biata micuță* nu era nefericită lângă calea ferată, oricare ar fi fost motivul. Că în timpul dintre două trenuri făceam multe alte lucruri vara, că umpleam o piscină în grădină; era, desigur, mica noastră piscină, totuşi făcea baie acolo şi se distra de minune. Râdeam în piscina noastră mică din plastic. Dar a râde nu făcea parte din vocabularul părinților lui Philippe Toussaint.

Mi-am zis că în august o să ne întoarcem la Sormiou şi – de ce nu? – dacă îi face plăcere lui Leo, ar putea merge cu o prietenă în iulie.

După plecarea părinților Toussaint am deschis broşura cu tabăra Notre-Dame-des-Pres din La Clayette. *Doar profesionalismul nostru nu pleacă niciodată în vacantă.* Sub slogan erau trecute condițiile generale de înscriere şi fotografii cu cerul albastru. Ploaia a fost pesemne interzisă de persoana care redactase pliantul publicitar. Pe prima pagină se putea vedea poza unui castel foarte frumos şi a unui lac mare. Pe pagina următoare, sala de mese, unde copii la vreo zece ani mâncau, un atelier unde aceiaşi puşti colorau, plaja unui lac unde aceleaşi chipuri se bălăceau şi, în sfârşit, în cea mai mare fotografie, erau pajişti magnifice cu aceiaşi copii pe ponei.

De ce visul tuturor fetițelor este să urce pe ponei?

Eu m-am temut de ponei de când am văzut filmul *Pe aripile vântului.* În plus, îmi era teamă că Leo o să urce pe ponei ca pe motocicleta lui Philippe Toussaint.

Soacră-mea i-a împuiat capul fetei:

– La vară o să mergi să călăreşti ponei la țară, cu Anaïs.

Iată fraza magică, aceea care ar face să viseze orice fetiță de şapte ani.

Lunile şi trenurile treceau. Léonine a învățat să facă diferența dintre o poveste, un ziar, un dicționar, un poem şi o compunere. A rezolvat şi probleme: *Am treizeci de franci pentru Crăciun. Îmi cumpăr un pulover de zece franci, o prăjitură de doi franci, apoi mama îmi dă cinci franci ca bani de buzunar. Câți îmi mai rămân pentru Paşte?* A studiat despre Franța, poziția țării pe hartă, marile oraşe, locul în Europa şi în lume. Fata a făcut un punct roşu pe Marsilia. A făcut trucuri de magie: a făcut totul să dispară, mai puțin dezordinea din camera ei.

Pe carnetul de note mi-a arătat cu mândrie: *Promovată în clasa a doua.*

Pe 13 iulie 1993, părinții lui Anaïs au venit la noi să o ia pe fată.

Erau încântători. Păreau luați din broşura taberei de vacanță. În privirea lor era tot cerul albastru. Leo s-a aruncat în brațele lui Anaïs. Fetițele râdeau încontinuu. Chiar mi-am zis:

– Când este cu mine, Leo nu râde atât.

– Sunt obosită, aş vrea să mă odihnesc.

Julien Seul este în fata mea. Arată rău. Poate că este de la culoarea palidă a pereților din spital. Pe el l-a sunat Nono după ce m-au adunat de pe jos cei de la ambulanță, la frații Lucchini. Nono crede că suntem amanți şi că Julien Seul o să aibă grijă de mine, dar se înşală: nimeni nu va avea grijă de mine, în afară de mine.

Singurul lucru pe care sunt capabilă să i-l spun comisarului ce pare să-si facă griji pentru mine este:

– Sunt obosită, as vrea să mă odihnesc.

Dacă Irene Fayolle nu s-ar fi întors din drum, între Aix şi Marsilia, pentru a se întâlni cu Gabriel Prudent la gară, Julien Seul nu ar fi venit niciodată în cimitirul meu. Dacă Julien Seul nu mi-ar fi văzut rochia roşie ieşind de sub palton în ziua când l-am ghidat până la mormântul lui Gabriel Prudent, el nu s-ar mai fi amestecat niciodată în viata mea. Dacă Gabriel Prudent nu s-ar fi amestecat în viața mea, nu l-ar fi găsit pe Philippe Toussaint. Şi dacă Philippe Toussaint n-ar fi primit cererea mea de divorț, n-ar fi venit niciodată la Brancion. Asta s-a întâmplat!

Nu am spus nimănui că Philippe Toussaint venise la mine săptămâna trecută, nici măcar lui Nono.

Primul lucru remarcat de Julien Seul când a intrat în salonul meu de spital au fost brațele. Este un adevărat copoi! Nu a spus nimic, dar i-am simțit privirea insistând pe vânătăile mele.

Mai este un lucru nebunesc: plecând de la mine, Philippe Toussaint si-a găsit sfârşitul exact în acelaşi loc ca Reine Ducha (1961 – 1982), tânăra moartă accidental la trei sute de metri de gardul cimitirului şi pe care unii se jură că o văd apărând la marginea drumului în nopțile de vară.

Oare Philippe Toussaint o fi văzut-o şi el? De ce nu si-a legat casca, de vreme ce nu si-a scos-o când a intrat la mine şi nici la ieşire? De ce nu avea niciun act de identitate?

Julien Seul se ridică spunându-mi că o să se întoarcă mai târziu. Înainte de a ieşi din salon, mă întreabă dacă am nevoie de ceva. Fac semn din cap că nu şi închid ochii. Îmi amintesc scena pentru a mia oară: poate mai mult, poate mai puțin.

*

Părinții lui Anaïs nu au plecat imediat. Au vrut *să facem cunoştință.* Să le lăsăm timp fetelor să se bucure de regăsire. Am mers la Gino, pizzeria alsacienilor care n-au călcat niciodată în Italia. Philippe Toussaint a rămas acasă, pentru a se ocupa de barieră şi de *trenurile de la prânz* de la orele 12.14, 13.08 şi 14.06. Îi convenea. Detesta să stea de vorbă cu persoane necunoscute si, pentru el, a vorbi despre vacanță, copii şi ponei era plictisitor pentru că nu erau chestii de gagici.

Fetele au mâncat o pizza cu un ou ochi pus deasupra şi au discutat despre ponei, costume de baie, clasa a doua, prima steluță, trucuri de magie şi cremă solară. Părinții lui Anaïs, Armelle şi Jean-Louis Caussin, au luat meniul zilei. Am făcut şi eu la fel, crezând că voi achita eu nota de plată. Că era cel mai mic lucru pe care-l puteam face, pentru că ei îi ofereau o vacanță lui Léonine. Cum tocmai terminasem de plătit sejurul în tabără, eram la fundul sacului cu banii.

La acestea mă gândeam în timpul mesei şi la fiecare înghițitură mă întrebam cum voi putea plăti din descoperitul de cont bancar, pentru că nu aveam autorizarea necesară. Calculam în minte: trei meniuri ale zilei, plus două meniuri pentru copii, plus cinci băuturi. Îmi amintesc că mi-am zis: *Din fericire, oamenii o să plece la drum şi nu o să dorească şi vin.*

Toussaint tot nu-mi dădea niciun ban. Trăiam toți trei

din salariul meu. Număram orice centimă.

Ştiu că, la un moment dat, m-au întrebat:

– Sunteți atât de tânără! La ce vârstă ați avut-o pe Catherine?

Nu ştiau numele corect al lui Léonine.

Îmi amintesc că Leo îşi înmuia blatul de pizza în gălbenuşul de ou. Spunea:

– Uite, sparg ochiul.

Şi râdea.

Îmi amintesc că mi-am spus:

– Ia te uită! A crescut, are o prietenă adevărată. Eu a trebuit să aştept o grevă a trenurilor ca să am, la douăzeci şi patru de ani, o prietenă.

Îmi amintesc că am spus doar: *Da... nu... oh... ah... de acord... formidabil!,* fixând din când în când ochii frumoşi ai lui Caussin, fără să îi ascult. Îmi era greu să o scap din ochi pe Leo. Număram: trei meniuri ale zilei, plus două meniuri de copil, plus cinci băuturi.

Leo îşi sublinia frazele cu râsete. Tocmai îşi pierduse doi dinți. Zâmbetul îi era ca un pian abandonat într-o magazie. Îi făcusem două codițe, era mai practic pentru călătorie.

Înainte de a pleca din restaurant, ea a făcut să dispară şervețelele. Mi-ar fi plăcut să facă să dispară nota de plată. Am plătit cu filă de cec, tremurând. Gândindu-mă că dacă nu are acoperire, o să intru în pământ de ruşine. Ce fază tare! Cred că toți din Malgrange ştiau că bărbatu-meu mă înşela, dar când se uitau la mine pe Strada Principală, nu eram tulburată deloc. În schimb, dacă ar fi ştiut cineva că plăteam cu cecuri fără acoperire, n-aş mai fi avut curaj să ies in lume.

Am plecat spre barieră. Leo a urcat în maşina familiei Caussin, în spate, alături de Anaïs. A trebuit să renunțe la păpuşa ei: o ascunsese în poşeta mea, să nu afle Anaïs că are încă nevoie de aşa ceva pentru drum. I-am dat Cocculine, pentru că avea rău de maşină şi un drum de trei sute patruzeci şi opt de kilometri de făcut. I-am strecurat în buzunar tubul pentru drumul de întoarcere.

După-amiază, aranjându-i lucrurile lui Leo, am dat de lista făcută cu cincisprezece zile în urmă, ca să nu uit să-i dau ceva când îi fac valiza.

Bani de buzunar, 2 costume de baie, 7 maieuri, 7 chiloți, sandale, bascheți (cizmele de călărie erau incluse în preț), *cremă solară, pălărie, ochelari de soare, 3 rochițe, 2 salopete, 2 pantaloni scurți, 3 pantaloni lungi, 5 tricouri, 2 prosoape de plajă* (avea prosoape incluse), *3 cărți de benzi desenate, şampon delicat + antimătreață, periuță de dinți, pastă de dinți cu căpşuni, 1 pulover călduros şi 1 vestă pentru seară + jachetă Kway + 1 pix şi caietul pentru desenele ei. Aparat foto de unică folosință + setul de magiciană.*

Păpuşă.

Pe la ora 21.00, Leo m-a sunat foarte încântată: totul era FOARTE bine. Când a ajuns în tabără, a văzut poneii foarte drăguți, le-a dat pâine şi morcovi. A fost foarte bine. Afară era foarte frumos. Camerele erau foarte frumoase, aveau două paturi suprapuse. Anaïs dormea în cel de jos, iar ea sus. După-masă a făcut nişte trucuri de magie şi s-au distrat foarte bine. Instructoarele erau foarte drăguțe şi una semăna foarte mult cu mine. Nu puteam să i-l dau la telefon pe tati: plecase să mai facă o plimbare.

– Te iubesc, mami, te pup. Pupici şi pentru tata.

După ce a închis, am ieşit în grădinița mea. Am văzut o păpuşă Barbie înotând pe spate în piscina din plastic. Apa se înverzise. Am golit piscina. Apa a curs de-a lungul tufelor de trandafiri. Voiam să o umplu din nou, când se va întoarce Leo.

42

Iubirea este atunci când întâlneşti pe cineva care îți dă veşti despre tine.

Julien Seul a venit să mă ia de la spital. Am mers tăcuți în maşină. A plecat spre Marsilia imediat ce m-a lăsat în fața casei mele. Comisarul Seul mi-a spus că se va întoarce repede. Mi-a luat mâna dreaptă şi mi-a sărutat-o. Era al doilea sărut de când ne cunoşteam.

M-am întors la cimitirul meu cu o rețetă cu fortifiante şi vitamina D. Şi cu rezultatele analizelor. Erau bune. Eliane mă aştepta pe verandă. În casă, mă aşteptau Elvis, Gaston, Nono. Soția lui Gaston mi-a pregătit ceva de mâncare: trebuia doar să încălzesc. Au râs politicos de mine pentru că leşinasem când am dat nas în nas cu moartea şi că *pentru o femeie portar la cimitir e chiar culmea!*

Am cerut veşti despre mort, cum ai cere noutăți despre un coleg plecat la pensie. Trupul *necunoscutului cu motocicleta* fusese dus la Mâcon. Nimeni nu ştia cine era. Motocicleta nu fusese înmatriculată şi era un model obişnuit, cu numărul de serie şters. O motocicletă furată, fără nicio îndoială. Poliția întocmise un anunț de căutare.

Nono mi-a arătat în *Journal de Saone-et-Loire* articolul: *Curba blestemată.*

Se pare că un tragic accident a avut loc în zona unde Reine Ducha şi-a găsit sfârşitul în 1982. Motociclistul nu-şi legase casca şi rula cu viteză. A fost desfigurat. Din acest motiv nu putem face fotografii pentru identificare, ci doar un portret-robot.

Mă uit la portretul schițat. Philippe Toussaint era de nerecunoscut. Sub imagine se poate citi: *Bărbat, aproximativ cincizeci şi cinci de ani, piele de culoare*

deschisă, păr castaniu, ochi albaştri, 1,88 m, fără tatuaje sau semne particulare. Fără bijuterii. Tricou alb. Blugi Levi's. Cizme negre şi vestă din piele neagră, marca Furygan. Pentru orice informaţii suplimentare, vă rugăm să vă prezentaţi la cea mai apropiată secţie de poliţie sau să sunaţi la 17 (Poliţia şi Jandarmeria).

Cine o să-l caute? Cred că Françoise Pelletier. Avea oare şi alţi prieteni? Când trăiam împreună avea amante, nu şi prieteni. Doi sau trei amici motociclişti la Charleville şi la Malgrange. Şi părinţii. Dar părinţii îi sunt morţi.

Nu mai stau cu ziarul în mână. Urc în camera mea să fac un dus şi să mă schimb. Deschid dulapurile mele *iarnă* şi *vară,* apoi mă întreb dacă să îmi pun furoul roz pe sub impermeabil ori dacă să trag pe mine o rochie neagră. Sunt văduvă şi nimeni nu ştie.

L-am recunoscut în camera mortuară. I-am recunoscut trupul. Cred că după spaima iniţială am leşinat din dezgust. Faţă de el. Era ura din momentul când a venit să mă terorizeze în grădină, ura transferată mie când mi-a strâns prea tare braţul. Atât de tare, încât am şi acum urme.

Am purtat mereu culori vii pe sub hainele sobre, ca să-mi bat joc de moarte. Ca femeile care se machiază pe sub burka. Astăzi am chef să fac invers. Vreau să iau un furou negru şi să-mi pun un palton roz pe deasupra. Dar nu o voi face niciodată, din respect pentru ceilalţi, pentru cei veniţi pe aleile cimitirului. Şi apoi, eu nici n-am avut vreodată palton roz.

Cobor la bucătărie, evitând să lovesc cu picioarele păpuşile mele în cutiile lor de plastic, îmi pun o picătură de Porto pe fundul unui pahar şi îmi urez sănătate.

Plec să fac turul cimitirului. Eliane mă urmează. Parcurg cele patru careuri: al Dafinilor, al Vonicerilor, al Cedrilor şi al Tiselor. Este impecabil peste tot. Gărgăriţele încep să apară. Mormântul lui Juliette Montrachet (1898 – 1962) este tot la fel de frumos.

Din când în când pun la loc ghivecele de flori răsturnate.

Jose-Luis Fernandez este şi el aici. Are grijă de florile de pe mormântul soției. Tutti Frutti îi ține companie. Doamnele Pinto şi Degrange sunt şi ele. Fiecare prăseşte în linişte marginile mormântului propriului soț. Prăsesc un petic de pământ ce nu mai trebuie lucrat: de multă vreme buruienele au renunțat să mai crească aici.

Mă intersectez cu un cuplu pe care-l ştiu din vedere. Femeia trece câteodată pe la mormântul surorii, Nadine Ribeau (1954-2007). Ne salutăm.

Nu mai plouă. Se face frumos afară. Mi-e foame. Moartea lui Philippe Toussaint nu mi-a tăiat apetitul. Simt mătasea furoului meu roz atingându-mi fesele. Îmi spun că Leo n-ar fi putut să trăiască una ca asta: să-şi îngroape tatăl. Şi nici eu.

Alegând să dispară din viața mea, Philippe Toussaint a ales să dispară din moarte. Nu voi avea de smuls buruienele de pe mormântul lui şi nici să-i cumpăr flori. Îmi amintesc clipele de iubire, pe vremea când eram tineri. Sunt ani de când nu am mai făcut dragoste. Din zona Tiselor, mă îndrept spre careul copiilor.

Cele mai multe morminte sunt albe. Peste tot sunt îngeraşi: pe plăci, pe suporturile grele pentru flori, pe pietrele de mormânt. Inimioare roz şi ursuleți din pluş, multe lumânări şi poeme din belşug.

Astăzi nu au venit părinți. Deseori ajung după programul de lucru, cam după orele 17.00, 18.00, cam aceiaşi de fiecare dată. La început îşi petreceau zilele aici. Pierduți. Împietriți de durere. Nişte oameni zbuciumați morți. Nişte morți vii. După câțiva ani îşi mai răresc vizitele şi este mai bine aşa, pentru că viața merge mai departe. Şi moartea se duce în altă parte.

Şi apoi, în acest careu sunt copii care ar avea acum o sută cincizeci de ani.

Şi în aceşti o sută cincizeci de ani, nu ne vom mai gândi
La ce am iubit, la ce am pierdut.
Mai bine haideți să golim halbele pentru hoții din stradă!
Să sfârşim cu toții în pământ, ce dezamăgire,

Dumnezeule!
Priviți scheletele acelea, care ne privesc de dincolo.
Nu faceți mutre triste, nu vă luptați,
Nu va rămâne din noi altceva diferit de ei,
Aş putea să bag mâna în foc sau să pariez că o tai,
Aşa că zâmbiți!
Mă aplec în fața mormintelor:
Anaïs Caussin (1986-1993)
Nadege Gardon (1985-1993)
Oceane Degas (1984-1993)
Léonine Toussaint (1986-1993)

43

Ca o floare luată de suflul furtunii, Moartea a smuls-o în primăvara vieții.

Fata mea, nu-ți poți imagina cât de mult am vrut să-ți ofer de Crăciun acest set de magiciană, dar ți-a reuşit numărul: ai dispărut tu de-adevăratelea. Şi ai mai făcut să dispară încă trei dintre prietenele tale, inclusiv pe Anaïs.

Celelalte camere din castel n-au fost atinse. Sau au fost evacuate la timp. Nu mai ştiu, am uitat.

Doar a ta. A voastră. Camera voastră era cea mai apropiată de bucătărie.

Un scurtcircuit. Sau o plită lăsată aprinsă.

Sau nişte alimente care s-au aprins în cuptor.

Sau o scăpare de gaze.

Ori un muc de țigară.

Mai târziu. Voi afla mai târziu.

N-a fost niciun truc în numărul tău de magie. N-a fost vreo trapă ascunsă în podea, nici aplauze, nici vreo reapariție cu zgomot puternic, muzică şi salutarea publicului.

Neantul, cenuşa, sfârşitul lumii.

Patru vieți fragile, topite în praf. Voi toate, puse cap la cap, nu ați măsura nici trei metri şi doar treizeci şi unu de ani de fetițe.

După acea noapte, v-ați luat zborul.

Noi ne consolăm cum putem, cum că voi nu ați suferit. V-ați asfixiat în somn. Când flăcările au început să muşte din voi, erați deja plecate spre cealaltă lume. Visați şi ați rămas în vis.

Sper că erai pe un ponei, dragoste, sau în vreun golf, făcând-o pe sirena.

După trenul de 5.50 m-am întins pe canapea şi tocmai adormisem din nou. Inima mi s-a zbătut haotic când telefonul a sunat: am crezut că uitasem de trenul de 7.04. Am ridicat. Visam că mama Toussaint îmi oferea un urs de pluş fără ochi şi fără gură şi că eu le desenam cu o cariocă de la tine.

Era un jandarm, mi-a cerut să-mi declin identitatea, am auzit prenumele tău, *castelul Notre-Dame-des-Pres. La Clayette…* patru corpuri neidentificate.

Am auzit cuvintele: *dramă, incendiu, copii.*

Am auzit: *Îmi pare rău,* încă o dată prenumele tău, *pompierii au ajuns prea târziu… n-au mai putut face nimic.*

Te-am revăzut cum spărgeai oul ochi cu blatul de pizza şi cum ai făcut să dispară şervețelele în timp ce eu număram: trei meniuri ale zilei, plus două meniuri de copil, plus cinci băuturi.

Nu-mi venea a crede ce-mi spunea bărbatul de la telefon. Aş fi putut să-i spun: *Vă înşelați, Léonine este magiciană, o să reapară,* sau: *E mâna mamei Toussaint: ea mi-a luat-o şi a înlocuit-o cu o păpuşă de cârpă care a ars în pat.*

Aş fi putut cere probe sau să-i închid telefonul în nas, zicându-i:

– Gluma dumneavoastră este de prost gust.

Aş fi putut multe să-i spun… Dar am ştiut imediat că tot ce-mi spunea era adevărat.

De când eram copil, nu am făcut niciodată zgomot, ca să fiu păstrată, să nu fiu din nou abandonată. Dar m-am despărțit de copilăria ta urlând.

Philippe Toussaint a apărut, a mai vorbit puțin cu jandarmul şi a început şi el să urle. Dar nu ca mine. L-a insultat. Toate cuvintele urâte ce ți le-a interzis tatăl tău, le-a spus el atunci. Pe nerăsuflate. Dar moartea ta m-a aruncat în neant. După acel strigăt, n-am mai scos nicio vorbă multă vreme. Pe el moartea ta l-a enervat.

Când a trecut trenul de 7.04, niciunul dintre noi nu a mai ieşit să lase bariera.

Dumnezeu, care pârjolise castelul Notre-Dame-des-Pres

în noaptea aceea, a dat un ocol pe la bariera noastră pentru că o dramă pe lista vieților noastre era de ajuns. Nicio maşină nu a trecut, pe niciuna nu a lovit-o trenul. La ora aceea drumul era de obicei foarte aglomerat.

Pentru celelalte trenuri, Philippe Toussaint s-a dus să anunțe pe cineva, a cerut un înlocuitor. Nu voi şti niciodată cine a venit.

Eu m-am întins în camera ta şi nu m-am mai mişcat.

Doctorul Prudhomme a venit. Îl ştii, nu-ți place de el. Spuneai că *miroase urât* când a avut grijă de angina ta, de varicelă, de otite.

Mi-a făcut o injecție.

Apoi alta. Şi încă una.

Dar nu toate în aceeaşi zi.

Philippe Toussaint a chemat-o pe Célia în ajutor. Nu ştia ce să mai facă pentru durerea mea.

Mi se pare că au venit şi părinții lui Philippe Toussaint. Nu au trecut prin camera ta să mă vadă. Bine au făcut! Pentru prima şi ultima oară, au făcut bine. M-au lăsat singură. Au plecat toți trei spre La Clayette. Au plecat spre tine, spre ce a mai rămas din tine.

Célia a ajuns mai târziu, nu mai ştiu: pierdusem noțiunea timpului.

Îmi amintesc că se înserа, că a deschis uşa şi a spus:

– Eu sunt, am venit, sunt aici, Violette.

Vocea ei îşi pierduse strălucirea. Da, chiar şi în vocea Celiei s-a făcut noapte când ai murit.

N-a avut curaj să mă atingă. Eram nemişcată pe patul tău. O grămadă de nimic. Célia m-a forțat cu blândețe să mănânc ceva. Am vomat. M-a forțat cu blândețe să beau ceva. Am vomat.

Philippe Toussaint a sunat să-i spună Celiei că nu a mai rămas nimic din cele patru trupuri. Că rămăsese pustiu. Că erați cenuşă. Că nu o să fie posibil să vă identifice pe fiecare. Că o să depună plângere. Că vom fi despăgubiți. Că toți ceilalți copii s-au întors acasă. Că la fața locului sunt polițişti peste tot. Că o să fiți toate înhumate împreună, în

careul copiilor, împreună a zis, cu permisiunea noastră. A spus-o de două ori chiar: *înhumați împreună.* Şi că, pentru a evita presa, mulțimea, haosul, acest lucru o să se întâmple în cea mai strictă intimitate, în micuțul cimitir din Brancion-en-Chalon, situat la câțiva kilometri de La Clayette.

I-am cerut Celiei să îl sune pe Philippe Toussaint ca să-ți aducă valiza.

Célia mi-a spus că şi valiza a ars. A repetat:

– Nu s-au chinuit, au murit în somn.

I-am răspuns:

– Suferim noi pentru ele.

Célia m-a întrebat dacă voiam să pun un obiect sau îmbrăcăminte în sicriu. I-am zis:

– Pe mine.

S-au scurs trei zile. Célia m-a anunțat că o să plecăm a doua zi, dis-de-dimineață. Că trebuia să mă ducă la Brancion-en-Chalon pentru ceremonia funerară. M-a întrebat cu ce voiam să mă îmbrac şi dacă voiam să-mi cumpere ceva de îmbrăcat. Am refuzat cumpărăturile şi nu am vrut să mă duc la înmormântare. Célia mi-a zis că aşa ceva nu se poate. Era de neconceput. I-am răspuns că da, era posibil, că eu nu voi merge la înmormântarea cenuşii fiicei mele. Că ea este deja departe. Célia mi-a zis:

– Ca să ții doliul, este obligatoriu să mergi: trebuie să îi spui ultimele cuvinte de adio lui Léonine.

I–am răspuns că nu, eu nu voi merge, că voiam să ajung la Sormiou, în golfulețe. Acolo o să-ți spun adio. Marea mă lega de tine, pentru ultima oară.

Am plecat cu Célia, în maşina ei. Nu-mi mai amintesc drumul. Eram sedată cu medicamente. Nu dormeam, dar nici trează nu eram. Pluteam într-un soi de ceață grea, într-o stare de coşmar permanent, unde toate simțurile sunt anesteziate, mai puțin durerea. Ca şi cu oamenii imobilizați pentru o operație, dar care simt toate mişcările chirurgului. Fierăstrăul de suferință ce-mi tăia oasele ajunsese la maximumul de suportare. Şi să respir mă

durea.

Pe o scală de la 1 la 10, unde ați plasa durerea?

La nivelul *nedeterminat, infinit, perpetuu.*

Aveam sentimentul că mi se amputa ceva întreaga zi.

Îmi spuneam: *Inima nu-mi va rezista, va ceda,* în cel mai scurt timp; speram, cât mai rapid. Singura mea speranță era să mor.

Îmi puneam două sticle de rachiu lângă mine. Philippe Toussaint le avea deja în sufragerie.

Din când în când, beam un gât şi lichidul mă ardea în interior, acolo unde te purtasem pe tine.

Am luat-o pe drumul cu serpentine ca să ajungem în Golful Sormiou. Drumul se numeşte *calea focului*. Cu un an în urmă nici nu băgasem de seamă denumirea.

Nu m-am mai dezbrăcat când am intrat în mare. Am intrat în apă, am închis ochii şi am ascultat liniştea. Am auzit ultimele noastre vacante, fericirea şi lacrimile de bucurie.

Te-am simțit imediat, am simțit prezenta ta. Ca atingerile unui delfin pe pântecul, coapsele, umerii, fata mea. Ceva blând venind şi plecând prin curenții de apă din jurul meu. Am simțit că erai bine acolo unde erai. Am simțit că nu-ti era frică. Am simțit că nu erai singură.

Înainte ca Célia să mă ia de umeri şi să mă scoată la suprafață, ți-am auzit clar vocea. Aveai vocea unei femei, o voce nemaiauzită până atunci. Cred că am auzit:

– Mamă, trebuie să ştii ce s-a întâmplat în acea noapte.

N-am avut timp să-ti răspund. Célia a urlat:

– Violette, Violette!!!

Oamenii din preajmă, aflați în vacantă, cu slip, cum eram noi anul trecut, au ajutat-o să mă aducă la mal, chiar până la ieşirea din apă.

44

Pitulice, dacă zbori în jurul acestui mormânt, cântă-i cel mai frumos cântec al tău.

Este o vreme splendidă. Soarele de mai mângâie pământul pe care-l sap. Trei dintre pisicile bătrâne îşi regăsesc tinerețea în mijlocul frunzelor de condurul-doamnei şi aleargă împreună după nişte şoricei imaginari. Câteva mierle temătoare cântă puțin mai departe. Eliane doarme pe spate, cu lăbuțele în aer.

Aplecată în grădină, termin de plantat semințele de roşii, ascultând o emisiune despre Frederic Chopin. Mi-am pus un mic radio cu baterii pe o bancă luată de mine acum câțiva ani dintr-o piață de vechituri. O vopsesc în albastru sau verde din când în când. Anii i-au dat o patină deosebită.

Nono, Gaston şi Elvis au plecat la masă. Nu pare să mai fie nimeni în cimitir. Deşi este mai jos decât nivelul grădinii, mai sunt alei pe care nu le pot vedea din cauza peretelui din piatră dintre ele.

Mi-am ridicat bluza din jerseu gri, ca să le dau drumul florilor din rochia mea de bumbac. Mi-am pus o pereche de cizme.

Îmi place să ofer viață. Să semăn, să stropesc, să recoltez. Şi să o iau de la capăt în fiecare an. Îmi place viața mea de acum. Plină de soare. Îmi place să fiu în lucrurile esențiale. Sasha m-a învățat.

Am pus masa în grădină. Am făcut o salată de roşii de toate culorile şi o salată de linte, am cumpărat brânză şi o baghetă. Am desfăcut o sticlă de vin pusă la gheață.

Îmi plac vesela din porțelan şi fețele de masă din bumbac. Îmi plac paharele din cristal şi tacâmurile din argint. Îmi place frumusețea lucrurilor, pentru că eu nu

cred în frumusețea sufletelor. Îmi place viața așa cum este ea astăzi, dar viața nu înseamnă nimic dacă nu o împarți cu un prieten. În timp ce îmi stropesc semințele, mă gândesc la părintele Cedric, care este unul dintre prietenii mei, şi îl aştept să apară. Luăm masa împreună în fiecare marți. Este ritualul nostru. Îl ratăm doar dacă avem vreo înmormântare în această zi.

Părintele Cedric nu ştie că fetita mea se odihneşte în cimitirul meu.

În afară de Nono, nu mai ştie nimeni. Nici măcar primarul.

Vorbesc adesea despre Léonine celorlalți, pentru că dacă nu aş spune despre ea, ar însemna să mai moară o dată. Dacă nu-i pronunț prenumele, i-aş da dreptate neantului. Trăiesc cu amintirea ei, dar nu spun nimănui că este o amintire. O fac să trăiască altfel.

Când mi se cere o fotografie cu ea, o arăt copil, cu zâmbetul ei cu gropițe în obraji. Mi se spune că seamănă cu mine. Nu, Léonine semăna cu Philippe Toussaint. Nu are nimic de la mine.

– Bună, Violette.

A sosit părintele Cedric. Are în mâini prăjituri ambalate şi îmi spune râzând:

– Lăcomia este un defect înşelător, dar nu un păcat.

Pe haine are mirosul de tămâie din biserică, iar eu, pe cel de trandafiri.

Nu ne strângem niciodată mâinile, nici nu ne îmbrățişăm, doar ciocnim un pahar împreună.

Îmi spăl mâinile şi vin lângă el. A turnat câte un pahar de vin pentru fiecare. Ne aşezăm în fața grădinii de zarzavat şi, ca de obicei, vorbim mai întâi despre Dumnezeu ca despre un vechi prieten comun pierdut din vedere, eu ca o imorală ce nu-i acord Lui niciun credit, iar el ca o persoană extraordinară, exemplară şi devotată. Apoi comentăm actualitatea internațională şi din Bourgogne. Sfârşim întotdeauna discutând despre cele mai bune romane şi cea mai frumoasă muzică.

De obicei, nu trecem niciodată bariera discuțiilor intime. Nici măcar după două pahare de vin. Nu ştiu dacă s-a îndrăgostit de cineva. Habar n-am dacă a făcut deja dragoste. Iar el nu ştie nimic despre viața mea privată.

În timp ce-l mângâie pe My Way, îndrăzneşte pentru prima dată să mă întrebe dacă Julien Seul este *doar un prieten* sau între noi s-a întâmplat altceva. Îi răspund că nu este nimic între noi, decât o poveste pe care a început să mi-o spună şi-i aştept finalul. A lui Irene Fayolle şi a lui Gabriel Prudent. Nu le pronunț numele. Precizez doar că Julien Seul îmi va spune sfârşitul unei poveşti.

– Vreți să ziceți că atunci când va termina de povestit nu o să-l mai vedeți?

– Da, fără îndoială.

Mă duc să aduc farfuriile pentru desert. Aerul este blând. Vinul mă amețeşte.

– Mai vreți să faceți un copil?

Strânge paharul de vin şi o aşază pe My Way la picioare.

– Ideea aceasta mă ține treaz toată noaptea. Aseară am văzut la televizor filmul *Fiica fântânarului.* şi cum acolo nu se vorbeşte în j j fond decât de paternitate, de dragoste şi de descendență, am plâns toată noaptea.

– Părinte, sunteți un bărbat foarte frumos. Ați putea întâlni pe cineva şi să aveți un copil.

– Să-l părăsesc pe Dumnezeu? Niciodată.

Înfundăm dosul furculiței noastre pentru desert în siropul moale şi în pudra de migdale ce acoperă una dintre prăjituri. El înțelege dezaprobarea mea, dar nu spune nimic. Se mulțumeşte să zâmbească.

Îmi spune deseori:

– Violette, nu ştiu ce ați povestit cu Dumnezeu în această dimineață, dar păreți foarte supărată pe El.

Iar eu îi răspund mereu la fel:

– Pentru că El nu-şi şterge niciodată picioarele înainte de a intra în casa mea.

– Sunt unit cu Dumnezeu. Merg pe calea Lui. Sunt pe pământ pentru a-l sluji. Dar dumneavoastră, Violette, de ce

nu vă refaceți viața?

– Pentru că o viață nu se reface niciodată. Luați o foaie de hârtie, rupeți-o şi, oricât ați încerca să lipiți fiecare bucată la locul ei, vor rămâne mereu urmele rupturii, îndoiturile şi scotch-ul.

– Sunt de acord, dar când bucățile sunt lipite din nou, puteți continua să scrieți pe acea coală.

– Aşa este: dacă ai o cariocă bună.

Izbucnim în râs.

– Şi ce-o să faceți cu dorința dumneavoastră de a avea un copil?

– Am s-o uit.

– O dorință nu se uită, mai ales când este din adâncul sufletului.

– O să îmbătrânesc, ca toată lumea, şi o să treacă.

– Şi dacă nu trece? Nu-i obligatoriu să uităm, dacă îmbătrânim. Părintele Cedric începe să cânte:

– Cu timpul, cu timpul, totul trece. Persoana pe care o adorai, pe care o căutai sub ploaie, pe care o ghiceai printr-o întoarcere a privirii…

– Ați adorat pe cineva?

– Pe Dumnezeu.

– Am zis pe cineva.

Îmi răspunde, cu gura plină de cremă de prăjituri.

– Pe Dumnezeu.

45

Credem că moartea înseamnă absență, când, de fapt, ea este o prezentă secretă.

Léonine a continuat să facă lucrurile să dispară. Camera ei s-a golit puțin câte puțin. Hainele şi jucăriile au plecat către Emmaus[34]. De fiecare dată când Paolo, aşa se chema şoferul, îşi gara camionul la efigia abatelui Petru, în fața casei mele, şi când îi dădeam sacii plini de lucruri roz, aveam sentimentul că donez organele lui Leo, ca să fie de folos altui copil. Pentru ca viața să continue prin păpuşile, rochițele, încălțămintea, castelele, perlele, pluşurile, creioanele ei colorate.

A făcut să dispară şi Crăciunul. Nu am mai avut niciodată brad. Faimosul brad sintetic luat ca să-i salvăm pe cei vii va rămâne, fără îndoială, cea mai proastă investiție din viața mea. Paşte, Anul Nou, Ziua Mamei, Ziua Tatălui, aniversările... De la moartea ei nu am mai suflat niciodată într-o lumânare de pe un tort.

Trăiam într-un fel de comă etilică permanentă. Ca şi cum corpul meu, pentru a se proteja de durere, a trecut în stare de beție, fără ca eu să fi luat cea mai mică picătură de alcool. Mă rog, nu întotdeauna. Câteodată turnam în mine ca într-o fântână fără fund. Pentru că asta eram: o fântână fără fund. Trăiam într-un cocon, gesturile îmi erau înțepenite, încete. Ca Tintin, pe când era încă agățat de peretele din camera lui Léonine: am mers pe Lună.

Nu mai beau suc de rodii. Am terminat cu biscuiții *Prince* sau *Savane,* cu pastele melcişori şi medicamentele pentru febră *Advil* cu pipetă. Între timp m-am dat jos din pat, am coborât bariera, m-am culcat la loc, iar m-am ridicat, i-am

34

făcut de mâncare lui Philippe Toussaint, am ridicat bariera, m-am culcat din nou.

Am mulțumit pentru *Sincerele condoleanțe* scrise pe Strada Principală. Am mulțumit numeroaselor scrisori. Am aranjat multele desene ale colegilor de clasă într-o mapă pe care am dorit-o albastră. Ca şi cum Leo fusese un băiețel. Ca şi cum nici nu a existat cu adevărat.

Cel mai rău dintre toate relele era să dau cu ochii de privirea tulbure a lui Stephanie, în spatele casei sale de marcat, de fiecare dată când împingeam uşa magazinului. Şi nopțile. De ele îmi era cel mai frică. Mă încurajam ore întregi să reuşesc să ies din casă, apoi să traversez strada şi să deschid uşa supermarketului. Lăsam ochii în jos în timp ce împingeam căruciorul de cumpărături pe culoarele înguste ale magazinului, până când privirea lui Stephanie se încrucişa cu a mea. Durerea şi disperarea din ochii ei, apărute ca o ceață imediat ce mă zărea, erau mai mult ca o oglindă: arătau mâhnirea. Nu comenta când vedea ce puneam pe banda casei de marcat. Sticle de alcool. Anunța totalul, urmat de *te rog.* Îi întindeam cardul albastru, tastam codul, la revedere, pe mâine.

Nu-mi mai propunea produsele noi, *de top,* după cum spunea. Toate chestiile încercate de ea. Gelul de vase care face mâinile catifelate, detergentul care miroase frumos şi spală bine chiar şi la treizeci de grade sau cu apă rece, deliciosul cuşcuş cu legume de la raionul de congelate, mătura magică pentru praf, uleiul cu Omega 3. Nu-i mai propui nimic unei mame ce si-a pierdut copilul. O laşi să îşi cumpere whisky, făcându-te că nu observi. Până şi când împingeam uşa casei mele, încă mai simțeam privirea lui Stephanie lipită de spatele meu.

Au fost de rezolvat treburile cu asigurătorii, cu avocații. Urma să aibă loc un proces, conducerea taberei Notre-Dame-des-Pres acționată în judecată, tabăra închisă pe veci. Fireşte, urma să primim daune morale.

Cât costă o viață de şapte ani şi jumătate?

În fiecare noapte auzeam vocea lui Leo, vocea ei de

femeie zicându-mi:

– Mamă, trebuie să ştii ce s-a întâmplat în noaptea aceea, trebuie să ştii de ce a ars camera mea.

Sunt cuvintele ce m-au ținut în viață. Dar mi-au trebuit ani ca să le pun în aplicare. Nu eram capabilă din punct de vedere fizic. Iar durerea era prea mare ca să ajung să-mi revin în fire.

Îmi trebuia timp. Nu pentru a-mi fi mai bine: nu o să-mi mai fie niciodată bine. De timp ca să mă pot mişca, să mă deplasez.

În fiecare an, între 13 şi 16 august, SNCF ne trimitea înlocuitori. Philippe Toussaint, refuzând să mă urmeze în *delirul meu morbid,* pleca cu motocicleta să-şi întâlnească prietenii din Charleville, iar eu mergeam la Sormiou. Célia venea după mine la gara Saint-Charles, mă ducea la cabană şi mă lăsa singură, cu amintirile mele. Venea în vizită din când în când şi beam vin de Cassis, privind marea.

Pentru mine, Ziua Morților era în august. Mă lăsam copleşită şi-mi simțeam fata care nu mai era.

Nu am primit niciodată vreo veste din partea lui Armelle şi a lui Jean-Louis Caussin, părinții lui Anaïs. Niciun telefon, nicio scrisoare, niciun semn. Probabil s-au supărat că nu am mers la înmormântarea cenuşii copiilor noştri.

Socrii Toussaint s-au întors de mai multe ori în cimitir. De fiecare dată, îşi aduceau şi fiul cu ei. Pe bătrâni nu i-am mai văzut niciodată de la moartea lui Léonine. Nu au mai venit niciodată la mine acasă. Era ca un acord tacit între noi.

Furia şi promisiunea unor daune morale mari l-au ținut pe Philippe Toussaint. Obsesia lui era ca autorii incendiului să plătească. Dar i se tot repeta că nu există *autori,* că a fost un accident. Ceea ce-l făcea şi mai furios. O furie tăcută. Voia să i se plătească. Credea că cenuşa fetei noastre valora greutatea ei în aur.

A început să se schimbe fizic, trăsăturile i s-au asprit, părul i-a albit.

Când se întorcea acasă, de două ori pe an, de la cimitirul din Brancion-en-Chalon, iar socrii mei îl lăsau în fața casei fără să intre vreodată, nu-mi spunea nimic. Când se trezea dimineața, nu-mi spunea nimic. Când pleca la plimbare, nu-mi spunea nimic. Când se întorcea, după câteva ore, nu-mi spunea nimic. La masă nu-mi spunea nimic. Doar jocurile video, pe care le activa cu manetele, aşezat în fața televizorului, făceau gălăgie. Uneori, când sunau jandarmii, avocații sau cei de la asigurări, începea să urle şi cerea socoteală.

Continuam să dormim împreună, dar eu nu mai dormeam. Eram terorizată de coşmaruri. Noaptea el se lipea de mine. Îmi imaginam că e fata mea acolo, la spatele meu.

O dată sau de două ori mi-a spus:

– O să facem o altă fetită.

I-am spus că da, însă pe ascuns luam contraceptive, pe lângă antidepresive şi anxiolitice. Pântecul meu era făcut praf. Să port viată în corpul meu mort nu era posibil. Leo a făcut să dispară astfel şi posibilitatea unui alt copil.

După moartea copilaşului nostru, as fi putut să plec, să-l părăsesc pe Philippe Toussaint, dar n-am avut nici forța, nici curajul să o fac. Philippe Toussaint era singura familie ce-mi mai rămăsese. Să rămân aproape de acest om însemna, de asemenea, şi să rămân aproape de Léonine. Să văd trăsăturile tatălui ei în fiecare zi însemna să văd trăsăturile fetei. Să trec prin fata camerei ei însemna să rămân în contact cu universul său, cu urmele sale, cu trecerea sa pe pământ. Eu voi fi pe veci femeia care nu va părăsi niciodată, ci va fi părăsită.

În septembrie 1995 am primit un colet fără numele expeditorului. Fusese pus la poşta din Brancion-en-Chalon. La început m-am gândit că nu putea să vină decât de la draga mea Célia. Că s-o fi dus la cimitir. Dar nu i-am recunoscut scrisul.

Când am deschis coletul, a trebuit să mă aşez. Aveam în mână o plachetă funerară albă, cu un delfin foarte frumos

gravat pe margine şi cu aceste cuvinte: *Dragostea mea, te-ai născut pe 3 septembrie, ai decedat pe 13 iulie, dar pentru mine, tu vei fi mereu 15 august al meu.*

Se putea să fi scris eu aceste câteva vorbe. Dar cine să-mi fi trimis placheta? Cineva voia să o depun pe mormântul lui Léonine, dar cine?

Am pus-o din nou în colet şi l-am aşezat în dulapul din camera mea, sub un teanc de prosoape pe care nu le foloseam niciodată.

În timp ce aranjam lenjeria, am descoperit o listă de nume şi funcţii, alunecată între două cearşafuri:

Edith Croquevieille, directoare

Swan Letellier, bucătar

Genevieve Magnan, femeie de serviciu

Eloïse Petit şi Lucie Lindon, instructoare

Alain Fontanel, muncitor

Lista personalului de la Notre-Dame-des-Pres, mâzgălită de Philippe Toussaint. Şi-a notat numele în săptămâna procesului. Lista fusese făcută pe spatele unei note de plată, o masă pentru trei persoane la cafeneaua Palatului de Justiţie, în anul procesului, la Mâcon. Trei persoane: Philippe Toussaint si, fără îndoială, părinţii lui.

Am luat-o ca pe un semn de la Léonine. În aceeaşi zi primisem placheta şi îmi picase sub ochi lista persoanelor care ar fi văzut-o pentru ultima oară.

Din ziua aceea am început să ies din casă, să fac semne călătorilor din trenuri de la bariera mea. Şi tot din ziua aceea, Philippe Toussaint a început să mă privească de parcă îmi pierdusem minţile. Dar el nu m-a înţeles: le găsisem.

Am început prin a înceta să mă otrăvesc. Am eliminat medicamentele, puţin câte puţin. Alcoolul, complet. Toate durerile mă cuprindeau, se agăţau de mine, fără îndoială, dar nu muream din asta.

Am ieşit din casă, prin geam am văzut privirea lui Stephanie din spatele casei sale de marcat, zâmbindu-mi trist. Am mers vreo zece minute gândindu-mă că înainte,

când făceam acest drum, când mergeam de-a lungul caselor, țineam mâna fetiței mele în buzunar. Mâinile mele vor fi mereu goale de acum înainte, dar mâinile lui Léonine vor continua să mă ghideze. Am împins uşa Şcolii de şoferi Bernard, ca să mă înscriu pentru permisul de conducere.

Firmă de colectare gratuită de haine şi jucării, pentru a le distribui către persoanele defavorizate

46

Nu mai eşti unde erai, dar eşti mereu acolo unde sunt şi eu.

Mă trezesc încet, sorbindu-mi cu înghiţituri mici ceaiul fierbinte. Soarele de dimineaţă trimite câteva raze prin draperiile trase din bucătărie. Câteva particule de praf zboară prin cameră şi mi se pare atât de frumos, aproape feeric. Am pus muzică în surdină: Georges Delerue, tema *Nopţii americane.* Îmi ţin cu mâna dreaptă ceaşca, iar cu stânga o mângâi pe Eliane, care-mi întinde gâtul, închizând ochii. Ador să-i simt căldura trupului sub degetele mele.

Nono bate la uşă, apoi intră. La fel ca părintele Cedric, nu mă îmbrăţişează niciodată, nici nu-mi strânge mâna. Doar bună ziua sau bună seara, *Violleta mea.* Înainte de a se servi cu o cafea, pune pe masă *Journal de Saone-et-Loire,* în aşa fel încât să pot citi: *Brancion-en-Chalon: drama de pe stradă, motociclistul identificat.* Mă aud spunându-i lui Nono, cu o voce indiferentă:

– Poţi să-mi citeşti articolul, te rog? Nu am ochelarii la mine.

Eliane, simţindu-mi nervozitatea degetelor, se freacă scurt de Nono, ca pentru a-l saluta, şi cere să iasă afară, zgâriind uşa. Nono o mângâie, îi deschide şi se întoarce la mine. Trage un scaun ca să se aşeze, scotoceşte prin buzunare, îşi scoate ochelarii rambursaţi în totalitate de asigurările sociale şi începe să citească, aproape ca un şcolar din clasele primare, silabisind. Ca atunci când Léonine era bebeluş şi îi citeam din metoda Boscher: *Dacă toate fetele lumii ar vrea să îşi dea mâna, în jurul mării, ele ar putea face un cerc.* Dar cuvintele nu sunt aceleaşi ca în cartea mea de colorat.

Victima accidentului mortal de la Brancion-en-Chalon ar fi fost identificată de partenera acesteia. Ar fi vorba de un locuitor din zona Lyonului. Bărbatul ar fi fost găsit fără suflare pe 23 aprilie, la Brancion-en-Chalon. După primele constatări ale jandarmilor, motocicleta sa, o impozantă Hyosung Aquila neagră de 650 cm³ – al cărei număr de înmatriculare a fost şters –, ar fi atins bordura, ducând la căderea pilotului. Acesta purta cască, dar nu era legată. A doua zi de la dispariţie, partenera lui alertase politia şi spitalele din regiune, putându-se astfel stabili legătura.

Suntem întrerupți de membrii familiei unui defunct, veniți în grup la cimitir. Unii cântă la chitară. Fiecare ține în mână un balon.

Nono aşază ziarul şi îmi spune:

– Mă duc eu.

– Şi eu vin.

În timp ce-mi pun pardesiul negru, mă întreb dacă trebuie să spun poliției că Philippe Toussaint pleca de la mine.

Doar liniştea, spunea adesea Sasha.

N-am avut deja parte de prea multă suferință? Nu merit şi eu liniște?

Chiar dacă-i mort, Philippe Toussaint mă tulbură încă. Îmi amintesc ultimele lui cuvinte şi vânătăile lăsate pe mâinile mele.

Vreau să trăiesc în pace. Vreau să trăiesc aşa cum m-a învățat Sasha. Aici şi acum. Vreau să-mi trăiesc viața. şi să nu dau mereu de un bărbat care nu mi-a fost de niciun folos. şi cu nişte părinți ce mi-au luat soarele vieții.

Maşina funerară intră în cimitir şi rulează până la cavoul familiei Gambini. Astăzi este îngropat un cunoscut vânzător de la bâlci, Marcel Gambini, născut în anul 1942, în comuna Brancion-en-Chalon. Părinții săi au fost deportați şi abia au avut timp să-l ascundă în biserica satului.

Aproape că ajung să doresc ca unii disperați să mai vină să-şi ascundă copiii la părintele Cedric. Loteria vieții este,

uneori, prost făcută. Aş fi vrut aşa de mult să fiu crescută de un bărbat precum părintele Cedric, decât să trec din familie în familie.

Sunt mai bine de trei sute de persoane prezente la înmormântarea lui Marcel, inclusiv chitarişti, violonişti şi un basist ce cântă în jurul sicriului din repertoriul lui Django Reinhardt. Muzica lor contrastează cu suferința, lacrimile curgând, privirile sobre, siluetele pierdute, aplecate. Toată lumea face linişte atunci când ia cuvântul nepoata lui Marcel, Marie Gambini, o tânără de şaisprezece ani:

– Bunicul avea gustul vatei de zahăr şi cel crocant, al merelor caramelizate, miros de clătite şi de gofră, dulceața bezelei, a nugalei si a gogoşilor *churros*[35]. A cartofilor înmuiați în sarea vieții şi a degetelor unsuroase de la bucuriile simple. Va avea mereu zâmbetul copilului care-şi ține, victorios, peştişorul roşu într-o pungă. Cu undița într-o mână şi balonul în alta, urcat pe un cal de lemn. Bătălia vieții sale asta a fost: să ne ofere tirul cu carabina, tigri din pluş invadându-ne camerele, ore de făcut semne cu mâna copilului din avion, din camionul de pompieri sau din trăsura din cursa de manej. Bunicul era pomponul pe care-l desfaci din curiozitate şi primele emoții, primul sărut dat în omida ce se învârte, în castelul bântuit, în labirint. Sărutul din zahăr pudră care ne oferea întotdeauna o avanpremieră pentru caruselele rezervate nouă pentru perioada următoare. Bunicul însemna, de asemenea, o voce, a muzicii, locul boemilor citind în palmă. Avea în sânge jazzul țigănesc şi a plecat să facă noi acorduri acolo unde noi nu-l putem auzi. Linia vieții de pe mâna lui s-a întrerupt. Nu-ți cer să te odihneşti în pace, bunicule dragă, pentru că odihna nu-ți stă în fire. Îți spun doar: distrează-te mult şi la orice oră.

---

[35] *Churros* – desert originar din Spania şi Portugalia, din aluat prăjit sub formă de bastonaşe. Se servesc cu dulceață sau cu alte alimente dulci.

Ea îmbrățișează sicriul. Ceilalți din familie fac la fel.

În timp ce Pierre şi Jacques Lucchini coboară coşciugul în cavou cu ajutorul corzilor, toți muzicanții cântă *Minor Swing* de Django Reinhardt. Fiecare eliberează balonul propriu şi toate se înalță către cer. Apoi, fiecare membru al familiei aruncă bilete de loterie şi pluşuri pe coşciug.

În seara aceasta nu voi închide porțile cimitirului la ora 19.00. Familia Gambini mi-a cerut permisiunea să rămână lângă mormânt ca să ia cina. Am fost de acord să stea până la miezul nopții. Ca să-mi mulțumească, mi-au oferit zeci de bilete la manejurile de senzație pentru următoarea sărbătoare câmpenească ce are loc la Mâcon peste paisprezece zile. Nu am îndrăznit să refuz. O să le dau nepoților lui Nono.

Nu ştiu dacă se judecă viața unui om după frumusețea înmormântării sale, dar cea a lui Marcel Gambini este una dintre cele mai frumoase la care mi-a fost dat să asist.

47

Trebuie să se lase bezna nopții, ca prima stea să apară.

În ianuarie 1996, la patru luni după ce am primit acasă placheta funerară, am pus-o într-o geantă şi i-am spus lui Philippe Toussaint că, pentru prima oară, trebuia să muncească, să aibă grijă de barieră timp de două zile. Nu i-am lăsat răgaz să-mi dea replica, întrucât am şi plecat la volanul maşinii lui Stephanie, un Fiat Panda roşu, cu un tigru alb din pluş agățat de oglinda retrovizoare, ca să-mi țină companie.

În mod normal, aveam de făcut un drum de trei ore şi jumătate. L- am parcurs în şase ceasuri. A trebuit să mă opresc de mai multe ori. Cât am condus, am ascultat radioul. Am cântat pentru Léonine, imaginându-mi-o în urmă cu doi ani şi jumătate, pe bancheta din spate a maşinii familiei Caussin, cu Cocculinul ei în buzunar şi cu păpuşa în mână.

Ca albina, ca pasărea,
dintr-o fâlfâire de aripă visul zboară,
Ca norul, ca vântul,
luna coboară agale în noaptea ce se apropie.

Focul se întețeşte în sobe,
Chiar şi jarul se duce să se ascundă,
Floarea se închide pe vreme de rouă,
Doar bruma se aşterne.

Privind casele, copacii, drumurile, peisajele, am încercat să-mi închipui ce i-a reținut ei atenția. Oare o fi ațipit pe drum? O fi făcut numere de magie?

În rarele dăți când am urcat amândouă în vreo maşină, era fie a Celiei, fie a lui Stephanie. Altfel, luam trenul. Noi nu aveam maşină, iar Philippe Toussaint n-avea decât

motocicleta. În felul acesta, nu trebuia să ne ducă nicăieri. Şi, oricum, unde să ne ducă?

Am ajuns la Brancion-en-Chalon la ora 16.00.

E ora gustării dintre mese, m-am gândit. Poarta casei portarului din cimitir era întredeschisă. Nu am văzut pe nimeni. Nu am strigat. Am vrut s-o găsesc singură pe Léonine.

Cimitirul era ca o căutare de comori în sens invers. Groaza era inclusă.

După o jumătate de oră de căutare printre morminte, cu placheta albă în mâini, am reuşit să identific careul copiilor, în zona Tiselor. M-am gândit: *Acum trebuia să o pregătesc pe Léonine să intre în clasa a patra, să-i cumpăr rechizite, să completez formularele de înscriere, să-i interzic să se machieze, iar eu sunt aici, ca un suflet chinuit, un suflet rătăcitor, mai mort decât cei morți, căutându-i numele pe un mormânt.*

M-am întrebat multă vreme cu ce am greşit să merit aşa ceva. M- am întrebat multă vreme pentru ce a vrut ea să mă pedepsească. Mi-am trecut în revistă toate greşelile. Când n-am ştiut să o înțeleg, când m-am enervat pe ea, când nu am ascultat-o, când n-am crezut-o, când n-am înțeles că îi era cald sau frig sau când o durea, într-adevăr, gâtul.

I-am îmbrățişat marmura albă unde îi erau scrise numele şi prenumele. Nu i-am cerut iertare că nu am putut veni mai devreme. Nu i-am promis că o să revin deseori. I-am zis doar că aş dori să o reîntâlnesc la malul Mediteranei în luna august, că locul acela ar semăna mai mult cu ea decât acesta, de linişte şi de lacrimi. I-am promis că o să aflu ce se petrecuse în acea noapte când i-a ars camera.

I-am pus placheta mea funerară: *Dragostea mea, te-ai născut pe 3 septembrie, ai decedat pe 13 iulie, dar pentru mine, tu vei fi mereu 15 august al meu.* Printre flori, poeme, inimioare şi îngeri. Alături de o alta, pe care scria: *Soarele a apus prea devreme.*

N-aş putea spune cât timp am stat acolo, dar când am

vrut să plec, grilajul cimitirului era închis cu cheia.

A trebuit să bat la uşa portarului. Era lumină în interior. O lumină blândă şi difuză. Am încercat să privesc printre gratii, dar draperiile trase m-au împiedicat să văd ceva. A trebuit să bat iar şi iar, la uşă, la storuri: nimeni nu a venit. Până la urmă, am împins uşa întredeschisă a casei. Am intrat strigând:

– E cineva acasă?

Niciun răspuns.

Am auzit zgomot la etaj, paşi deasupra capului meu şi muzică de Bach, întreruptă de vocea unui prezentator de la un post de radio.

Mi-a plăcut imediat casa. Pereţii şi mirosurile ei. Am închis uşa în spatele meu şi am aşteptat acolo, nemişcată, privind mobilierul din jurul meu. Bucătăria fusese amenajată ca un magazin de ceaiuri. Pe etajere, vreo cincizeci de cutii erau etichetate. Titlurile fuseseră scrise de mână, cu cerneală. Borcănaşe de ceramică pentru ceai, şi ele etichetate, corespundeau numelor de pe cutii. Lumânări parfumate fuseseră aprinse.

Cu câteva clipe mai devreme, eram în faţa rămăşiţelor pământeşti ale fetiţei mele, şi acum, deschizând o uşă, schimbasem complet decorul.

Cred că am aşteptat mult timp până am auzit paşi pe scări. Am văzut nişte şlapi negri, un pantalon negru de in şi o cămaşă albă. Bărbatul avea cam şaizeci şi cinci de ani. Era metis, fără îndoială un amestec de Vietnam şi Franţa. N-a fost surprins văzându-mă încremenită în faţa uşii sale. A spus doar:

– Scuzaţi-mă, făceam un duş. Luaţi loc, vă rog.

Avea o voce asemănătoare cu cea a lui Jean-Louis Trintignant: tulburătoare, melancolică, blândă şi senzuală. A continuat cu aceeaşi voce:

– Scuzaţi-mă, făceam un duş. Luaţi loc, vă rog.

De parcă aveam fixată o întâlnire. M-am gândit că mă confunda. Nu i-am putut răspunde fiindcă a adăugat imediat:

– O să vă pregătesc un pahar de lapte de soia cu pudră de fistic şi flori de portocal.

Aş fi preferat un shot de votcă, dar nu am făcut mofturi. M-am uitat la el în timp ce turna într-un mixer laptele, punea florile de portocal şi pudra. Apoi a umplut un pahar mare cu amestecul obținut, a pus un pai colorat, de parcă eram la ziua de naştere a unui copil, şi mi l-a întins. În timp ce a făcut gestul, mi-a zâmbit cum n-am mai văzut niciodată, nici măcar la Célia.

Totul era lung la el: picioarele, brațele, mâinile, gâtul, ochii, gura. Membrele şi trăsăturile lui fuseseră trasate cu dublă măsură. Ca ale celor din clasele primare care măsoară lumea de pe hărțile geografice.

Am început să beau cu paiul şi mi s-a părut formidabil să o fac: mia amintit de copilăria mea inexistentă, apoi de cea a lui Léonine, ceea ce mi-a inspirat ceva de o blândețe infinită. Am izbucnit în lacrimi. Era pentru prima dată când îmi plăcea să înghit ceva. După data de 14 iulie 1993 îmi pierdusem gustul. Léonine a reuşit s-o facă şi pe asta: să-mi dispară gustul.

I-am spus:

– Scuzați-mă, grilajul era închis.

Mi-a răspuns:

– Nicio problemă. Aşezați-vă.

A luat un scaun şi mi l-a adus.

Nu puteam rămâne. Nu puteam pleca. Nu puteam vorbi. Eram incapabilă. Moartea lui Leo îmi luase şi cuvintele. Citeam, dar nu eram capabilă să scot o vorbă. Strângeam informația, dar nu ieşea nimic. Viața cuvintelor mele se rezuma la: *Mulțumesc… bună ziua… la revedere… e gata… scuzați-mă, mă duc să mă culc…* Chiar şi pentru a trece testul teoretic şi traseul pentru a lua permisul de conducere, nu aveam nevoie să vorbesc: era de-ajuns să bifez răspunsurile bune şi să fac corect o parcare.

Stăteam tot în picioare. Lacrimile îmi curgeau pe fundul paharului cu lapte. Bărbatul a îmbibat o batistă cu un parfum numit *Reve d'Ossian* şi mi-a întins-o. Am continuat

să plâng ca şi cum nu-mi mai puteam reține barierele sufletului, dar lacrimile curse mi-au făcut bine. M-au golit de lucrurile rele, precum transpirația urât mirositoare şi toxinele otrăvitoare ieşite din mine. Credeam că am plâns destul, dar mai aveam. Rămâneau lacrimile sărate, murdare. Ca apa stătută, adunată pe fundul unei gropi după ce ploaia trecuse de multă vreme.

Bărbatul m-a ajutat să mă aşez şi când mâinile lui m-au atins, am simțit o undă de şoc. A trecut în spatele meu şi a început să-mi maseze umerii, muşchii trapez, ceafa şi capul. Mă atingea de parcă mă îngrijea, de parcă punea benzi calde de leucoplast de-a lungul spatelui meu şi pe cap. A şoptit:

– Spatele dumneavoastră este mai tare ca peretele. S-ar putea face escaladări pe el.

Nu am fost niciodată atinsă astfel. Mâinile îi erau foarte calde şi degajau o energie insesizabilă care mă pătrundea, de parcă ar fi plimbat o flacără suavă pe pielea mea. Nu am refuzat. Nu am înțeles ce mi se întâmplă. Eram într-o casă dintr-un cimitir, cel unde erau îngropate rămăşițele fetei mele. O casă ce-mi amintea o călătorie nefăcută niciodată de mine. Mai târziu am aflat că era vindecător. *Un fel de vraci,* cum îi plăcea lui să spună.

Am închis ochii, sub presiunea mâinilor lui, şi am adormit. Un somn profund, întunecat, fără imagini dureroase, fără cearşafuri ude, fără coşmaruri, fără şobolani devorându-mă, fără Léonine şoptindu-mi:

– Mamă, trezeşte-te, nu sunt moartă.

M-am trezit a doua zi dimineață, întinsă pe canapea, acoperită de o pătură moale şi uşoară. Când am deschis ochii, mi-a fost greu să-mi revin, să ştiu unde mă aflu. Am văzut cutiile de ceai. Iar scaunul unde şezusem era aşezat tot în mijlocul camerei.

Casa era goală. Un ceainic fierbinte era pus pe o masă joasă, în fața canapelei. M-am servit şi am băut cu înghițituri mici ceaiul delicios de iasomie. Lângă ceainic, pe o farfurie de porțelan, proprietarul casei pusese câteva

pişcoturi pe care le-am înmuiat în ceaşcă.

La lumina zilei am observat mai bine: casa din cimitir era la fel de modestă ca a mea. Dar proprietarul o transformase în palat grație zâmbetului, amabilității, laptelui de soia cu fistic, lumânărilor şi parfumurilor sale.

S-a întors de afară. Şi-a agățat în cuier paltonul gros şi a suflat în mâini. Şi-a întors capul către mine şi mi-a zâmbit.

– Bună dimineața.

– Trebuie să plec.

– Unde?

– La mine acasă.

– Unde?

– În estul Franței, lângă Nancy.

– Sunteți mama lui Léonine?

– …

– V-am văzut la mormântul ei ieri după-amiază. Le cunosc pe mamele lui Anaïs, Nadege şi Oceane. Pe dumneavoastră v-am văzut pentru prima dată.

– Fetita mea nu este în cimitirul dumneavoastră. Aici nu-i este decât cenuşa.

– Nu sunt proprietarul acestui cimitir, doar portarul.

– Nu ştiu cum faceți asta… Meseria, adică. Una interesantă, mă rog, nu-i interesantă. Deloc.

A zâmbit din nou. Nu exista niciun fel de judecată în privirea lui. Mai târziu, aveam să descopăr că îi punea mereu mai sus pe oamenii cărora li se adresa.

– Dar dumneavoastră ce meserie aveți?

– Sunt paznic la barieră.

– Adică îi împiedicați pe oameni să treacă de cealaltă parte. Eu îi ajut un pic să se ducă.

Am încercat să îi trimit înapoi zâmbetul şi mi-a ieşit, as zice, mai degrabă bine decât rău. Să zâmbesc nu mai ştiam. Totul la el era bunătate, totul în mine era distrus. Eram o ruină.

– O să vă întoarceți?

– Da. Trebuie să ştiu de ce a ars camera copiilor în acea noapte… Îi cunoaşteți?

Am ieşit şi i-am întins lista cu personalul de la Notre-Dame-des-Pres, scrisă de Philippe Toussaint pe spatele unei note de plată.

Edith Croquevieille, directoare; Swan Letellier, bucătar; Genevieve Magnan, femeie de serviciu; Eloïse Petit şi Lucie Lindon, instructoare; Alain Fontanel, muncitor.

– Mai veniți la mormântul lui Léonine?

– Nu ştiu.

La opt ore după întâlnirea noastră, am primit un plic de la el:

Doamnă Violette Toussaint,

Vă rog să primiți lista de nume, uitată de dumneavoastră pe masa mea. În plus, v-am pregătit un săculeț cu amestec de ceai: fistic, ceai verde, petale de iasomie şi de trandafiri. Dacă nu voi fi prezent când veniți, luați-l singură, uşa este mereu deschisă. Am pus săculețul pe etajera galbenă, în dreapta ceainicului din fontă; are scris numele deasupra: Ceai pentru Violette.

La dispoziția dumneavoastră,
Sasha H.

Acest bărbat mi s-a părut ieşit direct dintre paginile unui roman sau dintr-un azil. Ceea ce înseamnă cam acelaşi lucru. Ce făcea într-un cimitir? Nici nu ştiam măcar că exista meseria de portar de cimitir. Pentru mine lucrurile legate de moarte se rezumau la gropari, cu tenul precum ceara şi haine negre, cu un corb pe umăr, dacă acolo nu era pus un sicriu.

Dar era ceva mult mai tulburător. I-am recunoscut scrisul de pe plic şi stilul. El mi-a trimis placheta: *Dragostea mea, te-ai născut pe 3 septembrie, ai decedat pe 13 iulie, dar pentru mine, tu vei fi mereu 15 august al meu,* pentru a fi depusă pe mormântul micuței mele Leo.

Cum de ştia de existența mea? Cum de cunoştea datele, mai ales pe cea a fericirii mele? Era deja acolo când copiii au fost înmormântați? De ce se interesa de aceste fetițe? De mine? De ce m-a atras până la cimitir? De ce se amesteca? Începusem să mă întreb dacă nu m-a închis intenționat în

cimitir, doar ca să intru în casa lui.

Viața mea era un câmp de ruine, iar în mijlocul lor, un soldat necunoscut îmi trimisese o plachetă funerară şi o scrisoare.

Da, războiul era aproape de sfârşit. O simțeam. Nu-mi voi mai reveni niciodată de la moartea fetiței mele, dar bombardamentele încetaseră. Voi trăi şi perioada de după război. Cea mai lungă, mai grea, mai nefastă... Când zici că te ridici, dai nas în nas cu o fată de vârsta ei şi cazi iar. Când duşmanul a plecat şi când nu mai găseşti niciun sens în cele ce ți-au mai rămas. Tristețe. Dulapuri goale. Fotografii care o fixează în perioada copilăriei. Toate celelalte cresc, chiar şi arborii, şi florile, dar nu şi ea.

Începând cu ianuarie 1996, l-am anunțat pe Philippe Toussaint că din acea clipă mă voi duce la cimitirul Brancion-en-Chalon două duminici pe lună: voi pleca dimineața şi voi veni seara.

A oftat. A ridicat ochii spre cer de parcă ar fi spus: *Va trebui să lucrez două zile pe lună.* A adăugat că nu înțelegea ce se întâmplă: nu am fost la înmormântare şi deodată mi-a venit o toană. Nu i-am răspuns. La ce să răspund? La cuvântul *toană?* După părerea lui, să mă duc să mă reculeg la mormântul fetei mele era un capriciu, o fantezie.

Christian Bobin a spus: *Cuvintele ucise se duc să urle în adâncul nostru.*

El nu a spus-o chiar aşa. Dar eu eram plină de linişti urlând în adâncul meu. Mă trezeau noaptea. M-au făcut să mă îngraş, să slăbesc, să îmbătrânesc, să plâng, să dorm toată ziua, să beau ca o fântână fără fund, să mă dau cu capul de pereți şi de uşi. Dar am supraviețuit.

Prosper Crebillon a spus: *Cu cât durerea e mai mare, cu atât este mai măreț să trăieşti.* Murind, Léonine făcuse să dispară totul în jurul meu, cu excepția mea.

48

Ca un zbor de rândunică la venirea iernii, sufletul tău s-a ridicat, fără speranța de a se mai întoarce.

Julien Seul stă în picioare, în pragul porții mele. Cea dinspre grădina de zarzavat, în spatele casei.

– Vă văd pentru prima dată în tricou. Vă dă un aer tineresc.

– Şi pe dumneavoastră vă văd pentru prima dată în haine colorate.

– Pentru că sunt acasă, în grădina mea. În spatele acestui perete nu vine nimeni. Rămâneți pentru mai mult timp?

– Până mâine. Ce mai faceți?

– Ca un paznic de cimitir.

Îmi zâmbeşte.

– Este o grădină frumoasă.

– Din cauza îngrăşămintelor. Pe lângă cimitire totul creşte foarte repede.

– Nu vă ştiam aşa caustică.

– Pentru că nu mă cunoaşteți.

– Poate că vă cunosc mai bine decât ați crede.

– Nu înseamnă că dacă scotociți în viața oamenilor, îi şi cunoaşteți, domnule comisar.

– Pot să vă invit la cină?

– Doar dacă îmi povestiți finalul povestii.

– Care poveste?

– Dintre Gabriel Prudent şi mama dumneavoastră.

– Trec să vă iau la ora 20.00. şi să nu vă schimbați: rămâneți în haine colorate.

49

Aceste câteva flori în amintirea timpului trecut.

Am intrat la Sasha. Am deschis săculeţul de ceai, am închis ochii şi am inspirat mirosul conţinutului. O să revin oare la viaţă în această casă din cimitir? Era pentru a doua oară când pătrundeam în interior şi simţeam din nou mirosul ce aproape mi-a alungat forţa întunericului în care trăiam un simulacru de viaţă de la moartea lui Leo.

Aşa cum indicase Sasha în scrisoare, săculeţul de ceai era pus pe etajera galbenă, lângă ceainicul din fontă. Îi pusese o etichetă, ca pe caietele şcolarilor: *Ceai pentru Violette.* Dar ce nu a scris el în scrisoare era că sub săculeţul de ceai pusese, de asemenea, un plic rezistent, cu numele meu pe el. Nu era ştampilat. Am descoperit mai multe pagini în interior.

La început am crezut că era lista persoanelor decedate recent şi că numele *Toussaint* înscris pe plic putea corespunde mormintelor unde să pună florile pentru ziua Tuturor Sfinţilor. Apoi, am înţeles.

Sasha a adunat datele personalului de la Notre-Dame-des-Pres, prezent în noaptea de 13 spre 14 iulie 1993. Directoarea, Edith Croquevieille; bucătarul, Swan Letellier; femeia de serviciu, Genevieve Magnan; cele două instructoare, Eloïse Petit şi Lucie Lindon; muncitorul Alain Fontanel.

În afară de directoare, descopeream pentru prima dată chipul celor care mi-au văzut fata pentru ultima oară.

Se vorbise despre dramă la jurnalul televizat de la ora 20.00. Pe toate canalele. Fusese arătată o fotografie cu castelul Notre-Dame-des-Pres, cu lacul şi poneii. Şi s-au tot repetat aceleaşi cuvinte-cheie: dramă, incendiu accidental,

patru copii şi-au găsit sfârşitul, tabăra de vacanță. Copiii au fost mai multe zile la rând pe prima pagină din *Journal de Saone-et-Loire.* Am frunzărit articolele aduse de Philippe Toussaint a doua zi după înmormântare. Portretele copiilor, zâmbete pline de găuri, dinți luați de Zâna Măseluță, fericita de ea. Noi, părinții, nu mai aveam nimic. Mi-aş fi dat viața să ştiu unde era ascunzătoarea Zânei, să-i recuperez dinţişorii, să recuperez o parte din zâmbetul fetei. Dar nu era în articolele acelea nicio fotografie cu membrii personalului.

Directoarea, Edith Croquevieille, avea părul grizonant, adunat într-un coc, purta ochelari şi zâmbea cumpătat la obiectiv. Se simțea că fotograful i-a dat aceste indicații: *Zâmbiți, dar nu prea mult. Trebuie să fiți considerată simpatică, demnă de încredere şi calmă.* Ştiam acest clişeu, era pe spatele broşurii publicitare primite de la mama Toussaint cu câțiva ani mai devreme. Broşura dădea încredere. La fel ca acelea din magazinele de pompe funebre.

Doar profesionalismul nostru nu pleacă niciodată în vacanță.

De câte ori nu m-am certat eu că n-am ştiut să citesc printre rânduri?

Pe portretul lui Edith Croquevieille era indicată adresa.

Poza lui Swan Letellier era dintr-o cabină foto. Cum o fi făcut Sasha rost de ea? Ca şi pentru directoare, Sasha a notat adresa bucătarului. Dar nu părea adresa lui personală. Numele unui restaurant din Mâcon, Colțul cu buşteni. Swan trebuia să aibă cam treizeci şi cinci de ani, părea slab, ochii migdalați, genul de bărbat deopotrivă frumos şi tulburător, un chip drăguț, buze fine, privire fățarnică.

Fotografia lui Genevieve Magnan, femeia de serviciu, fusese făcută la o nuntă. Femeia purta o pălărie caraghioasă, cum poartă câteodată soacrele. Era prea mult şi prea prost machiată. Genevieve Magnan avea cam cincizeci de ani. Această femeie mică şi grasă, strânsă de

gât cu taiorul ei cu flori albastre, i-a servit, fără îndoială, ultima masă lui Leo. Sunt sigură că Leo i-a mulțumit, pentru că era bine-crescută. Aşa am învățat-o, fusese preocuparea mea principală: să spună mereu *bună ziua, la revedere, mulțumesc.*

Cele două instructoare, Eloïse Petit şi Lucie Lindon, pozau împreună în fața liceului. În fotografie aveau cam şaisprezece ani. Două tinere răutăcioase şi fără griji. Or fi luat cina şi ele la aceeaşi masă cu cei mici? La telefon, Leo îmi spusese că una dintre instructoare îmi seamănă *mult.* Şi, totuşi, nici Eloïse şi nici Lucie, ambele blonde cu ochi albaştri, nu-mi semănau.

Chipul muncitorului Alain Fontanel fusese decupat dintr-un ziar. Purta un tricou de fotbalist. Pozase, înghesuit între alți jucători, în fața unei mingi. Avea un aer fals de Eddy Mitchell.

Tot o adresă mâzgălită cu cerneală albastră sub fiecare portret. Cele ale Genevieve Magnan şi Alain Fontanel erau identice. Şi tot acelaşi scris ca şi pe coletul cu placheta funerară, pe scrisoare şi pe etichetele de pe cutiile de ceai.

Cine era paznicul acesta de cimitir care mă atrăsese până aici? Şi de ce?

L-am aşteptat, nu s-a întors. Am pus ceaiul în săculeț, la locul lui, la fel ca şi plicul cu portretele şi numele celor prezenți în noaptea aceea. Am făcut apoi turul cimitirului, să-l găsesc pe Sasha. M-am întâlnit cu necunoscuți ce udau plante, cu plimbăreți. M-am întrebat cine era îngropat aici pentru fiecare. Am încercat să ghicesc privindu-le chipul. O mamă? Un văr? Un frate? Un soț?

După o oră de rătăcire pe alei în căutarea lui Sasha, am ajuns la careul copiilor. Am trecut pe lângă îngeri şi am mers până la mormântul lui Leo. Am revăzut prenumele fetei mele pe plachetă – acelaşi cusut de mine pe dosul hainelor înainte de a i le aranja în valiză. Aşa era regulamentul, altfel direcțiunea taberei nu îşi asuma nicio răspundere în caz de furt sau de dispariție. Față de ultima dată, începuse să apară puțin muşchi pe marmură, într-o

zonă de umbră. Am îngenuncheat şi l-am şters cu dosul mânecii.

50

Pentru mine, iată, au trecut ani, dar uite că zâmbetul tău strălucitor prelungeşte viaţa trandafirului cu vara lui cea frumoasă.

Irene Fayolle şi Gabriel Prudent au intrat în primul hotel ieşit în cale, la câţiva kilometri de gara din Aix. Hotel du Passage. Au ales camera albastră. Ca titlul romanului lui Georges Simenon. Erau şi altele: camera Josefinei, camera Amadeus, camera Renoir.

La recepţie, Gabriel Prudent a comandat pentru servit în cameră paste şi vin roşu pentru patru persoane. S-a gândit că după ce fac dragoste îi apucă foamea. Irene Fayolle l-a întrebat:

– De ce pentru patru persoane? Nu suntem decât noi doi.

– Păi, dumneavoastră o să vă gândiţi cu siguranţă la soţ, eu la soţie, aşa că măcar să-i invităm să înfulece şi ei. În felul acesta o să evităm cuvintele nespuse, *lăcrimoasele* şi toate celelalte.

– Ce sunt *lăcrimoasele?*

– E un cuvânt inventat de mine, pentru a strânge laolaltă melancolia, vina, regretele, paşii înainte şi paşii înapoi. Tot ce ne strică viaţa! Ce ne împiedică să avansăm.

S-au îmbrăţişat. S-au dezbrăcat, ea a vrut să facă dragoste pe întuneric, el a zic că nu are rost, că la tribunal a dezbrăcat-o de mai multe ori cu privirea, că îi ştia deja curbele, trupul.

Ea a insistat:

– Sunteţi un bun vorbitor.

– Evident.

El a tras draperiile albastre ale camerei albastre.

Cineva a bătut la uşă: room-service. Au mâncat, au

băut, au făcut dragoste, mâncat, băut, făcut dragoste, mâncat, băut, făcut dragoste. S-au bucurat unul de celălalt, vinul i-a făcut să râdă, s-au bucurat, au râs, au plâns.

Au hotărât de comun acord să nu mai iasă niciodată din cameră. Şi-au zis că a muri împreună, acolo şi atunci, ar putea fi SOLUȚIA. Au luat în calcul fuga, dispariția, o maşină furată, un tren, un avion. Undeva în afara țării.

Au decis că ar fi bine să plece în Argentina. Precum criminalii de război. Pe ea a luat-o somnul. El a rămas treaz, a fumat țigară după țigară, a comandat a doua sticlă de vin alb şi cinci porții de desert.

Ea a deschis ochii, l-a întrebat cine era al treilea invitat, în afara soțului ei şi soției lui, iar el i-a răspuns:

– Iubirea noastră.

Au mers împreună la baie. Întorcându-se spre pat, au decis să danseze. Au dat drumul la radio-deşteptător şi au aflat despre Klaus Barbie că a fost extrădat în Franța pentru a fi judecat. Gabriel Prudent a pronunțat cuvintele:

– S-a făcut, în sfârşit, dreptate. Trebuie să sărbătorim.

Au comandat şampanie. Ea a spus:

– Vă cunosc de douăzeci şi patru de ore şi tot mănânc întruna. Poate că ar fi mai bine să ne vedem cu burta goală.

Au dansat pe melodia *Vin să te iau* a lui Gilbert Becaud.

Ea a adormit pe la 4.00 dimineață şi a deschis din nou ochii pe la 6.00. El tocmai adormise.

Mirosea a tutun şi a alcool în cameră. Ea a auzit păsările cântând. Le-a urât.

Nu lăsa noaptea să plece. Cuvintele acestea i-au venit în minte. Johnny Hallyday, la ora 6.00 dimineață, în camera albastră. A încercat să-şi amintească versurile cântecului: *Nu lăsa noaptea să plece, astăzi, până la sfârşitul nopți, nu lăsa noaptea să plece…* Şi nu a mai ştiut continuarea.

El era cu spatele: ea l-a mângâiat, a respirat aproape de el, ceea ce l-a trezit. Au făcut dragoste. Au adormit la loc.

I-au sunat de la recepție la ora 10.00, ca să ştie dacă

păstrau camera sau o eliberează. Dacă doreau să o elibereze, trebuiau să o facă până la prânz.

51

Fiecare zi care trece țese firul invizibil al amintirilor tale.

În aripa stângă, la parter, pe culoarul principal, sunt trei camere una lângă alta, fiecare cu două paturi suprapuse, cu toalete şi chiuvete pentru cei cazați, plus o cameră rezervată personalului. La etajul unu, trei camere una lângă alta, cu două paturi suprapuse fiecare, cu toalete şi chiuvete pentru cei cazați, plus cinci camere rezervate personalului.

În noaptea de 13 spre 14 iulie 1993, toate camerele erau ocupate.

Camera lui Edith Croquevieille (directoare şi instructoare), a lui Swan Letellier (personal auxiliar), a lui Genevieve Magnan (personal auxiliar), a lui Alain Fontanel (personal auxiliar) şi a lui Eloïse Petit (instructoare) se găseau la primul etaj. Camera lui Lucie Lindon (instructoare) era la parter.

Anaïs Caussin (şapte ani), Léonine Toussaint (şapte ani), Nadege Gardon (opt ani) şi Oceane Degas (nouă ani) ocupau camera 1 de la parter. Ele au ieşit fără permisiune din cameră şi fără să facă zgomot, ca să nu-şi trezească instructoarea (Lucie Lindon), care dormea în una din camerele legate de a lor. S-au dus în bucătăria situată la cinci metri de camera lor, la capătul culoarului principal. Au deschis unul dintre frigidere şi au vărsat lapte într-o caserolă de doi litri din inox, ca să îl pună la fiert. Au folosit o plită cu opt ochiuri (două electrice şi şase pe gaz). Au aprins unul dintre ochiurile pe gaz, cu ajutorul chibriturilor din preajmă. Au scotocit în cămara din bucătărie, după pudră de ciocolată, şi în dulapul de vase, după patru boluri unde să verse laptele cald.

Şi-au luat, fiecare, bolul de lapte cald în cameră (Cele patru boluri au fost găsite în camera 1 – erau din ceramică

neinflamabilă.)

Cele patru au pus caserola din inox pe flacăra ochiului cu gaz şi, din neatenție, nu au stins focul, ci l-au redus la minim.

Mânerul de plastic al caserolei din inox a început să se topească, apoi a luat foc (caserola a fost găsită, inoxul fiind neinflamabil).

După zece minute (timp aproximativ estimat), flăcările degajate de mânerul de plastic au început să ajungă la obiectele situate deasupra, în partea dreaptă a aragazului. Plasticul din compoziția obiectelor s-a dovedit extrem de toxic. Iar compuşii organici (lacuri şi vopsele), foarte volatili.

S-a mai constatat că cei patru copii nu închiseseră uşile bucătăriei şi nici ale camerei lor. Între momentul când cele patru victime au plecat din bucătărie şi momentul când gazele toxice au invadat bucătăria, culoarul şi camera lor s-au scurs între douăzeci şi cinci şi treizeci de minute.

Cum am arătat mai sus, camera 1 era situată la aproximativ cinci metri de bucătărie. Emanațiile de gaze toxice produse de arderea obiectelor din bucătărie au dus cei patru copii la comă rapidă, provocându-le decesul prin asfixie şi otrăvire.

Cele patru trupuri au fost găsite calcinate în patul lor. Dormeau deja când au inhalat gazele toxice, ceea ce le-a fost fatal.

Camera 1 a luat foc când una dintre ferestre a explodat şi a provocat un curent de aer.

Din cauza deflagrației şi a temperaturii foarte mari, toate geamurile au explodat, ceea ce a permis gazelor toxice să iasă, în parte, spre exterior. Celelalte camere (care aveau toate uşile închise) de la parter nu au fost afectate.

Instructoarea (Lucie Lindon), aflată în camera de lângă cea a celor patru victime, a trecut imediat la evacuarea camerelor de la parter, unde dormeau opt copii (au scăpat nevătămați), camerele fiind neatinse de incendiu.

Lucie Lindon n-a avut posibilitatea de a intra în camera 1.

După ce s-a asigurat că toți ocupanții primului etaj

(doisprezece copii şi cinci adulţi) erau sănătoşi, Lucie Lindon a alertat pompierii.

A fost mai dificil decât de obicei să ajungă pompierii la tabără, pentru că fuseseră solicitaţi pentru a asigura securitatea populaţiei în timpul unei sărbători câmpeneşti cu foc de artificii trase la zece kilometri de locul numit La Clayette.

Alain Fontanel şi Swan Letellier au încercat din nou să intre în camera 1, prin toate mijloacele, dar zadarnic. Căldura şi înălţimea flăcărilor erau prea mari.

Între alerta telefonică a lui Lucie Lindon şi sosirea pompierilor s-au scurs douăzeci şi cinci de minute. Apelul a fost dat la 23.25, iar pompierii au ajuns la locul incendiului la 23.50.

O mare parte din aripa stângă fusese deja distrusă de flăcări.

Au fost necesare trei ore pentru a neutraliza incendiul.

Ţinând cont de vârsta fragedă a celor patru victime şi de starea avansată de calcinare a corpurilor, nu s-a mai putut face identificarea cu ajutorul amprentelor dentare.

Aceasta a fost situaţia, conform anchetei.

Cam aşa era scris, cu aproximaţie, în raportul jandarmeriei redactat pentru procuror.

Acelaşi lucru a fost spus şi în cursul procesului (la care n-am asistat) – Şi ce mi-a repetat Philippe Toussaint.

Aşa s-a scris în ziare (nu le-am citit).

Cuvinte reci, fără patos, precise. *Fără dramatism, fără lacrimi, slabe şi derizorii arme, pentru că există dureri ce nu plâng decât în interior.*

Edith Croquevieille a fost condamnată la doi ani de închisoare, din care unul cu executare, pentru că accesul la bucătărie nu fusese blocat şi pentru că podelele, pereţii şi plafoanele de la Notre-Dame-des-Pres erau acoperite cu materiale deteriorate. Nu s-a spus sau scris explicit că erau de vină copiii. Nu poţi acuza patru victime de şapte, opt şi nouă ani. Dar pentru mine era un fapt subînţeles prin pedeapsa mică primită de directoare.

Problema ce mi-a sărit imediat în ochi din rapoartele experților era că Léonine nu consuma lapte, îi provoca scârbă. O singură înghițitură îi era de ajuns ca să vomite.

52

Aici se odihneşte cea mai frumoasă floare din grădina mea.

În timp ce privesc peştii colorați din acvariul imens ce acoperă tot peretele restaurantului chinezesc *Le Phenix,* mă gândesc la Golful Sormiou. La soare, la frumusețea luminii.

– Vă duceți des la scăldat la Marsilia?

– Când eram puşti, mergeam des.

Julien Seul mă serveşte din nou cu un pahar de vin.

– Hotel du Passage, camera albastră, vinul, pastele, momentele de dragoste cu Gabriel Prudent, sunt toate scrise în jurnalul mamei dumneavoastră?

– Da.

Scoate un carnețel din buzunarul interior. Datorită copertei solide, de culoare albastră marin, seamănă cu volumul premiat cu Goncourt în 1990, *Câmpurile de onoare*[36] primit în dar de la Célia.

– Vi l-am adus. Am pus nişte foi colorate între paginile care vă privesc.

– Adică?

– În jurnal mama vorbeşte despre dumneavoastră. V-a văzut de mai multe ori.

Deschid carnețelul la întâmplare, privesc pe fugă scrisul cu cerneală albastră.

– Păstrați-l. O să mi-l dați mai târziu.

Îl aranjez în fundul poşetei.

– O să am grijă de el... Ce ați descoperit despre viața paralelă a mamei dumneavoastră citind jurnalul?

– Parcă citeam povestea altei persoane, o necunoscută. Şi apoi, tatăl meu a murit de multă vreme. A intervenit

[36] *Les Champs d'honneur,* roman de Jean Rouaud.

termenul de prescripție, cum se spune.

– Şi nu vă deranjează că nu se odihneşte împreună cu tatăl dumneavoastră?

– La început mi-a fost greu. Acum este acceptabil. Până la urmă, nu v-as fi cunoscut niciodată.

– Vă spun încă o dată că nu sunt sigură că ne cunoaştem. Ne-am întâlnit, atât.

– Atunci, să facem cunoştință.

– Cred că am nevoie să beau ceva.

Dau repede pe gât paharul pe care tocmai mi l-a întins.

– De obicei, beau încet, dar acum e imposibil. Şi apoi, mai este modul dumneavoastră de a mă privi. Nu ştiu niciodată dacă vreți să mă arestați sau să mă luați de nevastă.

Izbucneşte în râs.

– Păi, căsătorită sau arestată e cam acelaşi lucru, nu?

– Sunteți căsătorit?

– Divorțat.

– Aveți copii?

– Unul.

– Câți ani are?

– Şapte.

S-a lăsat un moment lung de tăcere.

– Vreți să facem cunoştință la hotel?

A rămas mirat de întrebarea mea. Mângâie cu degetele fața de masă din bumbac. Îmi zâmbeşte din nou.

– Să mergem împreună la un hotel era unul dintre proiectele mele pe termen mediu sau lung... Dar, dacă faceți această propunere, putem reduce intervalul.

– Hotelul este începutul călătoriei.

– Nu: hotelul este călătoria deja.

53

Nu-mi plângeți moartea. Mai bine celebrați-mi viața.

A doua oară când l-am văzut pe Sasha, se afla în grădina lui de legume.

Am intrat în casa lui, unde totul era în dezordine. Chiuveta plină până la refuz cu vase murdare, ceşti împrăştiate oriunde, ceainice goale. Pe măsuța joasă erau numeroase hârtii risipite. Cutiile de ceai miroseau la fel de bine.

Am auzit zgomot în urma mea. Muzică clasică de afară. Poarta înspre grădină era larg deschisă la capătul bucătăriei. Am văzut lumina soarelui intrând.

Sasha era în vârful unei scări sprijinite pe un corcoduş. Culegea fructele dulci într-un sac pentru cartofi, din iută. Când m-a văzut, mia zâmbit cu surâsul lui inegalabil. Mă întrebam cum este posibil să pari atât de fericit într-un loc aşa de trist.

I-am mulțumit imediat pentru săculețul de ceai şi pentru lista personalului de la Notre-Dame-des-Pres. Mi-a răspuns:

– Pentru puțin.

– Cum ați făcut să găsiți fotografiile şi adresele acestor oameni?

– N-a fost foarte greu.

– Pe Edith Croquevieille şi pe ceilalți îi cunoaşteți?

– Eu ştiu pe toată lumea.

Voiam să-i pun mai multe întrebări despre *aceşti oameni.* Dar n-am putut.

– Parcă sunteți o vrăbiuță, un pui căzut din cuib, vă e teamă să nu vă vadă cineva. Dați-vă mai aproape, o să vă spun ceva.

– De unde ați ştiut adresa mea? De ce mi-ați trimis

placheta funerară?

– Prietena noastră, Célia, mi-a dat-o.

– O ştiți pe Célia?

– Acum câteva luni a venit în cimitir să pună o plachetă pe mormântul micuței dumneavoastră. M-a întrebat unde e mormântul, am mers cu ea. Mi-a zis că îşi imaginează cuvintele pe care le-ați fi cerut personal să fie gravate, dacă ați fi venit aici. Nu reuşea să înțeleagă de ce nu ați pus niciodată piciorul în cimitir. Spunea că v-ar face bine, fără îndoială. Mi-a vorbit multă vreme despre dumneavoastră. Mi-a spus că sunteți distrusă. Aşa că am avut această idee. I-am cerut permisiunea să vă trimit placheta pentru a vă determina să veniți să o depuneți aici. A ezitat multă vreme, dar până la urmă mi-a dat acordul.

A luat un termos pus la capătul uneia dintre alei din grădină şi mi-a turnat ceai într-un pahar de bucătărie, şoptind: *Iasomie şi miere.*

– Am avut prima mea grădină la nouă ani. Un metru pătrat de flori. Mama a vrut să mă învețe să semăn, să stropesc, să recoltez. Am simțit că-mi plăcea. Îmi zicea mereu: *Nu judeca fiecare zi după recolta adunată, ci după semințele pe care le semeni.*

A tăcut câteva clipe, m-a strâns uşor de braț şi m-a privit drept în ochi.

– Vedeți grădina aceasta? O am de douăzeci de ani. Nu-i aşa că-i frumoasă? Vedeți toate legumele? Culorile ei. Grădina are şapte sute de metri pătrați, adică şapte sute de metri pătrați de bucurie, iubire, sudoare, curaj, voință şi răbdare. O să vă învăț să vă ocupați de ea şi, când veți şti, am să v-o încredințez.

I-am răspuns că nu înțelegeam. Şi-a scos mănuşile şi mi-a arătat verigheta de pe deget.

– Vedeți verigheta asta? Am găsit-o în prima mea grădină de legume.

M-a dus sub o pergolă acoperită de iederă şi mi-a arătat un scaun vechi, unde să mă aşez. A luat şi el loc în fața mea.

– S-a întâmplat într-o duminică. Poate că aveam vreo douăzeci de ani. Îmi plimbam câinele nu departe de blocurile pentru săraci unde locuiam la periferia Lyonului. M-am îndepărtat de parcări şi am luat-o la întâmplare pe un drum. Era ca la țară, câteva pâlcuri de iarbă în mijlocul betonului, foarte uscate, deloc atractive, şi o insulă de copaci bătrâni. La capătul drumului am dat de un grup de oameni aşezați sub un stejar, curățând fasole pe o masă veche acoperită de o pânză cerată. Ceea ce m-a uimit era faptul că păreau fericiți. Erau nişte vecini din blocurile pentru săraci, îi şi cunoşteam din vedere, oameni care nu zâmbeau aşa când îi întâlneam în lift. În jurul lor am văzut grădinile cu garduri făcute din toate resturile. Creşteau acolo fructe şi legume. Am înțeles că acele bucăți de teren şi puțul aferent le aduceau zâmbetul. I-am întrebat dacă aş putea avea şi eu o grădină ca a lor. Mi-au răspuns să sun la primărie, că ei închiriau de acolo parcelele pentru a avea o bucată de pâine şi că mai erau unele disponibile mai în spate. Mi-am săpat mândru parcela în octombrie şi am acoperit-o cu gunoi de grajd. În iarna următoare, mi- am făcut răsaduri în pahare goale de iaurt. Dovleci, busuioc, ardei graşi, vinete, roşii, castraveți. Mă vedeam departe. Aveam ambiția să cultiv legumele mele. Le-am plantat în primăvară. Am făcut cum scria în manualele de grădinărit, dar am avut grijă de plante cu mintea, nu cu sufletul. Fără să fiu atent la fazele lunii, la ger, ploaie, soare. Am semănat, de exemplu, morcovi şi cartofi în aceeaşi parcelă. Am aşteptat să crească. Treceam doar din când în când să ud. Mă bazam pe ploaie.

Bineînțeles că nu a crescut nimic. Nu înțelesesem că trebuia să-mi petrec zilele în grădină pentru ca magia să se întâmple. Nu înțelesesem că buruienele, cele din preajma legumelor, dacă nu le îndepărtezi în fiecare zi, sorb toată apa, iau toată viața din jur.

S-a ridicat să se ducă la bucătărie şi s-a întors cu pişcoturi cu fistic într-o farfurie din porțelan.

– Mâncați, sunteți aşa de slabă.

I-am spus că nu mi-e foame, el a răspuns:

– Nu contează.

Am gustat prăjiturile zâmbind, apoi a reluat povestea:

– Ca şi cum grădina mea râdea de mine, în septembrie a crescut doar un morcov. Unul singur! Am văzut plantele îngălbenindu-se, ofilindu-se, în pământul uscat şi prost aerat. Un pământ de la care nu am înțeles nimic. Am scos morcovul, copleşit de ruşine, gata să-l arunc la găini, când am văzut că în jurul bietei mele legume deformate era o verighetă din argint. O verighetă adevărată, pierdută de cineva de ani buni în grădina mea. Am curățat morcovul de pământ, l-am rupt şi am scos verigheta. Am interpretat-o ca pe un semn. Era ca şi cum îmi ratasem primul an de căsătorie, pentru că nu o înțelesesem pe soția mea, dar îmi rămăseseră alți zeci de ani ca să o fac fericită.

54

Ea îşi ascundea lacrimile, dar împărţea zâmbete.

Să spăl rufele cu detergent praf, să le scot la uscat, mai puţin puloverele, să le pliez calde încă, să le aranjez pe culori, pe rafturi. Să fac cumpărăturile, pasta de dinţi cu fluor, revista *Auto-moto,* lame de ras *Gillette,* şampon antimătreaţă cu muşeţel, spumă de ras pentru păr aspru, balsam de rufe, cremă de pantofi, săpun *Dove,* baxuri de bere blondă, ciocolată cu lapte, iaurturi cu vanilie.

Lucruri dragi lui. Mărci preferate de el.

În baie, peria mea de păr şi piepteni proprii. O pensetă de epilat şi o unghieră gata pregătite.

Bagheta, cu coajă tare. Toate condimentele. Să tai carnea fără să respir pe nas. Să o rumenesc şi să o fierb pe fundul unei cratiţe din fontă. Să ridic capacul şi să supraveghez bucăţile de animale moarte, să torn făină, să le pun în farfurie, cu frunze de dafin plutind în sosul de ceapă.

Să servesc.

Să nu mănânc decât legume, paste, piure.

Să nu mănânc doar garniturile. Ceea ce sunt şi eu: o garnitură.

Să slujesc.

Să spăl pe jos, să curăţ în bucătărie. Să dau cu aspiratorul. Să aerisesc. Să şterg praful. Să schimb imediat canalul la televizor când lui nu-i place programul. Să opresc muzica. Să nu fie niciodată muzică atunci când el e prin preajmă: cântăreţii mei *de rahat* îi dau dureri de cap.

El pleacă la plimbare, eu rămân acasă. Adorm. El intră târziu. Mă trezeşte făcând zgomot, nu este atent la apa ce curge în chiuvetă, la jetul de pipi pe fundul vasului de toaletă, la uşile trântite. Se lipeşte de mine. Are mirosul

unei alte femei. Mă prefac că dorm. Dar câteodată mă doreşte. În ciuda întâlnirii cu cealaltă, de care tocmai se despărţise. Se împinge în mine, forţează, mormăie. Închid ochii. Mă gândesc aiurea, plec să înot în Mediterana.

Doar de aşa ceva am avut parte. Doar de acest miros. De vocea, cuvintele şi obiceiurile lui. Ultimii ani ai vieţii mele cu el au ocupat în amintirile mele mai mult decât primii, care au trecut repede, anii scurţi, fără probleme şi fără griji că nu există iubire. Când tinereţea mea şi a lui se amestecau.

Philippe Toussaint m-a îmbătrânit. Să fii iubit înseamnă să rămâi tânăr.

Este prima dată când fac dragoste cu un bărbat delicat. Înainte de Philippe Toussaint, am mai făcut cu câţiva tineri din cămin şi de la Charleville. Nişte stângaci, vieţi intersectate ale unor loviţi de soartă. Făceau mult zgomot, dar nu ştiau să mângâie. Au învăţat prost franceza din manuale, au învăţat să facă prost dragoste.

Julien Seul ştie să iubească.

Doarme. Îi aud respiraţia, este un fel nou de suflu.

Îi urmăresc pielea, îi savurez gesturile, mâinile pe trupul meu, una pe umăr, alta pe coapsa dreaptă. Este peste tot lipit de mine. În afara mea. Dar nu în mine.

Doarme. Câte vieţi mi-ar trebui ca să ajung să dorm cu cineva? Să am suficientă încredere să închid ochii şi să alung sufletele care mă urmăresc. Sunt goală sub cearşaf. Corpul meu n-a mai fost gol sub cearşaf din negura timpurilor.

Mi-a plăcut mult acest moment de dragoste, acest impuls al vieţii.

Acum vreau să plec acasă. Aş vrea să mă întâlnesc cu Eliane, aş vrea singurătatea patului meu. Mi-ar plăcea să ies din camera de hotel fără să-l trezesc şi să fug. Să-i spun la revedere mâine-dimineaţă îmi pare de neconceput. O întâlnire faţă în faţă aproape la fel de greu de acceptat ca atunci când încrucişam privirea lui Stephanie când am pierdut-o pe Léonine.

Ce să-i spun?

Am golit o sticlă de şampanie ca să căpătăm curaj, să ajungem să ne atingem. Eram înspăimântaţi unul de altul. Asemenea oamenilor care se plac cu adevărat. Ca Irene Fayolle şi Gabriel Prudent.

Nu vreau o poveste de iubire. Am trecut de vârsta pentru aşa ceva. Am ratat trenul. Biata mea viaţă amoroasă este ca o pereche veche de pantofi aranjată în fundul dulapului. Nu i-am aruncat niciodată, dar nici nu-i voi mai purta vreodată. Nu-i grav. Nimic nu-i grav, în afară de moartea unui copil.

Am toată viata în faţă, dar nu şi iubirea unui bărbat.

Când te deprinzi să trăieşti singur, nu mai poţi trăi în doi. Sunt sigură de asta.

Suntem la douăzeci de kilometri de Brancion-en-Chalon, chiar lângă Cluny, la Hotelul *Armance.* Nu o să mă întorc pe jos. O să iau un taxi. O să cobor la recepţie şi o să comand un taxi.

Gândul m-a impulsionat. Mă strecor din pat cât mai uşor cu putinţă. Ca atunci când dormeam cu Philippe Toussaint şi nu voiam să-l trezesc.

Îmi pun rochia, îmi iau poşeta şi ies din cameră cu pantofii în mână. Ştiu că mă priveşte plecând. Are eleganţa de a nu-mi spune nimic şi lipsa de tact de a nu mă opri din drum.

Am fost nepoliticoasă. Aşa gândesc despre mine.

În taxi, încerc să citesc la întâmplare câteva pagini din jurnalul lui Irene Fayolle, dar nu reuşesc. Este prea întuneric. Când traversăm un pâlc de case, lumina becurilor îmi luminează un cuvânt din zece.

Gabriel... mâini... lumina... ţigara... trandafirii...

55

Viata sa este o amintire frumoasă. Absenta sa, o durere tăcută.

Când am plecat de la cimitirul lui Sasha, era ora 18.00. Am condus cu viteză Fiatul Panda spre Mâcon, ca să ajung la autostradă. Tigrul alb agățat de oglinda retrovizoare mă observa cu coada ochiului, balansându-se nonşalant.

M-am gândit la Sasha, la grădina, zâmbetul şi cuvintele lui. M-am gândit că o grevă mi-o trimisese pe Célia, iar moartea fetei mele, pe acest grădinar cu pălărie de paie. Un Wilbur Larch personal. Un om între viață şi morții lui, cu peticul lui de pământ şi cu cimitirul. *Legea pământului.*.

M-am gândit la personalul taberei. Oameni curajoşi, fără îndoială. Am revăzut chipul directoarei Edith Croquevieille, al bucătarului Swan Letellier, al femeii de serviciu Genevieve Magnan, al celor două tinere instructoare Eloïse Petit şi Lucie Lindon, al muncitorului Alain Fontanel. Chipurile lor s-au întrepătruns.

Ce-o să fac acum cu adresele lor? O să mă duc oare să-i văd, pe rând?

Conducând, mi-am amintit că bucătarul Swan Letellier lucra la Colțul cu buşteni, în Mâcon. Văzusem pe o hartă că restaurantul era în centrul oraşului, pe strada Heritan.

N-am mai intrat pe autostradă, ci am mers spre Mâcon, am parcat într-un loc situat la două sute de metri de restaurant, aproape de primărie. M-a primit cu amabilitate o ospătăriță. Două cupluri erau deja la masă.

Ultima oară când am pus piciorul într-un restaurant, fusesem la Gino, în ziua când luasem prânzul cu părinții lui Anaïs, când Léonine spărsese oul ochi izbucnind în râs. Am retrăit ziua aceea de mii de ori: ce-am mâncat, rochia

purtată de ea, codițele, zâmbetul, magia, nota de plată, momentul când urcase în maşina familiei Caussin, când îmi făcuse cu mâna de la revedere, pluşul ascuns pe genunchi, un iepure gri al cărui ochi drept risca să cadă şi spălat aşa de mult la maşină încât îşi pierduse o ureche. Sunt ore pe care ar trebui să le uităm repede. Dar evenimentele decid altceva.

Nu l-am văzut pe Swan Letellier. Era în bucătărie, probabil. Nu erau decât fete ce serveau la masă. *Tot patru fete, precum cele din mormânt,* m-am gândit.

Am băut o jumătate de sticlă de vin şi nu am mâncat aproape nimic. Ospătărița m-a întrebat dacă nu mă deranja combinația. I-am spus că da, dar că nu-mi era foame. Mi-a zâmbit cu mult respect. Am privit oamenii intrând şi ieşind. Nu băusem de luni întregi, dar mă simțeam prea singură la masă ca să beau doar apă.

Pe la ora 21.00 era plin. Când am ieşit împleticindu-mă, m-am aşezat pe o bancă, puțin mai departe, şi l-am aşteptat în penumbră pe Swan Letellier.

Auzeam foarte aproape râul Saone curgând. Îmi venea să mă arunc în el. Să mă întâlnesc cu Leo. Aş fi întâlnit-o oare? Nu era mai bine să mă arunc în mare? Fetița era oare acolo? Dacă da, sub ce formă? Iar eu eram încă acolo? Cu ce rima viața mea? La ce-a folosit ea? Cui? De ce m-au pus pe un calorifer în ziua când m-am născut? Acest calorifer se stricase de pe 14 iulie 1993.

Ce-o să-i spun bietului Swan Letellier? De fapt, ce voiam să aflu mai exact? Camera arsese; la ce bun să mai pun întrebări acum? Să mai răscolim rahatul?

Nu mai aveam curaj să urc în Fiatul Panda al lui Stephanie, să mă întorc la barieră, să conduc toată noaptea.

În clipa când am vrut să mă ridic, să sar zidul din spatele meu, să mă arunc în apa neagră, o pisică siameză a venit să se frece de picioarele mele, torcând. M-a fixat cu ochii ei albaştri. M-am aplecat să o ating. Blana îi era moale, caldă, splendidă. A urcat pe genunchii mei, iar eu

am tresărit. N-am îndrăznit să mă mişc. S-a întins pe mine cât era de lungă. Ca o greutate pe coapsele mele, ca o balustradă. Voiam să mă arunc în gol şi ea m-a împiedicat. Cred că în seara aceea pisica mi-a salvat viața, cel puțin atât cât îmi mai rămăsese.

Când ultimii clienți au ieşit şi luminile restaurantului s-au închis, a apărut şi Swan Letellier.

Nu m-am mişcat de pe banca unde stăteam. Purta un bluzon negru, dintr-un material ce strălucea la lumina becurilor, blugi şi bascheți şi avea un mers legănat.

L-am strigat. Nu mi-am recunoscut vocea. Ca şi cum o altă femeie i se adresa. O necunoscută găzduită în adâncul meu. Era, fără îndoială, efectul alcoolului. Totul mi se părea abstract.

– Swan Letellier!

Pisica a sărit din brațe şi s-a aşezat la picioarele mele. Swan Letellier a întors capul, s-a uitat la mine câteva clipe înainte de a răspunde şi, nu foarte stăpân pe el, a răspuns:

– Da.

– Sunt mama lui Léonine Toussaint.

A încremenit. Avea aceeaşi privire ca a tinerilor îngroziți de mine în noaptea când m-am transformat în *doamna în alb.* Am simțit privirea lui înspăimântată căutând-o pe a mea. În timp ce stăteam ascunsă în întuneric, îi distingeam perfect trăsăturile acolo unde se afla.

Una din cele patru ospătărițe a ieşit din Colțul cu buşteni. S-a apropiat de el şi l-a înlănțuit de la spate. El i-a cerut destul de sec:

– Du-te, vin şi eu imediat!

Fata a remarcat imediat că tânărul se uita în direcția mea. M-a recunoscut şi i-a şoptit ceva la ureche. Cu siguranță faptul că tocmai trăsesem pe gât o jumătate de sticlă de vin doar eu singură. Fata s-a uitat lung la mine şi a plecat, aproape țipând la Swan:

– Te aştept la Titi.

Swan Letellier s-a apropiat de mine. Când a ajuns, aproape a aşteptat să zic eu ceva:

– Aveți idee de ce mă aflu aici?

A negat din cap.

– Ştiți cine sunt?

A răspuns rece:

– Ați spus: mama lui Léonine Toussaint.

– O cunoaşteți pe Léonine Toussaint?

A ezitat înainte de a-mi răspunde:

– Nu ați venit nici la înmormântare, nici la proces.

Nu mă aşteptam deloc să aud asta. Parcă mi-a dat o palmă. Mi-am strâns pumnii aproape să-mi înfig unghiile în carne. Pisica era tot lângă mine. Aşezată la picioarele mele, mă fixa cu privirea.

– N-am crezut nicio clipă că fetele s-au dus în bucătărie în noaptea aceea!

Mi-a răspuns, după ce a remarcat tonul meu defensiv:

– De ce?

– Intuiția. Ce ați văzut?

Vocea i s-a stins:

– Am tot încercat să intrăm în cameră, dar, în orice caz, era prea târziu.

– Vă înțelegeați bine cu restul personalului?

Părea că respiră cu greutate. A scos din buzunar un tub de Ventoline şi a inhalat conținutul pe gură.

– Trebuie să plec, sunt aşteptat.

Mi-am dat seama că îi este frică. Oamenii cărora le este frică respiră mai repede decât ceilalți. În seara aceea, aşezată pe bancă, în fața acestui tânăr agitat, care-mi dădea frisoane, îmi era teamă. Am simțit că focul ce mi-a ars toată copilăria mă va consuma toată viața dacă nu voi descoperi adevărul.

– Nu vreau să mă mai gândesc la asta... a zis. Ar trebui să faceți la fel. Este trist, dar aşa-i viața. Câteodată, poate fi tristă. Îmi pare rău.

Mi-a întors spatele şi s-a îndepărtat foarte repede. Aproape alergând. Reacția lui nu m-a făcut decât să ajung din nou la concluzia că nimic nu era adevărat în raportul adresat procurorului.

Am închis ochii. Pisica plecase fără să-mi dau seama.

56

Dulci sunt amintirile nealterate de trecerea timpului.

Când Jean-Louis şi Armelle Caussin au venit să se reculeagă la mormântul lui Anaïs, nu ştiau cine sunt. Nu au făcut legătura între tânăra timidă şi prost îmbrăcată, alături de care au luat prânzul pe 13 iulie 1993 la Malgrange, şi funcționara primăriei, îngrijită, străbătând aleile cimitirului din Brancion cu un pas ferm. Au cumpărat flori de la mine fără să mă recunoască.

De la moartea fetei am pierdut cincisprezece kilograme, fața îmi era brăzdată şi buhăită în acelaşi timp. Am trăit o sută de ani. Aveam fața şi corpul unui copil într-un ambalaj mototolit. O fetiță bătrână.

Ziceai că eram un copil cu puțin mai mare de şapte ani.

Sasha spunea despre mine: *un pui mare căzut din cuib, pe care l-a prins ploaia.*

După întâlnirea cu Sasha m-am transformat. Mi-am lăsat părul să crească şi mi-am schimbat hainele. Mi-am pierdut interesul pentru blugi şi hanorace.

Când mi-am regăsit corpul, văzându-l într-o vitrină, era al unei femei. L-am îmbrăcat cu rochii, fuste şi bluze. Trăsăturile mi s-au schimbat. Dacă as fi fost un tablou, as fi trecut de la ovalele ascuțite ale lui Bernard Buffet la cele, aproape diafane, ale lui Auguste Renoir.

Sasha m-a făcut să schimb secolele, să merg în urmă, ca să continui să înaintez.

Ultima oară când l-am văzut pe Paolo în camionul de la Emmaus, i-am dat ultimele lucruri ale lui Léonine, păpuşa mea Caroline, pantalonii mei şi încălțămintea mea scofâlcită.

Mi-am pilit unghiile, mi-am dat cu creion la ochi şi mi-am cumpărat pantofi cu toc.

Stephanie, ştiindu-mă întotdeauna cu blugi şi nearanjată, se uita bănuitor la mine când puneam pe banda casei de marcat pudră şi fard de obraz. Cu atât mai mult cu cât pe-atunci încă puneam tot felul de sticle de alcool în cos.

Oamenii sunt nişte caraghioşi. Nu suportă să privească în ochi o mamă care şi-a pierdut copilul, dar se miră când o văd ridicându-se, îmbrăcându-se elegant, aranjându-se.

Am aflat atunci că există creme de zi, creme de noapte, farduri, aşa cum alții învață să gătească.

Doamna de la cimitir pare tristă, dar zâmbeşte mereu trecătorilor. Probabil că meseria îi cere să pară tristă. Seamănă cu o artistă, nu-i mai ştiu numele. Este drăguță, dar fără vârstă. Am remarcat că este mereu elegant îmbrăcată. Ieri am cumpărat de la ea flori pentru Gabriel. Nu voiam să-i ofer trandafirii mei. Doamna de la cimitir mi-a vândut o foarte frumoasă erică mov. Am vorbit despre flori, părea pasionată de grădini. Când i-am spus că aveam o pepinieră de trandafiri s-a luminat la față. Nu mai era aceeaşi.

În 2009, aşa scria Irene Fayolle despre mine în jurnalul ei. La o lună după înmormântarea lui Gabriel Prudent. Şi la nişte ani de la dispariția lui Philippe Toussaint.

Ei, dacă Irene Fayolle ar fi ştiut că într-o zi *femeia care se ocupă de cimitir* o să petreacă o noapte de iubire la hotel cu fiul său!

Nu mai am veşti de la Julien Seul. Îmi închipui că va veni într-o dimineață, pe tăcute, cum are obiceiul. La fel ca mine când am plecat de la hotelul Armance.

Mă gândesc la noaptea noastră de dragoste în fața sicriului lui Marie Gaillard (1924 – 2017), în timp ce este băgat în pământ. Se pare că Marie Gaillard era o scorpie. Menajera mi-a şoptit că a venit la înmormântare doar pentru a fi sigură că stăpâna murise de-a binelea. M-am pişcat cu putere de interiorul mâinii, ca să nu izbucnesc în râs. Nu este nicio pisică în jurul mormântului, nici măcar obişnuitele cimitirului. Nicio floare, nicio plachetă, nimic.

Marie Gaillard a fost îngropată în cavoul familiei. Sper să nu fie la fel de odioasă cu cei de pe lumea cealaltă.

Nu de puține ori se întâmplă să vezi trecători scuipând pe morminte. I-am remarcat mai des decât aş fi crezut vreodată. La început mă gândeam că disputele mor odată cu ființa detestată. Dar pietrele de mormânt nu închid cu ele şi ura. Am asistat la înmormântări fără lacrimi. Am asistat chiar şi la unele fericite. Sunt morți care împacă pe toată lumea.

După înhumarea lui Marie Gaillard, menajera îmi şopteşte că *răutatea este ca gunoiul de grajd: putoarea se păstrează mult timp, chiar şi după ce l-ai mutat.*

*

Din ianuarie 1996 m-am întors la Sasha la fiecare două duminici. Ca atunci când cel divorțat merge să-si vadă copilul într-un weekend din două. Încă împrumutam Fiatul Panda roşu al lui Stephanie. Mi-l dădea fără prea multe întrebări. Plecam la ora 6.00 dimineața şi mă întorceam seara. Simțeam că nu putea dura mult timp aşa. Că foarte repede Philippe Toussaint o să devină bănuitor şi mă va împiedica să plec. Era foarte gelos.

Pe măsură ce mergeam la cimitirul din Brancion, mă schimbam şi fizic. Ca o femeie cu amant. Singurul meu amant era mrania pe care Sasha m-a învățat să o fac cu balegă de cal. M-a învățat să sap în octombrie, apoi din nou în primăvară, în funcție de timp. Să fiu atentă la râme, să nu le strivesc şi să le las *să-si facă treaba.*

M-a învățat să privesc cerul şi să hotărăsc dacă trebuia să plantez în ianuarie sau mai târziu, dacă voiam să am ce recolta în septembrie.

Mi-a explicat că natura are nevoie de timp, că vinetele plantate în ianuarie nu vor ieşi înainte de septembrie şi că în plantațiile industriale se stropesc legumele cu o mare cantitate de îngrăşăminte chimice ca să crească repede. Un randament inutil în grădina de legume a cimitirului din

Brancion. Nimeni nu aştepta aceste legume în afară de el, paznicul, şi cu mine, *puiul cel mare, căzut din cuib.* Să nu foloseşti decât produse naturale pentru a ajuta natura. Niciodată îngrăşăminte, altele decât cele brute. M-a învățat să fac maceratul de urzică şi infuzia de salvie pentru a trata legumele şi florile. Niciodată pesticide. Îmi spunea:

– Violette, pentru produsele naturale trebuie să munceşti mai mult, dar timpul, atâta vreme cât eşti viu, îl găseşti, creste precum ciupercile în roua dimineții.

Mi-a spus repede pe nume, eu niciodată.

Când mă vedea, începea să mă certe:

– Te-ai uitat la tine cum eşti îmbrăcată? De ce nu poți să-ți pui ceva pe tine ca pentru o doamnă frumoasă cum eşti? De ce ți-ai tuns părul? Ai păduchi?

Vorbea cu mine de parcă se adresa uneia dintre pisicile lui adorate.

Ajungeam duminica dimineața, pe la ora 10.00. Intram în cimitir, mă duceam la mormântul lui Léonine. Ştiam că nu mai era *acolo.* Că sub marmură nu era decât un mare gol. Ca un tărâm iluzoriu, un *no man's land.* Mă duceam să-i citesc numele. Şi să-i îmbrățişez piatra. Nu puneam flori; lui Léonine nu-i păsa de flori. La şapte ani preferi jucăriile şi baghetele magice.

Când împingeam uşa casei lui Sasha, găseam mereu acelaşi miros, un amestec de bucătărie simplă, de ceapă prăjită la tigaie, de ceai şi de parfum *Reve d'Ossian,* împrăştiat pe batistele aruncate la întâmplare prin cameră. De cum intram, respiram mai bine. Eram în vacanță.

Mâncam față în față: mereu era ceva bun, colorat, condimentat, parfumat, gustos şi fără carne. Ştia că am oroare.

Îmi punea întrebări despre cum mi-a mers în cele două săptămâni, despre viața mea de zi cu zi, situația la Malgrange-sur-Nancy, munca mea, ce mai citesc, ce muzică ascult, trenurile care trec. Nu-mi vorbea niciodată de Philippe Toussaint sau, când îl amintea, spunea *el.*

Ieşeam foarte repede în grădină pentru a munci

împreună. Indiferent că era îngheț sau timp frumos, era mereu ceva de făcut.

Am plantat, însămânțat, transplantat, pus araci, săpat, curățat buruieni, făcut butaşi, îngrijit aleile, ambii aplecați spre pământ, cu mâinile în pământ, tot timpul. În zilele frumoase, joaca lui era să mă ude cu furtunul. Sasha avea o privire de copil, cu toate jocurile specifice vârstei.

Era portarul cimitirului de mulți ani. Nu vorbea niciodată de viața lui personală. Singura verighetă purtată era cea găsită în prima lui grădină de zarzavat, când a cules morcovul.

Câteodată scotea din buzunar *Regain,* romanul lui Jean Giono, şi îmi citea fragmente. Eu îi recitam fragmente din *Legea pământului,* ce le ştiam deja pe de rost.

Uneori, eram întrerupți de o urgență: cineva cu dureri lombare sau cu glezna luxată. Sasha îmi spunea:

– Continuă, vin imediat.

Dispărea o jumătate de oră să se ocupe de pacient şi se întorcea mereu cu o ceaşcă de ceai, cu zâmbetul pe buze şi cu aceeaşi întrebare:

– Ei, unde ai ajuns cu pământul nostru?

Cât de mult mi-a plăcut prima experiență! Să fiu cu mâinile în pământ şi cu fruntea spre cer, ca să fac legătura între cele două elemente. Să învăț că unul fără celălalt nu se poate. Să mă întorc peste două săptămâni şi să văd transformările, să socotesc altfel anotimpurile, să realizez forța vieții.

Între aceste duminici aveam senzația unei aşteptări interminabile. Duminica de stat acasă era un deşert unde doar viitorul conta, linia orizontului de duminica următoare.

Timpul liber mi-l ocupam citind notițele luate despre plantare, butăşire şi despre semințele mele. Sasha mi-a împrumutat reviste de grădinărit, pe care le devoram aşa cum am citit pe nerăsuflate *Legea pământului.*

După zece zile mă simțeam ca o prizonieră ce-şi numără ultimele zile rămase până la ziua liberării. De joi începeam

să tropăi. Vineri şi sâmbătă nu mai rezistam: plecam la o plimbare pe jos în intervalele dintre două trenuri. Aveam nevoie pentru a-mi canaliza energia, fără ca Philippe Toussaint să-şi dea seama.

Mă duceam pe drumuri lăturalnice, pe unde nu mergea el cu motocicleta. Dacă, din întâmplare, ne întâlneam, îi povesteam că am plecat să cumpăr rapid ceva. Sâmbăta după-amiaza mă duceam la Stephanie să iau maşina Panda garată în faţa casei ei.

Nimeni n-a iubit vreodată o maşină aşa cum am iubit eu Fiatul Panda al lui Stephanie. Niciun colecţionar, niciun şofer de Ferrari sau Aston Martin n-a trăit ce-am simţit eu punând mâinile tremurătoare pe volan, întorcând cheia în contact, cuplând viteza întâi, apăsând pe acceleraţie.

Îi vorbeam tigrului alb. Îmi imaginam ce-o să găsesc, plantele crescute, răsadurile de replantat, culoarea frunzelor, starea pământului: moale, uscat sau îngrăşat, scoarţa arborilor fructiferi, cât se mai dezvoltaseră mugurii, legumele, florile. Îmi era teamă să nu îngheţe. Îmi închipuiam ce îmi pregătise Sasha pentru prânz, ceaiul băut împreună, mirosul casei, vocea lui. Mă întâlneam cu Wilbur Larch, medicul meu personal.

Stephanie se gândea că eu aşteptam cu înfrigurare să mă întâlnesc cu fetiţa mea, dar eu ardeam de nerăbdare să-mi regăsesc viaţa de după moartea fetei. Căutam alte vieţi decât a mea. Cea de bază se dusese, vulcanul era mort. Simţeam ramificaţii, drumuri secundare cum cresc în interiorul meu. Ce simţeam, aceea trăiam. Însămânţam în mine alte vieţi. Cu toate acestea, pământul deşertic din care eram făcută era mult mai sărac decât cel din cimitir. Un pământ bolovănos. Dar un petic de iarbă poate să crească oriunde şi eu eram făcută din acest *oriunde.* Da, o rădăcină poate să prindă viaţă şi în asfalt. Este de ajuns să găsească o fisură minusculă pentru ca viaţa să pătrundă în interiorul imposibilului. Puţină ploaie, soare şi tulpini venite de unde nu ştie nimeni apar.

În ziua când am îngenuncheat să culeg primele roşii

plantate de mine cu şase luni mai devreme, Léonine ne umplea de multă vreme grădina cu prezența, ca şi cum ar fi adus Mediterana până la micuța grădină de zarzavat din cimitirul unde fusese înmormântată. În ziua aceea am ştiut că ea era în interiorul fiecărui miracol mărunt zămislit în pământ.

57

Destinul si-a urmat propriul drum, dar nu ne-a despărțit niciodată inimile. Iunie 1996, Genevieve Magnan

Sunt atât de sensibilă încât atunci când citesc sau aud cuvântul *acid,* mă doare limba şi mă înțeapă ochii. Mă arde totul. Aşa îmi spun când văd la televizor o reclamă pentru bomboane acidulate. *Ai prea multe mofturi…* îmi arunca mama între două palme peste față.

Este ca la vasele comunicante: cum sufletul mi-e distrus, bun de aruncat la câinii din stradă, corpul primeşte loviturile.

Am schimbat canalul TV. Dacă mi-aş fi putut schimba viața apăsând pe telecomandă! De când sunt în şomaj, stau tolănită în fotoliul vechi, neştiind ce să mai fac. Să-mi spun că nimic nu este grav. Că s-a terminat. Că nu ne mai putem întoarce în urmă. Că afacerea s-a clasat. Fetele sunt moarte. Şi îngropate.

Dormeam când a sunat Swan Letellier. Mi-a lăsat un mesaj pe care nu l-am înțeles, cuvintele îi erau confuze, era panicat, totul i se amesteca în mintea lui de găină. A trebuit să îl ascult de mai multe ori ca să pun cuvintele în ordine: mama lui Léonine Toussaint îl aştepta în fața restaurantului unde lucra ca bucătar, pare dusă cu pluta, nu crede că fetele s-au dus în bucătărie în noaptea aceea să-şi facă ciocolată.

După proces am crezut că nu voi mai auzi niciodată de Léonine. La fel cum n-am mai auzit vreodată de Anaïs, Oceane şi nici de Nadege. Din fericire, altcineva, directoreasa, a încasat-o. Doi ani la pârnaie. Trebuia ca îmbuibații ăştia să mănânce şi ei un pic de rahat, trebuia să se facă dreptate din când în când! N-am înghițit-o

niciodată pe asta, cu aerele ei de mironosiță!

Mama lui Léonine Toussaint... Familiile nu erau din zonă. Doar burghezii îşi trimit plozii să-şi frece curul într-o tabără. M-am gândit că babacii treceau doar pe la cimitir când ajungeam pe aici şi că o ştergeau repejor la casele lor după ce-şi lăsau florile şi crucifixurile pe mormântul copiilor.

Şi ea ce-o mai căuta? Ce vrea? O să vină şi la mine? Ce-o să facă: o să treacă pe la toți? Letellier intră repede în panică, dar mie nu-mi mai e frică de nimeni de multă vreme.

Eram şase în castel: Letellier, Croquevieille, Lindon, Fontanel, Petit şi cu mine.

Când mă gândesc la povestea asta, îmi vine în minte prima dată când l-am văzut. Nu ultima, ci prima. De obicei, îmi amintesc de ultima. şi simt ura cum îmi ciupeşte corpul, ca bomboanele acidulate marginile limbii.

Prima dată s-a întâmplat la serbarea de la sfârşitul anului şcolar pentru grădinițele din regiune. Aveam vomă pe cămaşă, nişte lapte înăcrit de la micuțul meu, pentru că îi era rău din cauza căldurii. Am deschis bluza, dar nu ca să vadă lumea sfârcul. El nici nu m-a privit. A aruncat doar un ochi în sutienul meu de alăptare. Am tresărit. O privire de câine în călduri. Mi-a stârnit dorința. Rău de tot!

El nu m-a văzut, dar eu *n-am avut ochi decât pentru el,* cum spun bogații.

Cele două luni de vacanță şcolară mi s-au părut o veşnicie.

Pe urmă am găsit un loc de muncă: eram ajutor de educatoare. Am aşteptat prima zi ca un câine stăpânul. Când l-am văzut în prima zi de grădiniță intrând ca să-şi recupereze progenitura, pielea mi s-a făcut aspră ca jacheta lui. Aş fi vrut să fiu eu animalul omorât pentru geaca lui, ca să-i fie cald.

Venea rar. Mamele sunt întotdeauna cele care-şi duc şi aduc copiii.

I-au trebuit luni ca să mă întrebe ceva. Cu siguranță n-

avea nimic de făcut în ziua aceea. Nu erau alte fete pentru sex. Era un afemeiat, frumos ca un diavol. Simțea prada de la o sută de metri, cu tricourile şi cu blugii lui. Cu ochii lui albaştri şi reci dezbrăca tot ce purta fustă şi vorbesc aici de mamele în trecere pe culoarele puțind a amoniac.

Geamurile pe care le spălam cu Ajax după orele de la grădiniță… Mucoşii pe care îi duceam la toaletă…

Într-o zi, l-am oprit să-i povestesc un fleac. Ceva despre nişte ochelari găsiți, chipurile, în dulapul unuia dintre elevi. Erau ai lui? A fost la fel de rece ca frigiderul din magazia grădiniței. A spus:

– Nu, nu sunt ai mei.

Era obişnuit ca femeile să-l abordeze; se vedea asta, se simțea. Avea un chip de prinț blestemat, de trădător, de ticălos, ca actorii cei frumoşi din filmele vechi.

La sfârşitul anului şcolar, tot văzându-mă plantată în mijlocul culoarului ca să-i tai calea, să-l rețin, până la urmă mi-a dat o întâlnire. Nu una pentru a ne povesti prostii, nu! Dându-mi ora şi locul, mă şi dezbrăcase.

M-a acostat:

– O singură seară şi facem repede.

Pentru că era căsătorit – Şi eu la fel. Nu voia rahaturi cu paturi de hotel. Freca gagicile în WC-uri din baruri de noapte, sprijiniți de copaci sau pe bancheta din spate a maşinilor.

Am cerut câteva ore să mă pregătesc. Să-mi dau jos părul de pe picioare, să mă dau cu cremă Nivea, să-mi pun o mască de argilă pe meclă, pe nasul meu mare, să mă parfumez la subraț, să-mi duc odraslele la o prietenă care să-i trimită la somn. Era una de se culca mereu cu cine voia; am acoperit-o şi eu de câteva ori. Una pe care adulterul propriu o împiedica să dea din gură.

Trebuia să ne întâlnim la *stânca mică,* aşa numeau oamenii o piatră imensă de la ieşirea din oraş, un fel de menhir spart, un colț întunecat unde, de un car de ani, pe mulți puşti îi prindea răsăritul.

A venit cu motocicleta. Şi-a pus casca pe scaun. Ca un

om grăbit. Nu mi-a spus *bună ziua, bună seara, ce faci.* Cred că abia am reuşit să-i zâmbesc. Inima-mi bătea cu putere. Să-mi spargă coşul pieptului. Pantofii mei noi se înfundau în noroi şi îmi făceau bătături.

M-a întors cu spatele la el. Fără să mă privească. Mi-a dat jos chiloții şi colanții, mi-a îndepărtat coapsele. Nici mângâiere, nici cuvinte dulci sau dure. Niciun măcar un cuvânt. M-a adus la un orgasm atât de puternic de-am crezut că o să crăp acolo. Am început să tremur ca o frunză moartă în copacul care vrea să scape de ea cât mai repede.

Apoi, când a plecat, rănile de la pantofi şi ochii au început să-mi curgă în acelaşi timp. Iubirea, îmi spusese mama dintotdeauna, era o chestie pentru bogați. *Nu pentru una bună de nimic.*

De fiecare dată când ne-am întâlnit la stâncă, mi-a tras-o pe la spate fără să mă privească. Intra şi ieşea din mine făcându-mă să scot țipete de scroafă la tăiere. Nu a ştiut niciodată că țipetele mele erau paradisul şi infernul, binele şi răul, plăcerea şi durerea, începutul şi sfârşitul.

Îi simțeam răsuflarea pe ceafă şi o adoram. Îi ceream să o facem din nou. În timp ce se închidea la fermoar, îl întrebam:

– Ne vedem săptămâna viitoare? La aceeaşi oră?

Răspundea:

– OK.

Săptămâna următoare eram acolo. Mereu eram acolo. Dar el, nu întotdeauna, nu mereu la timp. Câteodată nu venea deloc. Şi-o trăgea cu altele. Eu îl aşteptam, sprijinită cu spatele de stânca rece ca gheața. Aşteptam lumina farurilor. Aşa a fost timp de câteva luni.

Ultima dată când l-am văzut, a venit cu maşina. Nu era singur. Avea un bărbat pe locul din dreapta. Am intrat în panică, am vrut să plec, dar m-a tras de braț, m-a strâns cu putere şi mi-a aruncat printre dinți.

– Stai aici, nu mişca. A mea eşti!

M-a întors, m-a înmuiat ca de obicei şi l-am lăsat să-şi dea drumul, urlând. M-am auzit şi pe mine țipând. Apoi

portiera maşinii trântită. Mi-au răsunat în minte vorbele mamei: *Iubirea este pentru bogați.* L- am auzit spunându-i pasagerului maşinii, aflat foarte aproape de noi:

– E a ta. Hai, ia-o!

Am spus: *Nu.* Dar l-am lăsat.

Au plecat împreună. Eram tot întoarsă, cu chiloții la glezne. O paiață dezarticulată. Gura o aveam în dreptul stâncii. Cu gustul de piatră şi puțină spumă; am crezut că era sânge.

După aceea m-am mutat, cu cei doi copii ai mei. Nu l-am mai întâlnit vreodată.

Bate cineva la uşă. Ea trebuie să fie. Nu a fost la înmormântare.

Nici la proces. Trebuia, până la urmă, să meargă în altă parte.

58

Cuvintele nespuse de ei fac morții aşa de grei în sicriele lor.

Iunie 1996 – se împlineau sase luni de când mă duceam la Sasha la fiecare două duminici. Abia mă despărțisem de el, încă mai aveam pământ sub unghii. Am băgat adresa lor în GPS. Un loc numit *La Biches aux Chailles,* chiar după ce treci de Mâcon. Am mers cam treizeci de minute, m-am rătăcit pe străduțe, am făcut drumuri în față şi în spate, am plâns de furie. Până la urmă, am găsit-o. O căsuță cu tencuiala veche şi înnegrită, înghesuită între altele două, mai mari şi mai arătoase. Parcă era o fetiță săracă între doi părinți îmbrăcați de petrecere.

Aveau trecute numele pe cutia de scrisori de la poartă: *G. Magnan. A. Fontanel.*

Inima a început să-mi bată cu putere. Aveam amețeli.

Era târziu deja. Mă gândeam că voi fi nevoită să conduc noaptea pentru a ajunge la Malgrange şi că îmi era groază s-o fac. Cu un ghem în stomac, am bătut de mai multe ori la poartă. A trebuit să bat tare. Mi-am rănit degetele. Am văzut pământul de sub unghii. Pielea mi se uscase.

Ea a deschis poarta. Nu am putut face imediat legătura între femeia din fața mea şi cea cu pălăria atât de ridicolă din ziua nunții, din fotografia lăsată de Sasha în plic. Îmbătrânise mult şi se îngrăşase față de momentul când fusese făcut instantaneul. În fotografie era prost machiată, totuşi era machiată. La lumina acelei seri, pielea îi era marcată de trecerea anilor. Pungile de sub ochi îi erau vinete şi vinişoare roşii îi brăzdau obrajii.

– Bună ziua, sunt Violette Toussaint, mama lui Léonine. Léonine Toussaint.

Când am pronunțat numele fetei mele în fața acestei

femei, mi-a înghețat sângele în vene. M-am gândit: *Sigur i-a servit ea ultima masă!* Mi-a trecut prin cap pentru a mia oară: *Cum am putut lăsa o fetiță de şapte ani să plece de acasă?*

Genevieve Magnan nu mi-a răspuns. A rămas stană de piatră şi m-a lăsat să continui, fără să deschidă gura. Totul la ea era închis cu lacăt dublu. Niciun zâmbet, nicio expresie pe față, doar ochii spălăciți şi injectați ațintiți asupra mea.

– Vreau să ştiu ce ați văzut în noaptea incendiului.

– Pentru ce?

Întrebarea m-a şocat. Şi, fără să mă gândesc, am răspuns:

– Nu cred că fata mea s-a dus, la şapte ani, în bucătărie să-si încălzească lapte.

– Trebuia să spuneți la proces.

Am simțit că-mi tremură picioarele.

– Dar dumneavoastră, doamna Magnan, ce ați spus la proces?

– N-am avut nimic de spus.

Mi-a aruncat un *la revedere* şi mi-a trântit poarta în nas. Cred că am rămas multă vreme blocată în fața porții, cu respirația întreruptă, privind varul scorojit şi numele lor pe plăcuța din plastic: *G. Magnan. A. Fontanel.*

Am urcat în Fiatul Panda al lui Stephanie. Mâinile încă îmi tremurau. Vorbind cu Swan Letellier, simțisem ceva neclar în derularea faptelor din acea noapte, iar *întâlnirea* mea cu Genevieve Magnan nu făcea decât să o confirme. De ce par oamenii aceştia atât de confuzi? Îmi făceam doar eu gânduri negre? Deveneam eu oare nebună? Adică şi mai nebună?

În timpul drumului de întoarcere am trecut de la lumină la întuneric. M-am gândit la Sasha şi la personalul castelului Notre-Dame-des-Pres. M-am gândit că data următoare, adică peste două duminici, o să mă duc la castel. N-am avut niciodată curajul să ajung acolo. Şi totusi, era situat la doar cinci kilometri de cimitirul din

Brancion. Pe urmă o să mă întorc la Magnan şi Fontanel şi o să le trag nişte şuturi în poartă până când se vor hotărî să vorbească.

Am ajuns în faţa casei la 22.37. Am avut timp doar să parchez repede înainte de a închide bariera de la 22.40. Când am împins uşa l-am văzut pe Philippe Toussaint dormind pe canapea. M-am uitat la el fără să-l trezesc, gândindu-mă că îl iubisem cu mult timp în urmă. Că dacă as fi avut optsprezece ani şi părul scurt, m-as fi aruncat pe el, zicându-i: *Facem dragoste?*

Dar aveam cu unsprezece mai mult şi părul îmi crescuse.

M-am întins pe pat. Am închis ochii, fără să mă ia somnul. Philippe Toussaint s-a strecurat în patul meu în toiul nopţii. A mormăit:

– În sfârşit, te-ai întors!

M-am gândit: *Din fericire, că altfel cine ar mai fi coborât bariera de la 22.40?*

M-am prefăcut că dorm, că nu-l aud. Am simţit cum mă mirosea, cum căuta mirosul altcuiva în părul meu. Singurul miros găsit era cel al odorizantului de maşină, de la Fiat Panda. A început repede să sforăie.

M-am gândit la o poveste despre seminţe spusă de Sasha. Încercase să planteze pepeni galbeni în grădină şi nu crescuseră niciodată. Insistase doi ani la rând: degeaba. Pepenii refuzau să crească. În anul următor a aruncat la păsări restul seminţelor. Undeva mai departe, în spatele grădinii, unde erau puse ghivecele, greblele, stropitorile şi vasele de spălat rufele. Una dintre păsări, năucă sau zburdalnică, o fi luat o sămânţă in cioc şi a scăpat-o pe vreo alee a grădinii. Câteva luni mai târziu crescuse o plantă frumoasă şi Sasha nu a smuls-o, doar a legat-o. A rodit doi pepeni. Mari şi foarte dulci. Şi în fiecare an dădea ba unul, ba doi, trei, patru sau cinci. Sasha îmi spusese:

– Vezi tu, pepenii aceştia au venit din cer. Natura este cea care hotărăşte.

Am adormit cu aceste cuvinte în cap.

Am visat că o duceam pe Léonine la şcoală. Era prima zi de şcoală la clasa pregătitoare. Treceam pe culoare. Cu mâna ei în a mea. Apoi mi-a dat drumul mâinii mele pentru că *era mare acum.*

M-am trezit urlând:

– O ştiu! Am mai văzut-o!

Philippe Toussaint a aprins lampa de veghe.

– Ce este? Ce s-a întâmplat?

S-a frecat la ochi şi m-a privit de parcă eram posedată.

– O ştiu! Lucra la şcoală. Nu era învățătoarea lui Léonine, ci la o clasă alăturată.

– Despre cine vorbeşti?

– M-am întâlnit cu ea. După ce am fost la cimitir, m-am dus la Genevieve Magnan.

Philippe Toussaint s-a schimbat la față.

– Ce-ai făcut?

Am lăsat privirea în jos.

– Am nevoie să înțeleg. Să mă întâlnesc cu oamenii care au fost la castelul Notre-Dame-des-Pres în noaptea aceea.

S-a ridicat, a înconjurat patul şi m-a strâns de gât, de nu mai aveam aer când m-a ridicat, şi a început să urle:

– Începi să ne enervezi pe toți! Dacă o să mai continui, o să te încui în casă! Ai înțeles?! Şi îți spun foarte clar: nu te mai duci acolo! Ai priceput?! Să nu mai pui NICIODATĂ piciorul acolo!

Odată cu trecerea anilor, mă lăsase să alunec într-o singurătate adâncă, un puț întunecat. As fi putut să fiu o alta, să cer să fiu înlocuită, să angajez pe cineva temporar să ridice şi să coboare bariera, să se ducă la cumpărături, să stea cu el la masă la prânz sau seara, să-i spele hainele şi să doarmă cu el, în partea stângă a patului: n-ar fi simțit şi văzut nimic.

Nu mă bruscase niciodată şi nici nu mă amenințase. Făcând-o, mă trezea la viață. Începeam să devin din nou eu.

*

A doua zi dimineață am trecut pe la Stephanie să-i duc cheile maşinii. Lunea, supermarketul Casino era închis. Locuia singură pe Strada Principală, la primul etaj al unei case. M-a invitat să intru şi să beau o cafea foarte concentrată cu gheață. Purta un tricou lung cu chipul Claudiei Schiffer. Mi-a zis:

– Lunea este zi de curățenie în casă.

Mi s-a părut drăguț să-i văd chipul deasupra celui al top-modelului si, totuşi, fața ei m-a emoționat până la lacrimi, moaca ei rotundă, cu obrajii roşii, cu părul filat.

– Ți-am făcut plinul.

– A, bine, mulțumesc.

– Cică o să fie frumos afară.

– Da, aşa e.

– Este bună cafeaua ta... Soțul meu nu vrea să mă mai duc la cimitirul din Brancion.

– A, da? Pe bune? Şi totuşi, te duci să-ți vezi copila, nu?

– Da, aşa e. În orice caz, mulțumesc pentru tot.

– Pentru puțin.

– Ba da, Stephanie, e totul.

Am strâns-o în brațe. Nu a îndrăznit să se mişte. De parcă nicio persoană nu i-a arătat niciodată nici cel mai mic semn de afecțiune. Ochii şi gura i s-au mărit şi mai mult decât de obicei. Trei farfurii zburătoare. Stephanie va rămâne mereu o enigmă, extraterestra de la Casino. Am lăsat-o în mijlocul sufrageriei.

Pe urmă am luat-o pe Strada Principală şi m-am îndreptat spre şcoala primară. Am refăcut traseul, ca în cântecul *Swann,* dar în sens invers. Acela pe care mergeam în fiecare dimineață cu Leo. În ghiozdanul ei, cutia pentru alimente Tupperware ocupa mai mult loc decât manualele şi caietele. Aveam obsesia aceasta de a-i da porții uriaşe, pentru ca, până la urmă, să nu mănânce nimic. Era ceea ce-mi lipsise mie în familiile-gazdă. Când plecam cu şcoala în excursii, ceilalți copii aveau în rucsac chipsuri, batoane de ciocolată, sandviciuri cu pâine de casă, bomboane şi

băuturi acidulate. Mie numi lipsea nimic, dar nu era nicio diversitate în punga mea. *Fetele aflate în grija statului se mulțumesc cu puțin.* Nu faptul că aveam mai puțin mă supăra, ci că nu-mi puteam împărți dejunul frugal. Că aveam doar pentru mine. Voiam să-i dau lui Léonine şansa de a împărți cu ceilalți.

Nu copiii m-au tulburat când am intrat în curte, ci mirosurile de la cantină, o clădire lipită de şcoală. Şi culoarele pline. Era ora prânzului. Veneam să o iau pe Léonine la prânz, iar ea îmi spunea des:

– Ştii, mami, miroase bine la cantină, dar eu sunt fericită că ne ducem acasă.

Pe o scală a durerii, dacă această nenorocită de scală ar exista, să intru în şcoala lui Léonine a fost mai greu decât să merg la mormânt. La Brancion fata mea era o moartă între atâția morți. În curtea şcolii era o moartă printre cei vii.

Colegii lui Léonine nu mai erau elevii scolii: tocmai intraseră la colegiu. N-as fi suportat să îi întâlnesc, să-i recunosc, fără să-i cunosc cu adevărat. Aceleaşi siluete, cu opțiunea *vii* în plus. Cu picioare de broască, cu trăsături mai puțin dolofane, purtând aparate dentare şi bascheți de uriaş.

Cu buzunarele goale, mergeam de-a lungul culoarelor. M-am gândit că Léonine n-ar fi vrut să o țin de mână ca să o duc în clasă. O mamă îmi spusese că imediat ce intră la liceu, îți pierzi, încet-încet, copilul cu fiecare an şcolar. Da, însă când plecau în tabără puteai să-i pierzi cu totul.

Léonine îşi numea învățătoarea de la clasa pregătitoare şi clasa întâi *domnişoara Claire.* Când blânda Claire Berthier, aplecată asupra caietelor, şi-a ridicat capul şi m-a văzut intrând în clasă, a pălit. Nu ne mai văzuserăm de la dispariția fetei mele. Prezența mea a stânjenit-o în aşa măsură, încât dacă s-ar fi putut ascunde într-o gaură de şarpe, ar fi făcut-o.

Moartea unui copil îi tulbură pe cei mari, pe adulți, pe ceilalți din preajmă, vecini, vânzători. Ei îşi coboară

privirea, te evită, schimbă trotuarul. Când moare un copil, în multe cazuri, mor şi părinţii odată cu el.

Am schimbat un *bună ziua* de politeţe. Nu i-am lăsat timp să vorbească. I-am arătat fotografia lui Genevieve Magnan, cea cu pălăria ridicolă.

– O cunoaşteţi?

Surprinsă de întrebarea mea, învăţătoarea şi-a încruntat sprâncenele şi a privit fix fotografia, răspunzându-mi că nu-i spunea nimic.

Am insistat:

– Cred că a lucrat aici.

– Aici? Adică în această şcoală?

– Da, la o clasă vecină.

Claire Berthier şi-a odihnit ochii săi verzi şi frumoşi pe fotografie şi s-a concentrat mai mult pe chipul lui Genevieve Magnan.

– Ah… cred că îmi amintesc, era la clasa doamnei Piolet, cu grupele mari de la grădiniţă. A venit în cursul anului şcolar şi nu a rămas prea multă vreme la noi.

– Mulţumesc.

– De ce mi-aţi arătat această fotografie? O căutaţi pe doamna?

– Nu, nu. Ştiu unde locuieşte.

Claire mi-a zâmbit ca unei nebune, unei bolnave, văduve, orfane, alcoolice, inculte, mame-care-şi-a-pierdut-copilul.

– La revedere, mulţumesc.

59

Adevărata măreție a copacului se vede abia când este doborât.

Am pus jurnalul lui Irene Fayolle în sertarul noptierei mele. Citesc la întâmplare pasajele legate de mine, niciodată în ordine cronologică. A venit episodic în cimitirul meu, din 2009 până în 2015, ca să se reculeagă la mormântul lui Gabriel. Ani când a scris despre vreme, Gabriel, mormintele din preajmă, ghivecele de flori şi despre mine.

Julien a pus semne din hârtie colorată la paginile unde mama lui vorbeşte în jurnal de *doamna de la cimitir.* Ca nişte flori puse pe rândurile unde se vorbeşte despre mine. Mi-am amintit imediat de *Scrisoarea unei necunoscute,* de Stefan Zweig.

3 ianuarie 2010

Astăzi am observat că doamna de la cimitir plânsese…

6 octombrie 2009

În timp ce ieşeam din cimitir, m-am întâlnit cu doamna care se ocupă de acesta: zâmbea, era însoțită de un gropar, de un câine şi de două pisici…

6 iulie 2013

Doamna de la cimitir curăță des mormintele; nu este obligată să o facă…

28 septembrie 2015

M-am întâlnit cu doamna de la cimitir, mi-a zâmbit, dar părea că se gândeşte la altceva.

6 aprilie 2011

Tocmai am aflat că soțul doamnei de la cimitir a dispărut…

3 septembrie 2012

Casa doamnei de la cimitir era închisă cu cheia şi storurile trase. L- am întrebat pe un gropar ce s-a întâmplat şi mi-a zis că în ziua de Crăciun şi pe 3 septembrie doamna nu vrea să vadă pe nimeni. Sunt zilele din an când este înlocuită de cineva, în plus față de concediul din vară…

7 iunie 2014

Se pare că doamna de la cimitir îşi notează în caiet discursurile rostite în memoria defuncților…

10 august 2013

În timp ce cumpăram flori, am aflat că doamna de la cimitir a plecat în concediu la Marsilia. Poate că am şi dat de ea în drum.

Când nu citesc doar rândurile ce au legătură cu mine şi deschid jurnalul la locurile unde nu există semnele colorate ale lui Julien, am sentimentul că am intrat în camera lui Irene şi că îi caut sub saltea.

Ca fiu-său când a început să se intereseze de Philippe Toussaint. Cât despre mine, eu despre Gabriel Prudent caut când sunt prea curioasă.

Sunt anumite cuvinte pe care nu le înțeleg. Irene scria la fel de urât ca medicii numele medicamentelor pe rețete. Făcea pete minuscule de cerneală cu stiloul.

După noaptea lor fierbinte în camera albastră, Gabriel Prudent şi Irene Fayolle n-au plecat împreună din hotel.

Trebuia să predea camera la prânz. Gabriel a sunat la recepție ca să anunțe că vor mai sta douăzeci şi patru de ore. A mângâiat-o pe Irene cu vârful degetelor şi i-a şoptit între două rotocoale de fum:

– Înainte de a ieşi de aici, trebuie să mă trezesc din beția alcoolului si, mai ales, trebuie să mă trezesc din amețeala provocată de prezența ta.

Ea l-a înțeles greşit. De parcă i-ar fi spus: *Trebuie să scap de tine înainte de a ieşi de aici.*

Femeia s-a ridicat, a făcut un duş şi s-a îmbrăcat. De când s-a măritat, nu a plecat niciodată noaptea de acasă. Când a ieşit din baie, Gabriel adormise. În scrumieră, un muc de țigară nestins scotea un fum gros.

S-a dus la minibar să-şi ia o sticlă de apă. Gabriel a deschis ochii din nou şi a privit-o cum bea direct din sticlă. Îşi pusese deja paltonul.

– Mai stai puțin.

Ea s-a şters la gură cu mâneca. Lui îi plăcea tare mult gestul. La fel ca şi pielea ei, privirea, părul prins într-un elastic negru.

– Sunt plecată de ieri-dimineață. Plecasem să livrez florile la Aix şi să mă întorc imediat... Sunt sigură că soțul meu a anunțat deja la poliție dispariția mea.

– Şi nu eşti tentată să dispari?

– Nu.

– Vino să trăieşti cu mine!

– Sunt căsătorită şi am un fiu.

– Păi, divorțează şi vino cu fiul tău. Mă înțeleg bine cu cei mici.

– Nu se divorțează aşa, bătând din palme. Cu tine totul pare simplu.

– Totul este simplu.

– Nu vreau să merg la înmormântarea soțului. Tu ai renunțat la femeia ta şi acum este moartă.

– Devii nesuferită.

Ea şi-a căutat poşeta. A verificat dacă are cheile maşinii.

– Serios vorbind: nu renunți la oameni aşa uşor. Dacă pentru tine este uşor să închizi totul şi să reconstruieşti în altă parte, fără să-ți pese de ceilalți, de durerea lor, ei bine... cu atât mai bine pentru tine.

– Fiecare are viața lui.

– Nu-i adevărat. Viața celorlalți contează şi ea.

– Ştiu. Mi-o petrec pe-a mea apărând-o pe a altora prin tribunale.

– O aperi pe a altora. A unor necunoscuți. Nu pe a ta. Nu pe a celor din preajma ta. Este aproape... uşor.

– Am trecut deja la reproşuri. După o singură noapte de iubire. Avansăm cam prea repede.

– E doar adevărul dureros.

El a ridicat vocea:

– Urăsc adevărul! Nu există! La fel ca Dumnezeu. Doar o invenție a oamenilor.

Ea a ridicat din umeri, spunând:

– Nu mă miră.

El a privit-o trist.

– Deja… Nu te mai miră.

Ea a aprobat. I-a zâmbit uşor şi a trântit uşa fără să spună *la revedere.* A coborât treptele, trei etaje, apoi şi-a căutat maşina. Nu-şi amintea unde şi-a parcat-o în ajun. Căutând-o pe străzile de lângă hotel, trecând prin fața vitrinelor unde erau anunțate ultimele reduceri de iarnă, îi venea să se întoarcă în cameră şi să-l ia în brațe. Când s-a întors din drum, şi-a văzut utilitara parcată la capătul unui drum fără ieşire, pe jumătate pe trotuar, puțin cam neglijent lăsată.

La capătul unui drum fără ieşire. Nu contează cum. Era neînsemnată. Trebuia să se întoarcă la Paul şi Julien.

În utilitară mirosea a tutun. A deschis complet ferestrele, chiar dacă era iarnă. A condus până la Marsilia. Nu a mai trecut pe la pepiniera de trandafiri. S-a dus direct acasă.

Paul o aştepta. Când a deschis uşa, aproape că i-a strigat:

– Ai venit?

Îşi făcuse o mie de griji, dar nu a anunțat poliția. Ştia că soția lui putea să dispară de pe o zi pe alta. A ştiut-o dintotdeauna. Era prea frumoasă, prea tăcută, prea secretoasă.

Femeia i-a cerut iertare. I-a spus că a avut o întâlnire neaşteptată la cimitir, un văduv abandonat de familie, în fine, pe scurt, o poveste interesantă, şi ea trebuia să se ocupe de tot.

– Cum adică, de tot?

– De tot.

Paul nu punea niciodată întrebări. Pentru el întrebările țineau de trecut. Paul trăia în prezent.

– Data viitoare să mă suni!

– Ai mâncat?

– Nu.
– Unde este Julien?
– La scoală.
– Ti-e foame?
– Da.
– Mă duc să fac nişte paste.
– Bine.

Ea a zâmbit, s-a dus la bucătărie, a scos o caserolă, a lăsat apa să curgă, a pus conținutul la încălzit, adăugând sare şi mirodenii. Şi-a amintit de pastele mâncate în ajun cu Gabriel, la cum au făcut dragoste.

Paul a intrat în bucătărie, s-a lipit de spatele ei, a îmbrățişat-o.

Ea a închis ochii.

60

O amintire nu moare niciodată, doar adoarme. Iunie 1996, Genevieve Magnan

Pariziencele au sosit cu un microbuz, cu valize, pilote, rogojini, rochii cu flori, pungi de vomă, chiote de bucurie. Acum bârfeau, acum se certau: copile între sase şi nouă ani. Pe unele avusesem ocazia să le cunosc cu un an în urmă. Doar fetițe. Au fost şi patru venite mai târziu, cu maşina. Două copile din Calais, iar celelalte din Nancy.

Nu mi-au plăcut niciodată plângăcioasele, îmi amintesc de surorile mele. Nu le puteam suporta. Din fericire, n-am născut decât doi băieți, nişte solizi. Băieții nu se ceartă, îşi mai dau câte un pumn, dar nu se ceartă.

N-am fost niciodată bună la matematică. Nici la alte materii, de altminteri. Dar ştiu ce este rata de probabilitate, viața mea nenorocită m-a învățat perfect, aşa că mi-a intrat bine în tărtăcuță: cu cât numărul este mai mare, cu atât posibilitatea ca un eveniment să se întâmple creşte. Dar acolo, numărul era minuscul. Un loc amărât, cu trei sute de suflete pe sezon, unde lucram doar doi ani în locul cuiva.

Când am văzut-o coborând din rablă, foarte palidă, m-am gândit mai întâi la o asemănare, nu la rata de probabilitate. Mi-am spus:

– Ei, bătrânico, ai luat-o razna! Vezi răul peste tot.

Am plecat la bucătărie să fac clătite pentru toți. Am dat din nou de fete în sala de mese, în jurul carafelor de apă şi al sticlelor cu sirop de rodii, când le-am servit o mulțime de clătite cu zahăr, pe care le-au devorat.

Când directoreasa a făcut prezența copiilor, iar micuța a răspuns: *Prezentă!,* auzindu-i numele, am tras cu ochiul. Un nume ca Ziua Morților.

Una dintre instructoare mi-a dat un pahar de apă rece. Mi-a spus:

– Doamna Genevieve, nu vă simțiți bine de la căldură?

I-am răspuns:

– Da, cred de la asta mi se trage.

În clipa aceea am înțeles că diavolul există. Am ştiut mereu că Dumnezeu era o invenție a unor tâmpiți, dar nu şi diavolul. În ziua aceea aproape că mi-am scos pălăria in fața lui, o pălărie pe care n-am avut-o niciodată. În casa noastră nimeni nu a purtat aproape niciodată pălării.

Pălăriile sunt pentru boieri, îmi spunea mama în timp ce mă lua la palme.

Fata semăna cu taică-său ca două picături de apă. M-am uitat la ea cum înfuleca clătitele, gândindu-mă la ce mi s-a întâmplat ultima dată, la gustul sângelui în gură. Erau trei ani de când nu l-am mai văzut şi mă gândeam mereu la asta. Câteodată, mă trezeam noaptea lac de sudoare, visam că-i fac rău, aveam o sete de răzbunare, voiam să-l ucid şi eu cum aproape a făcut el cu mine.

După gustare puştoaicele s-au dus să-şi dezmorțească picioarele. Eu am curățat mesele, era frumos afară, am deschis geamurile. Le-am văzut jucându-se, alergând cu alți copii, scoțând strigăte de bucurie. Mi-am zis că nu voi putea rezista toată săptămâna. Să le văd şapte zile – dimineața, la prânz şi seara. Trebuia să-mi iau un concediu medical. Dar aveam nevoie de slujba asta. Slujba temporară de la castel îmi asigura existența tot anul. Nu puteam să o şterg undeva în plin sezon. Directoreasa ne-a avertizat pe toți: în iulie şi august nu se acceptă nicio absență, decât dacă suntem pe moarte. Ce scorpie, cu aerele ei de mironosiță!

M-am gândit să-i pun piedică puştoaicei, să-şi rupă vreo labă pe scări şi să fie trimisă rapid la taică-său. Nu ştiu, n-am văzut, n-am auzit: retur la expeditor. Cu un bilețel agățat de rochie: *Cu cele mai proaste amintiri.*

Am pregătit crăpelnița. Salată de roşii, peşte pane, pilaf şi desert cu cremă. Am aşezat la masă douăzeci şi nouă de

tacâmuri.

Fontanel mi-a dat un ghiont:

– Nu pari în apele tale, gagico!

I-am spus să-i tacă gura, ceea ce l-a făcut să râdă.

S-a aplecat pe fereastră să se uite la curul celor două instructoare care se jucau cu puştoaicele: *un-doi-trei, soare! Un-doi-trei, soare!*

61

Ştim că ai fi cu noi astăzi, dacă cerul nu ar fi aşa departe.

Când ne-am mutat în căsuța din cimitir, în august 1997, Sasha plecase deja. Ca de obicei, uşa era deschisă. Ne-a lăsat un bilețel şi cheile pe masă. Ne ura bun venit, ne explica unde se găsesc boilerul, contorul electric, țevile de alimentare cu apă, becurile şi rezistențele electrice de rezervă.

Cutiile de ceai dispăruseră. Casa era curată. Era tristă fără el, îşi pierduse sufletul. Ca o fată abandonată de iubirea ei din tinerețe. La primul etaj am dat de camera goală.

Grădina fusese udată în ajun.

Şeful serviciului tehnic al primăriei din oraş ne-a vizitat seara, ca să verifice dacă ne-am instalat bine. La început oamenii veneau la noi ca să le îngrijim tendinitele şi durerile cronice; nu ştiau că Sasha plecase.

*

Clopotele bisericii băteau. Niciodată duminica pentru înmormântări, ci doar pentru slujbă, ca să cheme enoriaşii la cele sfinte.

În general, duminica la prânz vine Elvis să ia masa cu mine. Îmi aduce *choux-uri* cu vanilie, iar eu îi fac paste cu ciuperci. Pun şi pătrunjel proaspăt deasupra. Un deliciu! În funcție de anotimp, culeg ce găsesc in grădină şi mâncăm roşii, ridichi sau o salată cu mazăre.

Elvis vorbeşte foarte puțin. Nu mă deranjează, măcar nu trebuie să te chinui să faci conversație cu el. Până la vârsta de doisprezece ani, a fost într-un orfelinat din Mâcon, pe

urmă a fost plasat ca ajutor la o fermă din Brancion-en-Chalon. Ferma este la intrarea în sat, ajunsă acum o ruină.

Toți membrii familiei lui sunt morți şi îngropați în cimitirul meu de multă vreme. Elvis nu trece niciodată prin fața cavoului lor. Îi este frică de tatăl Emilien Fourrier (1909-1983), o brută ce lovea tot ce mişca. În jurul cavoului aleile nu sunt greblate. Mi-a spus mereu că nu voia să fie îngropat cu ei. M-a pus să-i promit că o să am grijă de asta. Ar fi trebuit să fiu sigură că o să mor după el. Aşa că l-am convins să semneze un contract de înmormântare cu frații Lucchini pentru ca el să poată concesiona o groapă doar a lui, cu fotografia lui Elvis Presley gravată pe cruce şi cuvintele *Always in my mind,* scrise aurit. Chiar dacă Elvis pare un copil, ca toții băieții ce n-au cunoscut mângâierea unei mame, va ieşi curând la pensie.

Nono şi cu mine ne ocupăm de cele curente şi îi completăm documentele administrative. Numele lui adevărat este Eric Delpierre, dar n-am auzit pe nimeni să-l numească aşa. Trăieşte dintotdeauna cu numele lui de scenă. S-a îndrăgostit de Elvis Presley atunci când avea opt ani. Sunt unii pătrunşi de religie, el a fost copleşit de Elvis, sau, mai bine spus, l-a lăsat pe Elvis să-l copleşească. Cântecele lui l-au pătruns şi i-au rămas în suflet, ca nişte rugăciuni. Părintele Cedric cântă *Tatăl nostru,* iar Elvis *Love Me Tender.* Nu i-am cunoscut nicio iubită, şi nici Nono.

Căutând nişte frunze de dafin uscate din dulapul de condimente, dau de o scrisoare a lui Sasha, ascunsă între uleiul de măsline şi oțetul balsamic. Las scrisori de-ale lui Sasha cam peste tot în casă, uit apoi unde le pun şi dau din nou de ele, din întâmplare. Aceasta datează din martie 1997.

Dragă Violette,

Grădina mea a devenit mai tristă decât cimitirul. Zilele se succed şi seamănă cu mici înmormântări.

Cum să fac să te revăd? Vrei să organizez răpirea ta de

acolo, de lângă trenuri?

Două duminici pe lună nu era greu de aşteptat. Nu era un capăt de lume.

Dar de ce să-l asculți orbeşte? Ştii că, uneori, trebuie să fii nesupus? Şi apoi, cine se va ocupa de noile mele răsaduri de roşii?

A venit ieri doamna Gordon să mă ocup de problemele ei cu zona zoster. A plecat zâmbind. Când m-a întrebat: „Cum pot să vă mulțumesc?", i-am răspuns: „Du-te la Violette!"

Îmi pregătesc semințele de morcov. Le-am pus într-o ceaşcă de porțelan. Le-am împrăştiat pe un ziar în salon, lângă cutiile de ceai, chiar lângă fereastră. Cum soarele bate, razele vor cădea exact pe ele. Când va fi cald o să crească bine. Nimic nu compensează căldura. Ideal ar fi să le pun în fata unui şemineu, dar căsuța mea nu are aşa ceva. Aşa că Moş Crăciun nu trece niciodată pe la mine. Pe urmă, când vor creşte, le voi pune sub luminator. Ceapa, haşma şi fasolea poți să le pui direct în pământ. Dar nu şi morcovii. Nu uita niciodată de Sfinții de Gheață[37] *din zilele de 11, 12 şi 13 mai ale fiecărui an. Atunci se decide totul şi abia după trecerea lor poți pune răsadurile. Asta, în teorie. Dacă vrei să-ți protejezi plăntuțele, pune-le un vas deasupra pe timpul nopții sau folie de plastic.*

Vino repede! Nu face ca Moş Crăciun!

Cu toată prietenia,
Sasha

Elvis bate la uşă şi intră cu choux-urile cu vanilie ambalate în hârtie albă. Strâng scrisoarea lui Sasha şi o pun la locul ei, pentru a o uita şi a da din nou de ea, din întâmplare.

– Totul e bine, Elvis?

Mi-a înghețat sângele în vene. O umbră vine după Elvis. Intră. Mă fixează fără să scoată niciun cuvânt. Apoi

---

[37] *Sfinții de Gheață* – credință populară în Franța, conform căreia trebuie evitată plantarea în zilele de 11 mai (Sfântul Mamert), 12 mai (Sfântul Pancrațiu) şi 13 mai (Sfântul Servais), de teama înghețului.

parcurge cu privirea interiorul casei şi se întoarce la mine. Se vede că a plâns mult, sunt obişnuită să simt când oamenii au plâns mult, chiar dacă au făcut-o cu mai multe zile în urmă.

Elvis o cheamă pe Eliane lovindu-şi coapsele şi o duce cu el afară, de parcă ar fi vrut să o protejeze. Cățeaua îl urmează bucuroasă. Este obişnuită să plece la plimbare cu el.

Nu mai suntem decât noi două în casă.

– Ştiți cine sunt?

– Da. Françoise Pelletier.

– Aveți idee de ce am venit?

– Nu.

Îşi reține cu greu lacrimile.

– V-ați întâlnit cu Philippe în acea zi?

– Da.

A încasat lovitura.

– Să-mi aducă o scrisoare.

Nu se simte bine, s-a schimbat la față, iar picături de sudoare îi acoperă fruntea. Rămâne nemişcată si, cu toate acestea, îi văd trecând cicloane în ochii albaştri. Mâinile îi sunt crispate. Unghiile, înfundate în piele.

– Aşezați-vă.

Schițează un zâmbet de mulțumire şi trage un scaun. Îi ofer un pahar de apă.

– Ce scrisoare?

– Îi trimisesem o scrisoare de divorț acasă la dumneavoastră, la Bron.

Răspunsul meu părea să o mai liniştească.

– Nu voia să mai audă vorbindu-se de dumneavoastră.

– Nici eu.

– Spunea că o luase razna din cauza dumneavoastră. Detesta acest loc, cimitirul.

– ...

– Sunteți o femeie drăguță.

– ...

Françoise Pelletier îşi bea dintr-o înghițitură paharul de

apă. Tremură mult. Moartea cuiva încetineşte gesturile celui sau celei care rămâne. Toate gesturile îi devin mai lente.

Îi mai dau un pahar. Abia schițează un zâmbet.

– Prima dată când l-am văzut pe Philippe era la Charleville-Mezieres, în 1970, în ziua primei sale sfinte comuniuni. Avea doisprezece ani, iar eu nouăsprezece. Purta o cămaşă lungă, albă şi avea o cruce de lemn la gât. N-am văzut pe nimeni să poarte aşa prost un veşmânt. Îmi amintesc că mi-am spus: *Ia te uită şi la pustiul ăsta îmbrăcat ca un copil de la cor!* Genul de copil obraznic ce bea vinul de împărtăşanie şi fumează chiştoace pe furiş. Eu tocmai mă căsătorisem cu Luc Pelletier, fratele lui Chantal Toussaint, mama lui Philippe. Luc insistase să merg la slujba de dimineață şi să luăm prânzul la ei. Nu se înțelegea deloc cu soră-sa sau cumnată-său, îi numea *băț în cur,* dar îşi adora nepotul. Am petrecut o zi destul de plictisitoare. Am aşteptat ca Philippe să-şi deschidă cadourile şi la ora 15.00 eram deja plecați. Mama lui Philippe m-a privit fix toată ziua, se simțea că o enerva la maximum ca frate-său e cu o puştoaică. Aveam cu treizeci de ani mai puțin decât Luc.

În acelaşi an, Luc şi cu mine ne-am căsătorit la Lyon, iar Philippe şi părinții lui au venit la nuntă, plini de resentimente. Philippe s-a îmbătat bând resturile de alcool de pe fundul paharelor celor mari. Era atât de beat, încât la dansul mirilor m-a sărutat pe gură, bâiguind:

– Te iubesc, tuşica!

Au râs toți invitații. Şi-a petrecut toată seara vomitând în toaletă, în timp ce maică-sa păzea uşa, zicând:

– Bietul de el, de o săptămână o tot trage cu o indigestie.

Îl apăra mereu, indiferent ce făcea. Philippe mă distra foarte tare, îi adoram chipul frumos de copil.

După nunta noastră, Luc şi cu mine am deschis un service auto la Bron. La început făceam reparații de bază: aspirare, întreținere, vopsire. Pe urmă, am devenit concesionari. Afacerile ne mergeau bine. Munceam mult,

dar nu trăgeam în jug. Niciodată. Au trecut doi ani şi Luc l-a invitat pe *micul Philippe,* cum îl numea el, să-şi petreacă vacanța de vară la noi. Locuiam într-o casă la țară, situată la douăzeci de kilometri de service-ul nostru. Philippe şi-a sărbătorit cu noi ziua de naştere, la 14 ani, iar drept cadou Luc i-a oferit o motocicletă, una de 50 cm^3. Philippe a plâns de bucurie. De atunci, Luc şi cu soră-sa au rupt orice legătură. Chantal şi-a insultat fratele la telefon, l-a făcut cu ou şi cu oțet, cu ce drept şi-a permis să îi ofere fiului ei o motocicletă, că era prea periculos, că voia să-l omoare pe Philippe, tocmai el, un om bun de nimic, ce n-a fost în stare să facă un copil. Ceea ce era adevărat. N-a avut niciunul. Nici cu prima nevastă şi nici cu mine.

În ziua aceea Chantal a atins punctul sensibil. Luc n-a mai vorbit niciodată cu ea. Dar în ciuda criticilor părinților lui, Philippe venea la noi în fiecare vară. Şi nu mai voia să plece. Zicea că vrea să stea la noi tot anul. Ne implora să-l ținem la noi, dar Luc îi explica faptul că acest lucru era imposibil, că dacă ar face-o, ar fi sentința lui la moarte: soră-sa l-ar ucide. Că era un puşti drăguț, un măr al discordiei, dar drăguț. Lui Luc îi făcea plăcere să îl primească, îşi revărsase afecțiunea către nepot. Philippe a fost multă vreme copilul lui adoptiv. Mă înțelegeam bine cu pustiul. Îi vorbeam ca unui copil, dar el mi-o reproşa adesea:

– Nu mai sunt un țânc.

În vara când a împlinit şaptesprezece ani, a fost cu noi în vacanță la Biot, lângă Cannes. Am închiriat o vilă cu vedere la mare. Mergeam în fiecare zi la plajă. Plecam dimineața, luam prânzul la o terasă cu umbreluțe din paie şi ne întorceam seara. Philippe ieşea cu fetele, câte una în fiecare seară. Câteodată, una dintre ele venea cu noi la plajă în cursul zilei. El le săruta acolo, pe prosop. Mi se părea de o maturitate dezarmantă şi de o nonşalanță derutantă. Părea tot timpul că nu-i pasă de nimic. În fiecare seară se ducea la dans şi se întorcea noaptea. Înainte de a pleca, monopoliza baia şi lăsa în urmă o dâră de parfum. Lua

aparatul de ras al unchiului, lăsa mereu spumă de ras pe marginile chiuvetei şi nu închidea tubul de pastă de dinți, îşi arunca pe jos prosoapele de baie. Toate astea îl enervau pe Luc. Îl enervau, dar îl şi amuzau. Iar eu adunam şi strângeam lenjeria copilului pe care nu l-am avut niciodată cu Luc. Ne plăcea să-l primim pe Philippe: ne aducea un aer de tinerețe, de nepăsare. Între Philippe şi mine nu erau decât şapte ani diferență. Acest lucru contează în primii douăzeci de ani de viață, când trăim pe planete diferite, dar cu timpul diferența se estompează, planetele se apropie: gustul pentru aceleaşi filme sau seriale, aceeaşi muzică. Şi sfârşim prin a râde împreună de aceleaşi lucruri.

În timpul vacanței la Biot, am avut o legătură cu un barman, nimic original şi nimic foarte periculos. Luc şi cu mine ne iubeam. Ne-am iubit întotdeauna la nebunie. Luc îmi spunea întotdeauna:

– Sunt un ramolit prost. Dacă vrei să te distrezi cu bărbați mai tineri, du-te, atâta vreme cât nu ştiu. Dar dacă te-ai îndrăgosti, n-aş putea-o suporta.

Şi ca un mesaj subînțeles, sunt convinsă că, împingându-mă puțin în brațele altora, el spera să rămân însărcinată. Era ceva inconştient, desigur, dar cred că a sperat multă vreme că mă voi întoarce cu un copil în burtă. Un micuț care să-i poarte numele. Pe scurt, în timpul vacanței de vară, s-a făcut o petrecere la vilă, cu vreo douăzeci de persoane, am ciocnit cu toții nişte pahare şi Philippe m-a surprins cu un amant frumos în piscină. Nu voi uita niciodată privirea ce mi-a aruncat-o. În ochii lui am văzut un amestec de stupoare şi de bucurie, un fel de mulțumire. Cred că în noaptea aceea m-a văzut ca femeie pentru prima oară. O femeie, deci o pradă. Philippe era un adevărat prădător. De o frumusețe să condamni un sfânt, nu alta! Nu tocmai dumneavoastră trebuie să v-o spun…

Nu i-a zis, desigur, nimic lui Luc, nu m-a turnat, dar când ne întâlneam în vilă, îmi arunca un zâmbet cu subînțeles. Ceva de genul: *Suntem complici acum.* Detestam asta. I-as fi dat palme toată ziua. Devenise de o suficiență

insuportabilă. Noi, care râdeam împreună, încetaserăm să mai râdem de pe o zi pe alta. Am început să nu-i mai suport prezența, parfumul, mizeria lăsată de el peste tot, zgomotul făcut când venea la ora 5.00 dimineața. Când mă mai burzuluiam la el, Luc îmi zicea:

– Vorbeşte frumos cu pustiul, îl bate la cap şi aşa destul maică-sa!

La masă, de îndată ce Luc se întorcea cu spatele, Philippe mă fixa zâmbind uşor. Îmi lăsam ochii în jos, dar tot îi simțeam privirea plină de aroganță fixată pe mine.

În ultima seară s-a întors mai devreme decât de obicei şi fără nici fată. Eram pe terasă, singură, lungită pe un şezlong, aţipisem. Şi-a lipit buzele de ale mele, m-am trezit, i-am tras o palmă şi i-am zis:

– Ascultă-mă bine, nesimțitule! Dacă mai faci aşa ceva vreodată, nu o să mai pui piciorul la noi acasă.

S-a dus la culcare fără să protesteze. A doua zi, plecam de la vilă. L-am condus până la gară: a luat un tren până la Charleville-Mezieres. Pe peron ne-a îmbrățişat pe fiecare, pe Luc şi pe mine. Nu aveam niciun chef de sentimentele lui, dar n-aveam de ales. Luc n-ar fi suportat ideea că nu pot să-i mai sufăr nepotul. L-ar fi întristat foarte tare. Eram prinsă la mijloc. Philippe ne-a mulțumit de mii de ori. În timp ce a trecut de la unul la altul, si-a strecurat mâna pe spatele meu şi a coborât până la fesele mele, ținându-mă strâns. N- am putut reacționa, Luc era lipit de noi. Gestul lui Philippe m-a şocat. Mi-am zis că are un tupeu monstruos şi gesturile unui bărbat foarte sigur pe el. Până la urmă, ne-a dat drumul:

– La revedere, tuşica! La revedere, unchiulețule!

A urcat în tren aruncându-şi rucsacul pe umeri, ne-a făcut un semn cu mâna, cu zâmbetul lui de înger. Şi, în timp ce ochii mei îl săgetau, surâdea de parcă ar fi spus:

– Ți-am tras-o!

Ne-am întors la Bron şi ne-am reluat activitatea. În primăvara următoare, Philippe ne-a sunat să ne spună că nu va putea veni la noi in vara următoare pentru că pleacă

să-şi facă majoratul in Spania, cu prietenii. Mărturisesc că m-am simțit uşurată. Nu mai trebuia să dau nas în nas cu el, nu-i mai evitam privirile şi gesturile deplasate. Luc a fost dezamăgit, dar când a închis telefonul, a spus:

– Este normal, aşa-i la vârsta lui.

Am plecat din nou la Biot, am petrecut o lună cu prietenii de acolo, dar Philippe îi lipsea lui Luc. Spunea adesea:

– Casa-i prea aranjată, nu mai e gălăgie aici.

De fapt, nu Philippe propriu-zis îi lipsea, chiar dacă Luc era foarte ataşat de el, ci un copil al nostru. Îmi amintesc că la întoarcerea din vacanță, pe drum, i-am propus să adoptăm un copil. A răspuns că nu. Fără îndoială că se gândise îndelung. Mi-a spus doar că ne era bine în doi, chiar foarte bine.

În luna ianuarie a anului următor, mama lui Luc şi a lui Chantal a decedat. Am mers la înmormântare şi, în ciuda circumstanțelor, Luc şi soră-sa nu şi-au spus niciun cuvânt. Philippe era acolo. Nu-l văzusem de un an şi jumătate. Se schimbase mult. Luc l-a strâns îndelung în brațe, spunându-i că Philippe îl depăşea deja cu un cap la înălțime. Philippe părea că nu mă vede în timpul ceremoniei. Chiar înainte de a urca în maşină, în timp ce Luc plecase să-şi salute familia, m-a prins lângă portieră, la înălțimea lui de un metru nouăzeci, spunându-mi:

– Ia te uită, erai aici! Nici nu te-am văzut…

Şi m-a sărutat pe gură, fără să am timp să reacționez, apoi mi-a şoptit:

– Pe vara viitoare!

Şi vara următoare a sosit. Împlinea douăzeci de ani. Chiar înainte ca el să pună piciorul în camera lui din vilă, l-am luat de guler. Eu, la 1,60 metri pe tocuri, iar el imens, lipit de unul dintre pereții holului, cu mâinile mele micuțe şi tremurătoare strângându-l cu toată forța:

– Ai grijă, i-am spus, dacă vrei să petreci o vacanță frumoasă, opreşte-te cu tot circul ăsta. Nu te apropii de mine, nu te uiți la mine, nu faci nicio aluzie şi totul va fi

bine.

Mi-a răspuns ironic:

– Bine, tuşica, o să stau la distantă.

Din clipa aceea s-a purtat de parcă nici nu existam. Rămânea politicos: *bună ziua, noapte bună, mulţumesc, pe curând.* Tot dialogul nostru era restrâns la aceste patru formule de politeţe. Plecam dimineaţa împreună la plajă, el pe un şezlong în spate, noi doi în faţă. Ieşea întotdeauna târziu, îşi lăsa lucrurile împrăştiate peste tot în casă. Fetele dădeau de el în timpul nopţii sau când era întins pe prosopul lui de plajă, după-amiaza, iar câteodată, când pleca să sară de pe o stâncă. Era permanent un du-te-vino de ţâţe în jurul lui. Şi chicote peste tot unde se ducea. Asta îl bucura pe Luc. Philippe era atât de frumos cu gura lui de înger, buclele blonde şi tenul bronzat. Avea un trup de bărbat, delicat şi musculos, tuturor fetelor li se scurgeau ochii după el pe plajă, iar bărbaţii îl invidiau. Toate privirile aţintite îl făceau foarte sigur pe el. Câteodată, Luc îmi şoptea la ureche:

– Auzi, sor-mea cred că şi-a înşelat bărbatul. Nu-i posibil ca din doi urâţi să iasă un copil aşa frumos.

Mă amuzau teribil aceste cuvinte. Luc mă făcea mereu să râd. Chiar aveam o viaţă frumoasă cu el. Eram răsfăţată cu iubire. Eram cei mai buni prieteni din lume, n-aş fi supravieţuit unei despărţiri. Era prieten, tată, frate. Nu se întâmpla mare lucru în patul nostru, dar recuperam în altă parte din când în când.

Ştiu că vă întrebaţi: *Când a reuşit Philippe să o aibă?*

A trecut o pauză lungă de linişte înainte ca Françoise să-şi continue monologul. Şi-a îndepărtat cu dosul mânecii o pată imaginară de pe blugi. Suntem singure, faţă în faţă. Ca şi cum Philippe îşi schimbase parfumul.

– În ziua când a împlinit douăzeci de ani, seara, Luc şi cu mine am organizat la vilă o petrecere pentru Philippe. Au venit prietenii lui, toţi cam de aceeaşi vârstă. Aveam muzică, alcool şi un bufet organizat la marginea micuţei piscine. Era frumos afară, toată lumea dansa şi nu ştiu ce

m-a apucat, dar am început să mă dau la un prieten de-al lui Philippe, la unul Rolland, un cretin. Ei îşi petreceau zilele împreună. Ne-am retras puţin ca să ne-o tragem. Ne-am întors la ceilalţi la momentul tortului şi al cadourilor. Când am apărut din nou, Philippe m-a străfulgerat cu privirea. Am crezut că o să-mi dea una. A suflat în cele douăzeci de lumânări, cu ochii injectaţi de furie. În acel moment, Luc a comandat să i se aducă nepotului cadoul lui, acoperit de o pânză roşie: o Honda CB100 gri, cu un cec de o mie de franci agăţat de cască. Au fost îmbrăţişări, pahare de şampanie, strigăte de bucurie şi de uimire. Am văzut că Philippe părea să se mai destindă, să zâmbească tuturor, să epateze ca de obicei, dar maxilarele tot nu i se descleştau. Era teribil de contrariat. Când a reînceput muzica şi toţi au început să danseze, Rolland a venit să se lipească de mine, iar Philippe l-a tras de umăr şi i-a şoptit ceva la ureche. Rolland i-a răspuns:

– Pe bune, frate?

Şi loviturile au început să curgă. Luc, care adormise, s-a ridicat când a auzit gălăgia şi l-a scos pe Rolland pe uşă afară în şuturi puternice. Când era vorba de nepotul lui, Luc reacţiona ca şi soră-sa: nimic nu era din vina lui. Luc l-a întrebat pe Philippe ce se întâmplase, iar Philippe i-a răspuns, aghesmuit bine deja:

– Rolland vânează pe teritoriul meu… teritoriul meu este doar al meu!!!

Petrecerea a continuat de parcă nu se întâmplase nimic. În noaptea aceea, nu am mai dormit. Philippe s-a dezbrăcat şi s-a hârjonit cu o prietenă de-a lui lângă fereastra camerei noastre. Le ghiceam siluetele agitându-se în toate direcţiile. Auzeam fata gemând şi pe Philippe spunându-i o mulţime de scârboşenii destinate mie, în mod evident. Vorbea destul de tare ca să-l aud, dar nu suficient cât să-l trezească pe Luc. Ştia că unchiul lui lua somnifere ca să poată dormi. Ştia şi că sunt acolo, aproape de ei, cu ochii deschişi, cu capul pe pernă, şi auzeam tot. Se răzbuna. În zilele următoare abia l-am zărit. Pleca de dimineaţă cu

motocicleta şi se întorcea seară. Chiar şi în timpul zilei, nu ne mai întâlneam la plajă. Prosopul lui rămânea uscat şi gol. Câteodată ațipeam şi visam că era în picioare lângă mine şi că se întindea cu totul pe spatele meu. Mă trezeam sufocată.

La vreo zece zile de la aniversare şi-a făcut apariția pe plajă. Eram plecată să înot, departe de mal. L-am văzut apropiindu-se de Luc, aproape un punct. Doar părul blond şi alura sa. S-au îmbrățişat călduros şi s-au aşezat aproape unul de altul. Luc m-a arătat cu degetul, Philippe m-a văzut şi s-a dezbrăcat. A intrat în apă ca să vină aproape de mine. S-a apropiat înotând craul. Nu puteam să mai fug. Eram încolțită ca un şoarece. În timp ce se apropia, am început să mă panichez, nu mai puteam înota, făceam doar pluta. Nu ştiu de ce, dar mi-am spus că venea la mine ca să mă înece, să-mi facă rău. Mi-a fost aşa de frică, încât am început să sângerez. Am început să strig. Dar de acolo de unde eram, nu mă auzea nimeni. Depăşisem de mult geamandurile. În câteva clipe a ajuns lângă mine. A văzut imediat că nu mă simțeam bine. Continuam să strig după ajutor fără a-l privi. A vrut să mă ajute, dar l-am lovit urlând:

– Nu mă atinge!

Şi am înghițit o gură de apă. M-a pus cu forța pe umărul lui şi m-a adus, de voie, de nevoie, până la geamandură. În timp ce înota, îl loveam, şi el la fel, ca să mă liniştească. Am ajuns până la urmă. M- am cățărat pe geamandură. El, la fel. Ne-am revenit. A spus:

– Acum, te calmezi! Îți recapeți respirația şi ne întoarcem la mal!

Am urlat:

– Nu mă atinge!

– Nu te ating, dar tu te poți întinde cu toți prietenii mei, nu?

– Tu eşti nepotul meu!

– Nu, eu sunt nepotul lui Luc.

– Nu eşti decât un copil alintat!

– Te iubesc!

– Opreşte-te imediat!

– Nu, n-o să mă opresc niciodată.

Am început să tremur, îmi era frig. M-am uitat unde era plaja, mi sa părut foarte departe. L-am văzut pe Luc. Aveam nevoie de brațele lui grele, protectoare, care să-mi dea siguranță. I-am cerut lui Philippe să mă ducă la mal. M-a pus din nou pe spate, l-am ținut de gât, el a început să înoate, iar eu m-am lăsat dusă. Îi simțeam muşchii sub corpul meu, dar nu simțeam nimic altceva decât frică şi aversiune.

Nu l-am mai văzut pe Philippe următoarele două veri. Am plecat împreună cu Luc în Maroc. Băiatul ne suna din când în când să ne spună ce mai face. A venit să ne vadă în luna mai, la aproape trei ani de la episodul cu plaja. În anul când a împlinit douăzeci şi trei de ani. A venit cu Honda oferită de Luc şi cu o iubită pe locul din spate. Când si-a scos casca şi i-am văzut chipul, zâmbetul, privirea, îmi voi aminti până mor că mi-am spus: *Îl iubesc.* Era o zi frumoasă. Am cinat toți patru în grădină. Am rămas mult timp vorbind de toate şi nimic. Iubita, nu-i mai ştiu numele, era foarte tânără. şi foarte timidă. Luc era încântat că s-a întâlnit cu nepotul. Philippe terminase cu şcoala de multă vreme, trecea de la o slujbă la alta. Am tresărit când Luc i-a propus să-l angajeze la service. I-a spus că-l va forma si, dacă totul va fi bine, o să-l angajeze. N-am crezut niciodată în Dumnezeu. N-am făcut catehism şi rareori am pus piciorul într-o biserică, dar în acea seară l-am rugat: „Doamne-Dumnezeule, fă în aşa fel încât Philippe să nu lucreze niciodată cu noi!”

Am simțit imediat privirea lui Philippe asupra mea. I-a răspuns unchiului:

– Lasă-mă să văd cum o scot la capăt cu tata. N-ar trebui să facă mare tărăboi.

Am plecat cu toții la culcare. N-am putut dormi toată noaptea. A doua zi era liberă, nu se lucra. Philippe şi iubita lui s-au trezit târziu. Au stat în pat până la ora prânzului.

După-amiază Luc si-a făcut siesta şi eu am rămas la televizor cu iubita lui Philippe, în timp ce el plecase să facă un tur cu motocicleta.

Din clipa când intraseră în casă, făcusem tot posibilul să nu fiu singură cu el. Până la ora aperitivului dintre mese. Coborâsem în pivniță să scot o sticlă de şampanie şi i-am simțit parfumul în spate. N-a pierdut vremea. Mi-a spus:

– Nu vin să lucrez în service-ul vostru, dar la miezul nopții, ieşi în grădină, te aşezi pe zidul de piatră şi aştepți.

Înainte chiar de a deschide gura, mi-a tăiat vorba:

– Nu te voi atinge.

A urcat imediat. Am luat sticla şi m-am alăturat lui Luc şi fetei care mă aşteptau la masă. Philippe a ajuns după cinci minute, ca şi cum venea de afară. M-am întrebat ce voia de la mine.

În fundul grădinii era o baracă din lemn, iar în spate, un zid scund din piatră. Un zid vechi unde Philippe se distra cu o placă pe role când era adolescent. De altminteri, Luc îi spunea *zidul lui Philippe. Ar trebui să punem jardiniere pe zidul lui Philippe. Ar trebui să văruim zidul lui Philippe. Zilele astea am văzut o pisică de Angora frumoasă pe zidul lui Philippe…*

Seara a trecut ca printr-o ceață: am băut ca un bețiv. La ora 23.00, toată lumea s-a ridicat să meargă la culcare. Philippe m-a privit, apoi s-a adresat lui Luc:

– Unchiule, nu cred că voi putea veni să lucrez la tine: am vorbit cu ai mei astăzi, au făcut o întreagă dramă.

Luc a răspuns:

– Nu-i nimic, băiete.

Am deschis o carte în pat, Luc a adormit lipit de mine. Cu cât trecea timpul, cu atât inima mi-o lua razna. Nu mai era niciun zgomot în casă. La ora 23.35 mi-am pus un mantou pe mine şi m-am dus să mă aşez pe zid. Eram îmbrăcată în negru complet. Grădina dădea înspre spatele casei, nu se reflecta nicio lumină. Îmi amintesc că tresăream la cel mai mic zgomot. Pe urmă mi-a fost frică să nu se trezească Luc, să mă caute peste tot. Nu mai ştiu cât

timp am rămas aşezată aşa, fără să mă mişc. Eram paralizată de spaimă. Nu se întâmpla nimic. Doar linişte în jurul meu. Dar nu îndrăzneam să mă mişc, gândindu-mă: *Dacă plec, Philippe îşi va schimba planul şi va veni să lucreze la noi.* Dacă se va întâmpla aşa, trebuia să plec. As fi divorțat fără să-i spun nimic lui Luc. L-ar fi ucis să afle că nepotul lui adorat mă dorea. L-ar fi ucis să afle că şi eu îl iubeam.

Philippe şi iubita lui au venit, până la urmă. El i-a spus:

– Să nu spui nimic, lasă-te condusă.

Philippe o ținea de mână, ea mergea în orb, legată la ochi. În cealaltă mână avea o lanternă pe care a îndreptat-o spre mine. M-a luminat. Pe mine mă dureau ochii. Nu distingeam decât siluetele. A aşezat-o pe fată cu spatele la un copac. El era cu fața la mine. A pus lanterna jos, tot îndreptată spre mine. Eram ca prinsă într-o capcană în farurile unei maşini. A spus:

– Vreau să-ți văd fața.

Fata a crezut că ei i s-a adresat. I-a dat o mulțime de sarcini şi ea a executat sub ochii mei, fără să ştie că eram acolo, foarte aproape.

– Dacă tot mi-e interzis, măcar un oral să fac cu tine.

A făcut sex cu fata chiar acolo. Nu-l vedeam, eram orbită, dar simțeam că mă fixează. La un moment dat, a spus:

– Vino, vino, vino!

Ca să mă ridic şi să mă apropii de ei. Ea era tot cu spatele, Philippe era lipit de ea, cu fața la ea şi cu fața la mine. Eram atât de aproape de ei, încât le simțeam mirosul trupurilor.

– Da, aşa e bine, priveşte cum ți-o trag.

Ochii lui erau în ai mei, nu voi uita niciodată. şi nici zâmbetul lui răutăcios. Cum o ținea, cum se mişca du-te-vino, tot cu ochii pe mine, cum a ajuns la orgasm, victoria lui asupra mea.

M-am întors în cameră, tremurând, am adormit lipită de Luc. În acea noapte l-am visat pe Philippe. şi în celelalte

nopți la fel. A doua zi Philippe şi fata s-au dus acasă. Nu i-am văzut plecând. Am pretextat că mă doare capul ca să rămân în pat. Când i-am auzit motocicleta demarând şi zgomotul motorului dispărând, m-am ridicat promițându-mi că nu o să-l mai văd vreodată. Dar mă gândeam la el. Adesea. În vara următoare am aranjat lucrurile astfel încât să merg cu Luc în Seychelles, ca doi îndrăgostiți, spunându-i că vreau să trăiesc o nouă lună de miere cu el.

L-am revăzut pe Philippe când a împlinit douăzeci şi cinci de ani. A ajuns la vilă fără să anunțe. Luc era la curent, voiau să-mi facă o surpriză. M-am prefăcut că sunt fericită, dar îmi venea să vomit, erau prea multe emoții amestecate, aversiune, atracție. Chiar în acea seară a făcut sex cu o fată sub fereastra mea, şoptind:

– Vino, vino, vino, priveşte cum ți-o trag!

Aşa a fost o lună întreagă. Încercam să-l evit toată ziua. Când ne întâlneam la micul dejun, îmi spunea cu un aer fals distrat:

– Bună dimineața, tuşa! Ai dormit bine?

Dar nu zâmbea. Părea răutăcios. Ceva se schimbase. Si, totuşi, în fiecare noapte o lua de la capăt cu o altă fată. Eu nici atât nu zâmbeam. Eram nefericită. Reuşise să mă contamineze cu virusul unei iubiri bolnăvicioase. Eram mai mult bolnavă după el, decât îndrăgostită.

În ultima zi de vacanță, eu l-am condus la gară. I-am spus că nu mai vreau să-l văd vreodată. Mi-a răspuns:

– Hai să plecăm împreună! Simt că totul este posibil cu tine, că am curaj pentru orice. Dacă refuzi, o să devin un amărât, bun de aruncat.

Mi-a sfâşiat sufletul. L-am făcut să înțeleagă, cu blândețe, că niciodată nu o să-l părăsesc pe Luc. M-a întrebat dacă putea să mă îmbrățişeze pentru ultima oară, i-am răspuns că nu… Dacă l-aş fi lăsat, aş fi plecat cu el.

Pe 30 august 1983, când trenul lui a dispărut, am ştiut că nu-l voi mai revedea. Am simțit-o. În orice caz, nu în această viață. Ştiți, există mai multe vieți într-o viață.

Încet-încet n-am mai auzit de Philippe. La început, a

continuat să ne sune, apoi, odată cu trecerea anilor, din ce în ce mai puțin, pe urmă deloc. Luc s-a gândit că a fost nevoit să asculte de părinții lui. Că a trecut de partea lor. Ne-am reluat obiceiurile, viața noastră. Una liniştită şi lejeră. După un an, am ştiut că Philippe a întâlnit pe cineva, dumneavoastră erați, că se căsătorise, că avea un copil. Că se mutase. Dar nu ne-a sunat niciodată să ne spună. Eu ştiam că e din cauza mea, dar Luc a suferit mult că nu mai ştie nimic despre el.

Mă gândesc că i-ar fi plăcut să vă întâlnească, să o ştie pe... Poate că lucrurile ar fi fost diferite. Mai simple. Pe urmă a fost acea dramă. Am aflat-o aproape din întâmplare. Tabăra. Îngrozitor. Luc a vrut să-l întâlnească pe Philippe. I-a telefonat surorii lui ca să-i dea de urmă, dar ea i-a închis telefonul în nas. N-a mai insistat. A pus-o pe seama durerii. Luc mi-a spus:

– Până la urmă, ce să le spun?

Bietul Philippe.

În octombrie 1996, Luc a murit în brațele mele: criză cardiacă. Era o zi frumoasă atunci. Am râs împreună la micul dejun. Spre prânz a încetat să mai respire. Am urlat să deschidă ochii, am urlat să-i repornească inima, dar degeaba. Luc nu mă mai auzea. M-am învinovățit. Mult timp mi-am spus că era din cauza lui Philippe. A acestei ciudate iubiri ascunse. Deloc amuzante.

L-am înmormântat în cea mai strictă intimitate. Nu i-am anunțat nici pe părinții lui Philippe. De ce s-o fi făcut? Luc nu ar fi suportat să-i vadă la înmormântarea lui. Ar fi fost în stare să se trezească pentru cinci minute ca să-i pocnească şi să le ceară s-o şteargă de acolo.

Am decis să păstrez service-ul, dar l-am dat în administrare cuiva şi am plecat câteva luni departe de Bron. Aveam nevoie să reflectez, să țin doliul, cum se spune.

Să plec departe nu m-a ajutat prea mult. Dimpotrivă. Era să mor şi eu. Am făcut o depresie. M-am trezit într-un spital de psihiatrie, sub medicamentație. Nu mai ştiam nici

măcar să număr până la zece. Moartea lui Luc era cât pe-aci să mă coste şi pe mine viaţa. Pierzându-mi soţul, mi-am rătăcit toate reperele. Îl întâlnisem când eram atât de tânără. Când mi-am mai revenit, am hotărât să reiau frâiele afacerii. Service-ul era toată viaţa noastră şi mai ales a mea.

Am vândut casa de la ţară ca să-mi iau una în oraş, la cinci minute de service. În ziua vânzării, când le-am dat noilor proprietari cheile, o mierlă se aşezase pe peretele lui Philippe şi cânta asurzitor.

În 1998 făceam un deviz pentru vehiculul unui client, când l-am văzut intrând în service. Eram în birou, l-am văzut venind cu motocicleta prin peretele de sticlă. Nu apucase să-si dea casca jos, că ştiam deja că el era. Cincisprezece ani de când nu-l mai văzusem. Trupul i se schimbase, nu şi alura. Am crezut că o să mor. Ca soţului meu, am crezut că inima o să-mi stea în loc. Nu mai credeam că o să-l mai văd vreodată. Mă mai gândeam rareori la el. Făcea parte din nopţile mele. Da, atunci îl visam deseori, dar ziua, de puţine ori îmi fugea mintea la el. Era trecut în categoria amintirilor. Şi-a scos casca. Şi a început să facă parte din prezent. Cu părul murdar. Cu o mină proastă. Un soc. Am lăsat un tânăr de douăzeci şi cinci de ani pe un peron şi am descoperit un bărbat sobru. L-am găsit extrem de frumos. Cernit, dar frumos. Îmi venea să-i alerg în braţe, ca într-un film de Lelouch. Mi-am amintit ultimele lui cuvinte:

– Hai să plecăm împreună! Simt că totul este posibil cu tine, că am curaj pentru orice. Dacă refuzi, o să devin un amărât, bun de aruncat.

M-am îndreptat spre el. Dar eu? Desigur, şi eu mă schimbasem. Mergeam pe patruzeci şi şapte de ani. Eram numai piele şi os. Pielea mea îi făcea reproşuri corpului. Băusem prea mult, fumasem la fel. Cred că pe el nu l-a deranjat: când m-a văzut, s-a aruncat în braţele mele. *A căzut în braţele mele* ar fi mai corect spus. A început să plângă. Îndelung. În mijlocul service-ului. L-am dus la

mine acasă. La noi. Mi-a povestit tot.

*

Françoise Pelletier a plecat de o oră. Vocea ei încă răsună între pereți. Am crezut că venise la mine pentru a mă răni, în timp ce ea mi-a dăruit adevărul.

Sfinții de Gheață – credință populară în Franța, conform căreia trebuie evitată plantarea în zilele de 11 mai (Sfântul Mamert), 12 mai (Sfântul Pancrațiu) şi 13 mai (Sfântul Servais), de teama înghețului.

62

Nu mai visez, nu mai fumez, nu mai am nici măcar trecut, sunt murdar fără tine, sunt urât fără tine, sunt ca un orfan într-un dormitor de cămin.

Gabriel Prudent si-a stins mucul ţigării şi a intrat în florărie cu cinci minute înainte de închidere. Irene Fayolle stinsese deja luminile şi închisese accesul la grădini. Trăsese grilajele grele din fier. Se afla în magazie când l-a văzut în faţa tejghelei. Aştepta ca un client abandonat, ca un cerşetor.

S-au văzut în aceeaşi clipă: ea – în lumina albă a unei lămpi cu halogen, el – luminat doar de un neon roşu agăţat deasupra intrării.

Ea este tot la fel de frumoasă. Ce face acolo? Sper că este o surpriză frumoasă. El a venit să-mi spună ceva? Ea nu s-a schimbat deloc. El nu s-a schimbat deloc. Cât timp a trecut oare? Trei ani. Ultima oară era puţin supărată. Pare uşor pierdut. Ea a plecat fără să-şi ia la revedere. Sper că nu mai este supărat pe mine. Altfel, n-ar fi aici. Oare este tot cu soţul ei? El şi-o fi refăcut viaţa? Parcă şi-a schimbat culoarea părului, e mai deschisă. El e tot cu bătrânul lui palton albastru-marin. Ea, tot în bej. La televizor părea mai tânăr ultima oară. Ce-o fi făcut ea în răstimp? Pe cine o mai fi văzut, apărat, cunoscut, iubit, suportat? Nişte ani. Apa care a curs sub poduri. Ar accepta ea să bea un pahar cu mine? De ce vine el aşa de târziu? Îşi aminteşte ea des de mine? El nu m-a uitat. Este bine j j că ea e aici. Aş putea să plec fără să spun nimic. O să mă îmbrăţişeze el? O să aibă ea timp de mine? În seara aceasta este întâlnirea părinţilor cu profesorii. Ar fi trebuit să o urmăresc pe stradă. Oare el m-a urmărit? Să mă fac că o întâlnesc întâmplător pe stradă. Paul şi Julien mă aşteaptă în faţa liceului la 19.30.

Profesorul de franceză vrea să ne spună ceva. Primul pas: mi-ar plăcea să facă ea primul pas. E şi un cântec! Şi apoi să trăiască fiecare pe drumul lui. O să mergem la hotel? Oare el o să-mi dea de băut ca ultima dată? Ea avea cu siguranță multe lucruri să-mi spună. Ah, şi mai e şi profesorul de engleză. Trebuie să-i dau cadoul meu, nu pot pleca fără să-i ofer darul. Ce fac aici? Pielea lui, hotelul. Respirația. Nu mai fumează. Imposibil: nu va renunța niciodată la fumat. Aici nu îndrăzneşte. Mâinile lui…

Jurnalul lui Irene Fayolle

2 iunie 1987

Am ieşit din magazie, Gabriel m-a urmărit zâmbind timid. El, un mare avocat. El, cu aşa multă charismă şi verbul ascuțit, nu mai ştia să vorbească, precum un copil mic. El, care apăra criminali şi inocenți, nu a putut spune nimic ca să ne apere iubirea.

Ne-am regăsit în stradă. Gabriel nu-mi dăduse încă darul şi nu ne spuseserăm niciun cuvânt. Am închis magazinul cu cheia şi am mers până la maşina mea. Ca şi cu trei ani în urmă, s-a aşezat lângă mine, şi-a sprijinit ceafa de tetieră şi am condus la întâmplare. Nu mai aveam niciun chef să opresc, să parchez. Nu voiam să coboare din maşina mea. M-am trezit pe autostradă, am mers spre Toulon, apoi de-a lungul coastei, până la Cap d'Antibes. Era ora 22.00 când, cu rezervorul gol, am oprit la malul mării, lângă un hotel, La Baie doree. *Am mers pe jos până la avizierele cu prețurile camerelor şi meniul restaurantului. O blondă ne-a primit cu un zâmbet larg. Gabriel a întrebat dacă nu este prea târziu pentru cină.*

Era pentru prima dată când îi auzeam vocea din clipa când intrase în florărie. În maşină, nu scosese niciun sunet. A căutat doar muzică la radio.

Doamna de la recepție a răspuns că în acea perioadă restaurantul era închis în cursul săptămânii. Poate să trimită pe cineva să ne aducă în cameră două salate şi două

sandviciuri.

Nu cerusem cameră.

Fără să mai aştepte răspuns, ne-a întins o cheie, de la camera 7, şi ne-a întrebat dacă preferam la cină vin alb, roşu sau rose. M-am uitat la Gabriel: el alegea alcoolul.

La final, doamna de la recepție ne-a întrebat câte nopți urma să rămânem şi aici i-am răspuns eu:

– Nu ştim încă.

Ne-a însoțit până la camera 7, ca să ne arate cum funcționau luminile şi televizorul.

Pe scară, Gabriel mi-a şoptit la ureche:

– Cred că părem foarte îndrăgostiți de ne-au propus o cameră.

Camera era galben-pai. Avea culorile din Sud. Înainte de a dispărea, doamna a deschis o uşă din sticlă ce dădea într-o terasă: marea era neagră, iar vântul abia adia. Gabriel şi-a pus paltonul albastru pe spătarul unui scaun, a scos ceva din buzunar şi mi-a întins un obiect mic, ambalat într-o hârtie de cadouri.

– Venisem să ți-l ofer, nu mă gândeam că intrând în florăria ta o să ajungem până aici, la un hotel.

– Îți pare rău?

– Niciodată în viata mea.

Am scos hârtia de ambalat. Am dat de un glob cu zăpadă în interior.

I l-am dat de mai multe ori înapoi.

Doamna de la recepție a bătut la uşă, apoi a împins o măsuță pe roti până în mijlocul camerei, unde a şi lăsat-o. S-a scuzat şi a dispărut la fel de repede precum intrase.

Gabriel mi-a cuprins fața cu mâinile, apoi m-a îmbrățişat.

Niciodată în viața mea *sunt ultimele cuvinte rostite de el în noaptea aceea. Nu ne-am atins nici de mâncare şi nici de vin.*

A doua zi dimineață, l-am sunat pe Paul să-i spun că nu mă voi întoarce curând şi am închis imediat. Apoi am anunțat-o pe angajata mea să se ocupe singură de florărie câteva zile. M-a întrebat puțin panicată:

– Trebuie să mă ocup şi de casa de marcat?

I-am răspuns că da. Şi am închis, fără să-i spun la revedere.

Mă gândeam că nu o să mă mai întorc niciodată. Că o să dispar o dată pentru totdeauna. Să nu mai fiu silită să înfrunt nimic, mai ales privirea lui Paul. Să fug într-un mod laş. Să mă duc la Julien, dar mai târziu, când ar creşte şi când ar înțelege.

Nici Gabriel şi nici eu nu aveam haine de schimb. A doua zi am fost la un magazin să cumpărăm câteva. N-a fost de acord să îmi aleg unele bej şi mi-a oferit rochii colorate, cu auriu peste tot. Şi nişte sandale la fel. Am avut mereu oroare de sandale. Pentru că mi se văd degetele de la picioare.

Timp de câteva zile m-am simțit de parcă eram deghizată sau mă descoperisem pentru prima dată.

La o săptămână de la venirea noastră la Cap d'Antibes, Gabriel s-a dus la tribunalul din Lyon să apere un bărbat acuzat de crimă. Gabriel era sigur de nevinovăția acestuia. M-a rugat să-l însoțesc. M-am gândit: Poate că poți abandona pepiniera de trandafiri şi familia, dar nu şi un om acuzat de omucidere.

Ne-am întors în Marsilia, să luăm maşina lui Gabriel, parcată la câteva străzi de florăria mea. Voiam să las şi utilitara mea, cu cheile ascunse pe roata din stânga față, aşa cum făceam adesea, şi să mergem împreună la Lyon.

Când i-am văzut maşina lui Gabriel, un cabriolet sport roşu, m-am gândit că nu-l cunoşteam pe omul de lângă mine. Că nu ştiam nimic de el. Că petrecusem cele mai frumoase zile din viața mea, şi apoi?

Nu ştiu de ce, mi-am amintit de iubirile de-o vară. Necunoscutul fermecător de pe plajă de care te îndrăgosteşti nebuneşte îl întâlneşti în luna septembrie la Paris, pe o stradă banală, şi ți se pare că şi-a pierdut tot farmecul din vară.

M-am gândit la Paul. Despre el ştiam tot. Blândețea, delicatețea, iubirea, timiditatea lui.

În acea clipă l-am văzut pe Paul la volanul maşinii. Ieşea

din florărie. Cred că mă căuta peste tot. Era foarte palid, pierdut în gânduri. Nu m-a văzut. Mi-ar fi plăcut ca privirile noastre să se intersecteze. Dar, nevăzându-mă, îmi lăsa libertatea de a alege. Să mă întorc la el sau să urc în maşina lui Gabriel. M-am văzut în vitrina unui magazin. În rochia mea verde şi aurie. Am văzut o altă femeie.

I-am spus lui Gabriel, aflat deja la volanul maşinii sale:

– Aşteptați-mă!

M-am dus până la florărie, am mers prin fața magazinului: nu era nimeni înăuntru. Angajata mea era în spate, în grădini.

Am început să alerg, de parcă eram urmărită. Nu am alergat niciodată aşa de repede. Am intrat în primul hotel ieşit în cale şi m- am închis într-o cameră să plâng liniştită.

A doua zi mi-am reluat activitatea la florărie, mi-am pus din nou hainele bej, am pus globul cu zăpadă pe tejghea şi m-am întors acasă.

Angajata mi-a povestit că un avocat foarte cunoscut venise în ajun la florărie, că m-a căutat peste tot, ca un nebun. Că, în realitate, nu arăta aşa bine ca la televizor, părea mai scund.

După o săptămână, ziarele au anunțat că maestrul Gabriel Prudent obținuse achitarea bărbatului din Lyon.

63

Lipsa unui tată creste puterea amintirilor despre prezența lui.

La proces, pe lângă Genevieve Magnan, mai remarcase, îl obsedase, un singur lucru: depoziția lui Fontanel. Costumul lui, gesturile, atitudinea. Dintre toate persoanele venite să depună mărturie, nu-si mai amintea decât de el.

Alain Fontanel fusese chemat ultimul de către avocatul părților civile. După personalul de specialitate, pompieri, experți, bucătar. Când Fontanel răspunsese cu o voce sigură întrebărilor judecătorului, Philippe Toussaint a văzut-o pe Genevieve Magnan cum si-a coborât privirea. Când o văzuse în prima zi de proces pe culoarele tribunalului şi când aflase că fusese de serviciu la Notre-Dame-des-Pres în acea noapte, se gândise imediat:

– Ea a dat foc camerei, ca să se răzbune.

Totuşi, Philippe Toussaint a simțit o suferință profundă când Fontanel a început să vorbească. Şi-a spus că nu putea fi singurul din sală cu o astfel de reacție, o tulburare profundă în fața minciunii. I-a căutat cu privirea pe ceilalți părinți, să se convingă că Fontanel le producea acelaşi efect, dar nimic. Ceilalți erau morți. Ca Violette: nişte morți. La fel şi directoarea în boxa acuzaților, cu privirea pierdută, care l-a ascultat pe Fontanel fără să audă nimic.

Încă o dată, Philippe Toussaint şi-a zis în gând: *Sunt singura persoană vie de aici.* El îi învinovățea pe ceilalți. Moartea lui Léonine nu-l aruncase într-un hău, ca pe ceilalți. Ca şi cum în cuplul lor Violette luase toată suferința asupra ei. De parcă nu a vrut să-şi împartă suferința cu el. Dar în adâncul sufletului, ştia că mânia îl ridicase din nisipurile mişcătoare, că îl menținuse

deasupra mulțumii. O mânie surdă, grea, violentă, neagră, despre care nu vorbise niciodată nimănui, pentru că Françoise nu mai era acolo. Ura față de părinți, de mamă, față de acei oameni care nu reacționaseră când focul…

Nu fusese un tată bun. Un tată absent, distant, un surogat de tată. Era prea egoist, prea întors către propria persoană ca să poată risipi iubire. Hotărâse să nu fie interesat decât de motocicleta lui şi de femei. Toate femeile ce aşteptau să fie consumate ca nişte fructe coapte întinse pe taraba vânzătorului. Odată cu trecerea anilor, aşa de mult se dusese în stânga şi-n dreapta după femei, că un prieten îi propuse o *adresă,* un loc unde să se distreze mai mulți. Unde femeile nu se îndrăgostesc, nu conduc, nu fac gălăgie şi vin pentru acelaşi lucru ca bărbații.

Verdictul se pronunțase: doi ani de închisoare pentru directoare, din care unul cu executare. Şi bani: mulți bani. Îi putea păstra doar pentru el. Un obicei format de ticăloasa de maică-sa. Îl învăța mereu: *Păstrează totul pentru tine, aia este acolo ca să-ți dea toți banii tăi.*

Când a ieşit de la tribunal, părinții îl aşteptau afară, mai rigizi ca justiția pe care o trăise. Voia să se salveze, să treacă printr-o uşă deschisă, ca să nu fie nevoit să le înfrunte privirea. După moartea lui Léonine, nu-i mai suporta deloc. Maică-sa, ce o acuza pe Violette de toate relele, n-a putut să-şi recunoască vina după dramă. Până la urmă, ea insistase ca Léonine să meargă în vacanță în acel loc nenorocit. S-au dus toți trei la masă. El nu putuse să mănânce nimic, nici să spună ceva. Era gârbovit. Pe spatele notei de plată, a mâzgălit cu stiloul tatălui său, folosit mai înainte ca să completeze cecul: *Edith Croquevieille, directoare; Swan Letellier, bucătar; Genevieve Magnan, femeie de serviciu; Eloïse Petit şi Lucie Lindon, instructoare; Alain Fontanel, muncitor.*

S-a întors acasă având, ca singur bagaj pe motocicletă, mărturia lui Fontanel: *Dormeam la etaj. Am fost trezit de țipetele lui Swan Letellier. Colegele începuseră deja să evacueze ceilalți copii. Camera de la parter era în flăcări, era*

imposibil să intrăm, ar fi fost şi mai rău altfel.

Violette nu reacționase când o anunțase verdictul. A spus doar: *Bine* şi a ieşit să coboare bariera. În clipele acelea, se gândise din nou la Françoise, la verile de la Biot. Adesea îi zbura gândul, se întorcea la vacanțe când prezentul îl deprima prea mult. Pe urmă descoperise manetele de la Nintendo şi se jucase până la abrutizare, se enerva când Mario îşi rata obstacolul, când nu putea înainta. Când închidea televizorul, Violette dormea deja de multă vreme în camera lor. Nu se ducea lângă ea. Îşi pregătea motocicleta şi conducea până la adresa unde aşteptau femeile dornice de acelaşi lucru ca şi el: un sex trist, un orgasm, un loc unde să fugă de ceilalți. Dar cuvintele lui Fontanel nu-i dădeau pace: *Dormeam la etaj. Am fost trezit de țipetele lui Swan Letellier. Colegele începuseră deja să evacueze ceilalți copii. Camera de la parter era în flăcări, era imposibil să intrăm, ar fi fost şi mai rău altfel.*

Ce-ar fi putut fi mai rău?

Moartea lui Léonine a dus la ruperea cordonului ombilical. Acel cordon pe care maică-sa l-a învățat să-l păstreze, indiferent ce se întâmpla: *Nu te gândi la alții, gândeşte-te la tine.*

Câteodată îi spunea lui Violette: *O să mai facem un copil.* Ea îi răspundea că da, doar să scape de el. Să scape de omul care o înşela, nu cu toate femeile din jurul lui, ci cu Françoise, singura lui mare iubire. Nu se însurase cu Violette să o facă pe ea fericită, ci o făcuse ca să scape de maică-sa cea pisăloagă.

Resimțise o durere imensă pentru Violette când pierduse copilul lor. El suferise mai mult pentru mila soției, decât de pierderea fetei. Suferise că nu putea face nimic pentru ea. Că nu se putea ocupa de ea. Pentru tăcerea lui, pentru că nu reuşise niciodată să-i vorbească de altceva decât de o marcă de şampon sau de un program de televiziune. Că nu a ştiut să-i spună soției: *Cum te simți?* Din acest motiv se învinovățea. El nu învățase nici măcar să sufere. De fapt,

nu învățase nimic. Nici să iubească, nici să muncească, nici să ofere. Un om bun de nimic.

Pusese ochii pe Violette de prima dată când o văzuse în spatele tejghelei de la bar. Se simțise atras de toată dulceața ei, din cap până-n picioare. Ca o acadea colorată într-un camion de bâlci. Nu avea nimic de-a face cu ce simțise şi resimțise dintotdeauna pentru Françoise, dar o voia pe fata aceea. Îi plăceau vocea, pielea, zâmbetul ei şi faptul că era slabă. Alura ei de băiețoi, fragilitatea, modul cum i se oferea fără nicio reținere. De aceea îi şi făcuse repede un copil: voia să o păstreze, să fie doar a lui. Aşa cum îți oferi o prăjitură pe care nu vrei să o împarți cu nimeni. O devorezi într-un colț, cu riscul de a te murdări peste tot. Iar maică-sa l-a prins cu mâța-n sac, pe el, copilul-rege, un puturos şi un afemeiat.

În august 1996, la nouă luni după procesul finalizat cu o condamnare la închisoare pentru Edith Croquevieille, Violette plecase zece zile în Marsilia, la cabana Celiei. Pe femeia aceea, el nu o putea suporta şi simțea că sentimentul era reciproc. Îi spusese soției că în răstimp, cât va fi ea plecată, va face nişte ture pe motocicletă cu prietenii de la Charleville, prietenii de dinainte. Alții nu mai avea. Nici înainte şi nici acum.

Plecase singur la Chalon-sur-Saone. Alain Fontanel lucra la un spital de acolo. Spitalul Sainte-Therese, construit în 1979, unde el se ocupa de partea electrică, de instalațiile sanitare şi de zugrăveli, cu încă doi colegi, încă de când îşi pierduse slujba la Notre-Dame-des-Pres. Philippe Toussaint nu ştia cum trebuia să-l abordeze. Trebuia să-i vorbească blând sau să-l tăbăcească până spune tot? Fontanel avea cam vreo douăzeci de ani mai mulți decât el, nu era greu să-l neutralizeze, să-l strângă de gât cu brațele. Nu prevăzuse nimic, doar să se întâlnească față în față cu el. Să-i pună nişte întrebări nerostite de nimeni în timpul procesului.

Philippe Toussaint intrase în incinta spitalului, ceruse la recepție să stea de vorbă cu Alain Fontanel şi i s-a răspuns:

– Ştiți în ce cameră este internat?

Philippe Toussaint a bâiguit:

– Nu, lucrează aici.

– Este un infirmier? Un intern?

– Nu, lucrează la întreținere.

– O să mă informez.

În timp ce recepționera se pregătea să sune, Philippe Toussaint l-a văzut pe Fontanel intrând în bistroul de la parter, la vreo cincizeci de metri de locul unde se afla. Purta o salopetă de lucru. Philippe simțise aceeaşi tristețe ca la tribunal, nu putea să-l lovească pe acest om. Fără a mai sta pe gânduri, mersese foarte repede spre el, până ce ajunsese în spatele lui. Fontanel ținea o tavă în mână şi stătea la coadă la aparatul de cafea. Philippe Toussaint rămăsese în spatele lui, la rândul lui cu o tavă, şi comandase meniul zilei. Fontanel se îndreptase spre o fereastră, singur. Philippe Toussaint se apropiase şi se aşezase în fața lui, fără a-i cere permisiunea.

– Ne cunoaştem?

– Nu am stat de vorbă niciodată, dar ne cunoaştem.

– Vă pot ajuta cu ceva?

– Cu siguranță.

Celălalt îşi tăia carnea în bucăți, de parcă nu se întâmplase nimic.

– Nu mă pot opri să nu mă gândesc la dumneavoastră.

– De obicei am acest efect asupra femeilor.

Philippe Toussaint şi-a muşcat cu putere obrazul ca să poată rămâne calm, să nu se enerveze.

– Mai exact, mă gândesc că nu ați spus totul la proces… Mărturia dumneavoastră mi se tot învârte în cap, ca un animal în cuşcă.

Fontanel nu dăduse niciun semn de surpriză. Îl privise pe Philippe Toussaint timp de un minut, să şi-l amintească, fără îndoială, de la proces, să îl plaseze undeva, apoi a întins sosul din farfurie cu o bucată mare de pâine.

– Şi credeți că am ceva de adăugat, aşa, de dragul

dumneavoastră?

– Da.

– De ce aş face-o?

– Pentru că aş putea fi mult mai puțin drăguț.

– Puteți să mă rupeți cu bătaia, n-am nimic de spus. Ba chiar vă spun că mi-ar conveni să o faceți. Nu-mi place meseria – nici nevasta şi nici copiii.

Philippe Toussaint şi-a strâns pumnii aşa de tare, că mâinile îi deveniseră albe.

– Mă doare-n cot de viața dumneavoastră, vreau doar să ştiu ce-ați văzut în noaptea aceea… Mințiți la fel de simplu cum respirați.

– Pe Magnan o cunoaşteți? Este nevastă-mea.

– …

– La proces era leşinată de fiecare dată când vă uitați la ea.

Când Fontanel i-a pronunțat numele, el a revăzut-o pe Genevieve Magnan pe culoarele şcolii, cu ochii saşii, alergând după el ca o cățea în călduri. A revăzut scenele când făcuse sex cu ea, mereu în acelaşi loc, cu picioarele în noroi, la lumina farurilor motocicletei. I-a provocat greață.

Fontanel, cu mirosul lui de mâncare, amestecat cu cel de spital… Ea o fi dat foc camerei ca să se răzbune? Întrebarea îl tortura.

– Ce s-a întâmplat acolo, pentru numele lui Dumnezeu?

– A fost un accident. Nimic în plus, nimic în minus. Un accident nenorocit. Puteți să căutați ce vreți, nu veți găsi nimic, vă asigur.

Philippe Toussaint a sărit peste masă, l-a prins de gât şi l-a lovit cu pumnii ca un nebun. Peste față, în burtă: lovea peste tot, la întâmplare. Avea senzația că loveşte într-o saltea abandonată la colț de stradă. Lovea întruna, în ciuda strigătelor celor din jurul lui. Cineva l-a tras pe Philippe de braț, ca să-l împiedice să continue, a încercat să-l imobilizeze, să-l pună la pământ, dar s-a zbătut cu o forță supraomenească şi s-a salvat fugind. Cu pumnii arzând şi cu sângele la fel de cât de tare a putut lovi!

Aşa cum se aştepta, Fontanel nu a făcut nimic, nu a depus plângere pentru lovituri şi răni. A declarat că nu ştie identitatea agresorului său.

64

Dormi, tată, dormi, dar fie ca râsetele noastre de copii să le auzi din cea mai îndepărtată boltă cerească.

Cimitirul din Bron, 2 iunie 2017, cer senin, douăzeci şi cinci de grade, ora 15.00. Înmormântarea lui Philippe Toussaint (1958 – 2017). Sicriu din stejar. Cavou din marmură gri. Fără cruce.

Trei coroane: *Flori frumoase pentru amintiri frumoase ce nu se vor şterge niciodată* – crini albi, *Primiți aceste flori ca dovadă a simpatiei mele profunde.*

Panglici mortuare unde se poate citi: *Partenerului meu, Colegului nostru, Prietenului meu.* Pe o plachetă funerară, alături de o motocicletă aurie: *Dispărut, dar niciodată uitat.*

Vreo douăzeci de persoane sunt prezente în jurul gropii. Oameni din cealaltă viață a lui Philippe Toussaint.

Fiind soția lui legitimă, i-am permis lui Françoise Pelletier să îl înmormânteze pe Philippe Toussaint în cavoul lui Luc Pelletier. Ca să-l poată regăsi pe unchiul total despre care nu ştiam nimic. La fel cum nu ştiam nimic despre o parte din viața lui Philippe Toussaint.

Aştept să plece toată lumea ca să mă apropii de cavou. Depun o plachetă din partea lui Léonine: *Tatălui meu.*

65

Doar un singur lucru vreau să-ți spun: că te iubesc. Doar un singur lucru vreau să-ți cer: să ne ajuți să trecem peste toate încercările grele de aici, de pe Pământ. August 1996, Genevieve Magnan

L-am aşteptat multă vreme. Ştiam că până la urmă va veni. Ştiam încă înainte de a-i vedea mecla lui Fontanel. Era desfigurat când a intrat în casă. Mergea clătinându-se. Cu chipul roşu-violet şi doi dinți lipsă.

– Cine ți-a făcut asta? l-am întrebat.

Mă gândeam că băuse prea mult, că se bătuse iar cu alți bețivani. A avut mereu violența în sânge, furia. Mă caftea şi pe mine când o lua pe ulei. Dar a răspuns:

– Du-te să-l întrebi pe ăla care ți-o trăgea pe la spatele meu!

Fraza mi-a făcut mai mult rău decât loviturile mamei şi ale lui Fontanel. Bătăile lor erau un fleac, pe lângă aceste cuvinte. Lovituri de cuțit în trupul meu.

El era cel desfigurat, şontorog, dar eu încasasem lovitura. Aşa de tare, că nu mă mai putea mişca. Înțepenită. Terorizată.

M-am gândit la porcul pe care-l tăiaseră la vecinul, cu o săptămână în urmă. Cât de frică îi era, cum tremurase, cum guițase. Groază şi durere. Oroare. Bărbați ațâțați, râsetele lor. Pe urmă, noi, femeile, fuseserăm luate pe sus ca să facem cârnații. Mirosul morții. În ziua aceea mi-a venit să mă spânzur. Era pentru prima dată când aveam această dorință *să termin cu toate,* cum spun bogații. Nu, de fapt, nu era prima dată, dar m-a ținut mult timp. Mai mult decât de obicei. Am luat bani chiar, ca să-mi cumpăr frânghie de la Bricorama. Apoi am renunțat, gândindu-mă

la copii. Aveau patru şi nouă ani. Ce s-ar fi făcut singuri cu Fontanel?

Am ştiut că *el* va veni să-mi pună nişte întrebări încă din clipa când i-am văzut privirea ațintită asupra mea pe culoarele tribunalului. A bătut cineva la uşă, am crezut că era poştaşul, aşteptam o livrare de la magazinul La Redoute. Nu era poştaşul, în spatele uşii era el.

Ochii îi erau obosiți. I-am văzut tristețea. I-am văzut frumusețea.

Apoi, disprețul. M-a privit ca şi cum eram o grămadă de rahat.

Am vrut să închid uşa, dar i-a dat cu piciorul o lovitură puternică, violentă. Ai fi zis că e nebun. M-am gândit să sun după sticleți, dar ce le-as fi spus polițailor? Mi-a fost frică din *noaptea aceea.* Nu m-a atins, iar mie îmi era prea mare silă de el. Îl simțeam plin de ură si, în aceeaşi măsură, îngrozit. N-am putut spune decât un singur lucru:

– A fost un accident, serios. N-am făcut nimic intenționat, n-aş fi făcut niciodată rău fetelor.

M-a fixat cu privirea şi acolo a făcut un lucru neaşteptat: s-a aşezat la masa din bucătărie, şi-a pus capul pe mâini şi a început să urle. Plângea ca un copil care şi-a pierdut mama în mulțime.

– Vrei să ştii ce s-a întâmplat?

A răspuns că nu.

– Îți jur că a fost un accident.

Stătea la un metru de mine. Mi-a venit să-l ating, să-l dezbrac, să mă dezbrac, să mi-o tragă, să mă facă să țip ca atunci când eram lipită de stâncă. Nimeni nu s-a urât vreodată pe sine aşa cum am făcut-o eu în acel moment.

El, disperat, pierdut în bucătăria mea, unde n-am mai făcut curat de o veşnicie. De când sunt în şomaj, n-am mai mişcat un pai. Eu sunt responsabilă. Cea vinovată.

S-a ridicat şi a plecat fără să se uite la mine. După aceea m-am aşezat eu pe locul lui. Îi rămăsese parfumul.

După şcoală o să-mi las copiii la soră-mea. Ea este mult mai drăguță decât mine. O să le spun să fie cuminți. Să

asculte. O să iau banii şi la întoarcere o să cumpăr o frânghie de la Bricorama.

66

Moartea mamei este prima durere pe care o plângi fără ea.

– Doriți să gustați?

– Cu plăcere.

Iau câteva roşii cherry şi i le ofer maestrului Rouault.

– Delicioase. Mai rămâneți aici?

– Păi, unde să mă duc?

– Cu banii de la moştenire, puteți să nu mai lucrați.

– Ah, nu, nu. Îmi place casa, îmi place cimitirul, ceea ce fac, prietenii mei. Şi apoi, cine s-ar ocupa de animalele mele?

– Şi totuşi, cumpărați-vă un lucru de valoare, ceva, undeva.

– Nu. Aş fi mereu obligată să mă duc acolo. Ştiți, când ai o a doua casă, ca rezidență secundară, te împiedică să faci toate celelalte călătorii, decise în ultima clipă. Şi apoi, vă imaginați că aş putea avea o altă casă, serios?

– Şi ce veți face cu toți banii, dacă nu sunt indiscret?

– Cât înseamnă, dacă împărțim la trei?

– 33,33333 la infinit.

– Ei bine, atunci o să donez 33,33333% şi infinitul către Restos du coeur[38]38 Amnesty International şi Fundației Bardot. Asta-mi va permite să salvez puțin lumea din micul meu cimitir. Veniți, maestre, să bem ceva!

Îşi ia bastonul şi mă urmează zâmbind. Ne aşezăm în foişor să gustăm un minunat vin rece de Bordeaux.

---

[38] *Les Restaurants du coeur (Restaurantele inimii),* cunoscute şi sub numele de Les Restos du Coeur, reprezintă o asociație de caritate franceză, bazată pe numeroşi voluntari, în scopul ajutorării familiilor sărace.

Maestrul Rouault îşi scoate vesta de la costum şi îşi întinde picioarele în timp ce mănâncă nişte alune sărate.

– Ce frumos este astăzi afară! În fiecare zi mă îmbăt cu frumusețea lumii. Există, desigur, şi moarte, durere, timp urât, Ziua Tuturor Sfinților, dar viața iese întotdeauna la suprafață. Mereu există o dimineață când lumina zilei este frumoasă şi iarba creşte din nou pe pământurile pârjolite.

– Ar trebui să trimit la dumneavoastră neamurile care se înjură în biroul meu, ar putea face stagii de înțelepciune aici.

– Eu cred că noțiunea de moştenire nici nu ar trebui să existe. Ar trebui să dăm totul oamenilor dragi încă din timpul vieții. Şi timpul nostru şi banii. Moştenirile au fost lăsate de necuratul, ca familiile să se dezbine. Nu cred decât în actul de donație din timpul vieții. Nu promisiuni pentru după moarte.

– Ştiați că soțul dumneavoastră era bogat?

– Bărbatu-meu nu era bogat. Era prea singur şi prea trist. Din fericire, la sfârşitul vieții a trăit cu persoana potrivită.

– Ce vârstă aveți, dragă Violette?

– Habar n-am! Din iulie 1993 nu-mi mai sărbătoresc niciodată ziua de naştere.

– Ați putea să vă refaceți viața.

– Viața mea e bună aşa cum e.

67

Pe nisipuri mişcătoare, unde viaţa se scurge, creşte o frumoasă floare pe care inima mea a ales-o.

În august 1996, cu un an înainte de a mă muta în căsuţa din cimitir, am plecat de la cabana din Sormiou mai devreme ca de obicei. Am luat un tren până la Mâcon, apoi un autobuz care se oprea la Brancion-en-Chalon, în drumul lui spre Tournus. Autobuzul a trecut prin La Clayette şi în depărtare am văzut pentru prima dată castelul Notre-Dame-des-Pres, de la fereastră. După câteva minute, vehiculul s-a oprit în faţa primăriei din Brancion-en-Chalon si, când am coborât, tremuram din cap până-n picioare. Picioarele mele m-au dus cu greu până la cimitir. Revedeam, sub paşii mei, castelul, ferestrele, pereţii albi. Zărisem în spate şi lacul, scânteietor ca o mare de safire. Era o zi foarte călduroasă.

Uşa casei lui Sasha, de pe partea cu cimitirul, era deschisă, dar nu am intrat. Am mers direct la mormântul lui Léonine, revăzând pereţii castelului. În faţa monumentului unde erau gravate numele fetiţei mele şi cele ale prietenelor ei, pentru prima dată mi-am reproşat că nu am fost la înmormântare, că am lăsat-o să plece singură, că nu i-am lăsat ceva pe mormânt, măcar o pietricică albă. Şi, totuşi, o dată în plus, în ziua aceea am ştiut că Léonine era mai prezentă în Mediterana, de unde mă întorceam eu, şi în florile din grădina lui Sasha, decât sub această piatră de mormânt. Am mers până la casa lui Sasha cu moartea în suflet.

El nu ştia că eram acolo, nu-l anunţasem. Se făceau deja două luni de când nu-l mai văzusem. De când Philippe Toussaint mi-o interzisese. Casa era aranjată. Poarta ce ducea în grădina de legume era larg deschisă. Nu l-am

strigat. Am ieşit şi l-am văzut întins pe o bancă, îşi făcea siesta, cu pălăria de paie pe faţă. M-am apropiat foarte încet, dar s-a ridicat imediat şi m-a strâns în braţe.

– Nu e nimic mai frumos decât cerul văzut printr-o pălărie de paie. Îmi place să-l privesc prin găurile pălăriei, fără ca soarele să mă deranjeze. Vrăbiuţa mea, ce surpriză frumoasă!... Rămâi toată ziua?

– Chiar puţin mai mult.

– Minunat! Ai mâncat?

– Nu mi-e foame.

– Mă duc să-ţi fac nişte paste.

– Dar nu mi-e foame.

– Cu unt şi caşcaval ras, hai, avem treabă! Ai văzut cum au crescut plantele? Este un an bun pentru grădină. Foarte bun!

Când l-am văzut cum se frământă şi cum zâmbeşte, am simţit ceva cald în pântec, ca o fericire. Nu ceva fals, nu una din crizele vieţii care nu durează decât câteva secunde, ci o senzaţie de plenitudine, un zâmbet rămas un timp pe buze. Pur şi simplu, poftă de viaţă. Nu mai eram teleghidată, ci însufleţită.

Aş fi vrut să păstrez pentru totdeauna vara, acea clipă şi pe Sasha.

Am rămas patru zile pe lângă el. Am început prin a culege roşiile coapte pentru conserve. Mai întâi, am sterilizat borcanele într-o găleată plină cu apă pusă la fiert de Sasha. Apoi am tăiat şi curăţat roşiile înainte de a le băga în borcane cu frunze de busuioc proaspăt culese. Sasha m-a învăţat cât de important este să avem capace noi ca să închidem ermetic borcanele. Le-a fiert cincisprezece minute.

– Acum putem păstra borcanele cel puţin patru ani. Dar vezi tu, toţi oamenii de aici, din cimitir, au pus lucruri deoparte şi la ce le-a folosit? Noi doi nu o să aşteptăm şi în seara aceasta o să deschidem unul.

Am făcut la fel cu păstăile. Le-am curăţat, le-am pus în borcane cu un pahar de apă cu sare, am închis şi am fiert.

– Anul acesta, păstăile mele au ieşit într-o noapte, fix acum două zile. Au simțit că ai să vii... Nu subestima niciodată puterea divinității în grădina ta.

A doua zi a fost o înmormântare. Sasha m-a rugat să-l însoțesc. Era pentru prima dată când asistam la aşa ceva. Am văzut chipurile, suferința, culoarea palidă, haine cernite şi frumoase. Am văzut mâini strânse, oameni la braț, capete plecate. Încă îmi amintesc discursul rostit de fiul defunctului şi lacrimile din vocea lui:

– Tată, aşa cum a spus Andre Malraux, cel mai frumos mormânt este memoria oamenilor. Iubeai viața, femeile, vinurile de marcă şi muzica lui Mozart. De fiecare dată când voi destupa o sticlă de vin bun sau când mă voi întâlni cu o femeie frumoasă, de fiecare dată când voi degusta un vin renumit în compania unei femei frumoase, voi şti că nu eşti departe. De fiecare dată când viile îşi vor schimba culoarea, când vor trece de la verde la roşu, când cerul se va deschide timp de câteva ore într-o lumină blândă, voi şti că nu eşti departe. Când voi asculta un concert pentru clarinet, voi şti că eşti acolo. Odihneşte-te în pace, tată, o să ne ocupăm noi de tot.

Când a plecat toată lumea şi când ne-am întors în casa lui, l-am întrebat pe Sasha dacă se întâmpla să păstreze discursurile funebre auzite. Dacă le scria undeva.

– De ce aş face-o?

– Mi-ar plăcea să ştiu ce s-a zis în ziua înmormântării lui Léonine.

– Nu păstrez nimic. Legumele nu cresc din nou de la un an la altul. Trebuie să o iei mereu de la capăt. Mai puțin roşiile cherry: ele cresc singure, cam în dezordine, cam peste tot.

– De ce-mi spui asta?

– Viața este ca o cursă de ştafetă, Violette. O predai cuiva care o ia şi o dă altcuiva. Eu ți-o dau ție acum şi într-o zi o vei da mai departe.

– Dar eu sunt singură pe lume.

– Nu. Eu sunt aici şi va fi altcineva după mine. Dacă vrei

să ştii ce s-a spus în ziua înmormântării lui Léonine, scrie tu însăți, scrie de îndată, înainte de a te duce la culcare.

În a treia zi i-am citit lui Léonine discursul funebru.

L-am găsit pe Sasha pe o alee din cimitir. Am mers pe lângă morminte, mi-a vorbit de morți, de cei aduşi de multă vreme şi de alții abia înmormântați.

– Aveți copii, Sasha?

– Când eram tânăr, am vrut să fac ca toată lumea: m-am căsătorit. Iată o mare prostie, o idee tâmpită: să faci ca toată lumea. Bunele maniere, păstrarea aparențelor şi ideile preconcepute sunt nişte criminali. Soția mea se numea Verena, era foarte drăguță, avea o voce blândă, ca tine. De altfel, îi şi semeni puțin. Cum eram un tânăr pretențios şi prost, am crezut că frumusețea ei mă va excita. În ziua nunții, când am văzut-o în dantela ei albă, timidă şi ruşinată, când i- am ridicat voalul ce-i acoperea chipul frumos, am ştiut că mințeam pe toată lumea, începând cu mine însumi. Am sărutat-o rece pe gură în timp ce invitații ne aplaudau şi când singurul lucru interesant pentru mine erau muşchii bărbaților ascunşi sub cămaşă. M-am îmbătat înainte chiar şi de dansul mirilor. Noaptea nunții a fost un coşmar. M-am străduit cum am putut, m-am gândit la fratele soției mele, un brunet cu ochi mari, negri. Dar n-a funcționat, n-am reuşit să facem sex. Verena a pus *asta* pe seama emoțiilor şi a beției mele. Cu timpul, în nişte săptămâni, în nopțile petrecute unul lângă celălalt, am reuşit să o pătrund: i-am luat virginitatea. Nu pot să-ți spun cât de nefericit m-a făcut acest lucru, ochii ei plini de dragoste şi de tandrețe când am reuşit, grație imaginației mele scârboase. Nopțile treceau una după alta, şi toți bărbații din satul meu la fel: i-am pătruns pe toți prin ea.

Pe urmă, ne-am mutat. A doua prostie, că dacă schimbi adresa, îți schimbi şi dorințele. Ele se lipesc de valize. Contrar păsărilor migratoare şi buruienilor, ele nu au capacitatea de a se adapta la orice climat. Am schimbat ferestrele şi covoraşul de la uşă, dar tot la bărbați

continuam să mă uit. Mi-am înşelat de mai multe ori soția în toaletele publice. Ce ruşine!... Tot străduindu-mă să păstrez aparențele, m-am îmbolnăvit. Nu mă prefăceam că o iubesc pe Verena, chiar o iubeam sincer. O devoram din priviri, dar atât doar: din priviri. Îmi plăceau gesturile, pielea, mişcările ei, dar îi vedeam meşa drăguță, brunetă care-i brăzda chipul, ca o interdicție ce-mi era destinată. Până la urmă, am căpătat un cancer de sânge. Globulele mele albe începuseră să le mănânce pe cele roşii. Îmi imaginam globulele albe ca pe nişte femei în rochie de mireasă multiplicându-se în venele mele, infamia mă devora. Poate îți pare curios, dar perioadele de spitalizare m-au liniştit. M-au scutit de obligația de a *o onora* pe Verena în pat. Mai bine zis, *să o dezonorez.* Sub cearşaf continuam să închid ochii şi să-i ating corpul gândindu-mă la altcineva, oricine. Chiar şi la prezentatori de televiziune.

Verena a rămas însărcinată. Am văzut în această sarcină singurul răspuns pozitiv la trei ani trişti de la căsătoria noastră. I-am văzut pântecul rotunjindu-se şi am reînceput să mă ocup de grădină. Am devenit un bărbat aproape fericit. Visam să am acel copil. S-a născut. Un băiat, botezat Emile. Verena se uita mai rar la mine şi mai puțin doritoare: era cu totul dedicată copilului şi eu mă simțeam din ce în ce mai bine. Aveam amanți, o soție iubitoare, mama fiului meu, aproape că eram scufundat în fericire, una murdară, totuşi fericire. Sunt un tată formidabil, ştii? Şi apoi, este foarte practic să ai un copil când nu mai vrei să-ți atingi soția. Ea este obosită, vulnerabilă, o doare des capul, îl aude plângând noaptea, îi e prea cald sau prea frig copilului, îi ies dinții, un coşmar, o otită. M-am mai culcat o singură dată cu Verena după un Revelion cu multă băutură şi a fost suficient ca să rămână din nou însărcinată. La trei ani de la naşterea lui Emile, s-a născut Ninon. O fetiță adorabilă.

I-am făcut Verenei doi copii. Doi copii. Am dat viață, una adevărată, de două ori. Uite-aşa râde Dumnezeu de toți, chiar şi de homosexuali.

– Ce vârste au ei acum?

– Aceleaşi ca aceea a soției mele.

– Nu înțeleg.

– Nu mai au vârstă. Au murit cu toții în 1976, într-un accident de maşină. Pe Autostrada Soarelui. Trebuia să mă duc şi eu la ei după trei zile, cu trenul, în locația de la malul mării. Şi ştii de ce?

– De ce, ce?

– De ce trebuia să mă duc după trei zile?

– …

– I-am spus Verenei că aveam ceva de lucru. În 1976 eram inginer. Adevărul este că prevăzusem trei zile să mi-o trag cu un coleg de lucru. Când am aflat de moartea lor, am înnebunit. M-au internat pentru multă vreme. Acolo, între pereții albi, am învățat să am grijă de alții cu mâinile mele. Vezi tu, Violetta mea dragă, tu şi cu mine am avut parte de porția noastră de suferință şi, totuşi, suntem aici. Viețile noastre seamănă cu toate romanele la Victor Hugo luate împreună: o colecție de mari suferințe, de mici momente de bucurie şi de speranță.

– Unde sunt înmormântați?

– Aproape de Valence, în cavoul familial al Verenei.

– Şi cum ați ajuns aici, în acest cimitir?

– După ieşirea mea din azil, eram un caz social. Primarul de aici mă cunoştea dintotdeauna, m-a angajat ca gunoier. Ştii tu: băiatul în salopete albastre vorbind singur şi trecând cu mătura pe lângă pubelele municipalității, ăsta eram eu. Când mi-am mai revenit, am cerut postul de paznic de cimitir, rămas vacant. Locul meu era lângă morți. Morții altora.

Sasha m-a luat de braț. Ne-am întâlnit cu un bărbat şi o femeie care l-au întrebat unde se află un mormânt. L-am observat în timp ce oferea indicații despre direcția pe unde să meargă, despre aleile de străbătut. În timp ce-mi povestea de familia lui dispărută, se încovoiase puțin. M-am gândit că eram doi supraviețuitori rămaşi încă în picioare. Doi naufragiați pe care un ocean de dureri n-a

reuşit să-i înece complet.

După ce bărbatul şi femeia i-au mulțumit, i-am pus mâna mea în a lui şi am continuat să mergem.

– La început primarul a ezitat. Dar ai mei erau morți de ceva vreme şi intervenise termenul de prescripție. Nu trebuie să te învăț eu că între moarte şi timp există mereu un termen de prescripție, când te vindeci... Uite, e frumos afară. Astăzi o să te învăț arta de a face butaşi de trandafiri. Ştii ce sunt vlăstarele de august?

– Nu.

– Sunt nişte crenguțe care încep să devină lemnoase începând cu luna august. Pe zona verde apar pete maronii, ca acestea de pe mâinile mele. Sunt semne de bătrânețe. Se numesc *vlăstare de august.* Ei bine, imaginează-ți că folosind ramuri bătrâne vei produce tinere crenguțe. Nu-i aşa că-i incredibil? Ce vrei să mănânci în seara asta? Să îți fac avocado cu lămâie? E o salată bună pentru sănătatea ta, e plină de vitamine şi de acizi graşi.

În cea de-a patra zi m-a dus la gara din Mâcon cu vechea sa maşină Peugeot. A pus în valiza mea nişte borcane de roşii şi păstăi. Era aşa de grea, că de-abia am târât-o până la Malgrange.

Pe drumul spre gară, între cimitir şi parcarea gării, mi-a spus că voia să se pensioneze. Că obosise, că era vremea să predea ştafeta altcuiva şi că nu puteam fi decât eu acea persoană.

68

Despre iubirea lor, mai albastră decât cerul

Nu-ți vei îngropa viața de adolescentă.

Nu-ti vei sărbători Catherinettele[39].

Nu vei dansa slow.

Nu vei avea poşetă şi nici reguli dureroase.

Nu vei avea aparat dentar.

Nu te voi vedea crescând, îngrăşându-te, suferind, divorțând, ținând regim, născând, alăptând, iubind.

Nu vei avea nici acnee, nici sterilet.

Nu te voi auzi cum minți. Nu voi fi nevoită să te acopăr şi nici să te apăr.

Nu vei ciupi din portofelul meu. Nu voi deschide un Livret A[40] ca să te pun la adăpost.

Nu vei lua anticoncepționale.

Nu-ți voi vedea apărând riduri şi pete, pielea coajă de portocală, vergeturile.

Nu voi simți mirosul de tutun pe hainele tale, nu te voi vedea fumând, apoi renunțând la fumat.

Nu te voi vedea niciodată beată sau drogată.

Nu te vei pregăti pentru bacalaureatul la limba franceză în fața Roland Garros-ului, nu o vei considera pe Doamna Bovary ca *această biată gagică,* şi nici pe Marguerite Duras sau pe profesoarele tale.

---

[39] *Les Catherinettes* – tradiție populară franceză sărbătorită pe 25 noiembrie, de ziua sfintei Ecaterinei de Alexandria, patroana fetelor nemăritate. În timpul sărbătorii, fetele de peste 25 de ani, rămase nemăritate, îşi făceau urări pentru găsirea unui soț.

[40] Cont de economii gestionat de statul francez, prin care statul se împrumută de la populație. Sumele obținute prin acest livret pot fi retrase în orice moment şi sunt scutite de impozit pe venit şi de taxe sociale. În România corespunde titlurilor de stat.

Nu vei avea scuter, nici suferință din dragoste.

Nu te vei săruta cu limba, nu vei avea orgasm.

Nu o să sărbătorim că ai luat bacul.

Nu o să ciocnim niciodată un pahar împreună.

Nu o să te dai cu deodorant, nu vei avea apendicită.

Nu o să-mi fie teamă că o să urci în maşină cu cine ştie cine. Ai făcut-o deja.

Nu te vor durea dinții.

Nu vom merge cu tine la urgență în plină noapte.

Nu vei avea nevoie de AMPE.

Nu vei avea cont în bancă, nici carnet de student, carnet de tânăr[41], număr de securitate socială, cărți de fidelitate.

Nu-ți voi şti niciodată gusturile sau pasiunile. Ce haine, ce literatură, ce muzică, ce parfum preferi.

Nu te voi vedea făcând scandal, trântind uşile, ieşind din casă pe furiş, aşteptând pe cineva, plecând cu avionul.

Nu vei pleca. Nu-ți vei schimba adresa.

Nu voi şti niciodată dacă-ți rozi unghiile, dacă te dai cu ojă sau cu machiaj ori rimel.

Nici dacă eşti înzestrată pentru limbi străine.

Nu-ți vei schimba nicicând culoarea părului.

În inima ta îl vei păstra pe Alexandre, iubitul tău din clasa întâi.

Vei fi întotdeauna Léonine Toussaint. Domnişoară.

Nu-ți vor plăcea niciodată pâinea prăjită, omletele, cartofii prăjiți, pastele-melcişori, clătitele, peştele pane, laptele de pasăre şi crema Chantilly.

Vei creşte altfel, în iubirea mea veşnică față de tine. Vei creşte altfel, în şoaptele lumii, în Mediterana, în grădina lui Sasha, în zborul unei păsări, în zori de zi, la căderea nopții, într-o fată pe care o voi întâlni întâmplător, în frunzişul unui arbore, în rugăciunea unei femei, în lacrimile unui bărbat, în lumina unei lumânări. Vei renaşte mai târziu,

[41] „Carte jeune”, instrument de ajutorare a tinerilor, emis de autoritățile locale sau naționale, prin care se acordă persoanelor până în 25 de ani reducerea costurilor pentru sport, cultură, petrecerea timpului liber.

într-o bună zi, sub forma unei flori sau a unui băiețel, în casa altei mame, vei fi oriunde îmi vor vedea ochii. Acolo unde inima mea va rămâne, a ta va continua să bată.

69

Nimic nu o poate face să piară, nimic nu poate ofili această superbă floare numită amintire.

– Bună ziua, doamnă.

– Bună, tinere.

Un băiețel adorabil trage din pai pentru a aduna şi ultimele picături de suc de mere de pe fundul cutiei. S-a aşezat singur la masa din bucătăria mea.

– Unde sunt părinții tăi?

Îmi arată cimitirul cu un semn din cap.

– Tata mi-a zis să-l aştept aici pentru că acolo trebuie să plângă.

– Cum te numeşti?

– Nathan.

– Vrei o bucățică de prăjitură cu ciocolată, Nathan?

Deschide ochii mari, plini de poftă.

– Da, mulțumesc. Asta-i casa ta?

– Da.

– Aici lucrezi?

– Da.

Clipeşte din ochi. Are gene lungi, negre.

– Şi aici dormi tu?

– Da.

Se uită la mine de parcă eram filmul lui preferat de desene animate.

– Nu ți-e frică noaptea?

– Nu, de ce să-mi fie frică?

– Din cauza zombilor.

– Ce este un zombi?

Înfulecă o bucată enormă de prăjitură cu ciocolată.

– Morți vii care sperie oamenii. Am văzut un film, sperie rău.

– Nu eşti prea mic să te uiți la astfel de filme?

– M-am uitat la Antoine pe calculator, n-am reuşit să văd tot, ne-am speriat prea tare. Am şapte ani, totuşi.

– Ah, da. Totuşi.

– N-ai văzut niciodată zombi?

– Nu, niciodată.

Pare dezamăgit complet. A făcut o feţişoară delicioasă. Tutti Frutti intră prin uşiţa pentru pisici. Are blana udă. O găseşte pe Eliane în coş şi îi caută căldura. Cățeaua deschide un ochi şi adoarme la loc.

Nathan pleacă de pe scaun ca să se ducă să mângâie animalele. Îşi ridică blugii cu ambele mâini şi trage de mânecile hanoracului. Poartă bascheți cu talpă cu lumini ce se aprind la fiecare pas, ceea ce îmi aminteşte de clipul *Billie Jean* al lui Michael Jackson.

– Pisica e a ta?

– Da.

– Cum se numeşte?

– Tutti Frutti.

Izbucneşte în râs. E plin de ciocolată pe dinți.

– E un nume frumos.

Julien Seul bate la uşă, pe partea cimitirului, şi intră. Este la fel de ud ca şi pisica.

– Bună.

Aruncă o privire în direcția copilului şi îmi zâmbeşte tandru. Simt că ar vrea să vină spre mine, să mă atingă, dar rămâne nemişcat. Se mulțumeşte să facă totul din privire. Simt cum mă dezbracă. Cum ridică *iarna,* ca să vadă *vara.*

– Eşti bine, iubire?

Încremenesc.

– Tati, ştii cum se numeşte pisica?

Nathan este fiul lui Julien. Inima începe să-mi bată tare, ca un mustang în galop, de parcă tocmai aş fi urcat şi coborât scările în fugă.

Julien îi răspunde imediat:

– Tutti Frutti.

– De unde ştii?

– Ştiu. Nu este prima dată când vin aici. Nathan, ai spus bună ziua lui Violette?

Nathan mă priveşte.

– Te cheamă Violette?

– Da.

– Aveți cu toții nume frumoase pe-aici!

Se întoarce la masă, se aşază şi îşi termină prăjitura. Tatăl îl observă zâmbind.

– Să mergem, dragule.

La rândul meu, mă simt teribil de decepționată. Ca atunci când Nathan a aflat că nu văzusem niciodată un zombi.

– Nu mai staţi puţin?

– Suntem aşteptaţi la Auvergne. O verişoară se căsătoreşte în această după-amiază.

Mă fixează cu privirea. Apoi se adresează fiului:

– Iubire, du-te să mă aştepți în maşină, este deschisă.

– Dar afară plouă cu găleata.

Am fost aşa de surprinşi de răspunsul copilului, încât am izbucnit în râs cu toții.

– Primul ajuns la maşină are dreptul să pună ce muzică vrea.

Nathan vine rapid să mă sărute pe obraz.

– Dacă vezi zombi, să-l suni pe tata, este polițist.

Iese alergând pe la cimitir, ca să ajungă la parcare.

– Este absolut adorabil.

– Seamănă că maică-sa… Ai citit jurnalul meu?

– Nu l-am terminat. Să-ți fac o cafea pentru drum?

Face semn din cap că nu vrea.

– Pentru drum, aş vrea să te iau pe tine.

De data aceasta se apropie de mine şi mă strânge în braţe. Îi simt respirația pe gât. Închid ochii. Când îi deschid din nou, a ajuns deja la poartă. Mi-a udat hainele.

– Violette, nu vreau deloc ca într-o zi să vină cineva să pună cenuşa ta pe mormântul meu. De fapt, nici nu mă interesează asta. Vreau să trăiesc cu tine acum, imediat.

Atâta vreme cât vom putea vedea cerul împreună… Chiar şi când plouă aşa tare, ca astăzi.

– Să trăieşti cu mine?

– Vreau ca povestea aceasta… întâlnirea dintre mama şi bărbatul acela să ne ajute pe noi, de fapt.

– Dar eu nu sunt aptă pentru aşa ceva.

– Aptă?

– Da, aptă.

– Dar nu ti-am cerut să faci serviciul militar.

– Sunt o neadaptată, o distrusă. Este imposibil să mă iubească cineva. Nu trăiesc. Sunt mai moartă decât fantomele ce bântuie prin cimitirul meu. N-ai înțeles încă? Este imposibil.

– Nimeni nu-ți cere imposibilul.

– Ba da.

Zâmbeşte trist.

– Păcat.

Închide uşa în urma lui şi intră după două minute, fără să mai bată.

– Te luăm cu noi.

– …

– La nuntă. La două ore de drum.

– Dar eu…

– Îți dau zece minute să te pregăteşti.

– Dar nu po…

– O să-l sun pe Nono. Ajunge în zece minute ca să stea în locul tău.

70

Într-o zi vom veni să ne aşezăm lângă tine, în Rai.

August 1996

Philippe ieşise de la Genevieve Magnan *mai nefericit ca pietrele* – o expresie frumoasă folosită des de unchiul său, Luc. Condusese până la cimitir. În ziua aceea era o înmormântare. Din cauza căldurii oamenii erau în grupuri mici, departe de mormântul lui Léonine. Nu adusese flori. Nu adusese niciodată. De obicei, mama lui se ocupa de asta.

Era pentru prima dată când venise singur. Ajungea de două ori pe an, întotdeauna împreună cu părinții.

Tatăl şi mama parcau în fața barierei, nu intrau niciodată, de teamă să nu dea cu ochii de Violette, să nu-i înfrunte disperarea. El, ca un fiu bun, se aşeza pe bancheta din spate, ca atunci când era copil şi plecau în vacanță, când bancheta i se părea imensă, doar că atunci la capătul drumului era marea.

Philippe îşi spusese mereu că era unicul copil pentru că părinții sau iubit o singură dată, şi atunci din greşeală. Philippe îşi spusese mereu că era un accident.

Taică-său, încovoiat de suferință şi de anii petrecuți cu nevastă-sa, conducea prost: frâna, nu se ştia pentru ce, accelera, tot fără să se ştie de ce anume. Conducea la stânga, apoi la dreapta. Se pierdea adesea. Părea să nu-i pese de indicatoarele rutiere.

Drumul dintre barieră şi cimitir i se părea lui Philippe interminabil. Prima dată când îl făcuse simțise mirosul de scrum chiar dacă erau încă la doi kilometri de castel. Aerul mirosea ca după un incendiu imens.

Se opriseră mai întâi în fața grilajului de la castel, ca să parcheze. Nu îndrăzniseră să intre imediat, rămăseseră in

maşină vlăguiți de energie, toți trei. Pe urmă, merseseră două sute de metri până la clădirea impozantă, înnegrită şi distrusă de pe aripa stângă. Erau pompieri, polițişti, părinți pierduți, aleşi locali. O confuzie în acea stare de groază. Multă linişte, gesturi încetinite, ca înghețate. Fiecare lucru cu încetinitorul. De la depărtare, nu se simțea aşa, ca un cocon de bumbac, din vată. Ca şi cum corpul şi spiritul se despart pentru a se elibera. De parcă reciprocitatea este prea greu de dus. Greutatea durerii.

Philippe nu putuse să se apropie de camera 1. *Întreg perimetrul era securizat* – o frază din serialele americane la Bourgogne şi în viața reală. Benzi de plastic roşu pentru a delimita grozăvia. Experții cercetau podelele şi pereții, făceau fotografii. Studiau urmele focului, rescriau povestea exploatând punctele clare, probele, indiciile, semnele.

Trebuia un raport precis pentru procuror, nu te jucai cu moartea a patru copii. Trebuia să se lase cu pedepse şi condamnări.

Auzise de multe ori: *Îmi pare rău, ne pare tuturor rău, toate condoleanțele noastre, ele n-au suferit.* Nu se întâlnise cu personalul castelului, sau poate că da, însă uitase. Celelalte fetițe, norocoasele, cruțate, plecaseră deja. Au fost evacuate de urgență.

Nu se identificase corpul lui Léonine, nu mai rămăsese nimic din el. Nu trebuia să aleagă sicriul sau textele pentru ceremonie, s-au ocupat părinții lui de tot. Nu trebuia, deci, să aleagă nimic. Se gândise: *Nu am cumpărat niciodată o pereche de încălțăminte, o rochie, o bonetă, şosete pentru fiica mea. Violette o făcea, îi plăcea să o facă.* Dar pentru sicriu, Violette nu o să fie aici. Violette nu ar putea fi aici. Trebuie, deci, să se ocupe el.

Seara o sunase de la hotel. Îi răspunsese fata din Marsilia. Aşa o numea pe Célia. Îşi amintise că îi ceruse să vină cu Violette. Nevasta lui dormea. Medicul trecuse de mai multe ori să-i administreze un calmant.

Înmormântarea a avut loc pe 18 iulie 1993.

Ceilalți se țineau de mână, de braț, se susțineau. El nu

atinsese pe nimeni. Mama lui încercase, dar el avusese un gest de retragere, ca atunci când ea voia să-l îmbrățişeze când împlinise paisprezece ani.

Ceilalți plânseseră, urlaseră. Ceilalți căzuseră din picioare. Fusese nevoit să ridice femei aplecate ca trestia sub bătaia furtunii. În timpul înmormântării ai fi putut crede că toată adunarea era beată, nimeni nu mai putea sta în picioare. El a rămas drept, fără nicio lacrimă.

Apoi, în mulțimea aceea imensă strânsă în jurul mormântului, el o văzuse. Îmbrăcată toată în negru. Foarte palidă. Cu ochii pierduți. Ce naiba făcea Genevieve Magnan acolo?

Nu o băgase în seamă. Nu mai avea de oferit sentimente pentru cineva. Avusese pentru Françoise. Avusese pentru Violette şi Léonine. Acum, gata, s-a terminat.

Singura propoziție care-i trecuse prin minte de mii de ori în timpul celor patru zile în Bourgogne era: *N-am ştiut să-mi apăr fetita.*

După aceea unii vor pleca în vacanță. După, alții vor rămâne acolo, în acest cimitir al durerii. Iar el se va întoarce în maşina părinților, pe bancheta imensă, şi, la capătul călătoriei, nu va fi marea, ci Violette şi durerea ei imensă.

O cameră goală. O cameră roz unde el intrase foarte rar. De unde veneau râsetele şi cuvintele citite de Violette în fiecare seară.

La trei ani de la dramă, singur în fața mormântului fiicei, el nu spunea nimic. Nu scosese niciun cuvânt, nu rostise nicio rugăciune pentru ea. Şi, totuşi, ştia rugăciuni. Fusese la orele de catehism, făcuse comuniunea solemnă. În ziua aceea când o văzuse pe Françoise pentru prima dată la brațul unchiului. Ziua când recitase şoptit, împreună cu fratele mai mare al unui prieten, dând pe gât vinul de la slujbă:

Tatăl nostru care ne eşti atât de găunos,

Fie ca numele tău să fie batjocorit, regatul tău să sângereze.

Facă-se voia ta asupra ticăloşilor şi asupra răpănoşilor.
Dă-ne nouă astăzi vinul ce ne ajută la greu,
Iartă-ne nouă cheltuielile prosteşti, precum şi noi iertăm celor ce ne-au tras nouă teapă.
Şi nu ne supune pe noi penetrării, ci izbăveşte-ne de tărtăcuță.
Amin!

Au râs cu lacrimi, mai ales când şi-au pus cămaşa albă peste tricou şi peste blugi. Se luau peste picior unul pe altul:

– Parcă eşti un preot!

– Tu parcă eşti o fetiță!

Apoi o văzuse pe Françoise. Dintre toți, nu o văzuse decât pe ea.

I-ar fi putut fi unchiului o fiică. Iar lui, o soră mai mare. O mamă ideală. Perfecțiunea. O mare iubire. Iubirea lui cea mare.

Voia să o revadă şi avea puterea de a o revedea, în fiecare an. Îşi dorea tare mult să o revadă.

La trei ani de la dramă, în fața mormântului fiicei, pentru că nu mai putea scoate nicio vorbă, îi trecuse prin cap să nu se mai întoarcă niciodată la Brancion-en-Chalon. Pentru că era incapabil să-i spună ceva lui Léonine. Îi venea să-şi ia motocicleta şi să se ducă după Françoise, să i se arunce în brațe. Dar anii trecuseră şi ea deja îl uitase.

Trebuia să se întoarcă la Violette, să se aşeze în genunchi în fața ei, să o implore, să-i ceară iertare. Să o seducă aşa cum făcuse la început. Înainte de perioada cu bariera şi cu trenurile. Să încerce să-şi facă timp pentru ea, să o facă să râdă. Să-i facă un copil. Până la urmă, Violette era încă tânără. Să-i spună că o să descopere împreună ce se petrecuse cu adevărat în acea noapte la castel, să-i mărturisească şi cum i-a spart moaca lui Fontanel şi a făcut sex cu Magnan pe vremuri. Să-i zică ei că fusese un părinte jalnic, dar că va afla adevărul. Da, să-i facă o fetiță şi să se ocupe de ea. Poate că o să aibă împreună şi un băiat, un băiețel, visul lui. O să se cumințească. Să nu se

mai culce cu una şi cu alta. Să se mute în altă parte, poate. Să o ia de la capăt cu Violette. Este posibil să-şi schimbe viaţa, a văzut el la televizor.

Mai întâi trebuia să se întoarcă la Magnan. *N-as fi făcut niciodată rău fetelor.* De ce a spus-o? Trebuia să se ducă din nou la ea, s-o facă să spună tot, ea voise să continue mai devreme, dar el refuzase s-o asculte. Nu era pregătit.

Privise mormântul lui Léonine pentru o ultimă oară şi tot nu fusese în stare să deschidă gura, ca atunci când era vie şi el nu-i spunea mare lucru. Nu răspundea niciodată întrebărilor ei.

– Tati, de ce luna este luminată?

Plecând de la mormântul lui Léonine şi mergând spre ieşire cu paşi repezi, i-a văzut. Pe Violette şi pe bătrân, pe alee. Violette îl ţinea de braţ. Philippe văzuse atunci minciuna. O auzise pe maică-sa spunând:

– Să n-ai încredere în nimeni, nu te gândi decât la tine, doar la tine!

O credea la Marsilia, în cabana Celiei. O credea în pelerinaj. Iar ea era aici, cu un bărbat. Zâmbea. Philippe n-o mai văzuse pe Violette zâmbind nici măcar o singură dată de la moartea lui Léonine.

Timp de şase luni, Violette venise la fiecare două duminici în acest cimitir. Aşa se explică de ce! Împrumuta maşina roşie a proastei de la Casino ca să-l facă pe Philippe să creadă că se ducea la mormântul lui Léonine. S-a prefăcut bine! Avea un amant? Pe bătrân? Cum l-a întâlnit? Unde? Violette şi amantul, pare imposibil!

S-a ascuns în spatele unei cruci de piatră şi i-a observat o vreme. Au mers la braţ până la casa de la intrarea în cimitir. Bătrânul a ieşit apoi de acolo pe la ora 19.00, ca să închidă porţile. Aha, asta era: el era portarul acestui loc blestemat. Nevastă-sa se culca, deci, cu paznicul cimitirului unde era îngropată fiică-sa. Philippe se surprinse râzând, un râs răutăcios. O dorinţă puternică de a ucide pe cineva, de a lovi, de a masacra.

Violette a rămas înăuntru. A văzut-o printr-o fereastră

cum pregătea masa pentru două persoane, aşa cum făcea acasă, cu un şorţ legat în jurul taliei. L-a durut aşa tare, că şi-a muşcat degetele până la sânge. Ca în westernurile la care se uita pe vremea copilăriei, când cowboy-ul strângea o bucată de lemn între dinţi în timp ce i se scotea glonţul din burtă. Violette avea o viaţă dublă şi el nu-şi dăduse deloc seama până atunci.

Se lăsase noaptea. Bătrânul şi Violette stinseseră luminile. Trăseseră storurile. şi ea rămăsese în casă. Dormise acolo. Nici îndoială nu mai era posibilă.

Cu două în luni în urmă îi interzisese lui Violette să mai vină în Bourgogne. Când ea îi vorbise de Magnan, când îi povestise că s-a dus la ea acasă, îl apucase teama. Frica de a nu fi prins! Teama ca Violette să nu afle că Magnan fusese amanta soţului şi bucătăreasa castelului.

De fapt, situaţia se prezenta cu totul altfel: ea avea un amant. De aceea părea mai uşoară ca un fulg în serile de dinaintea plecărilor. O duminică din două. Îndrăznise chiar să-i spună:

– Mă voi duce la cimitir într-o duminică din două.

El nu-i spusese nimic, dar înţelegea acum de ce soţiei părea că-i merge din ce în ce mai bine cu fiecare săptămână.

Cum porţile erau închise, fusese nevoit să sară zidul ca să poată ieşi din cimitir. A dat un şut puternic în poarta dinspre stradă, s-a urcat pe motocicletă şi a plecat ca un nebun.

Să fi fost spre ora 22.00 când a ajuns pe strada unde locuia Magnan. În interiorul casei erau poliţişti, maşina lor era oprită în faţa porţii. Vecinele în capot vorbeau la lumina becurilor. Îşi spusese că probabil Fontanel o bătuse prea tare.

Philippe a făcut un tur şi a intrat în oraş fără să se oprească. Când a ajuns, s-a dus direct *la adresa* unde corpurile se ofereau gratuit.

71

Prin fereastra deschisă, priveam împreunăviața, iubirea, bucuria. Ascultam vântul.

Jurnalul lui Irene Fayolle

22 octombrie 1992

Aseară, am auzit vocea lui Gabriel, la jurnalul de la televizor. L-am auzit spunând: „O să apăr o femeie ce m-a părăsit. Fireşte, n-a spus aşa, doar mintea mea a răstălmăcit sensul cuvintelor lui.

Paul mă ajuta să pregătesc cina în bucătărie, televizorul era deschis în camera de alături. Am fost aşa surprinsă să-i ascult tonalitatea vocii, cea din amintirile mele cele mai plăcute, că am scăpat din mâini caserola cu apă clocotită. A căzut pe pardoseală şi apa mi-a sărit pe glezne. A fost un moment de panică, Paul s-a speriat. A crezut că tremuram din cauza arsurilor mele.

M-a dus în salon şi m-a aşezat pe canapea, în fața televizorului, în fața lui Gabriel. El era acolo, în interiorul dreptunghiului la care nu mă uit niciodată. În timp ce Paul se agita din răsputeri să pună gheață pe pielea mea rănită, am văzut imagini cu Gabriel într-un tribunal. Un jurnalist a precizat că pledase în Marsilia toată săptămâna. Că reuşise să obțină achitarea pentru cinci bărbați acuzați de complicitate la evadare. Procesul se terminase în ajun.

Gabriel era la Marsilia, foarte aproape de mine, şi eu n-o ştiam. În orice caz, ce-aş fi făcut? M-aş fi întâlnit cu el? Să-i spun ce? Acum cinci ani m-am salvat din stradă pentru că nu am vrut să renunț la familia mea. Acum cinci ani mi-a fost frică de tine, frică de mine. Dar ştii că niciodată nu am renunțat să mă gândesc la tine?

Julien a ieşit din cameră şi i-a spus tatălui său că trebuia

să mă ducă la spital. Am refuzat. În timp ce soțul şi fiul dezbăteau problema, înainte de a găsi un tub de Biafine în dulăpiorul de medicamente, l-am privit pe Gabriel agitându-şi mâinile frumoase în fața jurnaliştilor. Am văzut pasiunea depusă pentru a-i apăra pe alții în roba lui lungă şi neagră. Voiam să iasă din ecran, să fie ca Mia Farrow în filmul lui Woody Allen, Trandafirul roşu din Cairo.

Dar pe mine? M-ar fi apărat? Mi-ar fi găsit circumstanțe atenuante pentru ziua când l-am părăsit?

Cât timp m-o fi aşteptat la volanul maşinii? Când a plecat, până la urmă? Când a înțeles că nu mă voi mai întoarce?

Lacrimile au început să-mi curgă pe obraji. Veneau, chiar dacă nu voiam.

Paul a închis televizorul.

Am leşinat în fața ecranului negru.

Soțul şi fiul s-au gândit că din cauza durerii. L-au sunat pe medicul de familie, iar el, după ce mi-a analizat arsurile, a spus că sunt superficiale.

N-am putut dormi toată noaptea.

Revăzându-l pe Gabriel şi auzindu-i din nou vocea, am înțeles că îmi lipsise foarte mult.

*

A doua zi dimineață, Irene a căutat numărul de telefon al cabinetului unde lucra Gabriel. Era situat tot în Saone-et-Loire, la Mâcon. A cerut o programare la el, i s-a răspuns că trebuia să aştepte mai multe luni, pentru că agenda maestrului Prudent era foarte încărcată, dar că ar fi mai rapid dacă ar accepta să vadă unul din cei doi asociați ai lui. Irene a spus că avea timp, că-l va aştepta pe maestrul Prudent.

Şi-a dat numele şi numărul ei de telefon, nu pe cel fix, ci pe cel de la florărie. Au întrebat-o despre ce problemă era vorba. După un moment de blocaj, Irene a răspuns:

– Ştie maestrul Prudent despre ce problemă este vorba.

I s-a fixat o dată, trebuia să aştepte trei luni.

Gabriel a sunat-o la florărie după două zile. În acea dimineață Irene se pregătea să deschidă grilajul când a sunat telefonul. S-a gândit că e vreo comandă de flori, a alergat cu sufletul la gură să răspundă. A tras mai aproape bonul de comandă şi un pix cu capacul muşcat de angajata ei. El a spus:

– Eu sunt.

– Bună, a răspuns ea.

– Ai sunat tu la biroul meu?

– Da.

– Pledez toată săptămâna la Sedan. Vrei să vii?

– Da.

– Pe curând.

Şi a închis.

Pe bonul ei de comandă, Irene a mâzgălit: *Sedan,* în căsuța cu *Mesajul expeditorului.*

Avea de parcurs o mie două sute de kilometri, să străbată toată Franța. Să traseze o linie dreaptă lungă.

A plecat din Marsilia pe la ora 10.00, a luat mai multe trenuri. În gara Lyon-Perrache si-a pudrat tenul şi s-a dat cu puțin luciu de buze privindu-se în oglinda din toaletă. Era luna aprilie şi purta un impermeabil bej, ceea ce a făcut-o să zâmbească. Si-a strâns părul blond cu un elastic negru. Si-a cumpărat un sandvici cu pâine toast, o periuță şi o pastă de dinți cu lămâie.

A ajuns la Sedan pe la ora 21.00. A urcat într-un taxi şi i-a cerut şoferului să o lase la tribunal. Ştia că o să-l găsească pe Gabriel în cafeneaua sau în restaurantul cel mai apropiat. Irene ştia că Gabriel nu era omul care să se întoarcă devreme la hotel. Lucra la dosarele lui pe un colț de masă. Între un pahar de bere şi o farfurie de cartofi prăjiți. Între un pahar de vin şi meniul zilei. Gabriel avea nevoie să simtă viața din jurul lui. Detesta liniştea camerelor de hotel, cuverturile de pat, draperiile, televizorul deschis doar ca să se audă ceva.

Femeia l-a văzut printr-o fereastră, aşezat la o masă împreună cu trei bărbați. Gabriel vorbea şi fuma în acelaşi

timp. Murdăriseră fața de masă şi îşi desfăcuseră nasturii de la gât ai cămăşilor. Cravatele erau puse pe spătarele scaunelor.

Când a văzut-o intrând, Gabriel a ridicat mâna şi a strigat-o:

– Irene! Vino să stai lângă noi!

Ca şi cum femeia trecuse din întâmplare pe acolo, în drum spre casă.

Irene i-a salutat pe cei trei bărbați.

– Ți-i prezint pe trei confrați: Laurent, Jean-Yves şi David. Domnilor, v-o prezint pe femeia vieții mele.

Bărbații au zâmbit. Ca şi cum Gabriel ar fi glumit. Ca şi cum Gabriel nu putea spune astfel de lucruri decât pe un ton de glumă. Că avea multe femei ale vieții lui în viața lui.

– Aşază-te. Ti-e foame? Ba da, trebuie să mănânci. Domnişoară Audrey, aduceți-ne meniul, vă rog! Ce vrei să bei? Ceai? Nu, nu, la Sedan nu se bea ceai! Domnişoară Audrey, aduceți-ne încă o sticlă, vă rog! Un vin de Vonay din 2007, o să vezi... în fine, o să bei o minunăție. Vino să te aşezi lângă mine.

Unul dintre confrații lui Gabriel s-a ridicat ca să-i lase locul liber. Gabriel a luat mâna lui Irene şi i-a sărutat-o închizând ochii. Irene a văzut la el o verighetă. Din aur alb.

– Sunt fericit că eşti aici.

Irene a comandat peşte şi a ascultat conversația, fără să intervină. Avea senzația că este o admiratoare care a traversat toată țara ca să petreacă seara cu un star rock, dar nu se grăbea să se găsească singură cu el pentru că totul este deja pus la cale. Noaptea de dragoste este stabilită după concert.

Îi venea să dispară. A regretat că a venit. S-a întrebat cum să se ridice, să găsească o uşă de ieşire, o uşă prin spate pentru a fugi până la gară, să se întoarcă acasă, să se strecoare in aşternuturile ei curate parfumate de ea cu aloe vera. I-a cerut discret ospătăriței un ceai verde. Din când în când, Gabriel se întorcea către ea, o întreba dacă totul e bine, dacă nu-i este rece, nu îi este sete sau foame.

Până la urmă, Gabriel şi cei trei bărbaţi s-au ridicat de la masă în acelaşi timp. Gabriel s-a dus la bar să plătească nota. Irene a urmărit scena în linişte.

Afară începuse să plouă. Mai bine zis, ploua de multă vreme, doar Irene nu remarcase. Se simţea din ce în ce mai rău. S-a gândit că plecase fără să-şi ia lucruri. Doar poşeta, câteva bancnote şi un carnet de cecuri. S-a gândit că fusese nebună şi că nu este genul ei să procedeze aşa. De obicei, ea este atât de cumpătată! Acum era jalnică, o admiratoare bună de aruncat.

Gabriel a împrumutat o umbrelă de la restaurant, spunându-le că o va aduce în ziua următoare. A luat-o pe Irene de braţ şi şi-a potrivit paşii cu ceilalţi trei. Au mers în aceeaşi direcţie. Gabriel i-a strâns foarte puternic braţul.

În holul hotelului din Ardennes şi-au luat cu toţii cheile de la recepţie şi apoi au mers împreună cu liftul. Doi dintre ei s-au oprit la etajul al doilea:

– Noapte bună, pe mâine!

Al treilea bărbat, la etajul al patrulea:

– Noapte bună, David, pe mâine!

– Ne vedem la 7.30, la sala pentru micul dejun?

– °K.

Între etajele patru şi şase au fost singuri, faţă în faţă. Gabriel nu a scăpat-o din priviri.

Uşa ascensorului s-a deschis către un culoar întunecat. Au mers până la camera 61. Irene a simţit mirosul de tutun de cum a împins uşa. Pereţii portocalii, o imitaţie de stucaturi marocane.

El a intrat primul în cameră, zicând: *Pardon,* a aprins toate luminile din cameră şi a dispărut în baie.

Irene n-a ştiut unde să-şi pună impermeabilul şi nici ce să facă. Rămăsese neclintită la intrarea în cameră, ca o statuie de marmură, un manechin într-o vitrină. S-a uitat la valiza întredeschisă a lui Gabriel, cu toate cămăşile lui impecabile. Puloverele, perechile de pantofi. S-a întrebat cine i-a călcat gulerele, cine i-a pliat lenjeria. Gabriel a ieşit din baie zâmbind.

– Intră, dezbracă-te.

Probabil că Irene a făcut o față drăguță, pentru că el a izbucnit în râs văzând-o.

– Nu de tot. Scoate-ți impermeabilul.

– …

– Astăzi eşti foarte tăcută.

– De ce mi-ați cerut să vin?

– Pentru că aşa mi-am dorit. Voiam să te văd. Mereu vreau să te văd.

– Şi cu verigheta ce-i?

El s-a aşezat pe pat. Ea şi-a scos impermeabilul.

– Am fost cerut în căsătorie, nu am putut spune nu. Este greu să refuzi o femeie care te cere în căsătorie. Şi apoi, este şi stânjenitor.

Dar tu? Tot căsătorită?

– Da.

– Ei, atunci suntem chit. În toate.

– …

– Mă gândesc mereu la tine.

– Şi eu.

– Îmi lipseşti. Apropie-te.

Irene s-a aşezat lângă el, dar nu lipită de el. A lăsat un spațiu între ei, o linie transversală.

– V-ați înşelat deja soția?

– Cu tine nu o voi înşela, o voi trăda.

– De ce v-ați recăsătorit?

– Ți-am spus: ea m-a cerut.

– O iubiți?

– De ce-mi pui o astfel de întrebare? Tu ți-ai părăsi soțul pentru mine? Nu trebuie să-ți răspund. Eşti o femeie cu obligații, Irene, căsătorită. Dezbracă-te. Complet. Vreau să te privesc.

– Stingeți lumina!

– Nu. Vreau să te văd. Nu există pudibonderie între noi.

– Ori credeți că prietenii dumneavoastră nu m-au considerat curva dumneavoastră?

– Nu sunt prietenii mei, sunt confrați. Dezbracă-te!

– Dezbrăcați-vă în acelaşi timp cu mine, atunci.
– S-a făcut.

72

O, Iisuse, fie ca bucuria mea să rămână veşnică! Şi cel care a creat păsările să facă din mine un erou.

Tot plouă. Ştergătoarele de parbriz ne lasă umbre pe chipuri.

Pe bancheta din spate, Nathan a adormit. Mă întorc des să îl văd. De multă vreme nu m-am mai uitat la un copil cum doarme. Din când în când se aud cântece la radio, apoi se pierd la viraje. Între două refrene, Julien şi cu mine vorbim de Irene şi de Gabriel.

– După episodul de la Sedan, s-au văzut de multe ori.

– Ce impresie v-a lăsat să citiți toate acestea despre mama dumneavoastră?

– Sincer? Am impresia că am citit povestea unei străine. De altfel, o să-ți las jurnalul ei, nu-l mai vreau înapoi. Îl pui între registrele tale.

– Dar eu…

– Insist. Păstrează-l.

– L-ați citit până la capăt?

– Da, de mai multe ori. Mai ales fragmentele unde vorbeşte despre tine. De ce nu mi-ai spus că vă cunoşteați?

– Nu ne cunoşteam cu adevărat.

– Ai un mod incredibil să deformezi lucrurile, Violette. Să te joci cu vorbele… Mereu vreau să smulg adevărul. Eşti mai rea decât arestații mei… Sincer, n-aş vrea să te arestez… Aş înnebuni în timpul interogatoriului.

Izbucnesc în râs.

– Îmi amintiți de un prieten.

– Un prieten?

– Se numea Sasha. El mi-a salvat viața… Făcându-mă să râd, aşa ca dumneavoastră.

– O iau ca pe un compliment.

– Este. Unde mergem?

– La Pardons.

– …

– Este numele unei străzi din La Bourboule. Acolo s-a născut tata. Acolo încă mai trăieşte o parte din familia mea… Li se mai întâmplă să se mai şi căsătorească.

– O să se întrebe cine sunt.

– O să le spun că eşti soția mea.

– Sunteți nebun.

– Nu destul.

– Ce-o să le oferim tinerilor însurăței?

– De fapt, nu mai sunt atât de tineri. Au trecut prin multe înainte de a se întâlni. Verişoara mea are şaizeci şi unu de ani, iar viitorul soț vreo cincizeci.

– Este o stație de benzină la vreo douăzeci de kilometri, o să le căutăm nişte cadouri haioase. Pe urmă trebuie să se schimbe şi Nathan.

– Dar eu m-am schimbat deja.

– Eşti mereu schimbată. Trăieşti gata schimbată… Mereu îmbrăcată pentru a merge la o ceremonie, fie că este vorba de o căsătorie sau de o înmormântare.

Izbucnesc în râs pentru a doua oară.

– Iar dumneavoastră? Nu vă schimbați?

– Nu. Niciodată. Cu blugi, pulover iarna, blugi şi tricou vara.

Mă priveşte şi zâmbeşte.

– Vrei să iei cu adevărat cadourile de nuntă dintr-o stație de benzină?

– Da, de-adevăratelea.

În timp ce Julien face plinul, merg cu Nathan spre magazinul stației. Îl țin de mână. Un obicei vechi. Astfel de gesturi nu se uită niciodată. Fac parte din noi fără să ne gândim la ele. Ca o culoare de păr, un miros familiar, o aparență. A trecut atâta vreme de când n-am mai ținut un copil de mână. Mă simt tulburată să îi simt degețelele strângându-le pe ale mele. Fredonează un cântec pe care

nu-l ştiu.

Mă simt cu inima uşoară când intru în magazin. Nathan cască ochii văzând cât de multe ciocolate şi bomboane sunt în faţa caselor.

Mă opresc în faţa uşii dinspre toaleta bărbaţilor.

– Nu pot să intru, te aştept afară.

– Bine.

Nathan pleacă spre toaletă cu rucsacul plin cu lucruri. Iese peste cinci minute arborând mândru un costum din trei piese, din in gri, cu o cămaşă albă.

– Eşti foarte frumos, Nathan.

– Ai nişte gel?

– Gel?'

– Da, să mă dau pe păr.

– Mă duc să văd dacă au aici la vânzare.

În timp ce căutăm gel în numeroasele rafturi, Julien cumpără două romane, o carte de reţete, o cutie de prăjituri, un barometru, seturi de masă de toate culorile, o hartă a Franţei, trei DVD-uri, un album *best of* cu cele mai frumoase melodii din filme, o hartă a lumii, bomboane cu anason, un bluzon de ploaie pentru bărbaţi, o pălărie de paie pentru doamne şi o jucărie de pluş. Îi cere vânzătorului să ambaleze totul în hârtie de cadouri. Casierul nu are aşa ceva.

Adaugă zâmbind că nu suntem aici la *Galeriile Lafayette,* ci pe A89. Julien găseşte până la urmă o geantă din pânză, cu logoul WWF, în care pune totul. Nathan îi cere să-i cumpere autocolante colorate ca să le lipească pe geantă pentru a colora panda şi pentru a desena copaci de bambus şi un cer albastru deasupra. Julien îi răspunde:

– O idee genială, puştiule!

Am senzaţia că sunt o altă femeie, că mi-am schimbat viaţa. Că sunt într-o viaţă străină. Ca Irene care a dat bejul pe haine colorate şi sandale la Cap d'Antibes.

Nathan şi cu mine descoperim în sfârşit ultimul borcan de gel coafant *fixare de otel* rătăcit între două aparate de ras, trei periuţe de dinţi şi un pachet de şervetele umede.

Am scos un chiot de bucurie. Izbucnesc în râs pentru a treia oară. Nathan este foarte fericit şi pleacă la toaletă să se coafeze. Iese cu părul țepos, cred că şi-a vărsat tot borcanul pe cap. Julien îşi priveşte copilul cu un aer nemulțumit, dar nu spune nimic.

– Ei, credeți că sunt frumos?

Julien şi cu mine răspundem în acelaşi timp că da.

73

Niciun tren expres nu mă va duce spre fericire, nici o rablă nu va ajunge, niciun avion Concorde nu va avea anvergura ta, niciun vapor nu va merge acolo, în afara ta.

Septembrie 1996

Zilele lui Philippe erau aceleaşi dintotdeauna. Trezirea la ora 9.00. Micul dejun pregătit de Violette. Cafea, pâine prăjită, unt dulce, dulceață de cireşe fără bucăți de fructe. Duş şi bărbierit. Tur cu motocicleta până la ora 13.00. Mers pe drumuri de țară, luat la trântă cu moartea în fiecare zi, accelerând acolo unde ştia că nu era niciodată vreun polițist sau radarul. Prânz cu Violette.

Mortal Kombat, jocul lui video, pe *Mega Drive,* până la ora 16.00 sau 17.00. Tur cu motocicleta până la ora 19.00. Cina cu Violette. Apoi, plimbarea pe jos pe Strada Principală, pretextând că are nevoie să facă puțină mişcare, ca să găsească o amantă sau ca să participe la o seară libertină organizată *la adresa* cunoscută. Se ducea acolo cu motocicleta şi nu se întorcea mai devreme de ora 1.00 sau 2.00 dimineața. Dacă nu avea nimic de făcut din cauza vremii ploioase sau fiindcă lenea îl copleşea, se uita la televizor. Violette rămânea lângă el, citind sau uitându-se la filmul ales de el.

De când o surprinsese cu paznicul de la cimitir, cu cincisprezece zile în urmă, Philippe nu o mai vedea la fel pe Violette: o observa cu coada ochiului. Se întreba dacă ea se gândeşte la bătrân, dacă îl suna cât el lipsea, dacă-i scria.

De o săptămână, când Philippe se întorcea acasă, apăsa pe butonul *repetă* al telefonului, dar dădea sistematic de vocea dezagreabilă a maică-sii după ce o sunase el cu o seară sau două în urmă. Îi închidea telefonul în nas.

O dată la două zile *trebuia* să-i telefoneze. Era un ritual. Mereu aceleaşi cuvinte:

– Eşti bine, băiatul meu? Mănânci bine? Dormi suficient? N-ai probleme cu sănătatea? Condu cu atenție. Nu-ți strica ochii cu jocurile tale video. Iar nevastă-ta e OK? Serviciul merge? Îți urmăresc conturile. Nu-ți face griji, nu lipseşte nimic. Taică-tău a făcut săptămâna trecută un virament pentru asigurarea ta de viață. Eu sunt tot cu durerile mele care reîncep. N-am avut niciodată noroc, ah, nu. Deloc. Oamenii te dezamăgesc atât de mult. Să nu ai încredere în ei. Taică-tău este din ce în ce mai puțin curajos. Noroc că sunt eu aici ca să am grijă de voi. Pe curând, băiatul meu.

De fiecare dată când închidea, Philippe se simțea rău. Maică-sa era ca o lamă de ras ce-l irita din ce în ce mai mult. O întreba câteodată dacă nu are veşti de la fratele Luc. Îi era dor de unchiul său. Iar absența lui Françoise îl dispera. Dar maică-sa îi răspundea, nervoasă ori întristată, dacă voia să-l facă să se simtă vinovat:

– Nu-mi mai vorbi de oamenii ăştia, te rog.

Maică-sa îi băga în aceeaşi oală pe Françoise şi pe Luc.

Dincolo de aceste conversații enervante, Philippe avea în aparență o viață bine pusă la punct. Rămăsese acelaşi pe care Françoise îl însoțise ultima dată la gara din Antibes, în 1983: un copil capricios.

Dar două veşti primite la cinci minute între ele veniră să-i blocheze zilele frumoase. Prima sosi prin curier.

În timp ce mesteca un sandvici cald şi bine prăjit, aşa cum îi plăcea lui, Violette îl anunță că bariera va fi automatizată începând cu luna mai 1997. Aveau opt luni la dispoziție ca să-şi găsească un loc nou de muncă. Ea puse pe masă scrisoarea adresată lor, între borcanul cu dulceață şi untul topit, şi se duse să coboare bariera de la 9.07.

„O s-o pierd pe Violette!”

A fost primul lucru venit în mintea lui Philippe când a citit scrisoarea. De acum n-o mai reține nimic. Casa şi lucrul în comun îi mai legau, nici nu ştia de ce încă. Dar îi

legau printr-un fir atât de fin, aproape invizibil. Cu excepția camerei lui Léonine, cu uşa mereu închisă, nu le mai rămăsese nimic în comun. Pierzând şi bariera, ea va pleca pentru totdeauna cu bătrânul de la cimitir.

O zări pe Violette stând de vorbă cu o femeie pe la fereastra din bucătărie. Nu o recunoscu imediat. Se gândi mai întâi că una din amantele lui venise să-l toarne, dar ideea nu prindea contur decât cu greu: femeile unde se ducea el nu erau genul de geloase. Nu-şi lua niciun risc. El se murdărea, o murdărea şi pe Violette, dar nu-şi asuma niciun risc.

Şi, totuşi, văzu că Violette pălea pe măsură ce femeia vorbea.

Ieşi imediat şi dădu nas în nas cu învățătoarea lui Léonine. Cum s-o fi numind?

– Bună ziua, domnule Toussaint.

– Bună ziua.

Ea era la fel de palidă. Părea tulburată. Îi întoarse spatele şi plecă cu paşi repezi.

Trenul de ora 9.07 trecu. Philippe văzu câteva chipuri la ferestrele compartimentelor şi îşi aminti de Léonine, când saluta ea oamenii din tren. Cu un soi de automatism tăcut, Violette ridică bariera şi îi spuse lui Philippe:

– Genevieve Magnan s-a sinucis.

Philippe îşi aminti că ultima oară când trecuse pe la Magnan fusese cu cincisprezece zile în urmă. Maşina polițiştilor, femeile în capot la lumina becurilor. Ea se sinucisese, fără îndoială după ce-l văzuse. El plânsese în fața ei. *N-as fi făcut niciodată rău fetelor.* Povara vinei să o fi împins la moarte?

Violette adăugă:

– Te rog, fă în aşa fel încât să nu fie îngropată în acelaşi cimitir cu Léonine.

El promise. Chiar dacă ar fi să o dezgroape cu propriile lui mâini, îi promise lui Violette.

– Nu vreau să murdărească pământul cimitirului meu.

Philippe nu făcuse duş în dimineața aceea. După ce s-a

spălat în grabă pe dinți, s-a urcat pe motocicletă şi s-a dus. Lăsând-o pe Violette în urma lui, pierdută, în picioare în fața unei bariere pe care nu va trebui să o coboare în următoarele două ore.

74

Vei vedea stiloul meu strălucind în soare, Plutind pe hârtie, arhanghel al renaşterii.

De ce timpul în trecerea lui
Ne urâţeşte întâi fata şi-apoi ne distruge?
De ce nu rămâi cu mine?
De ce pleci?
De ce viata şi vapoarele
Plutind pe ape au pânze…?

Salonul de nuntă a rămas gol. Doar două ospătărițe termină debarasarea meselor, una scoate ultimele fețe de masă din hârtie, cealaltă mătură bucățile albe de confetti.

Julien şi cu mine dansăm singuri pe o scenă improvizată.

Ultimele sclipiri ale unei bile cu fațete din oglinzi desenează stele minuscule pe hainele noastre sifonate.

Toată lumea a plecat, chiar şi însurăței, până şi Nathan, care doarme la vărul lui. Doar vocea lui Raphael răsună în boxe. Este ultimul cântec. Apoi, DJ-ul, un unchi prin alianță, cam burtos, îşi va strânge sculele.

As vrea să tot trag de ziua petrecută împreună. Să o lungesc. Ca atunci când eram la Sormiou, când noaptea căzuse de multă vreme şi noi încă nu reuşeam să ajungem în cabană. Când degetele picioarelor noastre nu ştiau să renunțe la murmurul apei pe malul mării.

Nu am mai râs aşa de o veşnicie. Niciodată, de fapt. N-am râs niciodată ca astăzi. Râdeam cu Léonine, dar nu râzi cu un copil precum cu adulții. Acum este râsul venit din altă parte, de nicăieri. Râsetele, lacrimile, spaima, bucuria se cuibăresc în locuri diferite în corpul nostru.

Şi o altă zi se duce.

În această scurtă viață ar trebui să nu cunoşti plictiseala...

Cântecul s-a terminat. La microfon, DJ-ul ne doreşte noapte bună. Julien strigă:

– Noapte bună, Dede!

Nu mai fusesem niciodată la o nuntă, în afară de a mea. Dacă sunt cu toții la fel de veseli şi drăguți, atunci vreau să-mi schimb obiceiurile.

În timp ce-mi pun haina, Julien dispare în bucătărie şi iese cu o sticlă de şampanie şi două pahare înalte, din plastic.

– Nu crezi că am băut destul?

– Nu.

Afară este o vreme frumoasă. Mergem unul lângă celălalt, iar Julien mă ține de braț.

– Unde ne ducem?

– Este ora 3.00 dimineață, pe unde să umblăm la ora asta? Mi-ar plăcea să te duc la mine acasă, dar sunt cam cinci sute de kilometri de aici, aşa că ne întoarcem la hotel.

– Dar nu intenționez să-mi petrec noaptea cu tine.

– Ah, atunci îmi pare tare-tare rău, pentru că eu vreau. Şi de data aceasta nu mai ai scăpare.

– Şi ce-o să faci? O să mă sechestrezi?

– Da, până la sfârşitul zilelor. Nu uita că sunt polițist, am toate puterile.

– Julien, ştii că habar nu am să fac dragoste.

– Vorbeşti prostii, Violette. Când terminăm de făcut dragoste sunt frânt.

Şi uite aşa îmi revine starea de bine. Ca nişte bule de nebunie dulce, bule de bucurie ce-mi urcă până-n gât, îmi mângâie papilele, mă scutură de încântare şi mă fac să explodez în râs. Nu ştiam de existența acestui sunet, de nota aceasta din interiorul meu. Mă simt ca un instrument muzical cu o clapă în plus. Un defect de fabricație demn de apreciat.

Aşa-i tinerețea? E posibil să fac cunoştință cu ea la aproape cincizeci de ani de-acum? Fiindcă n-am avut-o, am

păstrat-o oare cu grijă fără s-o ştiu? Să nu mă fi părăsit niciodată? Şi să apară astăzi, într-o zi de sâmbătă? La o nuntă în Auvergne? Într-o familie străină mie? Alături de un bărbat ce nu-mi este soț?

Ajungem în fața hotelului şi dăm de poarta închisă cu cheia. Julien se întristează.

– Violette, îl ai în fața ta pe prostul proştilor. Ieri am sunat la recepție şi mi-au spus să trec să iau cheile şi codurile de acces în această după-amiază, când ajung în Auvergne… Şi eu am uitat.

Am plecat. Nu mă mai pot opri. Râd aşa de tare, că accesele mele de râs îmi par că îşi fac unul altuia ecou, ca un amplificator dat la maximum. Este aşa de bine, că mă doare burta deja. Mi se taie respirația şi cu cât încerc să-mi revin, cu atât râd mai tare.

Julien se uită la mine, amuzat. Încerc să-i spun: *O să-ți fie cam greu să mă închizi până la sfârşitul zilelor mele,* dar cuvintele nu vor să iasă, râsul meu le opreşte. Simt cum îmi curg lacrimile, iar Julien le şterge cu degetele mari, râzând din ce în ce mai tare.

Mergem până la maşină. Formăm un cuplu drăguț, eu aplecată de atâta râs, iar el, cu sticla de şampanie în mână, încercând să mă facă să înaintez de bine, de rău şi cu un pahar de plastic în fiecare din buzunarele sale de la pantalon.

Ne aşezăm unul lângă altul pe bancheta din spate şi Julien îmi astupă râsul sărutându-mă. O bucurie tăcută prinde rădăcini în forul meu interior.

Am sentimentul că Sasha nu este prea departe. Că vine să-i dea indicații lui Julien pentru ca el să-mi injecteze încrederea în mine însămi, în fiecare dintre organele mele interne.

75

Sunt un călător, sunt atins de sindromul celuilalt mal.

Astăzi îl îngroapă pe Pierre Georges (1934-2017). Nepoata lui i-a pictat sicriul. Nişte desene de o naivitate tulburătoare. A petrecut trei zile ca să deseneze pe lemnul brut un peisaj de la țară şi cerul albastru. Fără îndoială, gândindu-se că bunicul se va plimba în acel teritoriu de dincolo.

Pierre se numea Elie Barouh, precum cântărețul, dar, înainte de război, părinții lui, ambii înmormântați la Brancion, au fost nevoiți să-şi schimbe numele şi prenumele. O femeie rabin a venit de la Paris ca să-i aducă un ultim omagiu. Este a treia femeie rabin din Franța. A intonat rugăciuni, a fost frumos. A recitat kadişul când sicriul a fost coborât în cripta familiei unde se odihnesc, de zeci de ani, părinții lui Pierre. Pe urmă, fiecare dintre participanți a aruncat puțin nisip pe sicriu. După peisajul de la țară şi cerul albastru, familia şi prietenii lui Pierre i-au oferit malul mării, prin aruncarea nisipului alb.

Cum nu Dumnezeul lui a fost invocat la procesiune, părintele Cedric a rămas în bucătăria mea în timpul ceremoniei. Se spune că un om are familia pe care o merită. Văzându-i în jurul mormântului lui Pierre pe copiii şi nepoții lui, toți uniți pentru un ultim rămas-bun, mi-am spus că Pierre a fost o persoană plăcută.

După aceea s-a organizat în mica sală de festivități a primăriei o întrunire la un pahar, în memoria defunctului. Familia şi prietenii s-au adunat să-i cânte rugăciuni. Uşile erau deschise şi din casă auzeam vocile şi muzica.

Femeia rabin, pe nume Delphine, a venit să bea o cafea în casa mea. Cedric încă mai era acolo. Era atât de frumos de văzut împreună, în bucătăria mea, omul bisericii şi

femeia din sinagogă. Şi-au amestecat credinţele, râsetele şi tinereţea. M-am gândit că Sasha ar fi adorat să vadă aşa ceva.

Fiindcă era frumos afară, m-am dus să lucrez în grădină. Delphine şi Cedric s-au aşezat sub pergolă şi au rămas mai bine de două ore vorbind şi râzând.

Delphine a părut fascinată de frumuseţea plantelor mele şi de pomii fructiferi. Cedric i-a prezentat grădina, de parcă el era fericitul proprietar. Ca şi cum Dumnezeul lui, a cărui casă se afla în apropiere, dăduse naştere tuturor acestor mici miracole.

Pe când plantam vinetele, am auzit unul dintre cântecele pe care familia şi prietenii lui Pierre Georges îl cântau în spaţiul primăriei. Au ieşit din sala de festivităţi ca să se aşeze sub copaci.

Chiar şi Delphine şi Cedric au tăcut ca să-i asculte.

Nu, nu-mi mai place să mă laud singur,
Căutând cu ardoare ecoul lui te iubesc *al propriei mele persoane.*
Nu, nu mai am inima care să-mi distrugă sufletul,
Imitând jocurile ştiute de mine pe de rost…
Tu, ce-mi oferi astăzi cel mai frumos spectacol,
Cu atâta frumuseţe, doar tu ai putea să mă opreşti…
Dar eu nu mai văd nimic din misterul său fascinant.
Mi-e teamă că nu mai este nimic de speriat sau de sperat,
Căci în ciuda visului din sufletul meu închis,
Nu voi mai avea curajul să iubesc.[42]

Aplecată asupra pământului, m-am întrebat dacă ei cântau pentru mine sau pentru Pierre.

Pe la ora 18.30, toată lumea a urcat în maşini plecând spre Paris. Încă o dată am auzit zgomotul pe care-l urăsc atât de mult: cel al portierelor trântite.

Am luat cina în aer liber, împreună cu cei trei colegi ai mei. Le-am pregătit o salată făcută pe loc, din cartofi copţi

[42] Fragment din cântecul *Le Courage d'aimer (Curajul de a iubi),* interpretat de Pierre Barouh.

şi ouă ochiuri. Am mâncat bine. Pisicile au venit şi ele, de parcă ar fi vrut să asculte conversaţiile noastre dezlânate, neinteresante, dar fericite. Nono a repetat tot timpul:

– Nu-i aşa că-i bine la draga noastră Violette?

– Foarte bine, au răspuns ei în cor.

Iar Elvis a adăugat:

– Donte live mi nao[43].

Au plecat pe la 21.30. Zilele sunt din ce în ce mai lungi, în această lună iunie. Am rămas aşezată pe o bancă în grădină, ca să ascult liniştea. Să ascult acest sunet pe care Léonine nu-l va mai face vreodată, cu excepţia unei melodii scurte de dragoste, rămasă în inima mea, cu o arie cunoscută doar mie.

Mă gândesc din nou la Nathan pe bancheta din spate. La drumul nostru de întoarcere, duminică dimineaţă, toţi trei în maşină. Fâstâceala noastră, a mea şi a lui Julien, ca o crenguţă tăiată dintr-un lemn verde, un lăstar tânăr, o frunzuliţă neînsemnată ce abia depăşeşte nivelul solului, cu două sau trei rădăcini înrudite, atât de uşor de scos. Un început de iubire copilărească ce trebuie smulsă din rădăcină.

Gelul formase o pojghiţă albă în părul lui Nathan. Ca o ninsoare. Julien i-a spus că atunci când ajung în Marsilia trebuia să-şi spele de mai multe ori părul înainte de a se întoarce la mama lui. Nathan s-a strâmbat, căutându-mi privirea ca să-i vin în ajutor.

M-au lăsat în faţa casei, la poarta dinspre stradă. Se pregăteau să plece, dar Nathan a vrut să vadă animalele. Florence şi My Way au venit să se frece de picioarele lui micuţe. Nathan le-a mângâiat multă vreme. M-a întrebat:

– Câte pisici ai, de fapt?

– Acum, unsprezece.

Am recitat numele lor, ai fi zis că e un poem de Prevert.

A râs cu lacrimi. Le-am umplut bolurile cu mâncare

[43] Nu mă părăsi (engleză stricată – grafia corectă este „Don’t leave me now”.)

pentru pisici şi am aruncat-o pe cea veche la păsări. Le-am schimbat apa. În răstimp, Julien s-a dus la mormântul lui Gabriel ca să vadă urna mamei.

Când s-a întors, Nathan l-a implorat să mai rămână puțin. Eu îmi doream să-i implor tatăl să rămână încă mult timp. Dar n-am zis nimic.

Au luat o gustare în grădină şi au plecat. I-am însoțit la maşină. Înainte de a urca, Julien a încercat să mă sărute pe gură, dar am făcut un pas înapoi. Nu aveam chef de un sărut în fața lui Nathan.

Băiețelul a vrut să urce în față, dar tatăl l-a refuzat:

– Nu acum, când vei avea zece ani.

Nathan s-a bosumflat, apoi m-a sărutat pe obraz.

– La revedere, Violette.

Am avut o dorință nebună să plâng. Când au închis portierele, ele n-au mai făcut acelaşi zgomot precum celelalte. Cu toate acestea, m-am prefăcut că nu-mi păsa că pleacă. Ca şi cum aş fi fost mai liniştită. De parcă aveam mii de lucruri de făcut.

Mă gândesc la toate pe bancă, apoi mă întorc în casă, închid cele două porți, de pe partea cu strada şi de pe cea cu cimitirul. Eliane mă urmează până-n camera mea şi se întinde cât este de lungă la picioarele patului. Deschid ferestrele pentru ca adierea nopții să pătrundă în interior. Îmi pun masca pe bază de trandafiri, deschid sertarul noptierei şi mă cufund iar în jurnalul lui Irene.

Înainte de a parcurge paginile cu scrisul ei, îmi spun că a apucat să-şi cunoască nepotul câțiva ani. Mă întreb ce fel de bunică era. Cum a primit naşterea lui Nathan. Calculez că băiatul s-a născut la un an după moartea lui Gabriel.

Dragostea dintre Irene şi Gabriel îmi pare ca jocul de-a spânzurătoarea, unde trebuie să ghiceşti cuvântul. Eu încă nu l-am găsit pe cel care-l defineşte pe bărbat.

Intrând la mine, Julien a făcut-o cu tot cu mama lui şi cu Gabriel.

Oare cum se vor termina întâlnirile dintre noi?

76

Familia nu se distruge, ea se transformă. O parte din ea se duce către neant.

Septembrie 1996

În acea dimineață, după ce îi promisese lui Violette că Genevieve Magnan nu o să fie înmormântată în cimitirul din Brancion, Philippe s-a îndreptat spre Mâcon, apoi, în ultima clipă, si-a continuat drumul şi a mers până la Lyon şi Bron. Spre după-amiază ajunsese în fața service-ului Pelletier. A parcat suficient de departe încât să nu fie văzut. Service-ul rămăsese ca în amintirile lui. Cu pereți albi cu galben. De treisprezece ani nu mai călcase acolo si, deşi trecuse atât timp, încă mai putea simți mirosul uleiurilor de motor amestecate. Adora acest miros.

Doar modelele şi liniile maşinilor expuse pe care le zărea prin vizieră se schimbaseră. Îşi lăsase casca pe cap ore întregi. Aşteptase prea multă vreme ca să-i vadă *pe ei.*

Pe la ora 19.00, zărindu-i pe Françoise şi pe Luc în Mercedesul lor, ea la volan, el alături, inima i se dezlănțui, ca un boxer furios. Îi ajunsese până-n gât. Luminile din spate ale vehiculului dispăruseră de ceva vreme când Philippe îsi amintise cele mai frumoase zile din viața lui, alături de ei. Clipele când se simțise cu adevărat iubit şi protejat. Când nimeni nu aştepta nimic de la el. Când era departe de părinți. Nu urmărise Mercedesul. Voia doar să-i vadă, să fie sigur că mai lucrau acolo, că trăiau încă. Doar atât: că sunt vii.

Pe urmă plecase spre La Biche-aux-Chailles. Locul acela blestemat unde locuiau Genevieve Magnan şi Alain Fontanel. Condusese noaptea. Îi plăcea să meargă cu motocicleta, noaptea, să vadă praful şi fluturii la lumina farurilor.

Parcase în fața casei lor. Una dintre camerele de la parter era luminată. În ciuda circumstanțelor, Philippe nu stătuse pe gânduri să bată la poartă. Alain Fontanel era singur, destul de cherchelit. Ochiul vânăt pe care i-l făcuse Philippe cu două săptămâni în urmă aproape că-i trecuse.

– Genevieve şi-a pus capăt zilelor. Nu mai poți să i-o tragi azi.

Aşa i-a spus Fontanel când l-a văzut pe Philippe în cadrul uşii. Cuvintele i-au tăiat picioarele şi i-au dat palpitații. A simțit nevoia să vomite. Cum a putut el cădea atât de jos?

Bărbatul rămas în picioare în fața lui era în cea mai jalnică situație, dar lui îi era indiferent. El avusese o legătură cu Magnan. El, cel ce io *împrumutase* într-o noapte unui prieten, fără niciun scrupul.

Pe Philippe îl luase amețeala gândindu-se la acele momente. Se sprijinise de tocul uşii. În seara aceea, în fața acelui bărbat beat care-l măsura din cap până-n picioare, Philippe înțelesese cât de mult suferise Magnan din cauza acelor doi ticăloşi ce o pângăriseră: el şi Fontanel. Iar suferința aceasta îl traversase ca un vânt glacial. Ca şi cum fantoma lui Genevieve Magnan îl străpunsese cu tăişul unui cuțit lung. Noaptea coborâse asupra lui.

Văzându-l cum se clatină, Fontanel a afişat un zâmbet răutăcios şi i-a întors spatele fără a închide poarta de la intrare. Philippe l-a urmat pe un hol întunecos. În interior, miros amestecat de aer închis, de rânced, de grăsime şi praf, ca în locurile unde nu intră aerul niciodată. Sau unde nu s-a trecut niciodată cu o cârpă de şters praful sau cu un mop. Philippe se gândise la Violette cum aerisea chiar şi iarna. Mergând în urma lui Fontanel, Philippe a avut o dorință nestăvilită de a-l strânge în brațe. Să-l strângă aşa cum nu a făcut-o niciodată. Dar cum o făcuse, fără îndoială, bătrânul din cimitir cu Violette.

Cei doi bărbați s-au aşezat la masa din bucătărie. O bucătărie fără nimic de mâncare, doar doze de bere goale puse pe o muşama. Două sau trei sticle de votcă şi alte

tipuri de alcool tare. Şi, ca şi cum diavolul se invitase între aceşti pereți blestemați ca să le țină companie, ei începuseră să bea in tăcere.

Abia mult mai târziu Fontanel a început să vorbească, atunci când Philippe îşi pironise privirea, fără a mai putea-o lua de acolo, pe portretul a doi băieței. Două zâmbete într-o ramă, pe colțul unui bufet slinos, de o vârstă incertă. O imagine de la şcoală, când după fotografia de grup se dau la o parte prietenii ca să facă instantanee separate, ca să ofere alte amintiri părinților.

– Pustii sunt la sora lui Genevieve. O duc mult mai bine la ea, decât la mine... N-am fost niciodată un tată bun... Dar tu?

– ...

– Vorbind acum despre micuțele acelea, despre fetița ta, să ştii că o bănuieşti degeaba pe Genevieve. Adică, vreau să spun că nu a făcut nimic rău. Când a venit să mă trezească nu mai ştiu decât sfârşitul scenei. Încă visam, credeam că am un coşmar. M-a scuturat bine, zici că era o apucată. Plângea şi urla în acelaşi timp, nu înțelegeam nimic din ce bâiguia... Mi-a vorbit de tine, mi-a spus că fiica ta era acolo, de perioada când a înlocuit pe cineva la şcoala din Malgrange, de soarta crudă... Mi-a vorbit de maică-sa, am crezut că băuse ceva. M-a tras de braț urlând: *Vino! Vino repede! Îngrozitor... îngrozitor!* Genevieve nu spusese niciodată aşa ceva înainte. Când am ajuns în camera de jos, nu mai era nimic de făcut...

Fontanel a băut pe nerăsuflate o doză de bere, apoi un pahar de votcă. A tras aer adânc în piept, pe urmă a povestit în continuare, fixând o gaură din muşamaua zgâriată de el cu unghiile.

– Directoreasa, Croquevieille, îmi dădea nişte firimituri ca salariu pentru a asigura întreținerea. Electricitate, instalații sanitare, zugrăveală, spații verzi... Spații verzi, mă durea pe mine-n cur de spațiile ei verzi. Nişte iarbă şi pietricele. Genevieve mergea la cumpărături şi gătea în timpul verii. Directoreasa ținea să stăm acolo amândoi

când veneau fetițele... Ca să asigurăm supravegherea şi prezența. În seara aceea, Genevieve nu trebuia să muncească. Dar când puştoaicele s-au dus la culcare, Lucie Lindon i-a cerut lui Genevieve să o înlocuiască două ore la supravegherea camerelor de la parter. Lindon voia să meargă la etaj să fumeze o iarbă în camera lui Letellier. Genevieve nu a îndrăznit să refuze... Lindon o ajuta mereu când avea nevoie. Numai că Genevieve n-a rămas la castel. A şters-o. Le-a lăsat pe fetițe singure ca să se ducă la soră-sa, să vadă ce mai fac băieții noştri, pentru că pustiul cel mic era bolnav şi ea îşi făcea griji. Vara era înnebunită că trebuia să-i lase în altă parte în timp ce alții plecau la mare... Îmi reproşa: *Nu eşti bun de nimic, nici măcar să ne duci la plajă.*

Fontanel plecase să se pişe, bombănind:

– Viață de rahat!

Când s-a întors în bucătărie, s-a aşezat în cealaltă parte a mesei, pe un alt scaun. Ca şi cum pe al lui îl ocupase cineva în timpul cât a fost plecat.

– Genevieve a fost plecată cam o oră cel mult. Când s-a întors şi a împins uşa camerei a luat-o amețeala, şi-a spart capul în cădere. Toată după-amiaza era deja pe jumătate leşinată. A crezut că era bolnavă... Că a luat virusul de la băiatul nostru. I-a venit greu să se ridice... A deschis fereastra ca să tragă o gură de aer proaspăt... Asta a salvat-o. După cinci minute şi-a dat seama că se întâmplă ceva... Că micuțele dorm prea liniştite. Genevieve a înțeles imediat... Monoxidul de carbon este un gaz fără miros... În fiecare cameră exista un boiler pe gaz vechi din perioada matusalemică... O ruină ce nu mai funcționa niciodată şi pe care nu aveai dreptul să o atingi... Şi, totuşi, cineva o făcuse. Genevieve şi-a dat seama imediat pentru că ciurucurile acelea erau ascunse în nişte dulapuri false şi unul fusese deschis. Uşa pendula în gol.

Alain Fontanel şi-a deschis o altă doză de bere cu o brichetă rătăcită pe masă, fără să se oprească din vorbit.

– Ştiau toți că instalațiile erau depăşite în castel... O

adevărată bombă cu ceas. Nu mai puteam face nimic. Era prea târziu. Asfixiate. Intoxicate cu monoxid de carbon. Toate patru.

Fontanel a tăcut. Pentru prima dată, vocea îi trăda emoție. Şi-a aprins o țigară închizând ochii.

– Am oprit imediat alimentarea pentru boiler. Am găsit chiar şi chibriturile folosite. Genevieve n-a ştiut niciodată să mintă... Am ştiut şi când i-o trăgeai. Avea ochi de îndrăgostită. O țăcănită. Puțea ca o cocotă, îşi punea tot felul de prostii pe față, avea nişte troace de încălțări care-i distrugeau labele... În seara aceea, i-am văzut în ochi că nu făcuse ea nimic, că era bănuită degeaba. I-am văzut spaima. Puțea a mort... Mai mult, trebuia să ştii ce să faci ca să porneşti ciurucurile alea. Or, ea nu era în stare... Exista interdicție să atingi boilerele. Şi tot personalul ştia. Ni se amintea suficient de des. Nu era scris în regulament, altfel directoreasa ar fi mers direct la închisoare, dar noi eram la curent... Ea ar fi trebuit să le repornească. Croquevieille era bună să prostească părinții, dar când era vorba să plătească pentru lucruri noi, dispărea. Singurele bazine cu apă caldă noi erau cele de la duşurile comune.

Cineva a bătut la poartă. Fontanel nu s-a dus să deschidă. Doar a murmurat: *nenorociții de vecini* şi s-a servit din nou cu ceva de băut în paharul lui de la bucătărie. Cât timp a povestit Fontanel, Philippe nu s-a clintit. La intervale regulate, el băuse mai multe pahare rase de votcă pentru a-si arde durerea, să-si înece amarul.

– Genevieve a intrat în panică. A spus că nu voia să meargă la închisoare. Că dacă cineva ar afla că s-a dus să-si vadă copiii, o să fie scoasă țapul ispăşitor. M-a implorat să o ajut. La început am refuzat. *Şi, până la urmă, ce pot să fac eu ca să te ajut?* am întrebat-o. *O să spunem adevărul, că a fost un accident... O să-l găsească pe ticălosul care a făcut-o.*

A înnebunit, chipul i s-a deformat... M-a înjurat, m-a amenințat. A spus că va povesti tuturor polițailor că mă holbez la instructoare... că m-a văzut cum le luam chiloții

din lenjeria murdară... că avea probe. I-am ras o palmă zdravănă ca să-i închid gura. Pe urmă mi-am amintit că atunci când eram în armată, într-o noapte, un pifan a dat foc la o parte de cazarmă uitând o caserolă de haleală pe arzătorul pe gaz, prost stins... De aici mi-a venit ideea... Cu ajutorul focului, totul dispare. Iar când arde tot, nimeni nu merge la mititica. Mai ales dacă este vorba de nişte fetiţe ce fac o prostie şi uită o caserolă cu lapte pe foc.

În clipa aceea, Philippe ar fi vrut să-i spună lui Fontanel să tacă. Dar era incapabil să deschidă gura, să pronunţe cel mai mic cuvânt. Ar fi vrut să se ridice, să plece repede, să fugă, să-si astupe urechile. Dar rămânea ţeapăn, stupefiat, neputincios. Ca şi cum două mâini de gheaţă îl ţintuiau cu putere pe scaun.

– Eu am dat foc în bucătărie... Genevieve a pus lapte în bolurile din camera micuţelor... Am aşteptat la capătul culoarului, lăsând uşa de la ele întredeschisă. Genevieve a urcat în camera noastră... Din acea noapte nu s-a mai oprit niciodată din văicăreală... îi era şi tare frică... Spunea că tu şi nevastă-ta o să veniţi să-i luaţi gâtul.

Câteva frisoane îl cuprinseseră pe Philippe. Parcă primea sarcini electrice prin electrozi invizibili.

– Când flăcările au intrat în cameră, am alergat la etaj să lovesc cu putere în uşa camerei lui Letellier... M-am băgat în camera noastră, împreună cu Genevieve. Lindon s-a trezit, a coborât la parter, a urlat când a văzut focul, eu m-am prefăcut că atunci coborâsem din pat, ca şi cum nu înţelegeam nimic din ce se petrecea... Letellier a vrut să intre în cameră, dar era prea târziu... Flăcările erau prea înalte. Au fost evacuaţi cu toţii... Până să vină pompierii, totul dispăruse... Ai fi spus că a fost infernul, dar a fost mai rău... Lindon n-a îndrăznit niciodată să o întrebe pe Genevieve unde fusese în acea seară, de ce şi cum s-a întâmplat ca fetiţele să se trezească şi să meargă în bucătărie fără să-şi dea seama cineva, pentru că, până la urmă, era greşeala ei. Nu s-a ştiut niciodată cine a pornit boilerul... Şi nici de ce... Nici când... Îţi dai seama că m-am

uitat în celelalte camere, nimeni nu atinsese nimic... Şi nici nu a spus nimic.

Philippe şi-a pierdut cunoştinţa. Când şi-a deschis ochii, avea capul greu, gura plină, cu un foc în burtă.

Alain Fontanel era tot aşezat în acelaşi loc, cu privirea în gol, cu ochii injectaţi de sânge, cu paharul în mână. Nu-şi fumase ţigara, o mai ţinea încă între degete, scrumul îi căzuse pe muşama.

– Nu te uita la mine aşa: sunt sigur şi convins că nu Genevieve a făcut-o. Nu mă privi aşa, îţi spun, sunt un ticălos, oamenii mă evită atunci când mă întâlnesc, trec pe trotuarul celălalt, dar nu m-am atins niciodată de niciun fir de păr al vreunui copil.

*

Genevieve Magnan a fost înhumată pe 3 septembrie 1996.

Ironia sorţii sau întâmplare nefericită, era ziua când Léonine ar fi trebuit să-şi sărbătorească zece ani.

Când a fost înmormântată în cavoul familiei din micul cimitir din La Biche-aux-Chailles, la trei sute de metri de casa ei, Philippe se întorsese deja în Est, cu trenul. În iarna dintre 1996 şi 1997 nu s-a mai dus *la adresă* şi şi-a lăsat motocicleta în garaj.

Părinţii lui veniseră o dată în vizită, în ianuarie, ca să se ducă împreună la cimitirul din Brancion, să se reculeagă la mormântul lui Léonine, dar el a refuzat să urce în maşina lor. Ca un copil încăpăţânat. Exact ca atunci când pleca în vacanţe la casa lui Luc şi Françoise, chiar dacă maică-sa nu era de acord.

A petrecut sase luni jucându-se la Nintendo, sălbăticindu-se cu jocurile unde trebuia să salveze viaţa unei prinţese. O salvă de sute de ori – doar pe a lui, cea adevărată, nu a putut.

Într-o dimineaţă, între ritualul tartinelor calde şi al prânzului, Violette îl anunţă pe Philippe că locul de paznic

la cimitir devenea vacant la Brancion-en-Chalon şi că ea voia acest post mai mult decât orice pe lume. Îi descrisese o anume fericire acolo. I-l prezentase ca pe un loc la soare într-o vacanță de cinci stele.

O privi de parcă ea si-ar fi pierdut mințile. Nu atât din cauza propunerii, ci pentru că înțelese că îi propune să continue viața împreună. La început, din reflex, refuzase oferta pentru că se gândea că ea voia în acest fel să se apropie de bătrânul portar, dar ideea nu rămânea în picioare. Dacă ar fi vrut să se apropie de el, l-ar fi părăsit pe Philippe şi s-ar fi mutat la el. Înțelese, deci, că ea voia să continue împreună, că el făcea parte din proiectele ei, din viitorul ei.

Ideea de a deveni paznic la cimitir îl dezgusta. Dar n-ar mai fi avut ce să facă la Malgrange. Violette se ocupa de tot. Şi apoi, ce să lucreze altceva? A avut un interviu la Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă din oraş şi i s-a cerut să-si actualizeze CV-ul. Să-şi actualizeze cu ce? În afară de... bibilit motocicleta şi de sedus femeile prostuțe, nu mai ştia să facă nimic. I se propusese un curs de mecanic auto, ca să lucreze la un service sau la un concesionar, părea tentant, ar fi putut să facă apoi o reconversie pentru vânzări de maşini. Perspectiva de a lucra în domeniul comercial cu rable şi contractele de întreținere aferente îl dezgusta. Mai bine mort decât să sune deşteptătorul, când pentru el nu sunase niciodată, să respecte programul de lucru, să poarte costum şi cravată cele treizeci şi nouă de ore pe săptămână. Un coşmar de neconceput. Nu luase nicicând în calcul să muncească, mai puțin la optsprezece ani, în service-ul lui Luc şi al lui Françoise.

Acceptând slujba de cioclu, i-ar pica un salariu în fiecare lună, pe care altfel nu l-ar avea. Violette are să facă piața, să gătească, menajul. Îşi păstra soția în pat să-i țină de cald, tartinele cu pâine prăjită, lenjeria şi vesela curate şi el n-ar fi făcut decât să-şi mute obiceiurile şi marca iaurturilor lui preferate. şi să-şi continue viata de etern

adolescent. Aşa cum spusese Violette: ea o să pună draperii la ferestre şi n-o să participe la înmormântări. O să-şi instaleze Nintendo într-o cameră închisă cu cheia şi o să-şi salveze prinţesele, unele după altele, ca să evite să fie deranjat de vreun gropar sau de un vizitator pierdut căutând un mormânt.

Ar fi, în sfârşit, o ocazia să afle cine a fost nemernicul care a pornit boilerul în noaptea din 13 spre 14 iulie 1993 la castelul Notre-Dame-des-Pres. Ar fi în zonă să pună întrebări, să spargă nişte dinţi, să facă liniştea să vorbească. Ar face-o în secret, ca să nu vină niciodată cineva să înhaţe sau să reclame banii din asigurarea primită de el, despăgubirile şi daunele morale primite în urma decesului accidental al lui Léonine.

Îl enerva această obsesie de a pune totul deoparte, aşa cum îl învăţase maică-sa, dar pornirea aceasta era mai puternică decât el. O boală genetică. Un virus, o bacterie mortală. Zgârcenia era ca o malformaţie congenitală. O moştenire blestemată împotriva căreia nu putea lupta. Să pui deoparte pentru a merge unde? Ca să facă ce? Nu avea nicio idee.

S-au mutat în august 1997. Nu aveau mare lucru de dus, aşa că au închiriat o camionetă de aproape douăzeci de metri cubi.

Bătrânul de la cimitir nu mai era acolo. Lăsase un bilețel pe masă. Philippe s-a prefăcut că nu-şi dă seama că Violette cunoştea perfect fiecare ungher al camerei. Abia ajunşi, ea a şi dispărut în grădină. Îl chemă:

– Vino! Vino repede!

Philippe nu-i mai simţise de ani buni acea bucurie din glas. Când o descoperi îngenuncheată la capătul grădinii, culegând roşii mari, de o culoare roşu-aprins, ca obrajii unei domnişoare, când o văzu mâncând una dintre ele, îşi aminti de lumina din ochii ei la maternitate, în ziua naşterii lui Léonine. L-a invitat:

– Hai să guşti şi tu!

Mai întâi avu un moment de ezitare. Pe urmă a văzut că

grădina era mai sus, astfel încât apele uzate din cimitir nu puteau să se scurgă acolo. Totuşi, schițase un zâmbet şi se forță să mestece roşia oferită de ea. Sucul i se scurse pe mâini, Violette îl zări şi îi linse degetele. Înțelese în acea clipă că niciodată nu încetase să-l iubească, dar că era prea târziu. Nu te poți întoarce în urmă.

Îşi scoase motocicleta din camionetă şi îi spuse lui Violette:

– Mă duc să fac un tur.

77

Mai bine te plâng, decât să nu te fi cunoscut.

22 octombrie 1996

Dragă Violette cea scumpă,

Sunt deja două luni de când soțul tău ți-a interzis să mai vii. Îmi lipseşti. Spune-mi, când te vei întoarce?

Dimineață am ascultat-o pe Barbara şi e uimitor că vocea ei se potriveşte de minune cu toamna, cu mirosul de pământ reavăn, nu din cel în care cresc din nou rădăcini, ci din acela unde dorm liniştite ca să renască mai viguros, unde se pregătesc să-şi întărească forțele în timpul iernii. Toamna este un leagăn pentru viața ce va renaşte. Toate frunzele ce-şi schimbă culoarea, de parcă ar fi la o defilare de haute couture, *ca notele din vocea Barbarei. Mi se pare foarte drăguță Barbara. Când o ascult cu atenție, înțeleg că, în opinia ei, nimic nu este cu adevărat grav, oricât de gravă ar fi situația. Aş fi putut să mă îndrăgostesc nebuneşte de ea, mai ales dacă ar fi fost bărbat. Ce vrei, nu am caracterul soțiilor de marinari.*

Cum finalul acesta de anotimp a fost blând şi încă n-a dat înghețul, tocmai am adunat ultimele roşii, ardei şi dovlecei. Se apropie Ziua Tuturor Morților şi e ca o barieră invizibilă: o dată ce-a trecut, nu mai sunt legume de vară. Salatele mele sunt tot frumoase, dar într-o lună nu vor mai rămâne decât andivele. Verzele ies din pământ. În aşteptarea primului îngheț, am săpat unele parcele şi le-am acoperit cu gunoi de grajd, acolo de unde am scos împreună cartofii şi ceapa. Prietenul meu mi-a adus de la țară cinci sute de kilograme de bălegar, l-am acoperit cu o folie de plastic lângă baracă. Am făcut-o pentru că, dacă plouă, cea mai bună parte a gunoiului se duce în apă, nu mai rămân decât paiele. Pute puțin, dar nu aşa mult, şi oricum e mai bine decât

nenorocirile acelea de îngrăşăminte chimice. Nu vreau să-i deranjez pe vecinii mei. Apropo, acum trei zile l-au îngropat pe Edouard Chazel (1910 – 1996), mort în somn. Câteodată mă întreb ce poți vedea noaptea ca să-ți vină să mori.

Am aflat că Genevieve Magnan a avut un final trist. Cred că trebuie să uităm, Violette. Cred că trebuie să ne continuăm viata şi să nu mai căutăm să ştim cum, de ce, cine. Trecutul nu este la fel de productiv ca bălegarul depozitat de mine pe pământ. Seamănă mai mult cu varul activ. Otrava aceea care arde tulpinile. Da, Violette, trecutul este otrava de astăzi. Să încerci din nou înseamnă să mori un pic.

Luna trecută am început să tai vechile tufe de trandafiri. A fost vreme prea caldă pentru ciuperci. De obicei, la sfârşitul verii erau două sau trei furtuni cu multă ploaie, iar gălbiorii apăreau după şapte zile. Ieri m-am dus prin tufişuri, în coltul acela secret de unde îi adun de obicei cu lopata, dar m-am întors ca un parizian, aproape cu mâna goală. Doar trei gălbiori îşi râd de mine pe fundul coşului. Plini de viermi. I-am mâncat imediat în omletă. A meritat!

Săptămâna trecută m-am întâlnit cu domnul primar, i-am vorbit de tine, te-am recomandat cu căldură. Vrea să te vadă, şi nu doar pentru că o să mă înlocuieşti. L-am anunțat că nu vei veni singură, că ai un soț. La început nu prea i-a convenit, pentru că înseamnă un salariu în plus, dar cum înainte erau patru gropari şi acum sunt doar trei, salariile pentru voi doi pot intra în bugetul actual. Deci, dacă aş fi în locul tău, n-aş mai sta pe gânduri. Înainte ca un oarecare să vină să-l roage – mereu există un nepot, o verişoară, un vecin ce caută un loc de funcționar. De acord cu tine, nu se omoară oamenii să devină portari la cimitir, şi totuşi, ar trebui să rămânem vigilenți! Nu se pune problema să-mi las pisicile şi grădina altuia în afară de tine!

Întoarce-te ca să-ți aranjez o întâlnire cu primarul. În general, nu merită să ai încredere în aleşi, dar el este un om de ispravă. Dacă îți dă cuvântul, nu vei avea nevoie să semnezi un contract de muncă. Este, deci, urgent să

inventezi o minciună oarecare ca să vii aici cât mai repede. Ți-am vorbit vreodată de virtuțile minciunii? Dacă am uitat, fă-ți un nod la batistă.

Te îmbrățişez cu multă tandrețe, scumpă Violette.

Sasha

– Philippe, trebuie să mă duc la Marsilia!

– Dar încă nu e luna august.

– Nu mă duc la cabană. Célia are nevoie de mine câteva zile. Vreo trei sau patru... Dacă nu apar complicații. Fără să mai pun la socoteală şi transportul.

– De ce?

– Se internează în spital şi nu are pe nimeni să se ocupe de Emmy.

– Când?

– Imediat. Este o urgență.

– Imediat?

– Da, este o urgență, ți-am spus.

– Şi ce are?

– Apendicită.

– La vârsta ei?

– Nu există o vârstă anume pentru apendicită... Stephanie o să mă ducă la Nancy şi voi lua trenul de acolo. Până ajung eu, Emmy va rămâne la o vecină... Célia m-a implorat, nu mă are decât pe mine. Sunt obligată să mă duc, şi încă repede. Ți-am lăsat mersul trenurilor pe o hârtie, lângă telefon. Am făcut cumpărăturile, nu ai decât de încălzit la microunde ciulamaua sau macaroanele gratinate, sunt în congelator două cutii de pizza cum îți plac ție, ți-am umplut frigiderul cu iaurturi şi salate proaspete. La prânz, Stephanie îți va aduce o baghetă proaspătă. Ți-am pus pachetele de biscuiți în sertar, sub tacâmuri, ca de obicei. Plec, pe curând. O să te sun când ajung la Célia.

*

Pe drumul de aproape douăzeci şi cinci de minute şi în

puținele cuvinte schimbate cu Stephanie, am mințit-o. I-am servit aceeaşi poveste, ca şi lui Philippe Toussaint: Célia avea apendicită, trebuia să mă duc repede să mă ocup de nepoata ei, Emmy. Stephanie nu ştia să mintă. Dacă i-as fi spus adevărul, m-ar fi dat de gol fără să o facă intenționat. S-ar fi înroşit şi s-ar fi bâlbâit în fața lui Philippe Toussaint, când s-ar fi întâlnit.

Stephanie a cerut să fie înlocuită o oră la casă ca să mă ducă la Nancy. În maşină nu ne-am spus mare lucru. Cred că mi-a zis ceva de o nouă marcă de biscuiți bio. Produsele bio si-au făcut apariția de câteva săptămâni pe rafturile Casino-ului şi Stephanie îmi vorbea de ele ca de Sfântul Graal. Nu o ascultam. Reciteam, din memorie, scrisoarea lui Sasha. Eram deja în grădina, în casa, în bucătăria lui. Ardeam de nerăbdare. Observând tigrul alb agățat de oglinda retrovizoare a maşinii ei Panda, îmi căutam deja cuvintele potrivite şi argumentele bune pentru ca Philippe Toussaint să accepte mutarea şi slujba de paznic la cimitir.

Am luat un tren până la Lyon, un altul până la Mâcon, apoi autobuzul m-a lăsat în poarta cimitirului. Am închis ochii când am ajuns acolo.

Am împins spre seară poarta viitoarei mele case. Ziua aproape că se terminase şi era foarte rece. Îmi crăpaseră buzele. În casă aerul era dulceag. Sasha a aprins lumânări şi era tot aceeaşi mireasmă fermecătoare de pe batistele din pânză pe care le îmbiba cu *Reve d'Ossian.* Când m-a văzut, mi-a spus zâmbind:

– Aduc omagiu virtuților minciunii!

Curăța nişte legume. Mâinile lui, puțin tremurânde, țineau curățătorul de cartofi ca pe o piatră prețioasă.

Am mâncat o *minestrone*[44] absolut delicioasă. Am vorbit despre grădină, ciuperci, cântece şi cărți. L-am întrebat unde se va duce dacă noi ne vom instala acolo. Mi-a răspuns că totul fusese deja aranjat. Că o să călătorească şi o să se stabilească acolo unde-i va plăcea. Că pensia lui

[44] Supă groasă de origine italiană.

va fi la fel de slabă ca el, dar pentru cât de puțin mănâncă o să-i ajungă. Că o să meargă pe jos, in vagoanele de clasa a doua şi cu autostopul. Erau singurele plimbări pe care voia să le trăiască. Dorea să-şi ofere necunoscutul. Cu opriri provizorii la prietenii lui. Avea puțini, dar adevărați. Să meargă să-i vadă făcea parte din planurile lui. Să se ocupe de grădinile lor. Iar dacă nu aveau, atunci să le facă el unele.

India era marea țintă a lui Sasha. Prietenul lui, Sany, era un indian întâlnit de Sasha pe când era copil. Fiu de ambasador, Sany locuia din anii ’70 în Kerala. Sasha s-a dus în vizită la el de mai multe ori, o dată mergând şi cu soția lui, Verena. Sany era naşul de botez al copiilor lor, Emile şi Ninon. Sasha voia să închidă ochii acolo. Sasha nu spunea niciodată *să-mi sfârşesc viata,* ci *până la moartea mea.*

Pentru desert a scos orez cu lapte, pregătit de el în ajun în pahare diferite de iaurt, din sticlă. Am început să caut cu lingurița caramelul tocmai la fundul paharului. Văzându-mi gestul, vocea lui Sasha s-a schimbat:

– Pierzându-i pe toți cei dragi mie, am scăpat, de asemenea, de o povară imensă. Grija că i-am lăsat singuri după moartea mea, că i- am abandonat. Teroarea de a-mi imagina că le-ar putea fi frig sau foame, că ar fi bolnavi şi că nu as mai fi acolo ca să-i iau în brațe, să-i protejez, să-i susțin. Când voi muri, nimeni nu mă va plânge. Nu va rămâne suferință în urma mea. Şi voi pleca uşurat, fără grijile din viețile celorlalți. Doar egoiştii tremură pentru propria lor moarte. Ceilalți tremură pentru cei rămaşi în urmă.

– Dar eu te voi plânge, Sasha.

– Nu mă vei plânge aşa cum m-ar fi plâns nevastă-mea şi copiii. Mă vei plânge ca atunci când pierzi un prieten. Tu nu vei mai plânge niciodată cum ai făcut-o pentru Léonine. Ştii foarte bine.

A pus apa la fiert pentru un ceai. A spus că era fericit că sunt acolo. Că printre prietenii adevărați vizitați de el la

pensie mă număr şi eu. Şi a precizat: *Când nu este soțul tău acasă.*

A pus muzică: sonatele de Chopin. Mi-a vorbit de vii şi de morți. De obişnuiți de-ai locului. De văduve. Cel mai greu va fi la înmormântările copiilor. Dar nu erai obligat să faci nimic din ceea ce nu poți. Exista o adevărată solidaritate între salariații cimitirului şi firmele de pompe funebre. Puteai cere să fii înlocuit. Un gropar îl putea înlocui pe cel care ducea sicriul, acesta – pe cel care făcea monumentele funerare, acesta – pe angajatul de la pompe funebre, iar acesta – pe portarul cimitirului, dacă vreunul se simțea incapabil să înfrunte un deces dificil. Singurul de neînlocuit era preotul.

Multe voi avea de văzut şi de auzit. Violență şi ură, bogăție şi sărăcie, resentimente şi remuşcări, durere şi bucurie, regrete. Întreaga societate, toate originile şi toate religiile pe câteva hectare de teren.

În fiecare zi trebuia să fiu atentă la două lucruri: să nu închid vreun vizitator în cimitir – după o moarte recentă, unii pierd total noțiunea timpului – Şi furturile – se întâmpla destul de des ca unii aflați în trecere să se servească de pe mormintele vecine cu florile proaspete şi chiar cu plachetele funerare *(Mamei mele, Unchiului meu* sau *Prietenului meu* pot fi folosite în orice familie).

Voi vedea mai multe persoane în vârstă decât tineri. Aceştia din urmă plecau departe pentru studii sau cu lucrul. Tinerii veneau mai mult după înmormântare, la morminte. Iar când veneau, era un semn rău: că-şi vizitează un prieten.

A doua zi era 1 noiembrie, cea mai aglomerată zi din an. O să îmi dau seama imediat că va trebui să ofer informații vizitatorilor ocazionali, veniți anual doar pentru acest eveniment. Sasha mi-a arătat unde erau aranjate diferitele planuri ale cimitirului şi fişele cartonate cu numele persoanelor decedate în cursul ultimelor şase luni: într-o clădire-birou aflată în exteriorul casei, pe partea cu cimitirul. Mi-a precizat că pentru persoanele decedate

înainte, documentele fuseseră arhivate la primărie.

M-am gândit că Léonine fusese deja arhivată. Atât de tânără şi deja arhivată.

Pe fişe erau înscrise pentru fiecare mormânt numele, data decesului şi amplasarea.

În zile de exhumare, ceea ce se întâmpla rar, trebuia să fiu atentă să nu fie deteriorate mormintele alăturate. Unul dintre cei trei gropari era foarte neîndemânatic.

Anumiți vizitatori aveau derogare ca să intre cu maşina. O să-i recunosc imediat doar după zgomotul motorului, mai ales că majoritatea erau nişte bătrânei care făceau să urle ambreiajul Citroenului lor.

În rest, le voi descoperi pe parcurs. Nicio zi nu semăna cu cealaltă. Aş putea compune un roman sau să scriu memoria celor vii şi celor morți într-o bună zi, când voi termina de citit, pentru a suta oară, *Legea pământului.*

Sasha a făcut o primă listă pe un caiet nou, din acelea pentru elevi. A scris numele pisicilor care trăiau în cimitir, caracteristicile lor, ce mâncau, ce obiceiuri aveau. Improvizase un adăpost pentru pisici, cu pulovere şi pături, în careul Vonicerilor, în spate, la stânga. Acolo unde nu mai venea nimeni să se reculeagă, zece metri pătrați fără alee de trecere, unde împreună cu groparii au construit un adăpost. Un loc uscat şi cald iarna. A notat datele de contact ale veterinarilor din comuna Tournus, tată şi fiu, dispuşi să se deplaseze aici pentru vaccinuri, sterilizări şi îngrijiri medicale la un preț mai mic de jumătate decât cel real. Voi putea găsi şi câini acolo, dormind pe mormintele stăpânilor, şi va trebui să mă ocup şi de ei.

Pe o altă pagină a notat numele groparilor, poreclele, obiceiurile şi atribuțiile. Şi pentru a termina, numele persoanei însărcinate la primărie cu întocmirea actelor de deces. A tras concluzia spunând:

– De două sute cincizeci de ani se tot îngroapă oamenii aici şi încă se mai aduc alții.

Restul caietului l-a încărcat în două zile cu sfaturi pentru grădină, legume, flori, arbori fructiferi, anotimpuri

şi ce să plantez.

A doua zi, de Sărbătoarea Tuturor Sfinților, se depusese în grădină un strat subțire de chiciură. Înainte de a deschide porțile cimitirului, l- am ajutat noaptea pe Sasha să strângă ultimele legume de vară. Eram amândoi pe aleile înghețate, cu lanterna de buzunar în mână, înfofoliți bine în paltoane, când Sasha mi-a vorbit de Genevieve Magnan. M-a întrebat ce simțisem când am auzit că s-a sinucis.

– Am fost mereu sigură că nu copiii au dat foc în bucătărie. Că cineva stinsese prost un muc de țigară sau ceva de genul acesta. Cred că Genevieve Magnan ştia adevărul şi că nu l-a mai suportat.

– Ai vrea să-l ştii?

– După moartea lui Léonine, m-a ținut în viață tocmai dorința de a-l afla. Astăzi, ceea ce contează pentru ea, pentru mine, este să îngrijim florile.

Am auzit primii vizitatori parcând în fața cimitirului. Sasha s-a dus să deschidă grilajul. L-am însoțit. Sasha mi-a spus:

– Vei vedea, ai să faci concesii cu orele de închidere şi de deschidere. De fapt, ai să faci concesii cu suferința oamenilor. Nu te va lăsa inima să laşi vizitatorii să aştepte dacă au venit mai devreme şi la fel seara: câteodată, nu vei putea să le ceri să plece.

Mi-am petrecut ziua observând vizitatorii, cu brațele încărcate de crizanteme, urcând pe alei. M-am dus să le fac o vizită pisicilor şi ele s-au frecat de picioarele mele. Le-am mângâiat. Mi-au făcut bine. În ajun, Sasha îmi explicase că numeroşi vizitatori se ataşau de animalele cimitirului. Că îşi imaginau că dispăruții lor se manifestau prin ele.

Pe la ora 17.00 m-am apropiat de Léonine, adică nu de ea, ci de numele ei scris pe un mormânt. Mi-a înghețat sângele în vene când i-am văzut pe socrii Toussaint depunând crizanteme galbene. Nu îi revăzusem din momentul dramei. Când veneau după fiul lor, de două ori pe an, şi parcau în fața casei, nu mă uitam pe fereastră după ei. Auzeam zgomotul motorului maşinii lor şi pe

Philippe strigându-mi:

– Au plecat!

Îmbătrâniseră. El era adus de spate. Ea se ținea tot țeapănă, dar se făcuse mai mică. Timpul îi micşorase pe ambii.

Nu trebuia să mă vadă, i-ar fi spus imediat lui Philippe Toussaint, care mă credea la Marsilia. I-am observat, ascunsă ca o hoață. De parcă făcusem ceva rău.

Sasha a venit în spatele meu, am tresărit. M-a luat de braț fără să mă întrebe nimic şi mi-a zis:

– Vino, să intrăm în casă!

Seara, pe mormântul lui Léonine, i-am povestit despre tatăl şi mama Toussaint. Despre răutatea mamei, disprețul ei revărsat asupra mea de îndată ce mă privea fără să mă vadă. Ei erau asasinii, ei mi-au trimis fiica în castelul nenorocirii. I-au organizat moartea. I-am spus lui Sasha că poate n-ar fi cea mai bună idee să mă mut la Brancion, să lucrez în acest cimitir. Să mă întâlnesc cu socrii de două ori pe an pe alei, să-i văd depunând ghivece de flori ca să se dezvinovățească – era dincolo de puterile mele. Astăzi miau readus durerea. Nu existau niciun minut, nicio secundă din viața mea fără să mă gândesc la Léonine, dar acum era diferit. Îi transformasem absența: ea era peste tot, dar din ce în ce mai aproape de mine. Iar astăzi, văzându-i pe cei doi, mi-am simțit fata că se îndepărtează.

Sasha mi-a răspuns că în ziua când ei vor afla că soțul meu şi cu mine locuim aici, o să mă evite şi nu o să mai vină niciodată. Că o să-i îndepărtăm pentru totdeauna.

A doua zi dimineață am avut o întâlnire cu primarul. Abia pusesem piciorul în biroul lui când mi-a spus că Philippe Toussaint şi cu mine vom fi angajați ca portari la cimitir începând cu luna august 1997. Că vom avea fiecare salariul minim pe economie, o locuință de serviciu şi că facturile noastre de apă, electricitate şi taxele de salubritate vor fi plătite de primărie. Mai aveam întrebări?

– Nu.

L-am văzut pe Sasha zâmbind.

Înainte de a ne lăsa să plecăm, primarul ne-a oferit ceai cu vanilie la pliculeț şi nişte biscuiți râncezi pe care i-a înmuiat în ceaşcă precum un copil. Sasha n-a îndrăznit să refuze, chiar dacă detesta ceaiul la pliculeț. Zicea:

– Un plastic poros cu o ață ataşată. Ruşinea civilizației noastre, Violette. Şi ei îndrăznesc să numească asta *progres.*

Între doi biscuiți, domnul primar mi-a vorbit, uitându-se în agendă:

– Probabil că v-a spus Sasha: acolo o să vedeți tot felul de grozăvii. Acum vreo douăzeci de ani, am avut şobolani la noi în cimitir; mulți şobolani. Am chemat pe cineva de la deratizare, au pus oamenii arsenic pudră peste tot între morminte, dar şobolanii au continuat să facă ravagii şi nimeni nu mai îndrăznea măcar să pună piciorul în cimitir. Credeam că suntem în romanul *Ciuma* al lui Camus. Cei de la deratizare au crescut doza de otravă, dar tot degeaba. A treia oară au pus chiar şi capcane, dar, în loc să plece, au stat la pândă, să vadă cum se comportă şobolanii. Ei bine, n-o să vă vină să credeți, o bătrânică venea cu o măturică şi un făraş şi aduna tot praful de arsenic. Şi îl revindea pe ascuns de luni întregi! A doua zi am văzut titrat cu litere mari în ziar: *Trafic de arsenic la cimitirul din Brancion-en-Chalon!*

78

Sunt atâtea lucruri frumoase pe care nu le ştii: credința ce dărâmă munții şi izvorul pur din inima ta. Gândeşte-te la acestea când adormi şi la faptul că dragostea este mai puternică decât moartea.

– Fiecare mormânt este un tomberon. Îngropăm aici doar rămăşițele: sufletele sunt în altă parte.

După ce a şoptit aceste cuvinte, contesa de Darrieux a dat pe gât tot paharul de rachiu. Tocmai o îngropaseră pe Odette Marois (1941 – 2017), nevasta celei mai mari iubiri a ei. Îşi revenea din emoții aşezată la masa din bucătăria mea.

Contesa a asistat de la distanță la ceremonie. Copiii lui Odette ştiau că ea este amanta tatălui, rivala mamei lor, şi o ignorau complet.

Şi, totuşi, contesa îşi va putea depune buchetele ei de floarea-soarelui pe mormântul amantului, fără ca eu să le găsesc, cu petalele smulse, pe fundul unui coş de gunoi.

– E ca şi cum am pierdut o prietenă veche… Chiar dacă ne detestam. Dar până la urmă până şi prietenele vechi se detestă mereu un pic. Şi apoi, eu sunt cea invidioasă pentru că ea se va întâlni mai întâi cu amantul meu. Ea a avut în realitate primul loc toată viața ei, târfa.

– O să continuați să aduceți flori la mormântul lui?

– Nu. Nu acum, când ea este deasupra lui. N-ar fi prea delicat din partea mea.

– Cum v-ați întâlnit marea iubire?

– Lucra pentru soțul meu. Se ocupa de grajduri. Era un bărbat frumos, dacă ați fi văzut ce cur avea! Muşchii, corpul, gura, ochii! Încă mai tremur şi astăzi. Am fost amanți timp de douăzeci şi cinci de ani.

– De ce nu v-ați părăsit partenerii?

– Odette l-a şantajat cu sinuciderea: *Dacă mă părăseşti, mă omor.* Şi apoi, să vă spun drept, mi-a convenit situația. Ce-aş fi făcut cu o mare iubire douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru? Aş fi fost nevoită să mă duc la lucru! Iar eu nu ştiam să fac nimic cu cele zece degete decât să țin cartea în mână pentru o lectură bună şi să cânt la pian. Ar fi renunțat repede la mine. Aşa că ne giugiuleam când aveam chef, eram mereu drăgălăşită, dată cu cremă, parfumată, bine îmbrăcată. Niciodată mâinile mele n-au puțit a bucătărie sau a lapte brânzit, ceea ce, credeți-mă, adoră bărbații. Şi mai aveam şi alte avantaje: tururi ale lumii în brațele soțului, palate, piscine şi înot în Mările Sudului. Mă întorceam bronzată, disponibilă, odihnită, mă întâlneam cu amantul şi ne iubeam cu şi mai multă pasiune. Aveam senzația că sunt Lady Chatterley. Fireşte că l-am făcut mereu să creadă că nu mă mai atingea deloc contele, mai mare cu douăzeci de ani decât mine, că dormim în camere separate. Iar el mă amăgea că Odette nu era niciodată preocupată de lucruri legate de sex. Neam mințit din dragoste, ca să nu ne supărăm. De fiecare când ascult *La chanson des vieux amant*s[45]*,* lăcrimez... Şi dacă tot am vorbit de lacrimă, mai turnați-mi puțin rachiu de-al dumneavoastră, doamnă Violette. Astăzi chiar am mare nevoie... De fiecare dată când mă întâlneam cu Odette, mă analiza din cap până-n picioare, iar mie îmi plăcea tare mult treaba asta... Îi zâmbeam în mod intenționat. Soțul şi amantul au murit la un interval de o lună. Ambii cu o criză cardiacă. A fost îngrozitor. Am pierdut totul de pe-o zi pe alta. Pământul şi apa. Focul şi gheața. Ca şi cum Dumnezeu şi Odette şi-au unit forțele ca să mă arunce în neant. Dar, în fine, am avut ani frumoşi, nu mă plâng niciodată... Ultima mea dorință este acum să fiu incinerată, iar cenuşa mea să fie aruncată in mare.

– Nu vreți să fiți înmormântată lângă conte?

---

[45] *La chanson des vieux amants (Cântecul vechilor amanți)* – melodie celebră, interpretată de Jacques Brel.

– Lângă bărbatu-meu pe vecie? Niciodată! Mi-ar fi prea teamă să nu mai mor o dată, de plictiseală.

– Dar tocmai mi-ați spus că doar rămășițele pământeşti sunt îngropate aici.

– Chiar şi rămășițele mele s-ar plictisi alături de conte. M-ar deprima.

Nono şi Gaston au intrat să-şi facă o cafea. Par surprinşi să mă vadă că râd cu lacrimi. Nono se înroşeşte. Este îndrăgostit de contesă. De fiecare dată când o vede, roşeşte ca un şcolar.

După câteva minute vine şi părintele Cedric şi îi sărută mâna contesei.

– Ei, cum a fost, părinte?

– O înmormântare ca oricare alta, doamnă contesă.

– Copiii i-au pus muzică?

– Nu.

– Ce tâmpiți! Odette îl adora pe Julio Iglesias.

– De unde ştiți?

– O femeie ştie totul despre rivala ei. Obiceiurile, parfumul preferat, gusturile. Când un bărbat ajunge la amantă, trebuie să se simtă ca în vacanță, nu în vreo baracă.

– Nu e chiar creştineşte, doamnă contesă.

– Părinte, oamenii trebuie să păcătuiască, altfel confesionalul ar fi pustiu. Păcatul este fondul dumneavoastră de comerț. Dacă lumea n-ar avea nimic să-şi reproşeze, n-ar mai fi nimeni pe băncile bisericii.

Contesa îl caută pe Nono din priviri.

– Norbert, eşti bun să mă însoțeşti, te rog?

Nono se fâstâceşte şi se înroşeşte şi mai tare.

– Desigur, doamnă contesă.

Abia plecați Nono şi contesa, Gaston scapă ceaşca din mână. Când mă aplec să adun cioburile de porțelan cu mătura şi făraşul, Gaston îmi şopteşte la ureche:

– Sunt curios dacă Nono i-o trage astăzi contesei.

79

Din vremea când cerul se unea cu pământul, se ascunde cel mai frumos dintre mistere.

Jurnalul lui Irene Fayolle

29 mai 1993

Paul este bolnav. Medicul nostru de familie crede că prezintă simptomele unei complicații la ficat, stomac sau pancreas. Paul suferă şi nu are grijă de el. În mod curios, în loc să-şi facă analizele, să ceară sfaturi medicale unor specialişti, a fost într-o săptămână la trei clarvăzătoare care i-au prezis o viață lungă şi frumoasă. Paul n-a manifestat niciodată nici cel mai mic interes pentru mediumuri sau ceva asemănător. Mă gândesc la acei atei ce vorbesc cu Dumnezeu când sunt gata s-o mierlească şi am sentimentul că el s-a îmbolnăvit din cauza mea. Că minciunile mele ca să mă întâlnesc cu Gabriel într-o cameră de hotel l-au terminat.

Lyon, Avignon, Châteauroux, Amiens, Epinal. Gabriel şi cu mine am luat la rând paturile, timp de un an, aşa cum alții merg în țări străine.

I-am făcut lui Paul două programări la un ecograf din Institutul Paoli-Calmettes, dar nu s-a dus. Când îi spun în fiecare seară că este o urgență să se caute de boală, îmi zâmbeşte şi îmi răspunde:

– Nu-ți face griji, totul va fi bine.

Îl văd că suferă, că slăbeşte. Noaptea, în somn, durerea îl face să geamă.

Sunt disperată. Ce-i cu el? A înnebunit sau vrea să se omoare?

Nu-l pot forța să se urce în maşină ca să-l duc la spital. Am încercat totul: cu zâmbete, cu lacrimi, cu nervi. Nimic nu

pare să-l înmoaie. Se lasă pradă morții, merge pe drumul fără întoarcere.

L-am implorat să-mi vorbească, să-mi explice de ce face aşa. De ce această renunțare? S-a dus să se culce.

Sunt debusolată.

7 iunie 1993

În această dimineață Gabriel m-a sunat la florărie: se simțea din voce că e fericit. Pledează toată săptămâna la Aix, vrea să mă vadă, să-şi petreacă toate nopțile cu mine. Îmi spune că nu se gândeşte decât la mine. Îi spun că e imposibil. Nu puteam să-l las pe Paul singur.

Gabriel mi-a închis telefonul în nas.

Am luat de pe tejghea globul de sticlă cu zăpadă în el şi l-am aruncat cu toată puterea într-un perete, urlând.

Aşa cum nu este zăpadă adevărată în glob, ci doar polistiren, la fel nu există între noi dragoste adevărată, ci doar nopți la hotel.

Am înnebunit.

3 septembrie 1993

L-am sedat pe Paul cu ceai. I-am pus un sedativ puternic ca să-şi piardă cunoştința şi să pot chema un echipaj SAMU.[46]

L-au găsit întins în mijlocul salonului şi l-au dus la Urgențe, unde a fost examinat.

Paul are cancer.

Este aşa de slăbit de boală şi de medicamente, încât l-am făcut să accepte că medicii au decis să-l țină în spital pe o perioadă nedeterminată.

Examenele toxicologice ale lui Paul au arătat că absorbise o doză masivă de sedativ. I-a convins pe medici că el a luat-o, că voia să termine cu durerea. A spus-o ca să nu am eu probleme.

---

[46] *SAMU* (Service d'Aide Medicale Urgente) – Serviciul Medical de Urgență, similar cu SMURD-ul din România.

I-am explicat lui Paul gestul meu: că nu aveam de ales, că era singura soluție găsită pentru a fi, în sfârşit, internat în spital. Mi-a răspuns că îl impresionează că îl iubesc atât de mult. Credea că nu-l mai iubeam deloc.

Câteodată aş vrea să dispar odată cu Gabriel. Altădată, singură.

6 decembrie 1993

I-am telefonat lui Gabriel ca să-i povestesc cum au decurs operația şi chimioterapia. Să-i spun că nu o să ne vedem o vreme. A răspuns:

– Înțeleg.

Şi a închis.

20 aprilie 1994

În această dimineață a intrat în florărie o femeie însărcinată. Voia să cumpere trandafiri şi bujori pe care să-i planteze în ziua când se va naşte bebeluşul. Am vorbit de multe lucruri. Mai ales de grădina şi de casa ei, de expunerea lor spre sud-vest, cea mai bună pentru a planta tufele de trandafiri şi bujorii. Mi-a spus că aştepta o fată, că era minunat aşa. I-am spus că eu am un băiat şi că tot minunat este. A făcut-o să râdă.

Atât de rar îi fac pe ceilalți să râdă. Cu excepția lui Gabriel. Şi a fiului meu, când era mic.

Când a plătit, clienta a completat un cec, apoi mi-a întins cartea de identitate, spunându-mi:

– Scuzați-mă, aici este numele soțului. Dar numele de familie şi adresa sunt aceleaşi.

Pe cec am văzut numele Karine Prudent şi că ea locuia în Mâcon, pe strada Contamines, nr. 19. Apoi am descoperit actul de identitate pe numele lui Gabriel. Fotografia, data şi locul naşterii, aceeaşi adresă, în Mâcon, strada Contamines, nr. 19, amprenta lui digitală. Mi-au trebuit câteva secunde ca să înțeleg. Să fac toate conexiunile. Am simțit că mă înroşesc, că îmi iau foc obrajii. Soția lui Gabriel m-a privit fix fără să-şi coboare privirea, apoi mi-a luat cartea de

identitate din mâini şi a băgat-o în buzunarul interior al vestei, lângă inimă, deasupra copilului lor.

A plecat luându-şi plantele într-un ambalaj de carton.

22 octombrie 1995

Boala lui Paul este în remisiune. Am sărbătorit împreună cu Julien. Fiul meu stă într-un apartament, lângă şcoală. Sunt singură acum. Mă simt singură ca înainte de naşterea lui. Copiii umplu viețile, apoi lasă un mare vid. Imens.

27 aprilie 1996

De trei ani nu mai am nicio veste de la Gabriel. La fiecare zi de naştere a mea, mă gândesc că va da un semn de viață. Mă gândesc, cred şi sper?

Îmi lipseşte.

Mi-l imaginez în grădina lui, împreună cu soția, fiica, bujorii şi trandafirii săi. Îmi închipui că se plictiseşte de moarte, el, căruia nu-i plac decât restaurantele pline de fum, tribunalele, cauzele pierdute. şi eu.

80

Vorbiți-mi așa cum ați făcut-o şi până acum, Nu folosiți un ton diferit, Nu luați un aer solemn sau trist, Continuați să râdeți de ceea ce ne făcea să râdem împreună.

Septembrie 1997

De patru săptămâni Philippe trăia la Brancion-en-Chalon. În fiecare dimineață, de cum deschidea ochii, liniştea îl obosea. La Malgrange era zgomotul circulației: maşini şi camioane trecând prin fața casei lor şi oprindu-se când Violette cobora bariera, soneria dând alarma, trenurile în viteză. Aici, în acest colț plictisitor de la țară, liniştea morților îl îngrozea. Chiar şi vizitatorii mergeau în linişte. Doar clopotul bisericii dând ora exactă îi amintea, cu sunetul ei lugubru, că timpul trecea şi că nu se petrecea nimic.

Patru săptămâni de când era acolo şi detesta deja locul. Mormintele, casa, grădina, regiunea. Aceiaşi gropari. Când camionul lor trecea de poarta cimitirului, Philippe îi evita. Îi saluta de la depărtare. Nu voia să lege o prietenie prea strânsă cu degenerații aceştia trei. Un tembel care răspundea la numele de Elvis Presley, un altul distrat tot timpul şi preocupat să recupereze pisicile rănite şi alte creaturi de tot felul, ca să le îngrijească, şi un al treilea, un împiedicat ce-şi spărgea mecla de cum făcea un pas alături, de parcă ar fi fost ieşit direct dintr-un azil de nebuni.

Philippe n-a avut niciodată încredere în bărbații interesați de soarta animalelor. Era o treabă de femeie să se înduioşeze în fața unui bulgăre cu păr. Ştia că Violette visa să aibă pisici şi câini, dar Philippe refuza. O făcuse să creadă că era alergic. Adevărul era că se temea şi că găsea

scârbos să aibă un animal. Animalele îi făceau silă. Numai că în cimitir mişunau pisicile pentru că Violette şi doi din cei trei degenerați le hrăneau.

Pentru prima dată de la mutarea lor, era programată o înmormântare în acea după-amiază, la ora 15.00. El plecase de dimineață să facă un tur. De obicei, se întorcea pentru masa de prânz, dar în ziua aceea îi fusese frică să nu dea de familia îndoliată şi de dric. Condusese la întâmplare la țară şi sosise, totuşi, la Mâcon la ora mesei.

Ajuns la un semafor, unde oprise la culoarea roşie, văzuse copiii ieşind din curtea unei şcoli primare. Într-un grup de fetițe, crezuse că o recunoaşte pe Léonine. Acelaşi păr, aceeaşi coafură, aceeaşi alură, acelaşi mers şi, mai ales, aceeaşi rochie. Roz şi roşu, cu picățele albe. În clipa aceea se gândi:

– Şi dacă Léonine nu era în cameră în clipa când a ars totul? Şi dacă Léonine era încă vie, undeva? Dacă a fost răpită?

Oameni precum Magnan şi Fontanel erau capabili de orice.

Oprise motorul motocicletei şi se îndreptase spre copilă. Apoi, în timp ce se apropia de ea, îşi amintise că ultima dată când o văzuse avea şapte ani. Şi că astăzi nu ar mai face parte dintr-un grup de copii gălăgioşi şi zburdalnici, ci din rândul liceenilor. Că nu s-ar mai duce la şcoală în rochia ei roz şi roşu, cu picățele albe.

Urcând pe motocicletă, îi revenise ura. Ura pentru moartea fiicei sale. El trăia aici, în acest loc blestemat, din cauza lor.

A intrat într-un restaurant de pe marginea şoselei, a mâncat rapid o friptură cu cartofi şi încă o dată şi-a notat pe spatele unei fețe de masă din hârtie:

Edith Croquevieille
Swan Letellier
Lucie Lindon
~~Genevieve Magnan~~
Eloïse Petit

~~Alain Fontanel~~

Ce să facă el cu aceste nume? Nume de vinovați că au fost acolo, vinovați de neglijență. Cine a aprins nenorocitul de boiler? Şi de ce? Fontanel îi povestise baliverne? De ce ar fi făcut-o? Acum, că Genevieve Magnan a murit, ar fi putut, pur şi simplu, să spună că ea era cea vinovată. I-ar fi putut spune că focul fusese accidental. Să susțină teza accidentului în bucătărie. Sau ar fi putut să nu spună nimic. Pentru prima dată, Alain Fontanel părea să fie sincer când începuse să vorbească deodată, fără să mai stea pe gânduri. Dar cuvintele îi erau îmbibate de alcool. Şi senzația că Philippe era şi el la fel. Erau doi beți în bucătăria diavolului.

Philippe recitise lista numelor pe care şi le nota prea des. Trebuia să meargă până la capăt. Să-i întâlnească fața-n fața pe protagonişti. Era prea târziu ca sa nu ştie ce s-a întâmplat.

*

18 noiembrie 1997

Invitând o pacienta sa intre în sala de aşteptare, Lucie Lindon îl recunoscuse imediat. Îşi amintea perfect chipul fiecărui părinte din cei întâlniți la tribunal, constituiți în *parte civilă.* Iar pe el, tatăl lui Léonine Toussaint, îl remarcase pentru ca era singur şi extrem de frumos. Singur, fără soție între cuplurile formate din părinții lui Anaïs, Nadege şi Oceane.

Ea mărturisise totul în fața lor. A explicat ca nu putuse face nimic în acea noapte, în afara de a evacua celelalte camere şi de a da alarma pentru restul personalului. Ca ea nu auzise copiii trezindu-se ca sa se duca în bucătărie.

De la moartea fetițelor, lui Lucie Lindon îi era încontinuu frig. Ca şi cum trăia mereu într-un curent de aer. Îi venea sa se acopere mereu, era străbătută de frisoane. Drama o aruncase într-un deşert de gheața care o devora la fel cum focul mistuise fetele. Un strat fin de chiciura se strecurase

sub pielea ei. Văzându-l pe tatăl lui Léonine, îşi încrucişa şi îşi acoperi umerii cu palmele, fricționându-i ca pentru a-i încălzi.

Ce făcea acolo? Niciuna dintre familii nu locuia în zona. Ştia cine este ea? Venise din întâmplare sau sa o caute? Avea programare sau voia sa stea de vorba cu ea?

Aşezat în fața unei ferestre, el părea sa-şi aştepte rândul, cu casca de motociclist pusa la picioare. Toussaint. Lucie Lindon îi căuta numele în agenda celor trei medici prezenți în acea dimineața la cabinetul unde lucra ca secretara medicala. Nu-i văzu nicăieri numele. Timp de doua ore medicii veniseră să deschidă uşa sălii de aşteptare, dar nu strigase niciunul *domnul Toussaint.* La prânz, el era tot acolo, aşezat în fața ferestrei. Împreuna cu alți doi pacienți ce-şi aşteptau rândul. O jumătate de ora mai târziu, când sala de aşteptare se golise, Lucie Lindon intra şi închise uşa în spatele ei. El întoarse capul în direcția ei şi o fixa cu privirea. Blonda, fină, mai degrabă drăguță. În alte circumstanțe i-ar fi făcut curte. Chiar dacă nu făcuse niciodată curte, ci doar vorbise pe un ton ferm, înainte de a se servi.

– Bună ziua, domnule. Aveți cumva programare?

– Vreau să vorbesc ceva cu dumneavoastră.

– Cu mine?

– Da.

Era pentru prima dată când auzea timbrul vocii lui. Era dezamăgită. Simțea un accent neîngrijit, de la țară. Ciripitul nu se potrivea cu penajul. Ea se gândi la asta preț de două secunde, apoi începu să intre în panică. Mâinile să-i tremure. Îşi puse din nou palmele pe brațe şi le frecă nervos.

– De ce cu mine?

– Fontanel mi-a spus că i-ați cerut lui Genevieve Magnan să aibă grijă de copii în locul dumneavoastră în acea seară… Este adevărat?

Spusese totul fără să adauge nici cea mai mică intonație. Nici de mânie, nici de ură, nici de patimă. Vorbise fără să

se prezinte; ştia că Lucie Lindon îl cunoaşte, îl identificase. Că ea înțelegea semnificația cuvintelor *în acea seară.*

N-ar servi la nimic să mintă. Lucie simți că nu avea de ales. Doar auzind numele de Fontanel şi deja o îngrozea. Un câine bătrân şi libidinos cu ochi vicleni. Nu înțelesese niciodată de ce fusese angajat ca personal al castelului, să fie aproape de copii.

– Da, i-am cerut lui Genevieve să-mi țină locul. Eram cu Swan Letellier la etaj. Am adormit. Cineva a bătut la uşă, am coborât şi am văzut… flăcările… N-am putut face nimic, îmi pare tare rău, nimic…

Philippe se ridică şi plecă fără să salute. Până la acel punct Fontanel nu mințise.

*

12 decembrie 1997

– Era cineva care să vă urască?

– Să mă urască?

– Înainte de incendiu era cineva care vă purta pică?

– Să-mi poarte pică?

– Da, să vă poarte pică aşa de tare încât să vă saboteze.

– Nu înțeleg, domnule Toussaint.

– Boilerele instalate în fiecare cameră de la parter erau defecte?

– Defecte?

Philippe o strânse pe Edith Croquevieille de gât. O aşteptase în parcarea subterană a supermarketului Cora din Epinal. Acolo se mutase ea împreună cu soțul, la Epinal, după ce ieşise din închisoare.

Philippe avusese răbdare, aşteptând-o să se întoarcă la maşină, să-şi deschidă portbagajul şi să-şi descarce căruciorul de cumpărături. Trebuia să fie singură.

Când s-a apropiat de ea, amenințător, femeia stătuse câteva secunde pe gânduri, ce să facă?… Apoi şi-a spus că el venise să o omoare, nu să-i pună întrebări. Se gândise: *Gata, s-a zis cu mine. Trăiesc ultimele mele clipe.*

Rămăsese cu ideea că într-o zi sau alta unul dintre părinți o va omorî.

De când aflase unde locuia, Philippe o observase timp de două zile. Nu se deplasa niciodată fără soțul ei. O însoțea peste tot, era umbra umbrei ei. În această dimineață, pentru prima dată, femeia plecase singură de la domiciliu, la volanul maşinii sale. La rândul lui, Philippe nu o scăpase din ochi.

– N-am lovit niciodată o femeie, dar dacă mai continui să-mi răspunzi la întrebările mele tot cu întrebări, o să-ți sparg fața... Şi, crede-mă: nu mai am nimic de pierdut, am pierdut deja totul.

Slăbi strânsoarea. Edith Croquevieille văzu că ochii albaştri ai lui Philippe se întunecaseră. Ca şi cum pupilele i se dilataseră sub efectul mâniei.

– Pentru a fi mai clar: este adevărat că fetițele îşi spălau mâinile cu apă rece în cameră pentru că boilerele erau stricate?

Ea se gândi două secunde şi scoase un *Da,* abia sesizabil.

– Toți angajații ştiau că nu trebuia să atingă boilerele?

– Da... De ani de zile nu mai funcționau.

– Ar fi putut un copil să le pornească?

– Nu.

– De ce nu?

– Erau la mai mult de doi metri înălțime şi ascunse în spatele unui paravan de siguranță. Nu exista niciun risc.

– Cine ar fi putut să o facă, inclusiv în aceste condiții?

– Să facă ce?

– Să pornească un boiler.

– Nimeni. Chiar nimeni.

– Magnan?

– Genevieve? De ce-ar fi făcut-o? Biata de ea! De ce mă întrebați de boiler?

– Cu Fontanel te înțelegeai bine?

– Da. N-am avut niciodată probleme cu personalul meu. Niciodată.

– Dar cu un vecin? Un amant?

Fața lui Edith Croquevieille se crispa pe măsură ce Philippe o bombarda cu întrebări. Nu înțelegea unde voia el să ajungă.

– Domnule Toussaint, până pe 13 iulie 1993 viața mea era foarte bine organizată.

Philippe detesta această expresie. Maică-sa o folosea des. Lui Philippe îi venea să o omoare. Dar la ce bun? Această femeie era deja moartă. Trebuia să o vezi, înfăşurată într-un palton trist. Față tristă, ochi trişti. Chiar şi trăsăturile vieții erau căzute cu totul. El îi întoarse spatele şi plecă fără să-i spună vreun cuvânt. Edith Croquevieille strigă:

– Domnule Toussaint?

El se întoarse fără prea multă tragere de inimă. Îi venea să vomite.

– De fapt, ce căutați?

Nu-i răspunse, urcă pe motocicletă şi se îndreptă spre Brancion-en-Chalon, dar fără chef. Îi era frig, era obosit. Plecase de trei zile, fără să-i dea lui Violette niciun semn de viață. Voia să fie iar în lenjerie de pat curată. Avea chef să se joace cu manetele de la Nintendo, să nu se mai gândească la nimic, să-şi reia vechile obiceiuri, să nu mai gândească…

81

Nu ştiu dacă eşti în mine sau dacă sunt eu în tine ori dacă-mi aparții. Dar cred că suntem amândoi în interiorul unei alte ființe pe care am creat-o, numită noi.

Lui Gabriel Prudent nu-i plăceau alegerile soției. El adormea mereu la filmele închiriate de ea de la Video Futur, templul casetelor video de la colțul străzii lor. De acolo împrumuta comedii romantice. Gabriel prefera *L'aventure c'est l'aventure,* de Claude Lelouch, şi cunoştea dialogurile filmului pe dinafară, sau Belmondo şi Gabin în *Un singe en hiver.*

Cu excepția lui Robert de Niro, în general americanii nu-l impresionau deloc. Dar nu se certa niciodată cu Karine. Şi apoi, îi plăcea acest ritual de duminică seară, aşezat pe canapea, lipit de soția lui, cu ochii închişi la căldura trupului femeii, cu parfumul ei înțepător. Dialogurile în limba engleză se stingeau încetul cu încetul. Adormind, îşi imagina actori frumoşi, cu o coafură impecabilă, întâlnindu-se, lovindu-se, separându-se, reîntâlnindu-se la colțul unei străzi şi sfârşind prin a se îmbrățişa. Karine îl trezea încet cât timp rula genericul filmului, cu ochii roşii de dramatismul cinematografic, spunându-i amuzată şi enervată deopotrivă:

– Iubirea mea, iar ai adormit!

Se ridicau, treceau prin camera fetei care creştea prea repede, o priveau încântați, apoi făceau dragoste înainte ca el să plece lunea dimineață la tribunale, unde-l aşteptau acuzații ce-şi strigau nevinovăția.

În acea seară din 1997, Gabriel nu dormea. De îndată ce Karine băgă caseta în aparatul video şi primele imagini apărură, fu acaparat de poveste. Aproape devorat. Nu mai văzu un bărbat şi o femeie, ambii extraordinari, jucând

comedia, ci trăia aievea dragostea lor la prima vedere. De parcă el, Gabriel, era martorul privilegiat. Ca în fața acelor necunoscuți prezenți la bară şi pe care el îi interoga ca să-i acuze sau să-i apere. Simți privirea tăcută a lui Karine asupra lui de mai multe ori, neliniştită că încă nu fusese cuprins de un somn abisal.

Şi când, în ultimele minute ale filmului, eroina, aşezată lângă soțul ei, nu deschise portiera maşinii sale pentru a se duce la cea unde o aştepta amantul, când acesta din urmă semnaliză pentru ultima oară plecarea pe veci, Gabriel simți cum blocajul emoțional ridicat de el timp de patru ani ca să o uite pe Irene cedează sub presiunea unei furtuni, a unui ciclon, a unei catastrofe naturale. Simți ploaia din ultimele imagini curgând pe el. Se văzu din nou aşteptând-o în maşina lui pe Irene, la întoarcerea din Cap d'Antibes.

– Mă întorc în cinci minute, cât să las cheile utilitarei.

O aşteptase ore întregi, cu mâinile crispate pe volan. În primele minute, în spatele parbrizului, îşi imaginase cum ar fi viața alături de Irene. Visase un viitor al lor. Apoi, aşteptarea devenise o eternitate.

Până la urmă, lăsă mâinile de pe volan. Coborâse din maşină ca să intre în florărie. Dăduse de o vânzătoare care n-o mai văzuse pe Irene de câteva zile. O căutase disperat pe străzi, la întâmplare, refuzând să creadă că ea nu o să se mai întoarcă la el, că alesese să rămână în viața ei de dinainte, că nu o să şi-o schimbe pentru el. Fără îndoială, din dragoste pentru soț şi pentru fiu. *În propria ei apărare* – iată o expresie auzită de el deseori în timpul proceselor.

Urcase în maşină şi, în fața parbrizului, la lumina farurilor, văzuse noaptea şi nimic altceva.

Apoi, într-o dimineață, i se spusese la birou că Irene Fayolle îi ceruse o programare. La început, se gândise prosteşte că era doar o potrivire de nume. Dar când văzuse numărul de telefon cunoscut pe dinafară, numărul de la florărie pe care nu îndrăznise să-l formeze niciodată, ştiuse că era ea.

Fuseseră Sedan, alte hoteluri, alte oraşe timp de un an,

pe urmă boala lui Paul şi naşterea lui Cloe. Pe de o parte, boala, pe de alta, speranța.

Nu mai avea veşti de la Irene de mai bine de patru ani. Ce se întâmplase cu ea? Cum îi mai mergea? Paul scăpase? Ea locuia tot la Marsilia? Mai avea florăria? Îşi amintea surâsul ei, alura, mirosul, pielea, pistruii, corpul. Părul ei pe care l-a ciufulit de atâtea ori. Cu ea n-a fost niciodată ca şi cu altele: cu ea a fost mult mai bine.

În fața scenei finale a filmului, când copiii aruncă cenuşa mamei de pe un pod, Gabriel plânse. În lumea lui Gabriel bărbații nu plângeau.

Chiar şi în momentul verdictelor – cele mai nebuneşti, cele mai neaşteptate, cele mai improbabile, cele mai fericite, cele mai disperate. Ultima dată când a plâns, să fi avut opt ani. I-au cusut o rană la cap fără anestezie, după o cădere de pe bicicletă.

Karine nu plânse. În mod normal, în fața unei astfel de melodrame, ar fi trebuit să-si stoarcă batista, dar atenția acordată de Gabriel filmului o împiedicase să simtă altceva decât teamă.

Ea şi-o aminti pe Irene în florărie. Finețea mâinilor ei, culoarea părului, pielea deschisă, parfumul. Îşi aminti dimineața când îi întinsese cartea de identitate a lui Gabriel pentru a-i arăta că ea exista şi că era însărcinată.

Karine descoperise existența lui Irene când, de la biroul lui Gabriel, îi trimiseseră un mesaj: recepționerul de la hotelul Loges din Lyon dorea să-i trimită înapoi lucrurile uitate de Gabriel în cursul ultimei şederi la hotel. Cu o săptămână în urmă, soțul ei pledase la Curtea cu Juri de la Lyon. Karine sunase la hotel, vorbise cu recepționerul, îi dăduse adresa personală şi primise în două zile un colet cu două cămăşi din mătase albă, un fular *Hermes* şi o perie cu câteva fire de păr blond agățate. La început Karine se gândise că fusese vorba de o greşeală, apoi îşi amintise de Gabriel. Figura lui posomorâtă când se întorsese de la Lyon, în timp ce câştigase procesul la apel. Crezuse că lui îi

este rău, avea o mină foarte proastă. I-a spus ce gândea, dar el a dat din mână în aer şi îi răspunsese cu un zâmbet laş că era doar obosit.

În noaptea următoare Gabriel strigase în somn de mai multe ori pe cineva: *Reine*[47]. A doua zi dimineață, Karine îl întrebase:

– Cine este Reine?

Gabriel se înroşise, cu nasul în ceaşca lui de cafea:

– Reine?

– Ai pronunțat acest nume toată noaptea.

Gabriel râsese cu acel râs pe care ea îl iubea atât de mult, unul tonic. Îi răspunse:

– Este soția acuzatului. Când a înțeles că soțul ei era achitat, a leşinat.

Proastă mişcare. Karine cunoştea speța. Era vorba de dosarul lui Cedric Piolet, pe a cărui soție o chema Jeanne. Dar nu şi-a făcut griji: îți poți schimba prenumele sau poți avea două.

Timp de mai multe nopți, Gabriel continuase să o strige în somn pe Reine. Karine o pusese pe seama muncii, a presiunii. Bărbatul ei accepta prea multe dosare.

Când Karine îl întâlnise pe Gabriel, era văduv şi despărțit de ultima parteneră. Când îl întrebase dacă exista cineva în viața lui, îi răspunsese:

– Din când în când.

Îşi amintise aceasta în timp ce ținea în mână cele două cămăşi de mătase ce miroseau a *L'Heure bleue.* Karine le aruncase la gunoi, împreună cu fularul parfumat cu *Guerlin* şi peria de păr. Lucrurile acestea nu aparțineau unei curve de-o noapte, era ceva mult mai grav. De câteva luni Gabriel se schimbase. Când se întorcea în casă, părea absent. Era preocupat de ceva, ca amețit. Karine remarcase că bea mai mult vin la masă. Când i-a atras atenția,

---

[47] *Reine* – regină (franceză). Este şi un prenume pentru persoanele de sex feminin.

Gabriel îl citase pe Audiard[48]: *Dacă ceva ar trebui să-mi lipsească, n-ar trebui să fie vinul, ci beția.* În minciunile lui Gabriel exista o altă femeie.

Nu fusese prea complicat să găsească numărul care apărea regulat pe ultimele facturi detaliate ale telefonului. Acelaşi număr era prezent în săptămânile când Gabriel era prezent, când rămânea la birou sau lucra de acasă. Mereu pe la ora 9.00 dimineața. Conversații ce depăşeau rareori două minute. Ca pentru a-şi ura *o zi bună* şi a închide. Karine îl formase şi ea. O fată îi răspunsese:

– Pepiniera de trandafiri, vă ascult.

Karine închisese. Sunase din nou în săptămâna următoare, dăduse de aceeaşi persoană:

– Pepiniera de trandafiri, vă ascult.

– Bună ziua. Trandafirii mei s-au îmbolnăvit, au nişte pete gălbui la marginea petalelor.

– Ce soiuri aveți?

– Nu ştiu.

– Puteți trece pe la noi cu unul-doi butaşi?

Karine sunase a treia oară. Tot aceeaşi voce:

– Pepiniera de trandafiri, vă ascult.

– Reine?

– V-o dau imediat, nu închideți. Cine o caută?

– Într-o problemă personală.

– Irene, te caută cineva la telefon.

Karine se înşelase: nu pe Reine o striga Gabriel în somn, ci pe Irene. Cineva venise să i răspundă la telefon şi, de această dată, Karine auzise o voce feminină, mai gravă, senzuală:

– Alo?

– Irene?

– Da.

Karine închisese. În ziua aceea plânsese mult. Acel *Din când în când* era ea. Ca să fie sigură, sunase a patra şi ultima oară.

---

[48] Jacques Audiard – regizor de film şi scenarist francez.

– Pepiniera de trandafiri, vă ascult.

– Bună ziua. Aţi putea să-mi daţi adresa dumneavoastră, vă rog?

– Strada Mauvais-Pas, nr. 69, în cartierul Trandafirului, Marsilia, 7.

Karina scoase caseta video şi o puse la loc în cutie. Gabriel era tot aşezat pe canapea, încă ruşinat că a plâns. La rândul lui, se simţea vinovat că avea o viaţă ascunsă.

Aranjându-şi caseta în poşetă ca să nu o uite a doua zi când pleca la serviciu, ea îi spuse lui Gabriel:

– Acum patru ani şi jumătate, când eram însărcinată cu Cloe, am văzut-o pe Irene.

Gabriel, obişnuit, totuşi, să se confrunte la judecătorie cu dosarele cele mai complexe şi mai sordide, cu toate dedesubturile omenirii, nu ştiu ce să-i răspundă soţiei. Rămase cu gura deschisă.

– M-am dus în Marsilia. Am cumpărat de la ea trandafiri şi bujori albi. Când a fost să plătesc, m-am prezentat. Florile nu le-am plantat în grădina noastră, le-am aruncat în mare… Ca atunci când moare cineva.

În seara aceea nu au mai trecut prin camera copilului înainte de a ajunge în a lor şi nu au mai făcut dragoste. În pat au stat cu spatele unul la altul. Ea nu dormi deloc. Şi-l imagina pe Gabriel, cu ochii larg deschişi, că nu-l mai ia somnul, rememorând scenele din filmul pe care tocmai îl văzuseră şi pe cele trăite alături de Irene. N-au mai abordat niciodată subiectul Irene. Se despărţiră la câteva luni din acea duminică. Karine regretă multă vreme că închiriase *Podurile din Madison County*. Şi, spre deosebire de Gabriel, nu se mai uită niciodată la acest film, în ciuda numeroaselor redifuzări la televiziune.

*

Jurnalul lui Irene Fayolle

20 aprilie 1997

Nu mi-am mai atins jurnalul de un an. Dar nici nu mă lasă inima să renunț la el. Îl ascund în fundul sertarului, sub lenjeria mea, ca o domnişoară naivă. Câteodată îl deschid şi mă las dusă câteva ore alături de el. În fond, amintirile sunt nişte vacanțe, nişte plaje private. Nu ținem un jurnal când trecem de o anumită vârstă şi eu am depăşit-o de multă vreme. Trebuie să cred că Gabriel mă va face mereu să mă simt ca la cincisprezece ani.

A pierdut mult păr. S-a îngrăşat puțin. Privirea îi este tot la fel de gravă, frumoasă, întunecată, profundă. Vocea cavernoasă, unică. O simfonie. Preferata mea.

M-am întâlnit cu Gabriel într-o cafenea, aproape de florărie. M-a lăsat să-mi comand ceai, fără vreo remarcă de genul: Este o băutură tristă, *şi nici nu a turnat rachiu în el. Mi s-a părut calm, mai puțin tulburat, mai puțin nervos. Chiar dacă a fost mereu şarmant, Gabriel este un bărbat coleric. Fără îndoială, din cauză că acuzațiile celorlalți trec în viața lui şi le respinge cu fermitate în locul lor. Într-o seară, când eram la Cap d'Antibes, mi-a spus că nedreptatea unor verdicte o să-l facă să dea ortul popii. Că anumite condamnări îl măcinau până la os. Înainte de a comanda cafea după cafea, ca să-mi povestească viața lui din ultimii ani, fetița lui cea mică, fetița lui cea mare, apoi cea căsătorită, ultima nevastă, divorțul, lucrul. Mi-a cerut veşti despre Paul şi Julien. Mai ales despre Paul, despre cancerul lui şi cum s-a vindecat. Zilele de după boală, când a ştiut că a scăpat.*

Gabriel mi-a spus că mă înțelegea, că renunțase la fumat, că văzuse un film care l-a bulversat, că avea puțin timp: era aşteptat a doua zi la Curtea cu Jurați de la Lille. Trebuia să ia un avion, avea o întâlnire cu nişte confrați spre seară. Era pentru prima dată când nu-mi cerea să vin cu el, să-l însoțesc. Am rămas împreună o oră. În ultimele zece minute mi-a luat mâinile în ale lui si, înainte de a pleca, si-a închis ochii şi le-a sărutat.

– Mi-ar plăcea să fim împreună în cimitir. După această viață ratată, mi-ar plăcea să reuşim măcar după moartea

noastră. Eşti de acord să-ți petreci eternitatea alături de mine?

Am răspuns da, *fără să stau pe gânduri.*

– N-o să te eschivezi şi de data asta?

– Nu. Dar nu vei avea decât cenuşa mea.

– Fie şi cenuşă, te vreau aproape de mine pentru eternitate. Noi doi împreună, Gabriel Prudent şi Irene Fayolle, sună la fel de bine ca Jacques Prevert şi Alexandre Trauner[49]49*. Ştii că poetul şi decoratorul său sunt înmormântați unul lângă celălalt? Mi se pare genial să fii îngropat cu decoratorul tău. În fond, tu eşti decoratoarea mea. Mi-ai oferit cele mai frumoase peisaje.*

– O să mori, Gabriel? Eşti bolnav?

– Este prima dată când îmi vorbeşti la per tu. Nu, n-o să mor, adică nu cred, nu mă aştept să mi se întâmple. Din cauza filmului despre care ți-am vorbit mai devreme. M-a întors pe dos. Trebuie să plec. Mulțumesc, pe curând, Irene, te iubesc.

– Şi eu vă iubesc, Gabriel.

– Măcar avem un punct în comun.

[49] Jacques Prevert (1900 – 1977), poet suprarealist şi scenograf francez. Alexandre Trauner (1906 – 1993), scenograf şi decorator de cinema. Cei doi au fost foarte buni prieteni şi au mormintele unul lângă celălalt în Normandia, în cimitirul comunal din d'Omonville-la-Petite.

82

Aici odihneşte iubirea mea.

S-a întâmplat într-o dimineață de ianuarie 1998. Doar am ghicit numele lor. Numele nefericirii mele. Magnan, Fontanel, Letellier, Lindon, Croquevieille, Petit. Erau în buzunarul din spate al blugilor lui Philippe Toussaint, aproape ilizibile. Lista fusese băgată la maşina de spălat, cerneala se ştersese ca şi cum cineva plânsese multă vreme pe hârtia decolorată. Pusesem pantalonii la uscat pe caloriferul din baie şi când i-am luat am văzut că iese ceva din ei.

Era o bucățică de hârtie îndoită în patru, unde, o dată în plus, Philippe Toussaint înscrisese numele lor.

– De ce?

M-am aşezat pe marginea căzii pronunțând cuvintele de mai multe ori:

– De ce?

Trăim la Brancion-en-Chalon de cinci luni. Philippe Toussaint evada în fiecare zi în două moduri: în zilele cu ploaie era la jocurile lui video, în zilele cu soare pleca cu motocicleta. Reluase aceleaşi obiceiuri ca la Malgrange, dar absențele îi erau mai lungi.

Fugea de vizitatorii din cimitir, de înmormântări, de deschiderea şi închiderea porților. Îi era mai frică de morți decât de trenuri. De vizitatorii îndoliați decât de călătorii de la SNCF. Se întâlnea cu pasionați de motociclete ca el pentru a face raliuri pe drumurile de țară. Trasee lungi care cred că se terminau în derapaje extraconjugale. La sfârşitul lunii august 1997, patru zile nu mai dăduse pe acasă. Se întorsese frânt de oboseală şi, în mod curios, am văzut, înțeles, simțit că nu se întâlnise cu una dintre amante, cum îi era obiceiul.

Odată ajuns, îmi spusese:

– Scuză-mă, ar fi trebuit să te sun, am plecat mai departe decât am prevăzut cu ceilalți şi pe traseul nostru nu am găsit vreo cabină telefonică, era o pustietate.

Era pentru prima dată când Philippe Toussaint se justifica. Prima dată când se scuza că nu putuse da vreun semn de viață.

Se întorsese în ziua exhumării lui Henri Ange, mort la douăzeci şi doi de ani pe câmpul de onoare, în anul 1918, la Sancy, în departamentul Aisne. Pe placheta albă se ghiceau încă scrise cuvintele: *Regrete eterne.* Eternitatea lui Henri Ange luase sfârşit în ianuarie 1998, iar rămăşițele lui erau aruncate la osuar. Prima mea exhumare. N-am putut face nimic împreună cu groparii ca să-i cruțăm odihna. Mormântul îi era prea ruinat şi măcinat de muşchi de atâtea decenii.

În timp ce groparii deschideau sicriul deteriorat de trecerea timpului, de umiditate şi de viermi, am auzit motocicleta lui Philippe Toussaint. I-am lăsat acolo să-şi termine treaba şi m-am îndreptat, din obişnuință, spre casă. Când se întorcea Philippe Toussaint, îl întâmpinam.

Şi-a scos lent casca, arăta rău, avea ochii obosiți. A stat multă vreme la duş, apoi a mâncat în linişte. Pe urmă a urcat să-şi facă siesta şi a dormit până a doua zi dimineață. Pe la ora 23.00 m-am dus după el în patul nostru. S-a lipit de mine.

A doua zi dimineață, după ce şi-a luat micul dejun, a plecat pe motocicletă pentru doar câteva ore. Mai târziu, mi-a mărturisit că în cele patru zile de absență se dusese la Epinal, să stea de vorbă cu Edith Croquevieille.

Se împliniseră cinci luni de când trăiam aici şi nu m-am întors la Genevieve Magnan să-i pun nişte întrebări lui Fontanel şi nici la restaurantul unde lucra Swan Letellier. Directoarea trebuia să fi ieşit din închisoare, nu primise decât un an cu executare. Nu trecusem niciodată prin fața castelului. Nu mai auzeam vocea lui Léonine întrebându-mă de ce arsese totul în acea noapte. Sasha nu se înşelase:

locul acela mă făcea să-mi revin.

Îmi găsisem imediat reperele în acest cimitir, în casă, în grădină. Îmi plăcea compania groparilor, a fraților Lucchini şi a pisicilor care veneau din ce în ce mai des să bea în bucătăria mea, unele cafea, altele o ceaşcă de lapte, când soțul meu nu era acasă. Când motocicleta lui Philippe Toussaint era parcată în fața porții, pe partea cu strada, bărbații nu intrau niciodată. Nu era nicio simpatie între ei: schimbau doar saluturile obişnuite. Oamenii din cimitir şi Philippe Toussaint se ignorau. Iar pisicile fugeau de el ca de un strigoi.

Doar domnul primar venea în vizită la noi o dată pe lună, nu-l interesa dacă Philippe Toussaint este sau nu prezent, vorbea întotdeauna doar cu mine. Părea satisfăcut de munca *noastră.* Pe 1 noiembrie 1997, după ce s-a recules la mormântul familiei şi a văzut pinii plantați de mine, mi-a cerut să cultiv şi să vând câteva ghivece cu flori, ceea ce ar fi însemnat un plus la salariu, iar eu am acceptat.

Prima înmormântare la care am asistat ca portar la cimitir a fost în septembrie 1997. Începând din acea zi, am început să consemnez cuvântările rostite, să descriu participanții, florile, culoarea sicriului, omagiile scrise pe plachetele funerare, starea vremii din acea zi, poemele sau cântecele alese, dacă o pisică sau o pasăre se apropiase de cimitir. Simțisem imediat această necesitate de a înregistra urmele ultimei clipe, pentru ca nimic să nu se şteargă. Să existe cineva ca să le spună, să le mărturisească, să le povestească, să le prezinte ce s-a întâmplat tuturor celor care nu puteau asista la ceremonie din cauza durerii, a suferinței, a unei călătorii, a respingerii sau chiar a excluderii din familie. Cum mi-ar fi plăcut să se întâmple şi la înmormântarea fiicei mele. Fiica mea. Marea mea iubire. Te-am abandonat eu oare?

Aşezată pe marginea căzii, cu bucata de hârtie în mâini, cu numele lor şters sub ochi, am resimțit o nevoie de nestăvilit să fac precum Philippe Toussaint: să plec câteva ore. Să ies de aici. Să merg aiurea. Să văd alte străzi, alte

chipuri, vitrinele cu haine şi cărți. Să mă întorc la viață, la un curs de apă. În afara faptului că făceam cumpărăturile casei în centru, nu mai părăsisem cimitirul de cinci luni.

Am ieşit pe aleile cimitirului, l-am căutat pe Nono ca să mă ducă la Mâcon şi să vină să mă ia spre seară. M-a întrebat dacă nu aveam permis de conducere.

– Ba da.

Mi-a întins cheile utilitarei de la primărie.

– Am dreptul de a o conduce?

– Eşti angajată de primărie. I-am făcut plinul în această dimineață. Zi frumoasă!

M-am îndreptat spre Mâcon. De la Fiatul lui Stephanie, nu mai atinsesem vreun volan, nu mai avusesem această libertate. Am condus cântând: *Dulce Franță, iubit tărâm al copilăriei mele, legănată de atâta nepăsare, te-am păstrat în inima mea.*[50] De ce am cântat această melodie? Cântecele unchiului meu imaginar m-au străbătut întotdeauna ca nişte amintiri inexistente.

Am parcat în centrul oraşului. Să fi fost ora 10.00, magazinele erau deschise. Am băut mai întâi o cafea într-un bistrou, am privit oamenii vii intrând şi ieşind, mergând pe trotuare şi maşinile lor oprind la culoarea roşie a semafoarelor. Ființe vii, neîndoliate.

Am traversat Podul Saint-Laurent, am mers de-a lungul râului Saone, la întâmplare pe străzi. În ziua aceea s-au născut dulapul *iarnă* şi dulapul *vară.* Mi-am făcut cadou o rochie gri şi o maletă roz luate la reducere.

La ora prânzului am vrut să mă duc în cartierul restaurantelor, ca să-mi cumpăr un sandvici. Era frig afară, dar cerul se păstra senin. Am avut chef să mănânc pe o bancă la malul apei, să arunc rățuştelor resturile de pâine. Gândindu-mă din nou la pisica siameză care-mi salvase viața în seara când îl aşteptasem pe Swan Letellier, m-am rătăcit. M-am pomenit pe străzi necunoscute. La o

---

[50] Fragment din cântecul *Douce France (Dulce Franță),* de Charles Trenet.

intersecție am crezut că am dat de drumul bun, dar în loc să mă apropii de centru, mă îndepărtam. Străzile erau mărginite de case şi de vile. M- am uitat la garduri, la balansoarele goale, la chioşcurile de grădină ascunse sub prelate de plastic în această lună ianuarie.

În acea clipă am văzut-o, sprijinită în cric, cu una dintre roți blocată de un sistem antifurt. Motocicleta lui Philippe Toussaint era parcată la o sută de metri de mine. Inima a început să-mi bată ca a unei fetițe care n-a avut permisiunea părinților de a pleca de acasă. Mi-a venit să fac stânga-mprejur alergând, dar ceva m-a reținut: voiam să ştiu ce făcea acolo. Când pleca la ora 11.00 şi se întorcea la ora 16.00, îmi imaginam că se ducea departe. Când se întorcea îmi povestea, uneori, ce văzuse. Se întâmpla destul de des să facă patru sute de kilometri pe zi. Uitându-mă la *Honda* lui, m-am gândit că o văzusem parcată întotdeauna doar în fața casei noastre. Nu mi-a propus niciodată să mă ducă undeva. Nu am avut nicicând două căşti în casă: doar a lui. Şi când o schimba, o vindea pe cea veche.

Un câine a lătrat în spatele unei palisade de grădină. Am tresărit. În acel moment, l-am zărit la fereastra unei maghernițe flancate de o peluză îngălbenită, de cealaltă parte a străzii. A traversat o cameră de la parter şi i-am recunoscut silueta, alura, bluzonul pe care-l lua pe el în fugă, capul lui de nevăstuică, trupul uscățiv: Swan Letellier. Am simțit furnicături în mâini, de parcă rămăsesem prea mult în aceeaşi poziție. Se afla într-o casă mică din beton, cu trei etaje, văruită în culori pastelate şterse de vreme. Vechile balcoane cu balustrade uzate purtau urmele timpului. Câteva jardiniere goale, încă agățate, păreau că văzuseră numeroase primăveri, dar nu prea multe flori.

Swan Letellier a apărut în hol, a împins o poartă din aluminiu şi a mers de-a lungul trotuarului din față. L-am urmărit până ce a intrat în barul din colț. S-a dus în spate. Acolo unde îl aştepta Philippe Toussaint. S-a aşezat la

masă, în fața lui. Au vorbit calm, ca două vechi cunoştințe.

Philippe Toussaint mergea pe firul întâmplărilor, dar care erau acestea? Căuta pe cineva sau ceva. De unde această listă, tot aceeaşi, scrisă pe spatele unei note de plată sau al unei fețe de masă din hârtie, ca pentru a rezolva o enigmă.

Prin fereastră nu le vedeam decât frizurile. La fel ca în prima seară la Tibourin, când mi-a întors spatele. Când, de la bar, îi admiram buclele blonde ce treceau de la verde la roşu sau albastru sub lumina proiectoarelor. Buclele albiseră puțin, iar curcubeul tinereții lui se stinsese. La fel şi prisma de lumină prin care îl admiram. M-am gândit că şi după ani, când îmi aruncam ochii spre el, era aceeaşi vreme închisă. Fetele drăguțe ce-i şopteau cuvinte dulci la ureche, în timp ce eu îi admiram profilul perfect, dispăruseră şi ele. Nu mai rămăseseră decât femeile expirate pentru aventurile lui sporadice. Parfumul lăsat de ele pe pielea lui se schimbase, mirosurile rafinate deveniseră efluvii ieftine.

Erau singuri în fundul sălii întunecate a bistroului. Au vorbit vreo cincisprezece minute, pe urmă Philippe Toussaint s-a ridicat brusc să plece. Abia am avut timp să mă ascund într-o fundătură de lângă bar. A pornit motocicleta şi a plecat.

Swan Letellier era tot înăuntru. Era pe punctul de a-şi termina cafeaua, când m-am apropiat de el. Am văzut că nu mă recunoştea.

– Ce voia?

– Ne cunoaştem?

– De ce voia Philippe Toussaint să stați de vorbă?

De cum m-a identificat, fața lui Letellier a devenit mai aspră. Mi-a răspuns cu un ton sec:

– El spune că fetele au fost intoxicate cu monoxid de carbon. Că cineva ar fi aprins un boiler sau mai ştiu eu ce. Soțul dumneavoastră caută un vinovat, fără ca acesta să existe. Dacă vreți să primiți un sfat din partea mea, ați face mai bine să treceți amândoi peste ce sa întâmplat.

– Puteți să vă băgați sfatul unde mă gândesc eu.

Ochii lui Letellier s-au mărit. N-a mai îndrăznit să scoată niciun cuvânt. Am ieşit în stradă şi mi-am vărsat mațele pe trotuar, ca o bețivă.

83

Oamenii au stele, dar ele nu sunt la fel pentru toți. Pentru cei ce călătoresc, stelele sunt faruri, pentru ceilalți, doar biete luminițe.

– Câteodată, îmi pare rău că am certat-o pe Léonine când nu a ascultat sau a făcut vreo prostie. Regret că am tras-o din pat ca să meargă la scoală când ar mai fi vrut să doarmă încă puțin. Regret că nu am ştiut că nu o să aibă decât o trecere scurtă prin lume... Nu regret niciodată ceva pentru mult timp. Prefer să retrăiesc amintirile frumoase, să continui să trăiesc cu ceea ce ea mi-a lăsat mai bun.

– De ce nu ați mai făcut alți copii?

– Pentru că nu mai eram o mamă, eram o orfană. Pentru că nu aveam tatăl potrivit pentru ceilalți copii ai mei... Şi apoi, este greu pentru copii să fie *ceilalți, cei de după.*

– Şi acum?

– Acum sunt prea în vârstă.

Julien izbucneşte în râs.

– Haida-de!

Îi astup gura cu mâna. El îmi desface degetele şi le sărută. Mi-e teamă. Teamă să nu fie mizerie în casa mea. Teamă de portierele trântite peste câteva ore. Teamă că o voi da în bară cu povestea asta, care, de fapt, nici măcar nu este o poveste.

Nathan şi vărul lui, Valentin, dorm pe canapea, lângă noi. Li se pot ghici trupurile firave, unul la picioarele celuilalt, sub cearşafuri şi pături amestecate. Părul lor negru pe pernele albe, ca nişte drumuri ce străbat câmpurile de grâu auriu, drumuri ce miros a migdale. Să bagi mâna în părul unui copil este la fel de plăcut ca atunci când mergi pe frunze moarte în pădure, la începutul

primăverii.

Julien, Nathan şi Valentin au ajuns aseară de la Auvergne. Tot timpul cât au stat în strada Pardons, Nathan şi-a bătut la cap tatăl:

– Nu ne întoarcem la Marsilia, mergem la Violette. Nu ne întoarcem la Marsilia, mergem la Violette…

Până la urmă, Julien a cedat şi a schimbat direcția către cimitir. Au ajuns pe la ora 20.00, după ce am închis porțile. Au bătut la poartă, pe partea cu cimitirul, dar nu i-am auzit. Eram în grădină, plantam ultimele răsaduri de salată. Cei doi băieți au ajuns în spatele meu, pe vârfuri:

– Suntem nişte zombi!

Eliane a lătrat şi pisicile s-au apropiat, ca şi cum îşi aminteau de Nathan.

Aseară voiam să fiu singură, mă simțeam obosită, aveam chef să mă culc devreme, să privesc un serial în patul meu. Să nu vorbesc cu nimeni. Mai ales, să nu vorbesc. Am făcut totul să nu le arăt că nu-mi doream să-i văd. Aş fi vrut să fiu fericită pentru această surpriză. Dar nu eram. M-am gândit că Nathan vorbea prea tare, m-am gândit că Julien era prea tânăr.

Julien ne aştepta în bucătărie. Stânjenit, mi-a spus:

– Scuze că am venit pe nepusă masă, dar fiul meu s-a îndrăgostit de dumneavoastră… Mergem undeva să luăm cina? Am rezervat camera mea la doamna Breant.

De cum a deschis gura, am simțit că singurătatea s-a despărțit de mine ca pielea moartă. Vocea lui a avut efectul unui fulger, ca şi cum a aprins un lampadar deasupra capului meu. Ca atunci când o zi se anunță întunecată, dar cerul de plumb se întredeschide şi soarele străpunge, cine ştie de unde, ca să ilumineze anumite zone. Îmi venea să-i opresc la mine pe toți trei!

Nu se punea problema să mergem la restaurant, vor cina la mine. Nici nu se punea problema să doarmă la doamna Breant, vor dormi aici. Le-am făcut sandviciuri cu şuncă şi brânză, paste melcişori, ouă prăjite şi o salată de roşii. Julien m-a ajutat să aşez masa. Pentru desert, aveam la

congelator sorbet de căpşuni. Mai aveam bomboane, înghețată, prăjituri cu ciocolată şi iaurturi în frigider. Acelaşi vechi obicei de a-i lua mâinile lui Nathan în ale mele.

L-am servit cu mult vin alb pe Julien, ca să nu-şi schimbe decizia, ca să nu se ducă să doarmă la doamna Breant, ci să rămână la mine, cu mine.

După ce a strâns farfuriile murdare, am improvizat din canapeaua mare un pat pentru cei doi copii, cel unde dormeam eu când veneam în vizită la Sasha. Băieții au scos chiote de bucurie şi au început să sară pe bietele arcuri vechi care scârțâiau.

Înainte de a se culca, m-au rugat să-i duc pe aleile cimitirului, *ca să vadă fantome.* Mi-au pus o mulțime de întrebări citind numele de pe monumente. M-au întrebat de ce anumite morminte sunt pline de flori şi altele nu. Au citit datele, mi-au spus că majoritatea decedaților erau, într-adevăr, foarte bătrâni.

Dezamăgiți teribil că nu au văzut nicio fantomă, mi-au cerut să le spun *povesti de groază.* Le-am povestit despre Diane de Vigneron şi Reine Ducha, femeile ce pot fi văzute în preajma cimitirului, la marginea şoselei sau pe străzile din Brancion-en-Chalon. Băieții au început să se schimbe la față, aşa că, pentru a-i linişti, i-am asigurat că era vorba doar de legende şi că eu, personal, nu am văzut niciodată cele două fantome.

Julien ne aştepta pe o bancă, în grădină. Fuma o țigară lângă Eliane, o mângâia, pierdut în gânduri. A zâmbit când copiii i-au povestit că nu văzuserăm nicio fantomă, dar că oamenii s-au întâlnit cu unele în interiorul sau pe lângă cimitir. Au insistat să le arăt reprezentațiile lui Diane, ca fantomă, pe cărțile poştale vechi. I-am făcut să creadă că le-am pierdut.

Am intrat în casă toți patru. Băieții au verificat de trei ori ca toate uşile să fie închise de două ori cu cheia. Le-am lăsat lumina aprinsă pe holul dinspre camera mea. Dar când au văzut şi păpuşile doamnei Pinto, mi-au cerut câte

o veioză fiecare.

Julien şi cu mine am urcat, evitând să dărâmăm păpuşile. El m-a urmat. La un moment dat, m-am oprit. I-am simțit respirația în ceafă, m-a mângâiat pe spate şi a şoptit:

– Grăbiți-vă!

Abia închisesem uşa, când cei doi băieți au deschis-o din nou ca să vină să se culce în patul meu. Ne-am întins fiecare în partea lui ca să adoarmă ei, i-am mângâiat pe creştet, din când în când mâinile noastre se întâlneau, unindu-se pe creştetul lui Nathan.

Pe urmă am coborât din nou pe canapea, ca să ne iubim. Pe la ora 4.00 băieții au ridicat cearşafurile noastre ca să se lipească de noi. Eram strânşi ca sardinele. N-am închis ochii toată noaptea simțindu-le respirațiile. Le ascultam ca pe sonatele lui Chopin pe care Sasha mi le punea repetate la infinit.

La ora 6.00, Julien m-a luat de mână şi am urcat în camera mea ca să ne iubim din nou. Nu mă gândeam că o să fac dragoste de mai multe ori cu acelaşi bărbat. Doar cu unul trecător. Un necunoscut.

Un vizitator. Un văduv. Un disperat. Doar o dată, ca să-mi omor timpul.

Acum, şuşotim cu nasul în bolul nostru de cafea. Mâinile îmi miros a scorțişoară şi a tutun. Corpul miroase a dragoste, trandafiri şi transpirație. Părul îmi este ciufulit, buzele crăpate. Mi-e teamă. Curând, când Julien va pleca, pentru că este clar că va pleca, singurătatea va veni să-mi țină companie, fidelă şi veşnică.

– Dar dumneavoastră de ce nu aveți alți copii după Nathan?

– Aceeaşi situație: n-am găsit mama potrivită.

– Cum este mama lui Nathan?

– Îndrăgostită de un alt bărbat. M-a părăsit pentru el.

– E greu.

– Da, e greu.

– O mai iubiți?

– Nu cred.

Se ridică şi mă sărută. Îmi ţin respiraţia. Este teribil de plăcut să fii îmbrăţişat în zilele frumoase. Mă simt neîndemânatică, precum o mână stângă. Am uitat să fac gesturile potrivite. Înveţi să salvezi vieţi, dar niciodată cum să-ţi trezeşti la viaţă corpul tău şi al celuilalt.

– Imediat ce se vor trezi copiii, plecăm.

– …

– Dacă v-aţi fi văzut aseară când am venit cu toţii… La naiba, nu m-am simţit bine. Dacă nu era Nathan aici, aş fi şters-o repede.

– Pentru că nu sunt obişnuită.

– Nu mă voi întoarce, Violette.

– …

– N-am chef să vin să v-o trag o dată pe lună în cimitir.

– …

– Trăiţi cu morţii, cu romanele, cu lumânările şi cele câteva picături de vin Porto. Aveţi dreptate, nu este loc pentru un bărbat aici. Şi încă un bărbat cu un puşti după el.

– …

– Şi apoi, citesc în ochii dumneavoastră că nu credeţi în povestea noastră.

– …

– Vă rog, spuneţi ceva.

– Ştiţi bine că nu putem avea o relaţie de durată.

– Desigur că ştiu. De fapt, nu ştiu. Doar dumneavoastră ştiţi. Să-mi mai trimiteţi nişte veşti din când în când. Dar nu prea des, altfel le voi aştepta.

84

Iată-ne astăzi la marginea hăului, căci căutăm peste tot chipul drag ce l-am pierdut.

Jurnalul lui Irene Fayolle

13 februarie 1999

Nu ştiu cum a aflat Gabriel de moartea lui Paul. L-am zărit în această dimineaţă în Cimitirul Saint-Pierre. Retras, ascuns în spatele unui mormânt, ca un hoţ.

Soţul meu tocmai era îngropat şi eu n-aveam ochi decât pentru Gabriel. Ce fel de om sunt eu? Ce fel de monstru?

Am lăsat privirea în jos, ca să spun o rugăciune tăcută pentru Paul, şi când i-am ridicat, Gabriel dispăruse. Ochii mei l-au căutat cu disperare, au scotocit fiecare ungher din cimitir, dar degeaba.

Am început să plâng ca o văduvă.

Când o femeie îşi pierde soţul, se numeşte văduvă. Dar când îşi pierde amantul, cum se numeşte? Un cântec?

8 noiembrie 2000

Îmi vând florăria.

30 martie 2001

M-a sunat Gabriel de dimineaţă. Mă sună cam o dată pe lună. De fiecare dată când răspund, pare că-i surprins de vocea mea. Îmi pune câteva întrebări: Cum îţi merge? Ce mai faci? Cum eşti îmbrăcată? Părul ţi-e strâns? Ce mai citeşti? Ai fost la cinema în ultimul timp? *Parcă ar vrea să se asigure că exist cu adevărat. Sau că mai trăiesc.*

27 aprilie 2001

Gabriel a venit astăzi la mine acasă şi am luat prânzul

împreună. Ia plăcut noul meu apartament, mi-a spus că îmi seamănă.

– Camerele sunt luminoase şi miros frumos, ca tine.

L-a amuzat că locuiesc pe strada Paradisului.

– De ce?

– Pentru că tu eşti paradisul meu.

– Sunt paradisul dumneavoastră din când în când.

– Ştii curbele desenate de bătăile inimii pe o electrocardiogramă?

– Da.

– Tu reprezinți curbele inimii mele.

– Sunteți un bun vorbitor.

– Sper. Sunt plătit cu o avere pentru asta.

Mi-a spus că nu ştiam să gătesc, că eram înzestrată mai mult să mă ocup de flori decât să prepar carne în cratiță.

M-a întrebat dacă nu-mi lipsea slujba.

– Nu. Nu chiar. Poate florile puțin.

M-a întrebat dacă putea fuma în bucătărie.

– Da. V-ați apucat din nou de țigări?

– Da. E la fel ca în relația cu tine: nu mă pot opri.

La fel ca de obicei, mi-a vorbit de procesele lui curente, de fiica cea mare de la care are puține veşti şi de cea mică, Cloe. Mi-a spus că-i lipsea foarte mult, că se va întoarce cu siguranță la mama ei, să trăiască împreună.

– Da, ca să reiau legătura cu fiica mea, va trebui să revin la Karine. Nu-mi prea stă în fire să mă întorc.

Mi-a cerut veşti despre Julien.

Înainte de a pleca m-a sărutat pe buze. Ca şi cum eram doi adolescenți. Iubire *este un substantiv masculin sau feminin?*

22 octombrie 2002

Este ziua când vine Gabriel.

Acum, de fiecare dată când ajunge în Marsilia, trece pe la mine, la masa de prânz. Comandă două meniuri ale zilei la restaurantul de jos (pentru că eu gătesc oribil: Nu-i destul unt, nu are smântână suficientă, sosul este prea puțin, tu

fierbi legumele în apă, eu le prefer în vin, la foc mic).

Sună la uşă şi-l văd cu mâncarea noastră în caserole de aluminiu. El termină întotdeauna ce am în farfurie. De obicei, mănânc puţin. Iar când Gabriel este cu mine în bucătărie, mănânc încă şi mai puţin.

Locuieşte din nou alături de Karine, ca să fie mai aproape de Cloe. Aşa mi-a spus el. De altminteri, i-am şi subliniat:

– Aşa spuneţi dumneavoastră.

Mi-a răspuns:

– Nu fi geloasă, nu ai de ce. Pentru nimeni altcineva.

– Nu sunt geloasă.

– Eşti un pic. Şi eu. Te întâlneşti cu cineva?

– Cu cine vreţi să mă întâlnesc?

– Nu ştiu: un amant, un bărbat, mai mulţi bărbaţi. Eşti o femeie frumoasă. Ştiu cum eşti privită când intri undeva. Ştiu că eşti dorită peste tot unde te duci.

– Mă întâlnesc cu dumneavoastră.

– Dar nu ne culcăm.

– Terminaţi mâncarea din farfuria mea?

– Da.

5 aprilie 2003

Este ziua când vine Gabriel. M-a sunat aseară, va trece spre seară pe la mine, după ce termină treaba de la tribunal. Trebuie să-i cumpăr gin, Gabriel adoră ginul.

Sunt zile fără şi zile cu Gabriel.

25 noiembrie 2003

Gabriel a venit târziu aseară. A mâncat ce a mai rămas dintr-o supă, un iaurt şi un măr. A băut şi un pahar de gin. Am văzut că doar pentru a-mi face mie plăcere.

– Dacă mă ia somnul, trezeşte-mă mâine-dimineaţă la ora 7.00, te rog.

A spus-o de parcă avea obiceiul să doarmă la mine, deşi nu se întâmplase încă. După douăzeci de minute, a aţipit pe canapea. L- am învelit cu o pătură. Eu n-am reuşit să închid un ochi pentru că era în camera de alături. Un bărbat

alături. Toată noaptea m-am gândit: Gabriel este bărbatul meu de alături. Mi-am amintit un fragment din filmul lui Truffaut Femeia de alături, *atunci când Fanny Ardant iese din spital şi îi spune soţului, gândindu-se la amantul pe care se pregătea să-l omoare:* Foarte bine că te-ai gândit să-mi aduci bluza mea albă, o ador (si respiră adânc) pentru că este albă.

Dimineaţă l-am găsit pe Gabriel lungit pe burtă, îşi scosese pantofii. În salon era un miros de tutun, se trezise peste noapte să fumeze. O fereastră era întredeschisă.

Mi-a părut rău că nu a venit la mine în pat. Şi-a făcut un duş, a băut pe fugă o cafea. La fiecare înghiţitură mi-a spus:

– Eşti frumoasă, Irene.

Ca de obicei, m-a sărutat pe gură înainte de a pleca. Când vine, Gabriel mă sărută cu limba până-n gât; când pleacă, mă sărută pe buze.

22 iulie 2004

M-am hotărât să mă culc cu Gabriel. La vârsta noastră, obligaţiile pot fi anulate. Şi apoi, n-o să alungăm dorinţa cu totul. Cum i-am deschis uşa apartamentului meu, Gabriel a ştiut, văzut, citit, simţit că aveam nevoie de el. A spus:

– Vai, au început belelele.

– Nu va fi pentru prima dată.

– Nu, nu va fi pentru prima dată…

Nu i-am lăsat timp să-şi termine fraza.

85

Nu rămâneți lângă sicriul meu să mă plângeți, nu acolo sunt eu, nu acolo dorm. Sunt în mii de adieri de vânt.

Lista mea pentru Nono este finalizată. În acest an, la fel ca în cei trecuți, el o să mă înlocuiască şi o să preia ştafeta ca să ude florile de pe mormintele familiilor plecate în vacanță. Elvis se va ocupa de Eliane şi de pisici. Părintele Cedric va fi atent la grădina de legume şi la flori. I-am încredințat lui fişa scrisă de Sasha – a scris câte una pe lună.

AUGUST

Prioritatea lunii: udarea.

Trebuie stropit seara pentru că ai întreaga prospețime a nopții în față. În niciun caz dimineața devreme: pământul este cald încă şi apa se evaporă imediat, aşa că să stropeşti prea devreme ar fi frecție la picior de lemn.

Trebuie să uzi la căderea nopții cu o stropitoare – foloseşte apa din fântână sau apă de ploaie. Stropitoarea este mai blândă decât jetul: dacă stropeşti cu jetul, tasezi pământul şi nu mai respiră. Trebuie ca pământul să respire. De aceea, din când în când, dai cu o săpăligă pe lângă tulpini şi cu multă atenție, ca să-l aeriseşti.

Adună legumele coapte.

Roşiile pot aştepta câteva zile.

Vinetele la trei zile, altfel cresc prea mult şi devin tari.

Păstăile în fiecare zi. şi de consumat imediat. Fie în conserve, fie la congelator, după ce le-ai rupt capetele, fie le dai celor cunoscuți.

La fel şi pentru celelalte, nu uita că punem culturi ca să împărțim, altfel n-ar avea niciun farmec.

Părintele Cedric nu se va ocupa singur de grădină. După desființarea taberei de refugiați de la Calais, nişte familii

sudaneze sunt adăpostite în castelul Chardonnay. El se duce de trei ori pe săptămână pentru a-i ajuta pe cei de acolo. Un cuplu tânăr, Kamal şi Anita, de douăzeci şi nouă de ani, aşteaptă un bebe. Părintele Cedric a obținut o autorizație din partea prefecturii, ca să-i poată găzdui la el acasă. Va încerca să-i protejeze cât mai mult timp posibil după naşterea copilului. Un răgaz pentru ca părinții să-şi reia studiile, să obțină o diplomă şi, mai ales, un drept de sejur permanent. Situația este precară, părintele Cedric spune că trăieşte pe un butoi de pulbere, dar că se află într-o situație de nesiguranță pe care o salută. Şi că, pe timpul cât va dura, se va bucura să-şi împartă zilele cu o familie de adopție. De-ar dura mai mult sau mai puțin de zece ani, o va duce aşa.

– Totul este efemer, Violette: suntem nişte trecători prin viață. Doar iubirea față de Dumnezeu rămâne în toate.

De când trăiesc la părinte, Kamal şi Anita trec pe la mine, în bucătărie, în fiecare zi. Şi, spre deosebire de ceilalți, ei stau mult timp. Anita este îndrăgostită de Eliane, iar Kamal de grădina de legume. Când nu-mi dă o mână de ajutor, petrece ore întregi să descifreze fişele lui Sasha şi cataloagele mele de la *Willem & Jardins.* Este foarte priceput. Prima dată când i-am spus că are mână bună pentru grădinărit[51]51, nu m-a înțeles şi mi-a răspuns, nedumerit:

– Violette, uită-te la mine: sunt negru.

I-am oferit Anitei metoda mea de lectură *Ziua celor mici-micuți.* Ea mi-o citeşte cu voce tare şi când se înşală sau greşeşte un cuvânt, o corectez fără măcar să mă mai uit pe pagini, pentru că le cunosc pe de rost.

Când Anita a deschis cartea pentru prima dată, m-a întrebat dacă am folosit-o pentru copilul meu. I-am răspuns printr-o întrebare:

– Pot să pun mâna pe burtica ta?

Mi-a răspuns:

51

– Da, fă-o!

Am pus ambele palme întinse pe rochia ei de bumbac. Anita a început să râdă pentru că o gâdilam. Bebeluşul m-a lovit cu picioruşele. Anita mi-a spus că râde şi el. Aşa că am râs toţi trei în bucătăria mea.

Dacă cineva moare şi este nevoie să se organizeze o înmormântare, mă înlocuieşte Jacques Lucchini. Cum trebuia să-i dau ceva de făcut şi lui Gaston cât timp voi fi plecată, i-am cerut să strângă scrisorile şi să le aranjeze pe etajera de lângă telefon. Sunt aproape sigură că nu are cum să-mi strice vreuna dintre scrisori.

Din pat observ valiza încă deschisă, pusă pe comodă. O s-o fac mâine. Nu port aproape nimic din ce iau în bagaje când sunt la cabană. Sunt prea multe lucruri pentru *în caz că,* în bagajul meu.

Era în anul 1998 când am văzut valiza pentru prima dată. Philippe Toussaint plecase pentru totdeauna, dar eu nu o ştiam. Cu patru zile mai devreme, mă sărutase şoptind:

– Pe curând. Trebuie să-i pun nişte întrebări lui Eloïse Petit, cea de-a doua instructoare. Singura pe care n-am întâlnit-o.

A adăugat:

– După aceea, mă opresc. O să ne schimbăm viaţa. Nu mai pot să suport mormintele. O să ne mutăm cu traiul în Sud.

Si-a schimbat viaţa, dar numai el.

În ziua prevăzută pentru Eloïse Petit, şi-a schimbat planul. În loc să se ducă la ea, a luat-o spre Bron, ca să o întâlnească pe Françoise Pelletier.

Patru zile de când eram singură. Stăteam în genunchi la capătul grădinii de legume, cu nasul în frunzele de condurul-doamnei pe care le agăţam de aracii din bambus. Ca de fiecare dată când Philippe Toussaint era plecat, pisicile se apropiaseră de casă, se jucau *de-a v-aţi ascunselea* în jurul meu, fugeau împreună şi una dintre ele a vărsat până la urmă un lighean cu apă. Au tresărit toate

şi au intrat în casă speriate. M-a cuprins un râs nebun. Am auzit o voce familiară cum îmi spunea din uşa casei:

– E bine să te aud râzând de una singură.

Am crezut că am halucinaţii. Că vântul, trecând prin ramuri, îmi joacă o festă urâtă. Am ridicat ochii şi l-am văzut cu valiza pusă pe masa de sub pergolă. Era albastră ca Mediterana în zilele foarte însorite. Sasha stătea în picioare în faţa uşii. M-am apropiat de el şi i-am mângâiat chipul pentru că tot nu credeam că este el. Mă gândisem că mă uitase. I-am şi spus:

– Credeam că m-aţi abandonat cu totul.

– Niciodată, Violette, auzi? Niciodată nu te voi abandona.

Mi-a povestit pe larg cum au fost primele lui luni la pensie. Se dusese la Sany, fratele lui de cruce, în sudul Indiei. La Chartres şi la Besangon, în Sicilia şi la Toulouse vizitase palate, biserici, mănăstiri şi alte cimitire. Înotase în lacuri, râuri şi mări. Îşi îngrijise spatele paradit, gleznele rănite, arsurile superficiale. Venea de la Marsilia, unde îi făcuse Celiei nişte jardiniere cu plante aromatice. Voia să mă îmbrăţişeze înainte de a merge la Valence, să se reculeagă la mormintele Verenei, lui Emile şi al lui Ninon, soţia şi copiii lui îngropaţi acolo. După aceea, va pleca din nou în India, la Sany.

Tocmai îşi lăsase lucrurile la doamna Breant. Urma să rămână două-trei zile la ea, răstimp în care să-i vadă pe primar, pe Nono, Elvis, pisicile şi pe alţii.

Valiza albastră era pentru mine. Era plină de cadouri. Ceaiuri, mirodenii, fulare, bijuterii, miere, ulei de măsline, săpun de Marsilia, lumânări, amulete, cărţi, plăci de vinil cu muzică de Bach, seminţe de floarea-soarelui. De peste tot pe unde fusese, Sasha îmi cumpărase un suvenir.

– Ţi-am adus o amintire din fiecare călătorie.

– Şi valiza e a mea?

– Desigur. Vei pleca şi tu într-o zi.

A făcut turul grădinii cu lacrimi în ochi. A spus:

– Discipolul si-a depăşit maestrul… Eram convins că aşa se va întâmpla.

Am luat prânzul împreună. De fiecare dată când auzeam un motor în depărtare, mă gândeam că poate se întorcea Philippe Toussaint. N-a venit.

După nouăsprezece ani mă surprind că aştept un alt bărbat. Dimineața, când deschid porțile, mă uit în parcare după maşina lui. Câteodată, pe alei, când aud paşi în urma mea, mă întorc gândind:

– Este aici, s-a întors.

Aseară am crezut că cineva bătea la uşă, pe partea cu strada. Am coborât, dar nu era nimeni.

Si, totuşi, ultima oară când Julien a trântit portiera şi când mi-a spus: „Ne vedem în una din zilele următoare", exact ca şi cum si-ar fi luat adio, nu am făcut nimic să-l rețin. I-am zâmbit şi i-am răspuns: „Da. Drum bun!" Exact ca şi cum i-as fi spus: „E mai bine aşa".

Când Nathan şi Valentin mi-au făcut semn cu mâna în spatele maşinii, am ştiut că nu o să-i mai văd vreodată.

Din acea dimineață Julien mi-a trimis un singur semn de viață. O carte poştală din Barcelona, ca să-mi spună că va petrece acolo, împreună cu Nathan, două luni de vară. Şi că mama lui Nathan o să vină la ei uneori.

Întâlnirea dintre Irene şi Gabriel le va servi drept model lui Julien şi mamei lui Nathan. Eu am fost doar un pod, o trecere între ei. Trebuia ca Julien să treacă prin mine ca să înțeleagă că nu putea să o piardă pe mama copilului său. Şi, grație lui Julien, ştiu că mai sunt capabilă să fac dragoste. Că pot fi dorită. Nu-i rău deloc.

Joc de cuvinte: în original: *il avait main verte* (a avea mână verde, cu sensul de a fi priceput la grădinărit)

86

Suntem aici să căutăm. Să căutăm ceva sau pe cineva. Să căutăm acea iubire mai puternică decât moartea.

Ianuarie 1998

În ziua când Violette l-a văzut la o întâlnire între patru ochi cu Swan Letellier la Mâcon, Philippe simțise o privire în ceafă. O prezență familiară în spatele lui. Nu i-a acordat atenție. Sau nu atât de mult cât să se întoarcă. Îl avea pe Swan Letellier în față. Cu *fata lui de şobolan.* Acest gând îi străbătuse mintea când îl văzuse pentru prima dată la tribunal. Ochi mici, înfundați în orbite, obraji tăiați ca de un cosor, gură fină.

La telefon îi spusese:

– Veniți la barul din colț, la prânz. Este mai multă liniște.

Şi lui, ca şi celorlalți, Philippe i-a pus aceleaşi întrebări, cu un ton glacial, o intonație şi o privire amenințătoare.

– Nu minți, că n-am nimic de pierdut.

Insista mereu asupra ultimei întrebări: cine ar fi putut porni o vechitură de boiler stricat?

Letellier părea să nu ştie ce se întâmplase în acea noapte. Devenise alb ca o lenjerie de pat când Philippe îi spusese dintr-o suflare ce aflase de la Alain Fontanel: Genevieve Magnan plecase să-şi îmbrățişeze fiul bolnav, apoi întoarcerea la castel şi panica ei când descoperise cele patru corpuri asfixiate cu monoxid de carbon, ideea cu focul ca să pară un accident casnic, loviturile cu piciorul date de Fontanel în uşa lui Letellier de la etaj, pentru a-l trezi, trezirea întregului personal.

Dar Letellier nu a crezut această versiune. Fontanel era un bețiv, ia povestit baliverne unui tată aflat în căutarea

unei explicații în ceva ce nu poate fi explicat.

Își amintise zgomotele surde de la ușa lui. O trezire grea, pentru că fumase iarbă cu instructoarea. Mirosul, fumul, focul. Imposibilitatea de a intra în camera 1, flăcările prea înalte, o barieră de netrecut. Infernul dezlănțuit. Momentul când îți tot repeți că este un coșmar, că nimic nu este real. El scotea fetele afară, în cămașă de noapte, cu picioarele goale, în papuci sau cu pantofi prost legați. Tot personalul înnebunise. Mama Croquevieille se sufoca. Ceilalți, șocați, tremurau și se rugau. Așteptarea pompierilor. Număratul și răsnumăratul copiilor nevătămați. Ochii lor somnoroși în timp ce ei, adulții, nu o să mai doarmă niciodată ca înainte. Micuțele, terorizate de flăcări și de chipul palid al celor mari, voiau la părinții lor. A trebuit să-i sune pe toți, pe rând, și să-i anunțe ce s-a întâmplat. A trebuit să-i mintă, de asemenea, să nu le mărturisească faptul că în interior pieriseră patru fetițe.

Chiar și astăzi, adăugase Swan Letellier, se învinovățea. Nimic nu s-ar fi întâmplat dacă instructoarea ar fi rămas la parter.

Lucie Lindon și el nu spuseseră nimic autorităților legat de Genevieve Magnan, pentru că se simțeau vinovați. Lucie Lindon n-ar fi trebuit să-i ceară lui Genevieve Magnan să o înlocuiască. Dar Swan insistase mult. Nu-și făcuseră niciunul datoria. Și-a amintit de Croquevieille, cea strânsă tare la pungă ca să nu plătească nicio centimă, de linoleumul prost lipit în cameră, de azbestul de sub acoperiș, de vata de sticlă care nu mai izola nimic, de varul scorojit, de instalația sanitară din plumb, de incendiul propagat foarte repede, de fumul toxic degajat de obiectele din bucătărie prea vechi. Nu, niciunul nu era curat acolo, nici Magnan, nici Lindon, nici Fontanel, nici el însuși. Erau cu toții băgați până-n gât și era o povară prea grea de dus... Singurul lucru de care era sigur era faptul că nimeni n-ar fi pornit intenționat unul din boilerele de la parter. Știau cu toții că nu trebuia să te atingi de ele. De altfel, instalațiile alea vechi erau ascunse în spatele unor trape

din rigips şi inaccesibile pentru copii. Îşi amintea foarte bine de cuvintele lui Edith Croquevieille din ajunul sosirii primei serii de copii, fiind programate serii timp de două luni:

– Suntem în plină vară, vizitatorii noştri vor putea să se spele pe faţă cu apă rece în camere şi pe corp cu apă caldă la duşurile comune, care au instalaţia complet nouă.

Swan Letellier îşi amintea pentru că el gătea şi distribuia mâncarea. Atribuţiile lui erau la bucătărie şi cantină. Despre duşurile comune din castel habar n-avea.

Pe urmă tăcu. Luase câteva înghiţituri de cafea, cu privirea tulbure, trecând în tăcere peste ceea ce Philippe tocmai îi spusese. Ar trebui să creadă în această versiune puţin probabilă? Că Fontanel ar fi dat foc în bucătărie? Că fetiţele ar fi inhalat gaze toxice? Letellier a cerut din nou un espresso, cu un semn al mâinii către ospătar. Era, în mod clar, un obişnuit al locului. Oamenii îl tutuiau.

Când Letellier a aflat de sinuciderea lui Genevieve Magnan n-a fost surprins. Din acea noapte ea nu mai era decât o umbră a ceea ce fusese cândva. Era suficient să o vezi în ce stare era la proces. Ultima dată când i-a vorbit, era în ziua când femeia aceea venise să-l aştepte la ieşirea din restaurant, acolo unde el lucra. În starea aceea de panică, o sunase pe Genevieve să-i spună că venise una să-i pună nişte întrebări. Philippe s-a trezit întrebând brutal:

– Ce femeie?

– Soţia dumneavoastră.

– Cred că aţi confundat-o cu altcineva.

– Nu cred. Mi-a spus chiar ea: *Sunt mama lui Léonine Toussaint.*

– Cum arăta?

– Era noapte, nu-mi amintesc prea multe. Mă aştepta în faţa restaurantului, pe o bancă. Nu aţi ştiut?

– Când s-a întâmplat?

– Acum vreo doi ani.

Philippe auzise destul. Sau a spus prea mult. Era acolo ca să pună întrebări, nu să i se pună. S-a ridicat bâiguind

un *la revedere* şi Latellier l-a văzut plecând fără să înțeleagă ce se întâmplă. Răsucindu-se, Philippe crezuse că o vede pe Violette pe trotuar, în spatele geamului din restaurant.

– Hai, că o iau razna deja.

S-a dus direct la Brancion.

Pentru prima oară găsise casa de la cimitir goală. Pentru prima oară a făcut turul aleilor ca să o găsească, dar degeaba.

Cine era, de fapt, Violette? Ce făcea când el pleca zile întregi? Cu cine se întâlnea? Ce căuta?

Violette s-a întors la două ore după el. Era foarte palidă când a deschis uşa. L-a fixat câteva secunde, ca şi cum fusese surprinsă descoperind un străin în bucătăria ei. Apoi, i-a întins o bucată de hârtie:

– Léonine a fost asfixiată?

Şi-a recunoscut scrisul pe hârtia uzată, numele mâzgălite pe spatele feței de masă, aproape şterse. Cerneala se şterse sese până aproape de a nu se mai înțelege nimic.

Întrebarea lui Violette a avut efectul unui electroşoc. Şi-a căutat o minciună fără să o găsească, bâlbâindu-se de parcă Violette tocmai îl descoperise asupra faptului, în brațele unei amante:

– Nu ştiu, poate, mai caut... Nu sunt sigur că ştiu, că vreau să ştiu, sunt puțin confuz.

S-a apropiat de el şi l-a mângâiat pe față. Pe urmă a urcat la culcare, fără să mai scoată niciun cuvânt. Nu a pregătit masa şi nici nu a gătit cina.

Când el s-a întins lângă ea, l-a luat de mână şi i-a pus din nou aceeaşi întrebare:

– Léonine a fost asfixiată?

Dacă el ar fi tăcut, i-ar fi pus mereu aceeaşi întrebare.

Aşa că Philippe a povestit tot. Mai puțin legătura lui cu Genevieve Magnan. A mărturisit conversațiile cu Alain Fontanel, inclusiv prima întâlnire, când i-a spart fața în cafeneaua spitalului unde lucra, cu Lucie Lindon în sala de

aşteptare a unui cabinet medical, cu Edith Croquevieille la Epinal, la subsolul unui supermarket, şi cu Swan Letellier în acea zi, într-un bistrou din Mâcon.

Violette l-a ascultat în liniște, cu mâna lui într-a ei. El vorbise ore întregi în obscuritatea camerei lor, fără să-i vadă chipul. O simțise atentă, sorbindu-i cuvintele. Femeia nici n-a clintit. Nu a pus nicio întrebare. Până la urmă, Philippe i-a pus întrebarea care nu-i dădea pace:

– E adevărat că ai fost să stai de vorbă cu Letellier?

Ea a răspuns fără să stea pe gânduri:

– Da. Înainte, aveam nevoie să ştiu.

– Şi acum?

– Acum am grădina mea.

– Cu cine te-ai mai întâlnit?

– Cu Genevieve Magnan, o singură dată. Dar ştii deja.

– Şi cu mai cine?

– Cu nimeni. Doar cu Genevieve Magnan şi cu Swan Letellier.

– Juri?

– Da.

87

Nicio remuşcare. Niciun regret. O viață trăită pe deplin.

Chiar şi astăzi, dacă văd la televizor *Fanny, Marius* sau *Cesar*[52], am lacrimi în ochi imediat ce aud primele replici, chiar dacă le cunosc pe dinafară. Sunt lacrimile amestecate ale copilăriei, bucuriei şi admirației. Îmi plac albul şi negrul chipurilor lui Raimu, Pierre Fresney şi Orane Demazis. Îmi place fiecare dintre gesturile şi privirile lor. Tatăl, fiul, tânăra şi iubirea. Mi-ar fi plăcut să am un tată care să mă privească precum Cesar pe fiul său. Mi-ar fi plăcut o iubire de tinerețe ca aceea dintre Fanny şi Marius.

Prima oară când am văzut *Marius,* prima parte a trilogiei, aveam cam doisprezece ani. Eram singură la familia-gazdă. Cred că toți ceilalți copii erau în vacanță sau în vizită la alți părinți. Era vară, nu aveam scoală a doua zi. Familia mea primea prieteni, făcuseră un grătar în grădină. Mi-au dat voie să plec de la masă. Când am ajuns în sufragerie, am dat de televizorul cel mare deschis. Acolo am descoperit această poveste în alb-negru. Filmul era început de vreo jumătate de oră. Fanny plângea pe fața de masă în carouri din bucătărie, în fața mamei sale, ocupată să tăie pâinea. Prima replică auzită era: „Hai, prostuțo, mănâncă-ți supa si, mai ales, nu plânge deasupra ei, că şi aşa e prea sărată!”

Am fost imediat fascinată de chipuri şi dialoguri, de umor şi de tandrețe. Mi-a fost imposibil să mă mai dezlipesc. În seara aceea m-am culcat foarte târziu pentru

---

[52] *Marius* (1929), *Fanny* (1931) şi *Cesar* (1936) formează *Trilogia de la Marsilia;* sunt trei piese de teatru tragic, scrise de Marcel Pagnol, adaptate apoi pentru cinematograf, versiunea pentru ecran fiind supervizată chiar de autor.

că am văzut toată trilogia.

Încă îmi mai place simplitatea universală şi complexă a sentimentelor lor. Îmi plac cuvintele schimbate între ei, atât de dulci, de drepte. Şi muzicalitatea din vocile lor.

Cred că am adorat Marsilia şi locuitorii ei încă înainte de a-i întâlni, ca un presentiment, un vis premonitoriu. Frumusețea aceasta în stare pură o resimt de fiecare dată când mă întorc la Sormiou, când cobor străduța cu serpentine ce duce la marea albastră. Îl înțeleg pe Marcel Pagnol, înțeleg de ce personajele trilogiei sale vin de acolo.

De pe rocile abrupte, albite de soare, de căldura sufocantă, din apele turcoaz transparente ce se joacă *de-a v-ați ascunselea* cu cerul senin, din pinii umbroşi plantați de natură fără prea multă cochetărie. Acest peisaj nu este unul pretențios, ci simplu şi maiestuos. Este doar unul corect. Este pasiunea pentru marină a lui Marius. Este domnul Panisse care *desface pânze pentru ca vântul să ducă departe copiii altora* – cum spune Cesar.

Când ridic, împreună cu Célia, storurile roşii ale cabanei, când regăsesc dulapul cel vechi în bucătărie, masa din lemn masiv şi scaunele galbene, robinetul aflat deasupra chiuvetei, buchețelele de lavandă uscată, pardoseala din bucăți diferite şi lambriul de culoare albastră asemenea cerului, mă gândesc la Cesar care îi împiedică pe Marius şi pe Fanny să se îmbrățişeze pentru că ea este căsătorită cu un alt bărbat: *Nu, nu faceți copii. Panisse, el este curajos, nu căutați să-l ridiculizați în fata familiei.*

Bunicul matern al Celiei a construit cabana, în anul 1919. Înainte de a muri, a pus-o să promită că nu va renunța niciodată la ea. Pentru că locuința valora cât toate palatele lumii.

Iată că se fac douăzeci şi patru de ani de când vin aici. Şi în fiecare vară, Célia trece în ajunul sosirii mele ca să umple frigiderul şi să pună cearşafuri curate. Cumpără cafea şi filtre, lămâi, roşii şi piersici, brânză de oaie, detergent şi vin de Cassis. Am rugat-o de mai multe ori, i-

am spus că pot face şi eu piața, măcar să mă lase să-i plătesc, dar ea nici nu vrea să audă şi îmi repetă de fiecare dată:

– M-ai primit în casa ta când nici nu mă cunoşteai.

Am încercat să-i las un plic cu bani într-un sertar. După o săptămână, mi i-a trimis prin poştă.

Odată ce storurile sunt trase şi hainele mele aranjate la locul lor, plec să mă întâlnesc cu nişte pescari născuți în acele locuri, trăitori în golf. Îmi vorbesc despre marea care-şi pierde din ce în mai mulți peşti, precum oamenii de aici accentul. Îmi oferă arici de mare, calamari şi deserturi dulci gătite de soțiile sau de mamele lor.

La ora anunțată, Célia era la capătul peronului. Trenul a ajuns cu o oră întârziere, ea mirosea a cafeaua băută în aşteptarea mea. Un an de când n-am mai văzut-o. Ne-am strâns în brațe. M-a întrebat:

– Ei, Violette, ce mai e nou?

– Philippe Toussaint a murit. Pe urmă, Françoise Pelletier a venit să mă vadă.

– Cine?

88

De acolo, de unde sunt, zâmbesc pentru că viața mi-a fost frumoasă şi, mai ales, pentru că am iubit.

Philippe Toussaint nu s-a mai întors niciodată şi Sasha a rămas la doamna Breant.

Fără să-mi dau seama, i-am spus lui Sasha, în ziua când am deschis valiza albastră plină de cadouri, că bărbatul alături de care îmi voi împărți viața, fără să o fi împărțit cu adevărat până atunci cu cineva, o să fie fără îndoială mult mai bun decât ce am trăit.

Fără să-mi dau seama, i-am spus lui Sasha că bărbatul pe care-l credeam doar egoist, fără să-l mai privesc sau să-l ascult, care mă abandonase, aruncată într-o singurătate abisală, îmi apăruse într-o altă lumină când l-am văzut într-un bistrou din Mâcon, stând împreună cu Swan Letellier.

Fără să-mi dau seama, i-am spus lui Sasha că în acea seară, când s-a întors din oraş, Philippe Toussaint mi-a povestit că se dusese în căutarea adevărului pe firul evenimentelor. Că interogase, ba, uneori, chiar hărțuise personalul castelului. La proces nu crezuse pe nimeni. Mai puțin pe Eloïse Petit – cu ea nu se întâlnise încă.

Soțul meu mi-a povestit despre Alain Fontanel şi despre ceilalți. I- am luat mâna, de teamă să nu mă prăbuşesc, chiar dacă eram întinşi în pat, unul lângă celălalt. Mi-am imaginat cuvintele şi chipurile celor care mi-au văzut fata vie pentru ultima oară. Şi n-au ştiut să aibă grijă de ea, de zâmbetul ei, dând dovadă de neglijență.

Mi-a povestit despre micuțele rămase singure în timp ce instructoarea şi bucătarul erau la etaj ca să şi-o tragă şi să fumeze iarbă. Cum Genevieve Magnan plecase, iar copiii

rămăseseră nesupravegheați. Directoarea, genul de om care ascunde gunoiul sub preş, era bună doar de încasat banii părinților.

Ca să nu mă sufoc când mi-a redat cuvintele lui Fontanel despre boilerele defecte, despre asfixiere, m-am concentrat la parfumul noului detergent, *prospețimea alizeului,* folosit cu o zi în urmă la spălarea lenjeriei noastre de pat. Ca să nu urlu, mi-am imaginat, iar şi iar, desenele de pe sticla de detergent: flori de iasomie roz şi albe. Florile acestea m-au dus cu gândul la motivele de pe rochiile lui Léonine. Rochiile erau ca nişte covoraşe zburătoare imaginare, pe care le luam când prezentul devenea de nesuportat. Toată noaptea am respirat mireasma cearşafurilor mele curate, ascultându-l pe Philippe Toussaint cum îmi vorbea pentru prima dată.

Fără să-mi dau seama, i-am mângâiat din nou chipul şi ne-am iubit ca atunci când eram tineri, când părinții lui veneau pe nepusă masă la noi.

Fără să-mi dau seama. Fără să-mi dau seama că se culcase cu Genevieve Magnan când locuiam împreună la Malgrange-sur-Nancy, l-am crezut pentru prima dată.

Philippe Toussaint nu s-a mai întors niciodată şi Sasha a rămas la doamna Breant.

La o lună de la dispariția lui, în 1998, m-am dus la Jandarmerie să declar dispariția soțului meu[53]. M-am dus la sugestia domnului primar. Altfel, nu m-aş fi deplasat până acolo. Ofițerul de serviciu a făcut o grimasă. De ce am aşteptat atât de mult ca să semnalez dispariția?

– Pentru că pleca des.

M-a condus într-un birou de lângă spațiul de primire, ca să completez un formular, şi mi-a oferit o cafea. N-am îndrăznit să o refuz.

Am dat semnalmentele. Omul legii mi-a cerut să mă întorc cu o fotografie. Noi nu ne făcuserăm niciuna de la

[53] În Franța dispariția unei persoane se poate anunța fie la un comisariat de poliție, fie la o brigadă de jandarmerie.

venirea noastră la cimitir. Ultima era cea de la Malgrange-sur-Nancy, unde îşi trecuse mâna în jurul taliei mele ca să-i zâmbească jurnalistului.

Jandarmul mi-a cerut să-i precizez marca motocicletei, cu ce haine era îmbrăcat ultima oară când l-am văzut.

– Blugi, cizme de motociclism din piele neagră, geacă neagră şi pulover roşu cu guler întors.

– Vreun semn particular? Tatuaj? Pete din naştere? Alunițe vizibile?

– Nu.

– Şi-a luat lucruri personale, documente importante care să conducă la ideea unei absențe îndelungate?

– Jocurile lui video preferate şi fotografiile cu fiica noastră sunt acasă.

– Avea ceva schimbat în comportament sau în obiceiuri în ultimele săptămâni?

– Nu.

Nu i-am spus jandarmului că ultima oară când l-am văzut pe Philippe Toussaint trebuia să se ducă la locul de muncă al lui Eloïse Petit, la Valence. Îi dăduse de urmă, lucra într-un cinematograf acolo. Îi telefonase din casă, ea a propus o întâlnire pentru joia următoare la ora 14.00, în fața cinematografului.

În acea zi, Eloïse Petit sunase după-amiază. Cel mai probabil a găsit numărul de unde o contactase Philippe Toussaint. Când am răspuns, mă gândeam că era cineva de la primărie, de la serviciul de eliberare a certificatelor de deces. Era ora când mă sunau mereu ca să mă informeze cu ceva sau să-mi ceară date despre o cutare înmormântare mai veche sau care urma să aibă loc, despre un nume, un prenume, o dată de naştere, un cavou, o alee. Când Eloïse Petit s-a prezentat, îi tremura vocea. N-am înțeles de la început ce spunea. Când mi-am dat seama, în sfârşit, cine era şi ce voia cu acel apel, mi s-au înmuiat mâinile şi mi s-a uscat gâtul.

– S-a întâmplat ceva?

– Dacă s-a întâmplat? Păi, domnul Toussaint nu a venit,

aveam întâlnire la ora 14.00 şi-l aştept de două ore în faţa cinematografului.

Oricine şi-ar fi imaginat un accident ar fi sunat la toate spitalele dintre Mâcon şi Valence, oricine i-ar fi spus lui Eloïse Petit: *Unde erai în noaptea când camera 1 a ars? Dormeai liniştită alături?* Dar eu i-am răspuns că nu era nimic de înţeles: Philippe Toussaint era şi va fi mereu imprevizibil.

S-a lăsat un lung moment de linişte la capătul firului, apoi Eloïse Petit a închis.

Nu i-am spus ofiţerului că la şapte zile de la *dispariţia* lui Philippe Toussaint, la şapte zile de la întâlnirea ratată cu Eloïse Petit, o tânără a venit să se reculeagă la mormintele fetiţelor, la cel al copilului meu. Şi că, bulversată, a venit, ca mulţi alţi vizitatori, să cumpere flori şi să bea ceva cald la mine. Când am văzut-o pe femeie în spatele uşii mele, am recunoscut-o imediat: Lucie Lindon. În fotografia păstrată de mine era mai tânără, îmbrăcată în haine colorate şi zâmbitoare. În bucătăria mea era palidă şi cernită.

I-am făcut ceai în care am vărsat picături mari de rachiu – ce paradox straniu! –, când as fi vrut, de fapt, să-i pun otravă de şoareci. I-am oferit o ceaşcă de ceai şi un păhărel de alcool, apoi un al doilea, al treilea. Şi, aşa cum speram, s-a destăinuit până în final.

Am şi acum urmele unghiilor mele în interiorul palmei stângi. Le-am făcut când Lucie Lindon a început să vorbească. Din acea zi, liniile vieţii mele sunt acoperite de cicatrice. Îmi amintesc de sângele închegat din palmă, pumnul meu strâns pentru ca ea să nu vadă şi să nu ştie niciodată.

Lucie Lindon mi-a povestit că făcea parte din personalul castelului Notre-Dame-des-Pres.

– Ştiţi, tabăra aceea de vacanţă unde a ars totul acum cinci ani. Cei patru copii morţi atunci sunt îngropaţi aici. De atunci, nu mai dorm, văd tot timpul flăcările, de la drama aceea mi-e frig întruna.

A continuat să vorbească. Iar eu, să o servesc. Cu pumnul stâng strâns, cu unghiile înfundate în carne, sufeream prea mult ca să mai simt durerea fizică. După ce-a făcut un monolog, i-a scăpat până la urmă că *biata Genevieve Magnan* a avut o legătură cu tatăl micuței Léonine Toussaint.

– O legătură?

Am avut gust ca de fier în gură. Gustul sângelui. Ca şi cum as fi băut oțel încins. M-am surprins repetând:

– O legătură?

Au fost ultimele cuvinte rostite în fața lui Lucie Lindon. După aceea, am tăcut. Pe urmă, ea s-a ridicat să plece. M-a fixat cu privirea. Şi-a şters cu mâneca şuvoiul de lacrimi revărsat din ochi, nas şi gură. A scos pe nas sunete atât de puternice, încât mi-a venit să o lovesc.

– Da, cu tatăl micuței Léonine Toussaint. S-a întâmplat cu un an sau doi înainte de dramă. Pe când Genevieve lucra la scoală... Pe lângă Nancy, cred.

Nu i-am spus ofițerului că mi-am urlat toată ura şi durerea în brațele lui Sasha când am înțeles că Magnan îi omorâse pe cei patru copii ca să se răzbune pe el, pe noi, pe fata noastră. Nu i-am spus că Philippe Toussaint interogase personalul castelului unde copilul nostru îşi găsise moartea. Şi încă după proces, pentru că nu mai credea pe nimeni. Pentru a-şi apăra cauza. Trebuia să caute, prin orice mijloc, să se elibereze de o povară. Nu căuta doar vinovatul, ci şi dovada nevinovăției sale.

La sfârşit, ofițerul m-a întrebat dacă Philippe Toussaint ar fi putut avea o amantă.

– Mai multe.

– Cum adică, mai multe?

– Soțul meu a avut mereu amante.

Ofițerul avea un soi de stânjeneală. A ezitat înainte să scrie în formular că Philippe Toussaint se coțăia cu tot ce mişca. S-a înroşit puțin şi m-a servit din nou cu o ceaşcă de cafea. Dacă era cazul, o să mă cheme iar. Până atunci, o să lanseze o cerere de căutare. Nu – Am mai văzut pe acel

om până in ziua când şi-a îngropat mama, Josette Leduc, născută Berthomier (1935 – 2007). Mi-a zâmbit trist când m-a văzut.

*

Când am aflat că Philippe Toussaint avusese o legătură cu Genevieve Magnan, am pierdut-o pe Léonine pentru a doua oară. Părinții lui mi-au luat-o printr-un accident, fiul mi-a smuls-o intenționat. Accidentul din tabără se transformase în crimă.

Am scotocit cu furie prin amintiri, am căutat de mii de ori dimineţile când îmi duceam fata la şcoală, după-amiezile când mă duceam să o iau, am făcut totul ca să mi-o amintesc pe această ajutoare de educatoare în spatele clasei, pe un hol, în faţa cuierelor, în curtea şcolii, sub copertina din curte. Un cuvânt, o frază pe care mi-ar fi putut-o spune. Fie şi un *Bună ziua* sau un *La revedere, pe mâine, Este frumos afară, Îmbrăcați-o bine să n-o ia frigul!, Mi s-a părut obosită azi, Şi-a uitat caietul de clasă, cel cu supracoperta albastră.* La serbarea de la şcoală, între cântece şi recitări, schimburi posibile între Genevieve Magnan şi soţul meu. Priviri, un zâmbet, un gest. O complicitate tăcută, cea a amanților.

Am căutat să aflu când se vedeau, cât timp, de ce s-a răzbunat pe copii, cum s-a comportat Philippe Toussaint cu ea ca să ajungă la un asemenea gest. Am căutat ca o disperată, lovindu-mă cu capul de toți pereții. Dar n-am găsit nimic. Ca o absență a propriei mele persoane.

Am întrezărit-o, nu pot spune că am văzut-o cu adevărat: făcea parte din mobilierul scolii, cel cu sertarele închise pentru mine de două ori cu cheia.

– Nu eşti în stare să-ți aminteşti, Violette.

După ce am aflat asta, un lucru absolut intolerabil, Sasha m-a înlocuit în activitățile din cimitir pentru că am devenit din nou bună de nimic. Capabilă să stau doar aşezată sau culcată, pierdută, în căutare.

Dacă nu s-ar fi întors în acel moment al vieții mele, cu valiza lui albastră, plină de cadouri, de această dată Philippe Toussaint m-ar fi omorât. Sasha s-a ocupat din nou de mine. Nu ca să mă învețe să plantez, ci să rezist la noua iarnă ce se abătea asupra mea. Mi-a masat picioarele şi spatele, mi-a pregătit ceai, lămâi cu apă şi supe. Mi-a gătit paste şi mi-a dat să beau vin. Mi-a citit şi s-a ocupat de grădină, aşa cum era ea. A vândut florile mele, le-a stropit şi a însoțit familiile îndoliate. I-a spus doamnei Breant că o să rămână la ea pe o perioadă nedeterminată.

În fiecare zi, mă forța să mă ridic, să mă spăl, să mă îmbrac. Şi mă lăsa apoi să dorm din nou. Venea la mine cu tăvile de mâncare şi mă obliga să mănânc, murmurând:

– Vorbeşti de retragerea mea la pensie, dar mă faci s-o trăiesc aici, cu tine.

Punea muzică în bucătărie, lăsând uşa de pe hol deschisă ca să aud şi eu din pat.

Pe urmă, la fel ca pisicile din cimitir, soarele a intrat până în camera mea, până sub cearşafuri. Am dat la o parte draperiile, am deschis ferestrele. Am coborât în bucătărie, am fiert apa pentru ceai şi am aerisit camera. M-am dus în grădină. Am schimbat apa florilor. Am primit din nou familiile, le-am servit ceva cald sau tare de băut. Repetam întruna:

– Îți dai seama, Sasha? Philippe Toussaint şi-o trăgea cu Genevieve Magnan!

Eram ca o moară hodorogită toată ziua:

– Nu o pot nici măcar denunța pentru că e moartă, îți dai seama, Sasha? E moartă!

– Nu trebuie să mai cauți cauzele, Violette. Altfel, tu o să fii cea care pierde.

Sasha mă liniştea.

– Nu înseamnă că dacă se cunoşteau, ea s-a răzbunat pe copii. Fără îndoială, nu este decât o coincidență monstruoasă, un accident. Serios! Doar un accident.

Dacă eu am repetat, Sasha m-a convins. Dacă Philippe Toussaint a semănat răul, Sasha n-a făcut decât se

planteze binele.

– Violette, iedera sufocă toți copacii. Nu uita să o tai. Niciodată. Cum vezi că gândurile tale te duc spre tenebre, ia foarfeca de grădină şi taie-le de la rădăcină.

Philippe Toussaint a dispărut în iunie 1998.

Sasha a părăsit Brancion-en-Chalon pe 19 martie 1999. A plecat când a fost sigur că mi-am dat seama că drama a fost un accident şi nu un fapt intenționat.

– Violette, dacă ai chestia asta în minte, certitudinea, o să poți merge mai departe.

Îmi închipui că a plecat la începutul primăverii ca să fie sigur că o să am toată vara să mă pun pe picioare în absența lui. Că florile vor creşte din nou.

Vorbea des de ultima lui călătorie. Dar de cum începea să pomenească, simțea că nu eram încă gata să-l las să plece. Voia să-şi ia bilet până la Bombay şi să meargă apoi până în sudul Indiei, la Amritapuri, în Kerala. Voia să rămână acolo, la fel ca la doamna Breant, pentru o perioadă nedeterminată. Sasha spunea adesea:

– Până la moartea mea în Kerala, aproape de Sany, rămâne un vis vechi. În orice caz, la vârsta mea, niciun vis nu este proaspăt. Toate sunt din cele puse la păstrare.

Sasha nu voia să fie îngropat alături de Verena şi de copiii lui. Dorea ca trupul lui să fie pe un rug, acolo, pe Gange.

– Am şaizeci şi doi de ani. Mai am câțiva ani în fata mea. Voi vedea ce pot face cu pământul lor. Cum le pot transmite puținul pe care-l ştiu despre plante. Apoi voi continua să uşurez durerile oamenilor. Proiectele acestea mă încântă.

– O să puneți la dispoziție indienilor priceperea dumneavoastră la grădinărit?

– Da, cui va vrea să o folosească.

Într-o seară, luam amândoi cina şi vorbeam de John Irving, de *Legea pământului.* I-am spus lui Sasha că el era doctorul meu Larch personal, tatăl meu adoptiv. Mi-a răspuns că într-una din zilele următoare o să-mi dea

drumul din mână, că simțea că sunt pregătită. Că până şi părinții adoptivi trebuie să-şi lase copiii să plece. Că într-o dimineață n-o să mai vină la casă pentru a-mi aduce pâine proaspătă şi *Journal de Saone-et-Loire.*

– Doar n-o să plecați fără să vă luați măcar rămas-bun?

– Dacă mi-aş lua rămas-bun, Violette, n-aş mai pleca. Tu îți imaginezi că ne strângem în brațe unul pe altul, ca pe un peron de gară, şi gata? De ce să căutăm ce nu-i de suportat? Nu crezi că am avut deja prea multă suferință? Locul meu nu mai este aici. Tu eşti tânără şi o să iasă soarele şi pe strada ta: vreau să-ți refaci viața. Începând de mâine, îți voi spune la revedere în fiecare zi.

Şi-a ținut promisiunea. Chiar de a doua zi, înainte de a pleca la doamna Breant, mă strângea în brațe, spunându-mi ca pentru ultima oară:

– La revedere, Violette, ai grijă de tine, te iubesc.

Şi a doua zi se întorcea. Punea bagheta şi ziarul pe masă, între cutiile de ceai şi revistele despre flori, arbori şi grădini. Stătea apoi de vorbă cu frații Lucchini, cu Nono şi cu ceilalți. Mergea cu Elvis pe alei ca să vadă pisicile. Le dădea informații vizitatorilor interesați de o alee sau de un mormânt. Îi dădea o mână de ajutor lui Gaston pentru a smulge buruienele. Iar seara, după cina luată împreună, mă strângea din nou în brațe, spunându-mi ca pentru ultima oară:

– La revedere, Violette, ai grijă de tine, te iubesc.

Despărțirile lui au durat toată iarna. În dimineața zilei de 19 martie 1999 n-a mai apărut. M-am dus s-o întreb pe doamna Breant, Sasha plecase. Erau deja câteva zile de când îşi făcuse valiza şi, întorcându-se cu o seară în urmă, se decisese să-si realizeze visul său vechi: cel ținut de cel mai mult timp la păstrare.

89

Am trăit împreună în fericire. Ne odihnim împreună în pace.

Jurnalul lui Irene Fayolle

13 februarie 2009

Fosta mea vânzătoare tocmai m-a sunat:

– Doamna Fayolle, au anunțat acum la televizor că în această dimineață, prietenul dumneavoastră, avocatul, a făcut o criză cardiacă la tribunal… A murit pe loc.

Pe loc. Gabriel a murit pe loc.

Îi spuneam adesea că voi muri înaintea lui. Ceea ce nu ştiam eu era că voi muri în acelaşi timp cu el. Dacă Gabriel moare, mor şi eu.

14 februarie 2009

Astăzi este Sfântul Valentin. Gabriel detesta ziua de Sfântul Valentin.

Când îi scriu numele în acest jurnal, Gabriel, Gabriel, Gabriel, am sentimentul că este aproape de mine. Poate pentru că încă nu e înmormântat. Atât timp cât morții nu sunt îngropați, rămân alături de noi. Distanța pe care o pun între noi şi cer încă nu există.

Ultima dată când ne-am văzut, ne-am certat. I-am cerut să iasă din apartamentul meu. Gabriel a coborât scările furios, fără să se uite în urmă. I-am auzit zgomotul paşilor, am aşteptat să urce din nou, dar nu s-a mai întors niciodată. De obicei, mă suna în fiecare seară, dar de la cearta noastră telefonul meu a rămas mut. Nu voi mai putea schimba niciodată cursul lucrurilor actuale.

15 februarie 2009

Ceea ce mi-a rămas de la Gabriel este libertatea de care mă bucur zilnic, mulțumită lui. Sunt hainele cumpărate de la Cap d'Antibes pe fundul unei sertar, o sticlă de gin în bar, câteva bilete de tren, dus-întors, trei romane, Legea pământului *şi* Martin Eden, *de Jack London. Mi-a oferit, de asemenea,* Une femme *de Anne Delbee, într-o ediție foarte rară. Gabriel era fascinat de Camille Claudel.*

Acum câțiva ani m-am întâlnit cu el ca să petrecem trei zile la Paris. De îndată ce am ajuns, m-a dus la Muzeul Rodin. Voia să o descopere cu mine pe Camille Claudel. În grădină m-a îmbrățişat în fața sculpturii Les Bourgeois de Calais.

– Camille Claudel a sculptat mâinile şi picioarele. Ia uită-te ce frumusețe!

– Şi dumneavoastră aveți mâini frumoase. Prima dată când v-am văzut pledând la tribunalul din Aix-en-Provence, n-am avut ochi decât pentru ele.

Aşa era Gabriel: imprevizibil. Gabriel era de stâncă, solid şi puternic. Un macho *ce n-ar fi suportat niciodată ca o femeie să plătească nota de plată sau să bea un pahar de vin în fața lui. Gabriel era masculinitatea întruchipată. Când eu credeam că l-ar venera mai degrabă pe Rodin decât pe Claudel, când credeam că sar prosterna în fața lui Balzac sau a* Gânditorului[54], *l-am văzut aplecându-se în fața* Valsului[55] *de Camille Claudel.*

În muzeu nu mi-a dat drumul la mână. Ca un copil. Nu-l interesa ce sculptase Rodin mai măreț.

Uitându-se la Bârfitoarele[56], *mica sculptură a lui Camille*

---

[54] *Gânditorul* (în original, *Le Penseur)* – celebră sculptură în bronz realizată de Auguste Rodin, prezentând un bărbat aşezat, cu mâna dreaptă sub bărbie, ca şi cum ar fi adâncit în gânduri.

[55] *Valsul* (în original, *La Valse)* – sculptură reprezentând doi dansatori de vals într-o îmbrățişare amoroasă. Se pare că opera de artă este inspirată de relația autoarei cu mentorul ei, Auguste Rodin.

[56] *Bârfitoarele* (în original, *Les Causeuses)* – sculptură reprezentând un grup de patru femei legate între ele de un secret. Una, cu fața la public, îl spune, în timp ce toate celelalte ascultă cu atenție.

Claudel pusă pe un soclu, mi-a strâns degetele foarte tare. Gabriel s-a aplecat asupra ei şi a rămas multă vreme aşa, într-un timp suspendat. Ai fi zis că le respira. Ochii îi străluceau în faţa celor patru micuţe femei din onyx verde, născute cu un secol în urmă. L- am auzit murmurând:

– Sunt ciufulite.

Când am ieşit, şi-a aprins o ţigară şi mi-a mărturisit că mă aşteptase ca să-l însoţesc la muzeu, că ştia, încă înainte de a intra, că va avea nevoie să mă ţină de mână ca să nu fure Bârfitoarele. *Pe vremea studenţiei se îndrăgostise de ele descoperind o fotografie cu sculptura. Le-a dorit dintotdeauna, aproape să le posede. Ştia că fiind prima dată când le vedea în realitate, avea nevoie de cineva să-l împiedice.*

– Doar pentru că apăr delincvenţi nu înseamnă că sunt şi eu unul. Dar sunt aşa de delicate, de micuţe, de bârfitoare: ştiam foarte bine că puteam să le strecor sub palton şi să fug cu ele. Îţi închipui cum e să le ai la tine acasă? Să le poţi privi în fiecare seară înainte de culcare, să le descoperi în fiecare dimineaţă în timp ce-ţi bei cafeaua?

– Vă petreceţi toată viaţa în hoteluri, ar fi fost totuşi cam complicat.

A izbucnit în râs.

– Mâna ta m-a împiedicat să comit un delict. Ar trebui să o împrumut tuturor idioţilor apăraţi de mine; ar fi evitat să facă o mulţime de prostii.

Seara am cinat între patru ochi la Jules Verne, în vârful Turnului Eiffel.

– În timpul celor trei zile cât o să stăm la Paris – *mi-a zis Gabriel* – vom lua la rând toate clişeele; nu e nimic mai bun în lume decât clişeele.

Şi în timp ce vorbea, mi-a pus la încheietura mâinii o brăţară cu diamante. O chestie care scânteia ca o mie de sori pe pielea mea deschisă. Strălucea aşa de tare de parcă era o imitaţie. Ca acelea purtate de actriţele din serialele americane.

A doua zi, la Sacre-Coeur, am pus o lumânare la piciorul

Fecioarei aurite, când el mi-a pus un colier din diamante la gât, sărutându-mă pe ceafă. M-a luat de umăr, m-a tras spre el şi mi-a şoptit la ureche:

– Iubirea mea, semeni cu un pom de Crăciun.

În ultima zi, în gara din Lyon, chiar înainte ca eu să urc în tren, mi-a luat mâna şi mi-a pus un inel pe deget.

– Să nu iei intenţiile mele drept altceva. Ştiu că nu-ţi plac bijuteriile. Nu ţi le-am oferit ca să le porţi. Vreau să vinzi colecţia aceasta şi să-ţi oferi călătorii, vreo căsuţă, tot ce vrei. Şi nu spune niciodată mulţumesc. Aş crăpa. Nu-ţi fac cadouri ca să-mi mulţumeşti. Doar ca să te pun la adăpost, dacă mi s-ar întâmpla ceva. Trec săptămâna viitoare să te văd. Sună-mă când ajungi în Marsilia. Îmi lipseşti deja, e prea greu cu despărţirile noastre. Dar îmi place că-mi lipseşti. Te iubesc.

Am vândut colierul ca să-mi cumpăr apartamentul. Brăţara şi inelul sunt într-un seif la bancă, fiul meu le va moşteni. Fiul meu le va moşteni împreună cu toată dragostea mea. Aşa-i corect. Gabriel voia dreptate.

Gabriel era un om cu un caracter puternic. Nimeni nu avea interesul să-l contrazică. Inclusiv eu. Ultima dată când l-am văzut, am făcut-o, totuşi. Atacase deschis o altă avocată, toate ziarele au scris. Ea luase apărarea unei femei, victimă a sadismului soţului de mai mulţi ani, şi, până la urmă, îl ucisese. Am îndrăznit să-i reproşez lui Gabriel că o atacase pe avocată.

Eram amândoi în bucătărie, după ce făcuserăm dragoste, zâmbea, părea degajat, într-un cuvânt, fericit. De cum intra în casă, Gabriel se destindea, ca şi cum ar fi scăpat de nişte valize prea grele. În timp ce-şi bea ceaiul, i-am pus întrebări pline de reproşuri: cum a putut ataca o avocată ce apăra o femeie persecutată? Cum putea vedea lumea doar în bine şi rău? Ce fel de om a devenit? Cine se credea? Unde îi erau idealurile?

Rănit, Gabriel s-a enervat foarte tare. A început să urle. Că eu nu ştiu nimic şi că dosarul era mult mai complex decât părea. De ce mă amestecam? Că mai bine să-mi beau ceaiul

şi să tac, singurul lucru pe care eram capabilă să-l fac, decât să creez nişte trandafiri nefericiți ce ajungeau, în final, să fie tăiați. În fond, eu stricam totul.

– Eşti pe lângă subiect, Irene! N-ai fost niciodată în stare să iei o singură decizie în toată viața ta nenorocită!

Mi-am pus mâinile la urechi să nu-l mai aud. I-am cerut să plece imediat din apartament. Când l-am văzut că se îmbracă, având o mină gravă, regretam deja. Dar era prea târziu. Noi eram prea mândri, şi unul, şi celălalt, ca să ne cerem iertare. Meritam mai mult decât ce s-a întâmplat. Să ne despartă o ceartă.

Dacă am putea repara…

Îmi vine să deschid ferestrele şi să strig tuturor trecătorilor:

– Împăcați-vă! Cereți iertare! Faceți pace cu cei dragi! Înainte de a fi prea târziu!

16 februarie 2009

Tocmai m-a sunat un notar: Gabriel a făcut demersurile pentru ca eu să fiu înhumată cu el în acelaşi cimitir, de la Brancion-en-Chalon, în satul unde s-a născut. Mi-a cerut să trec pe la biroul lui, unde Gabriel a lăsat un plic pentru mine.

„Dragostea mea, scumpa mea, dulcea mea, iubirea mea cea minunată, din zori până la sfârşitul zilei, te iubesc şi tu o ştii. Te iubesc.

Eu, care pledez, recuz, improvizez, apăr criminali, inocenți, victime, iau cuvintele lui Jacques Brel pentru a-ți spune tot ce gândesc mai profund despre tine.

Dacă citeşti această scrisoare înseamnă că am părăsit această lume. Am luat-o înaintea ta, ar fi pentru prima dată. Nu am nimic să-ți scriu din ceea ce nu ştii deja, mai puțin că am detestat întotdeauna numele tău.

Irene, ce urât sună Irene! Oricare ți s-ar fi potrivit, poți purta orice prenume. Dar unul ca acesta este ca verdele de

sticlă[57] *sau ca nuanța de muştar: nu se potriveşte oricui.*

În ziua când te-am aşteptat în maşină, ştiam că n-ai să mai vii, că te aştept degeaba. Tocmai acest degeaba m-a împiedicat să demarez imediat.

N-o să mai vină, nu-mi mai rămâne nimic.

Mi-ai lipsit foarte mult. Şi nu este decât începutul.

Hotelurile noastre, să facem dragoste după-amiaza, tu sub cearşafuri… Vei rămâne toate iubirile mele. Prima, a doua, a zecea şi ultima. Vei rămâne cea mai frumoasă dintre toate amintirile mele. Marile mele speranțe.

Nu voi uita niciodată orăşelele de provincie devenite capitale imediat ce treceai pe trotuare. Mâinile tale în buzunare, parfumul tău, pielea, fularele, locul meu natal.

Iubirea mea.

Ai văzut, n-am mințit, ți-am lăsat un loc lângă mine pentru eternitate. Mă întreb dacă şi acolo, sus, vei continua să-mi vorbeşti cu dumneavoastră.

Nu te grăbi, am tot timpul. Profită încă de cerul văzut de jos. Profită mai ales de ultimele zăpezi.

Pe curând.

Gabriel”

Am fost la mormântul lui Gabriel pentru prima dată.

După ce am plâns, după ce mi-a venit să-l scot din pământ, să-l scutur şi să-i spun: Spuneți-mi că nu-i adevărat, spuneți-mi că nu sunteți mort!, *am pus un glob nou cu zăpadă pe marmura neagră. I-am promis lui Gabriel că o să mai vin din când în când să mai scutur globul. Am privit mormântul unde voi fi şi eu mai târziu.*

I-am răspuns cu voce tare scrisorii lui:

– Iubirea mea, veți rămâne, de asemenea, în cele mai frumoase amintiri ale mele… Am cunoscut atât de puțini bărbați, în fine, vreau să spun, mai puțini decât femeile cunoscute de dumneavoastră. Era suficient să faceți doar un gest pentru a seduce. Şi poate nici pe acela. Nu aveați nimic

---

[57] *Verde de sticlă* (în original, *vert bouteille)* – culoare desemnând o nuanță închisă de verde.

de făcut, doar să fiți dumneavoastră înşivă. Sunteți prima mea iubire, a doua iubire a mea, a zecea, ultima. Mi-ați luat toată viața. Voi veni să ne întâlnim în eternitate, îmi voi ține promisiunea. Păstrați-mi un loc cald, ca în camerele de hotel unde ne iubeam: când soseați înaintea mea, îmi păstrați un loc cald în acele paturi unde eram în trecere… Să-mi trimiteți adresa eternității, o astfel de călătorie trebuie pregătită. Voi vedea dacă voi veni cu trenul, cu avionul sau cu vaporul. Vă iubesc.

Am rămas mult timp lângă el. I-am aranjat florile pe mormânt, le-am aruncat pe cele ofilite în ambalajul de plastic, am citit plachetele funerare. Cred că aşa se numesc.

De cimitirul unde Gabriel este înmormântat se ocupă o doamnă. E incredibil! La cât îi plăceau lui! Ea a trecut pe lângă mine, m-a salutat. Am schimbat câteva cuvinte. Nici nu ştiam că există această meserie. Că sunt oameni plătiți ca să se ocupe de cimitire, să le păzească. Ea vinde chiar şi flori, la intrare, lângă porți.

Să continui să scriu acest jurnal înseamnă să-l fac pe Gabriel să trăiască în continuare. Of, Doamne, ce lungă-mi va părea viața!

90

Noiembrie este etern, viața este aproape frumoasă,
amintirile sunt impasuri repetate la infinit.

Iunie 1998

Deşi erau cel mult două sute de kilometri pe autostradă între Mâcon şi Valence, drumul i s-a părut interminabil. Când Philippe conducea la întâmplare, niciun drum nu i se părea lung. Dar când trebuia să se ducă de la un punct A la un punct B, nu-i convenea deloc. Nu suporta niciodată constrângerile.

De când Violette descoperise că el căuta să cunoască adevărul, a pierdut interesul de o mai face. Ca şi cum a duce singur secretul îl ținea într-o căutare himerică. Iar vorbind despre ea, l-a demoralizat. Total. Cuvântul nu l-a eliberat, ci l-a golit.

Chiar şi Violette părea să întoarcă spatele trecutului.

Ar vrea doar să mai stea de vorbă cu Eloïse Petit, pe urmă o să se ocupe de alte lucruri. Întâlnirea cu fosta instructoare era ca o ultimă întâlnire cu trecutul.

Eloïse Petit îl aştepta, aşa cum au stabilit, în fața cinematografului unde lucra. Ajungea mereu înainte la întâlniri. Deasupra ei fusese prins un imens afiş cu *Pacientul englez.* Philippe a văzut-o imediat, în ciuda agitației din fața caselor de bilete. Acel du-te-vino al clienților intrând şi ieşind din sălile de proiecție.

Se văzuseră cu doi ani înainte, la proces, aşa că s-au recunoscut imediat.

Ca şi cum i-ar fi fost frică să nu fie văzuți, Eloïse l-a invitat pe Philippe într-o cafenea a lanțului *Relais H,* la două străzi de acolo, nu departe de gara din Valence. Au mers unul lângă celălalt, în linişte. Philippe resimțea încă

acel mare vid, acea descurajare. S-a întrebat ce căuta acolo, pe trotuar. Nu avea nici măcar întrebări pentru Eloïse. Ce-avea ea de-a face cu boilerul? Ce ştia ea despre boilere?

Au comandat două sandviciuri, o apă Vittel la 250 ml şi o cola. Eloïse părea o ființă foarte blândă. Philippe a simțit că poate avea încredere în ea, spre deosebire de ceea ce simțise față de toți ceilalți. Ea nu ar căuta să-l mintă. Părea sinceră chiar înainte de a deschide gura.

Eloïse i-a povestit despre sosirea copiilor, pe 13 iulie 1993. Repartizarea pe camere s-a făcut pe bază de afinitate între fete. Copiii care se cunoşteau deja nu voiau să fie despărțiți. Lucie Lindon şi ea au încercat să împace pe toată lumea şi păreau că au reuşit. Cu ajutorul instructoarelor, micuțele şi-au aranjat hainele şi lucrurile personale în dulăpioarele din camera lor, lângă pat.

Apoi, avuseseră o gustare şi o plimbare în parcul castelului, o alta prin pădurice, ca să vadă poneii şi să-i aducă la grajduri pentru a înnopta. Copiii au adorat să spele animalele, să le stropească, să le îngrijească, să le ducă în boxele lor, să le hrănească, ajutați de adulți. Fetele erau vesele ca nişte cinteze când au ajuns la masă pentru cină. Cantina răsuna de vocile lor, douăzeci şi patru de fetițe vesele nu sunt tăcute deloc. Au intrat în camerele lor pe la 21.30, după ce au trecut pe la duşurile comune.

– De ce nu s-au spălat în băile din camerele lor?

Întrebarea o surprinse pe Eloïse.

– Nu mai ştiu… Sala de duşuri era nouă. Îmi amintesc că şi eu m-am spălat acolo.

Eloïse se gândise puțin, muşcându-şi buzele.

– Îmi amintesc că nu era apă caldă în toaleta din camera mea.

– De ce?

Şi-a umflat obrajii ca şi cum era gata să umfle un balon şi a răspuns tristă:

– Nu ştiu… Țevile erau vechi. Castelul era puțin în ruină. Mirosea destul de mult a mucegai în interior. Şi apoi, când

era vorba să-i ceri lui Fontanel să schimbe orice, chiar şi un amărât de bec, puteai să aştepți mult şi bine. Copiii veneau din nordul şi estul Franței, a continuat Eloïse. Călătoria, căldura, activitățile din acea după-amiază îi epuizaseră. S-au dus la culcare fără să mai comenteze. În jurul orei 21.45 făcuse un tur al camerelor, împreună cu Lucie Lindon, ca să se asigure că totul era bine. Şase camere cu totul: trei la parter, trei la etaj. Patru copii în fiecare cameră. Copilele erau toate în pat. Unele citeau, altele vorbeau, îşi schimbau de la un pat la altul fotografii sau desene. Conversații infantile: *Este frumoasă pijamaua ta. O să-mi dai şi mie rochia ta? As vrea şi eu nişte pantofi ca ai tăi.* Despre pisici, case, părinți, frați şi surori, scoală, învățătoare, prietene. Şi, mai ales, despre ponei. Nu se mai gândeau decât că a doua zi o să urce pe ponei.

Înainte de a vorbi în fața lui Philippe despre camera 1, Eloïse Petit ezitase. De altminteri, nu le spusese pe nume lui Léonine, lui Anaïs, Oceane şi Nadege. Doar *copiii de la camera 1,* lăsând ochii în jos câteva clipe, înainte de a continua.

Era ultima cameră pe unde trecuseră instructoarele. Micuțele erau deja pe jumătate adormite când intrase acolo, împreună cu Lucie Lindon, ca să le întrebe dacă totul era bine, să le dea o lanternă mică de buzunar fiecăreia, în cazul în care ar fi avut nevoie să se ducă la baie în timpul nopții, să le spună că Lucie se găsea chiar în camera de-alături, dacă vreuna dintre ele avea un cosmar sau o durea burtica. Un bec urma să rămână aprins toată noaptea pe hol.

Apoi, Eloïse s-a dus în camera ei de la etaj, iar Lucie la Swan Letellier. Genevieve Magnan trebuia între timp să rămână lângă camerele de la parter. Înainte de a urca, cele două instructoare au văzut-o pe Genevieve aşezată pe un scaun, în bucătărie. Ştergea cratițele din alamă împrăştiate pe masa cea mare. Le-a urat *noapte bună,* părând tristă sau obosită. Eloïse nu ştia să precizeze.

– Am urcat în cameră, am ațipit. La un moment dat, m-

am ridicat să închid fereastra care se lovea de perete.

Ochii albaştri ai lui Eloïse Petit fură străbătuți de o lumină stranie.

Ca şi cum retrăia acel moment sau privea ceva petrecându-se dincolo de fereastră, în depărtare. Ca atunci când priveşti peste umărul interlocutorului şi zăreşti o siluetă cunoscută sau o mişcare neaşteptată.

– Ați văzut ceva?

– Când?

– Atunci când ați închis fereastra.

– Da.

– Ce?

– Pe ei?

– Pe cine, ei?

– Ştiți cine.

– Pe Genevieve Magnan şi Alain Fontanel?

Eloïse Petit a ridicat din umeri. Philippe n-a ştiut cum să interpreteze gestul.

– Este adevărat că ați avut o legătură cu Genevieve?

Philippe a încremenit.

– Cine v-a spus?

– Lucie. Ea mi-a zis că Genevieve vă iubea.

Philippe a închis câteva clipe ochii şi i-a răspuns cu inima strânsă:

– Am venit să vorbim despre fiica mea.

– Ce vreți să ştiți?

– Vreau să aflu cine a pornit boilerul în baia din camera 1. Copiii au fost asfixiați cu monoxid de carbon. Şi, totuşi, toată lumea ştia că nu trebuie să atingă acele nenorocite de boilere!

Philippe strigase prea tare. Clienții, cu nasul în ziare sau aflați la coadă, lângă casele de marcat, s-au întors ca să-i privească pe amândoi.

Eloïse roşise, ca şi cum ar fi fost vorba de o ceartă între îndrăgostiți. I-a vorbit lui Philippe ca şi cum s-ar fi adresat unei persoane care si-a pierdut mințile, ca atunci când vorbeşti cu blândețe unor nebuni, ca să nu-i contrazici:

– Nu înțeleg ce vreți să spuneți.
– Cineva a pornit boilerul din baie.
– Care baie?
– Cea din camera cuprinsă de flăcări.

Philippe a văzut că Eloïse nu pricepea o boabă din ce zicea el. În clipa aceea a început să aibă dubii. Povestea cu boilerul nu mai rămânea în picioare, era o balivernă. Trebuia să cedeze evidențelor: Genevieve Magnan sau Alain Fontanel dăduseră foc camerei 1.

– Şi de acolo s-a pornit focul? De la vechitura de boiler?

Întrebarea lui Eloïse i-a întrerupt gândurile groaznice.

– Nu. Focul l-ar fi pornit Fontanel… ca să dea impresia unui accident casnic. Ar fi acoperit-o pe Magnan.

– Dar de ce?

– Pentru că ea ar fi şters-o din tabără în noaptea aceea. N-ar fi rămas lângă fetițe şi când s-ar fi întors, i-ar fi descoperit… Era prea târziu… Copiii erau asfixiați.

Eloïse si-a dus mâinile la gură. Ochii ei mari începuseră să ardă. Philippe si-a amintit de ziua când înotase în Mediterana până la Françoise şi când ea se zbătuse. Eloïse părea panicată şi ea, aproape ca la un înec.

Philippe şi Eloïse au tăcut vreo zece minute. Nu s-a atins de nimic ce comandaseră. Până la urmă, Philippe a cerut un espresso.

– Doriți şi altceva?
– Poate că ei au fost.
– Da: Fontanel şi Magnan.
– Nu. Oamenii.
– Care oameni?
– Îi cunoaşteți: un cuplu în vârstă. Pe ei i-am văzut plecând din curte când am închis fereastra.
– Ce cuplu?
– Oamenii care vă însoțeau a doua zi de la incendiu. Părinții dumneavoastră, mă rog, îmi imaginez că sunt părinții dumneavoastră.
– Nu înțeleg nimic din ce-mi spuneți.
– Şi, totuşi, ştiți că au venit la castel în seara aceea, nu?

– Ce părinți?

Philippe a simțit că alunecă în gol, ca şi cum ar cădea de la ultimul etaj al unui zgârie-nori.

– Pe 14 iulie ați venit împreună. Am crezut că ştiați că au venit împreună la castel cu o seară în urmă. Se întâmplă mereu ca familiile să vină în vizită la copii, dar niciodată noaptea. De aceea am rămas surprinsă.

– Vă înşelați. Părinții mei locuiesc în Charleville-Mezieres. Nu puteau fi în Bourgogne în seara incendiului.

– Au fost acolo, i-am văzut. Vă jur. Când am închis fereastra, i-am văzut ieşind din castel.

– I-ați confundat…

– Nu. Mama dumneavoastră, cocul ei, alura… Nu fac nicio confuzie. I-am revăzut în ultima zi a procesului de la Mâcon. Vă aşteptau în fața tribunalului.

Philippe îşi aminti atunci. A fost ca un fulger, un soc, de parcă un detaliu ticălos, ascuns în inconştientul lui de ani de zile, ieşise la lumină. Ceva nefiresc, o nepotrivire care, în acele circumstanțe, nu-i dăduse de bănuit, doar constatată pe 14 iulie 1993.

Îi sunase pe părinți, îi anunțase:

– Léonine a murit.

La câteva ore veniseră după el şi, pentru prima dată, Philippe urcase în față, lângă tatăl lui. Mama era prăbuşită pe bancheta din spate. Dărâmat, împietrit de durere, Philippe nu deschisese gura tot drumul. Din când în când o auzea pe maică-sa gemând. Ştia că taică-său recita *Ave Maria* în gând.

Când Philippe se gândea la tatăl lui, vedea un om habotnic, stând drepți în fața soției. Philippe visase să fie fiul lui Luc, unchiul său. Mama natură greşise: fusese născut de soră, când el ar fi vrut să se nască în familia fratelui.

Când Eloïse i-a pomenit de părinți, şi-a amintit că tatăl nu şi-a căutat traseul, nu i-a cerut adresa, s-a comportat ca şi cum ştia drumul. Ieşind de pe autostradă, satul La Clayette era marcat, dar nimic nu arăta direcția de luat

pentru a ajunge la castel. Or, când era copil, părinții lui se certau mereu pentru că tatăl nu avea niciun simț al orientării şi pentru că mama îl enerva. Dacă nu se rătăcise în ziua aceea, poate că mai fusese pe-acolo înainte.

Eloïse se holba la el cât timp bărbatul refăcea mental acest traseu. În ciuda groazei care i se citea pe față, se gândi cât este de frumos. Încerca să-şi amintească trăsăturile lui Léonine, dar nu reuşi. Cei patru copii îi dispăruseră din minte. Îi căuta mereu, dar nu-i găsea. Nu-i mai rămăseseră decât vocile, când puneau întrebări legate de ponei. Nu-i spusese lui Philippe că-şi pierduse pluşul şi că îl căutaseră amândouă peste tot. Léonine îi spusese:

– Doudou este un iepuraş de vârsta mea.

Până când urma să-l găsească, Eloïse i-a făcut rost de un ursuleț uitat în magazie. Îi promisese lui Léonine că a doua zi dimineață o să caute iepuraşul peste tot în castel şi că o să dea negreşit de el.

Philippe a adus-o cu picioarele pe pământ:

– Vreau să-mi jurați, pe capul lui Léonine, că nu veți spune asta niciodată, nimănui.

Eloïse se întrebă dacă nu cumva Philippe îi auzise gândurile. Fu incapabilă să scoată vreun cuvânt. El insistă:

– Noi doi nu ne-am văzut niciodată, n-am vorbit niciodată… Jurați!

Ca la tribunal, Eloïse ridică mâna dreapta şi spuse:

– Jur.

– Pe capul lui Léonine?

– Pe capul lui Léonine.

Philippe a scris numărul de telefon fix al casei de la cimitirul din Brancion şi i l-a întins:

– Peste două ore, sunați la acest număr, o să vă răspundă nevastă-mea. Vă prezentați, îi spuneți că n-am venit la întâlnire şi că m-ați aşteptat toată după-amiaza.

– Dar…

– Vă rog…

Lui Eloïse îi fu milă. Acceptă.

– Şi dacă o să mă întrebe ceva?

– N-o să întrebe. Am dezamăgit-o de prea multe ori ca să mai întrebe.

Philippe se ridică să plătească nota. O salută scurt pe Eloïse, luându-şi casca, şi urcă pe motocicleta parcată în faţa cinematografului.

Aruncând o privire la oamenii ce intrau şi ieşeau din săli, îşi aminti cuvintele mamei: *Să n-ai încredere în nimeni, mă auzi? În nimeni.*

După aproape şapte sute de kilometri se făcuse noapte când ajunse la Charleville-Mezieres.

*

Philippe îi observă o clipă pe părinţi prin fereastra salonului. Stăteau aşezaţi unul lângă celălalt pe canapeaua învechită cu model de flori uscate. Ca acelea de pe mormintele abandonate. Cele pe care Violette nu le suporta şi le aduna.

Taică-său adormise, maică-sa era cufundată în vizionarea unui serial, o redifuzare. Violette îl văzuse deja. O poveste de dragoste dintre vreun preot şi o tânără, petrecută în Australia sau într-un alt colţ îndepărtat de lume. Violette plânsese pe furiş la anumite scene. O simţise cum îşi ştergea lacrimile cu mâneca. Maică-sa îi fixa pe actori, muşcându-şi buzele, de parcă ar fi vrut să le critice deciziile proaste şi să se bage în discuţiile dintre ei. De ce alesese un program siropos? Dacă n-ar fi fost aşa gravă situaţia, pe Philippe l-ar fi umflat râsul.

Philippe crescuse în acea casă care în acele clipe i se părea un simplu decor. Cu trecerea anilor, arbuştii crescuseră, gardul viu se uscase. Părinţii îl înlocuiseră cu un grilaj pus pe un soclu alb, ca în serialele americane, refăcuseră tencuiala faţadei şi puseseră două statui cu lei de fiecare parte a uşii de la intrare.

Fiarele din granit păreau să se plictisească foarte mult în pavilionul din anii ’70. Dar trebuia să arate vecinilor că acolo locuiau angajaţi din sistemul public. Părinţii, ambii

pensionari de la Poştă, el angajat mai întâi ca factor, iar ea în sectorul administrativ, urcaseră pe scara ierarhică şi deveniseră funcționari de nivel mediu[58]. Şi când au venit banii, trebuiau să-i cheltuiască.

Philippe încă mai avea cheile casei. Purta acelaşi breloc din copilărie, un minuscul balon de rugby, ce-şi pierduse forma şi culorile. Părinții nu au schimbat niciodată broaştele. De ce s-o fi făcut? Cine ar fi vrut să intre acolo şi să dea de tatăl pierdut în rugăciuni şi de mama cea ranchiunoasă? Doi tâmpiți potriviți ca sacul şi peticul.

Nu mai pusese piciorul în casă de mulți ani. De la întâlnirea lui cu Violette. Violette. Niciodată nu o invitaseră. Tot o mai disprețuiau.

Chantal Toussaint se sperie groaznic când îşi văzu fiul în cadrul uşii din salon. Țipătul ei îl trezi pe soț, care tresări.

Până să deschidă gura, Philippe văzu agățate pe pereți mai multe fotografii cu Léonine. Două dintre ele fuseseră făcute la şcoală. Îşi aminti de Genevieve Magnan, cu zâmbetul ei, pe holurile cu miros de amoniac. Avu o senzație de amețeală şi se sprijini de bufet.

Violette dăduse la o parte portretele fetei lor. Le aranjase într-un sertar, lângă patul lor, în portofel şi între paginile unei cărți groase pe care o citea şi recitea mereu.

Maică-sa se apropie de el, şoptind:

– Eşti bine, puiule?

Philippe îi porunci cu un gest să nu mai facă niciun pas, să păstreze distanța. Părinții s-au uitat unul la altul. Fiul lor o fi bolnav? O fi înnebunit? Era de o paloare înfiorătoare, ca în dimineața zilei de 14 iulie 1993, când l-au dus la locul dramei. Părea mai bătrân cu douăzeci de ani.

– Ce mama dracului făceați la castel în seara

[58] În Franța toate persoanele angajate în funcții publice, la nivel național sau local, sunt considerate funcționari, spre deosebire de situația din România, unde funcționari sunt doar cei ce lucrează în administrația publică centrală sau locală. Astfel, în Hexagon, cum Poşta este o instituție de stat, toți angajații sunt funcționari.

incendiului?

Tatăl aruncă o privire mamei, aşteptând ordinele ca să poată răspunde. Dar, ca de obicei, ea vorbi. Cu o voce de victimă, de fetiță amabilă cum n-a fost niciodată:

– Ne-am întâlnit cu Armelle şi Jean-Louis Caussin în satul La Clayette înainte de a o lăsa pe Catherine… mă rog, pe Léonine şi pe Anaïs la castel. Noi le-am propus o întâlnire într-o cafenea. N-am făcut nimic rău.

– Dar ce mama dracului făceați acolo?

– Am fost la o nuntă în Sud, ştii, verişoara ta, Laurence… Venind spre Charleville, am profitat ca să vizităm Bourgogne.

– Voi n-ați profitat niciodată de nimic, NICIODATĂ. Vreau adevărul.

Maică-sa ezită înainte de a răspunde, îşi strânse buzele şi trase aer adânc în piept. Philippe o opri imediat:

– Fii drăguță şi nu începe să te smiorcăi.

Fiul ei nu i-a vorbit niciodată aşa. Băiețelul politicos, bine educat, care spunea: *Da, mama, Nu, mama, De acord, mama,* murise de-a binelea. Începuse să dispară când şi-a pierdut fiica. A dispărut cu totul după ce se îngropase împreună lângă ea. Philippe îi prevenise: *Vă interzic să puneți piciorul în cimitir, nu vreau să vă întâlniți cu Violette.*

Înainte de tragedie singurele dăți când n-o ascultase pe maică-sa erau când pleca în vacanțe la fratele ei, Luc, şi la tânăra soție a acestuia, cea cu fustele prea scurte. Philippe fusese întotdeauna atras de cocote. De fetele de cea mai joasă speță, de scursuri.

Vocea lui Chantal Toussaint îşi recăpătase timbrul dur, implacabil. Al unui procuror.

– I-am propus o întâlnire familiei Caussin pentru că voiam să văd ce i-a pus *nevastă-ta* în valiză nepoatei noastre. Să verificăm să nu-i lipsească nimic. Nu voiam să-i fie ruşine în fața colegilor. Nevastă-ta era tânără şi Catherine prea des neglijată… Unghiile ei netăiate, urechile murdare, hainele cu pete sau intrate la apă… mă îmbolnăveau.

– Nu vorbi prosti! Violette se ocupa foarte bine de fata noastră! Se numea Léonine! Ai înțeles? Léonine!

Ea îşi strânse mai bine capotul pe corp, cu un gest stângaci şi brusc.

– Armelle Coussin a deschis portbagajul maşinii, m-am uitat ce era în valiză în timp ce micuțele se jucau la umbră, lângă taică-tău şi Jean-Louis. Îi lipseau multe lucruri şi a trebuit să-i arunc lucrurile luate la reducere ca să-i pun haine noi.

Philippe şi-o imagină pe maică-sa sunând-o pe Armelle Caussin sub un fals pretext şi aruncând rochițele fiicei lui. Ura dreptul acesta de a-şi băga nasul peste tot, pe care ea şi-l permitea dintotdeauna. Îi veni să o strângă de gât pe femeia ce-l făcuse să-i disprețuiască pe ceilalți. Ea îşi lăsă privirea în jos, ca să nu mai vadă privirea lui plină de ură asupra ei.

– Pe la ora 16.00, familia Caussin a plecat la castel cu fetițele. Taică-tău şi cu mine nu voiam să plecăm la drum spre Charleville înainte de căderea nopții, din cauza căldurii. Am decis să rămânem în sat. Ne-am întors la cafenea să mâncăm ceva. Ducându-mă la toaletă, am observat iepuraşul lui Léonine aşezat lângă chiuvetă. Ştiam că nu poate dormi fără el.

Chantal Toussaint făcu o grimasă.

– Era murdar... L-am spălat cu apă şi săpun, iar la căldura de atunci s-a uscat repede.

Ea se aşează pe canapea ca şi cum cuvintele erau prea greu de dus. Soțul ei o urmă ca un cățeluş de ispravă, aşteptându-şi recompensa: o privire, un gest tandru, ce nu venea niciodată.

– Am intrat în castel ca într-un loc părăsit. Nu era nimeni, niciun fel de supraveghere, totul era larg deschis. Léonine era în spatele primei uşi pe care am deschis-o. Se culcase deja. A fost surprinsă când ne-a văzut. Când şi-a văzut iepuraşul ieşind din poşeta mea, a zâmbit şi l-a scos încet, ca să nu o vadă celelalte fete. Îl căutase peste tot, fără să le poată spune, de teamă să nu râdă de ea.

Mama începu să plângă. Soțul ei o luă de umeri cu un braț, ea îl respinse uşor, el şi-l trase înapoi, obişnuit cu aşa ceva.

– Le-am întrebat pe fetițe dacă nu voiau să le citesc o poveste. Miau răspuns că da. Le-am citit din Frații Grimm, *Tom Degețel.* Au adormit imediat. Înainte de a pleca, mi-am îmbrățişat nepoata pentru ultima oară.

– Şi boilerul?! urlă Philippe.

Părinții, cu ochii în lacrimi, s-au ghemuit, trişti, în fața furiei fiului.

– Ce boiler, ce boiler? apucă să şoptească maică-sa între două sughițuri.

– Cel din baie! În cameră era o baie! Şi un nenorocit de boiler! L-ați atins?

Tatăl deschise gura pentru prima dată şi îi scăpă într-un suspin:

– Ah, asta era…

În clipa aceea Philippe ar fi dat orice ca părintele să fi tăcut, cum făcea de obicei. Să-şi spună o rugăciune, orice. Dar pentru o oră, doar o singură oră, bărbatul avu sentimentul că fusese util în viața neveste-sii, că nu rămăsese cu brațele încrucişate, să aştepte ca ea să termine povestea lui *Tom Degețel*.

– Maică-ta a întrebat-o pe Léonine dacă şi-a spălat bine dinții înainte de a se culca şi ne-a zis că da, însă o altă fetiță ne-a spus că nu era apă caldă la robinet şi că de la apa rece o dureau dinții. Maică-ta mi-a cerut să arunc o privire şi, într-adevăr, am văzut că apa caldă era închisă, aşa că am…

Philippe căzu în genunchi în fața părinților, îşi strânse tatăl de gât cu două mâini şi-l imploră:

– Taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci…

Părinții erau şocați. Philippe mai bâigui nişte cuvinte de neînțeles şi apoi plecă din casă la fel cum intrase, în linişte.

Când s-a urcat pe motocicletă, ştia că nu se va mai duce pe drumul spre cimitirul din Brancion. Ştia că nu mai avea

ce căuta acasă. Nici în seara aceea, nici a doua zi. Alegerea fusese făcută încă de când îi ceruse lui Eloïse Petit să o sune pe Violette ca să-i spună că el nu venise la întâlnire. Violette nu-l mai aştepta de multă vreme.

Dimineața, când o anunțase că voia să înceapă totul de la zero, să se mute în Sud, i-a citit în ochi că ea se prefăcea că-l crede. Astăzi nu putea să o mai înfrunte. Nu mai voia să se uite în ochii ei.

Chantal Toussaint alergă după el în capot ca să-l liniştească. Era periculos să conducă în acea stare. Era prea obosit, ajuns la capătul puterilor, trebuia să se odihnească, ea o să-i pregătească patul, nimic nu era atins în camera lui, nici măcar posterele lui. O să-i prepare carne de vită la tavă şi crema caramel care-i plăcea atât de mult. Iar mâine o să aibă mintea mai limpede şi…

– Aş fi vrut să mori când m-am născut, mamă. Ar fi fost şansa vieții mele.

Porni motocicleta şi se îndreptă spre Bron fără să mai stea pe gânduri. În oglinzile retrovizoare o văzu pe maică-sa prăbuşindu-se pe trotuar. Ştia că vorbele lui erau ca o sentință la moarte. Astăzi sau mâine. Şi că taică-său o va urma. Mereu o urmase.

Nu simți nimic altceva decât dorința de a fi lângă Luc şi Françoise, ca să le povestească totul. Ei ar şti ce-i de făcut, ar şti să-şi găsească vorbele, să-l păstreze alături de ei, ca să nu mai aibă de dat socoteală nimănui. Să redevină copilul care voia să fie, cel al lui Luc. Aşa ar fi vrut să încheie cu viața.

91

Şi când, luându-şi movilita mea drept culcuş, o ondină[59] *va veni suav să adoarmă aproape dezbrăcată, lui Iisus îi voi cere iertare în avans, dacă umbra crucii mele se va culca puțin deasupra zeiței pentru o mică fericire postumă.*

Jurnalul lui Irene Fayolle

2003

Am intrat la doamna de la cimitir. M-a privit ca pe cineva cunoscut din vedere, dar fără să ştii de unde să-l iei. Era singură, aşezată la masă. Frunzărea un catalog de grădinărit.

– Vreau să-mi aleg bulbii de primăvară. Preferați narcisele sau brânduşele? Ador lalelele galbene.

Degetele i s-au aşezat pe fotografiile cu tufele de flori. O multitudine de varietăți.

– Narcisele. Aş prefera narcisele. şi mie îmi plac florile, am avut o pepinieră de trandafiri înainte.

– Unde?

– La Marsilia.

– Oh… Merg anual la Marsilia, în Golful Sormiou.

– Mergeam acolo cu fiul meu, Julien, când era mic. Cu mulți ani în urmă.

Doamna din cimitir mi-a zâmbit ca şi cum am împărtăşi un secret.

– Vreți să beți ceva?

– Aş vrea un ceai verde.

S-a ridicat să-mi pregătească ceaiul. M-am gândit că trebuie să fie cam de vârsta lui Julien. Ar fi putut fi fata mea.

---

[59] *Ondină* – zeiță sau naiadă reprezentând, în mitologia germanică, apele curgătoare şi fântânile.

Cred că nu mi-ar fi plăcut niciodată să am o fată. Nu ştiu ce aş fi putut să-i povestesc, ce sfaturi i-aş fi dat, cum aş fi orientat-o în viață. Un băiat este un pic precum o floare sălbatică, un păducel: creşte singur când are ce să mănânce, să bea sau să îmbrace. Când îi spui că este frumos, puternic. Un băiat creşte bine când are şi un tată. Cu o fată este mai complicat.

Doamna de la cimitir este frumoasă. Purta o rochie dreaptă, neagră şi o maletă gri. Mi s-a părut elegantă. Delicată. Aproape m-a făcut să regret că nu am o fată. Era bine la ea acasă. Mirosea frumos. Mi-a spus că iubea trandafirii. Parfumul lor.

– Trăiți singură?

– Da.

– Am venit aici să-l văd pe Gabriel Prudent.

– Este înmormântat pe aleea 19, în careul Cedrilor.

– Cunoaşteți toate amplasamentele defuncților?

– Pe cele mai multe. Iar el a fost un mare avocat, multă lume a participat la înmormântarea lui. În ce an a fost?

– 2009.

Doamna din cimitir s-a ridicat să aducă un registru, cel din 2009, şi a căutat numele lui Gabriel. Este, deci, adevărat că notează totul în caiete. Mi-a citit: 18 februarie 2009, înmormântarea lui Gabriel Prudent, pe o ploaie diluviană. S-au adunat o sută douăzeci şi opt de persoane la ceremonie. Fosta soție a fost prezentă, la fel ca şi cele două fiice, Marthe Dubreuil şi Cloe Prudent. La cererea defunctului, nu au fost nici flori şi nici coroane. Familia a gravat o plachetă pe care se poate citi: *Omagiu lui Gabriel Prudent, avocat curajos. Curajul, pentru un avocat, este esențial, restul nu mai contează: talent, cultură, cunoaşterea legilor, totul este util avocatului. Dar fără curaj, în momentul decisiv, nu mai există decât cuvinte, fraze înlănțuite, care strălucesc şi apoi mor* (Robert Badinter). Niciun preot nu a participat. Fără cruce. Cortegiul nu a rămas decât o jumătate de oră. Când cei doi angajați de la pompele funebre au terminat de băgat sicriul în groapă, toată lumea

a plecat. Tot ploua foarte tare.

Doamna de la cimitir m-a servit din nou cu o ceaşcă de ceai. I-am cerut să citească din nou notiţele despre înmormântarea lui Gabriel. A făcut-o cu amabilitate.

Mi-am imaginat oamenii în jurul sicriului lui Gabriel. Umbrelele şi hainele sobre şi călduroase. Eşarfele şi lacrimile.

I-am spus doamnei de la cimitir că Gabriel se enerva foarte tare când i se spunea că era curajos. N-avea niciun fel de curaj să-i spună preşedintelui curţii cu juraţi că era idiot. Ca să ai curaj înseamnă să mergi în fiecare zi, în afara orelor de lucru, la Porte de la Chapelle[60] *să distribui hrană nefericiţilor sau să primeşti evrei la tine acasă în 1942. Gabriel îmi repeta întruna că el n-avea niciun fel de curaj, nu îşi asuma niciun risc.*

M-a întrebat dacă vorbeam mult, Gabriel şi cu mine. I-am răspuns că da. Şi că povestea curajului lui Gabriel, detestat de el, trebuia să rămână între ea şi mine. Nu voia ca oamenii ce credeau că au făcut un bine punând aceste cuvinte pe placheta sa memorială să-şi dea seama că s-au înşelat.

Doamna de la cimitir mi-a zâmbit:

– Nicio problemă. Tot ce se spune între aceşti pereţi rămâne secret.

Simţeam că pot avea încredere în ea şi i-am vorbit ca şi cum îmi pusese picături de adevăr în ceai.

– Vin la mormântul lui Gabriel de două sau trei ori pe an ca să scutur o bulă de zăpadă ce am pus-o lângă numele lui. Decupez pentru el articolele din ziar, cronici judiciare care l-ar fi interesat şi i le citesc. Îi dau veşti din lume, în orice caz, din lumea lui. Afaceri infracţionale, pasionale, eterne. Merg mai des la mormântul soţului meu, Paul, în Cimitirul Saint-Pierre, în Marsilia. Îi cer iertare de fiecare dată. Pentru că voi fi înmormântată lângă Gabriel. Cenuşa mea va fi depusă

---

60 *Porte de la Chapelle* – cartier din arondismentul 18 al Parisului, recunoscut ca o zonă dificilă, cu populaţii marginale confruntate cu droguri, prostituţie, delincvenţă. Aici a fost instalat un centru de adăpost umanitar pentru 400 de emigranţi fără copii.

lângă el. Gabriel a făcut tot ce trebuia la notarul lui, iar eu la fel. Nimeni nu se va putea opune. Nu eram căsătoriți. Știți, chiar voiam să vin la dumneavoastră, ca să vă spun că în ziua când fiul meu, Julien, va afla, va veni să vă întrebe.

– De ce la mine?

– Când va descoperi că ultima mea dorință este să mă odihnesc lângă Gabriel și nu lângă tatăl lui, va vrea să înțeleagă. Va vrea să știe cine era Gabriel Prudent și prima persoană la care va veni veți fi dumneavoastră. Pentru că prima persoană întâlnită de el când va împinge poarta cimitirului, dumneavoastră veți fi. Ca și mine când am venit aici prima dată.

– Vreți să-i spun ceva anume?

– Nu, nu. Sunt sigură că vă veți găsi cuvintele. Sau că Julien și le va găsi pe-ale lui ca să vă spună ceva. Sunt convinsă că veți ști să-l ajutați, să-l însoțiți.

Am plecat cu regret de la doamna din cimitir. Am știut că era pentru ultima oară când veneam la Brancion-en-Chalon. Am pornit spre casă. M-am întors în Marsilia.

2006

Mi-am terminat jurnalul. Curând o să plec și eu la Gabriel. Știu. Simt deja mirosul țigărilor lui. Ard de nerăbdare. Când mă gândesc că ne-am certat ultima oară când ne-am văzut! A venit vremea împăcării.

Îmi amintesc de parfumul ei. Nu-mi mai amintesc chipul. Doar părul alb, pielea, mâinile fine, impermeabilul. Și, mai ales, parfumul. Îmi amintesc de tandrețea acelui moment. De cuvintele rostite de ea despre Gabriel. Îmi rămâne în minte și vocea ei, ecoul, când mi-a zis că fiul său va veni într-o zi la mine.

Când Julien a bătut la ușa mea pentru prima dată, m-a făcut s-o uit pe Irene. Mi s-a părut frumos în hainele lui sifonate. Nu semăna cu mama lui. Ea avea pielea unei blonde, deschisă, clară și fragilă, pe când fiul era brunet complet, cu părul în cele patru zări și o piele care a sorbit tot soarele. Mi-au plăcut mâinile lui pline de tutun pe mine. Dar mi-a fost și frică.

Înainte de a pleca la Marsilia, l-am sunat de mai multe ori, dar telefonul suna în gol. Ca şi cum el nu exista. Am sunat chiar şi la comisariatul unde lucra, mi s-a spus că a plecat. Dar că-i pot scrie pentru că îi vor fi înmânate scrisorile.

Ce-aş putea să-i scriu?

Julien,

Sunt nebună, sunt singură, sunt imposibilă. M-ați crezut aşa, iar eu am făcut totul pentru asta.

Julien,

Am fost aşa de fericită în vechitura dumneavoastră de maşină.

Julien,

Am fost aşa de fericită cu dumneavoastră pe canapeaua mea.

Julien,

Am fost aşa de fericită cu dumneavoastră pe patul meu.

Julien,

Sunteți tânăr. Dar cred că nu ne pasă.

Julien,

Sunteți prea curios. Detest comportamentul dumneavoastră de copoi.

Julien,

L-aş face pe fiul dumneavoastră fiul meu vitreg.

Julien,

Sunteți cu adevărat genul meu de bărbat. Dar, de fapt, nu ştiu nimic despre aceasta. Îmi imaginez că sunteți cu adevărat genul meu de bărbat.

Julien,
Îmi lipsiți.

Julien,
O să mor dacă nu vă întoarceți.

Julien,
Vă aştept. Şi sper să vă văd. Vreau mult să-mi schimb obiceiurile, dacă vi le schimbați şi dumneavoastră.

Julien,
De acord.

Julien,
A fost bine, a fost grozav.

Julien,
Da.

Julien,
Nu.

Viața mi-a smuls rădăcinile. Primăvara mea a murit.

Închid cu inima grea jurnalul lui Irene. Cum se închide un roman devenit prea apropiat sufletului. Un roman-prieten de care te desparți cu greutate, pentru că vrei să rămână în preajma ta, la îndemână. În fond, sunt fericită că Julien mi-a lăsat jurnalul mamei, în amintirea lor. Când mă voi întoarce acasă, îl voi aranja printre cărțile păstrate cu sfințenie pe etajerele din camera mea. Până atunci, îl strecor în geanta mea de plajă.

Este ora 10.00, stau sprijinită de o stâncă, aşezată pe nisipul alb, la umbra unui pin de Alep. Aici arborii cresc în crăpăturile rocii. Greierii au început să cânte când am închis jurnalul lui Irene. Soarele arde prea tare deja. Simt cum îmi încălzeşte degetele de la picioare. Vara, soarele de aici arde pielea în câteva minute.

Turiştii in vacanță, cu rucsacul in spinare, încep să sosească pe drumul şerpuit. La prânz, plaja micuță va fi plină de prosoape, de lăzi frigorifice, de umbreluțe. Nu sunt mulți copii la Sormiou. În plin sezon, accesul în golf se face pe jos. Ai o oră bună de mers de la parcarea de la Baumettes până aici. Nu este uşor pentru cei cu familii. Adesea, copiii ajunşi aici din greşeală fac drumul pe umerii taților sau trăiesc în căsuțe pe timpul vacanțelor. Sunt numiți *căsutarii.* Cuvântul nu există decât în Marsilia, nu-i de găsit în dicționar.

Aici încă este voie să fumezi în baruri. Factorii poştali semnează scrisorile recomandate, ca locuitorii să nu se mai deplaseze la oficiu dacă nu sunt acasă. La Marsilia nu se face nimic ca în altă parte.

Aseară, Célia a rămas cu mine la cină. A pregătit o *paella* cu fructe de mare şi a încălzit-o într-o tigaie mare. În acest timp mi-am desfăcut valiza albastră şi mi-am agățat pe umeraşe rochiile. Am scos măsuța de grădină din fier forjat, am pus o față de masă deasupra, am vărsat apă de trandafiri în carafe roşii. Am pus multă gheață în bolul galben, am pus pâine de țară şi farfurii desperecheate. Totul este desperecheat în cabană.

Obiectele nu par niciodată că au ajuns împreună până aici. Célia şi cu mine ne-am ospătat în cinstea întâlnirii, a prostiilor povestite, a orezului aurit şi a vinului rose foarte rece.

Am vorbit până târziu în noapte, încât Célia a rămas la cabană. A dormit împreună cu mine, ca prima dată la Malgrange-sur-Nancy în timpul grevei SNCF. Era pentru prima dată când rămânea acolo.

Am continuat să bem, lungite în pat. Célia a aprins două lumânări. Mobilele bunicului ei au dansat în lumină. Am lăsat două ferestre deschise ca să facem curent. Era bine. Se mai simțea mirosul de paella. Pereții absorbiseră mirosul, ceea ce mi-a stârnit din nou foamea. Aşa că m-am dus să mai încălzesc puțin. Célia nu a mai vrut. Când am pus farfuria goală pe jos, i-am văzut profilul Celiei. Pe

urmă, şi ochii albaştri ca două astre în noapte. Am suflat în lumânări.

– Célia, am ceva să-ți spun. Nu o să te mai lase să dormi, dar cum suntem în vacanță, nu-i nicio problemă. Şi, până la urmă, nu pot să nu-ți spun *asta.*

– …

– Françoise Pelletier a fost marea iubire a lui Philippe Toussaint. La ea a locuit în ultimii lui ani. A dat de ea în ziua când a dispărut, în 1998. Şi încă nu-i tot. Ştiu de ce a dispărut. De ce nu s-a mai întors niciodată acasă. În noaptea aceea, nu incendiul a omorât copiii… ci tatăl Toussaint.

Célia m-a luat de braț, a şoptit doar:

– Ce-ai spus?

– El a reparat un boiler vechi din camera copiilor şi l-a pornit. Aparatul nu mai era întreținut de ani de zile. Monoxidul de carbon ucide, este înşelător, nu miroase… ele au murit în somn.

– Cine ți-a spus?

– Françoise Pelletier. Philippe Toussaint i-a povestit totul. De aceea nu s-a mai întors niciodată acasă din ziua în care a aflat. Nu putea să mă mai privească în ochi… Ştii melodia lui Michel Jonasz? *Spune-mi, spune-mi, chiar dacă ai plecat la altul, că nu e din cauza mea, spune-mi asta, spune-mi-o…*

– Da.

– Mi-a făcut bine să aflu că Philippe Toussaint nu plecase din cauza mea, ci din cauza părinților lui.

Célia mi-a strâns şi mai tare brațul.

N-am mai reuşit să închid un ochi. M-am gândit din nou la bătrânii Toussaint. Erau morți de multă vreme. Un notar din Charleville-Mezieres m-a contactat în 2000. Îl căuta pe fiul lor.

Când ziua a pătruns prin ferestre, când adierea de vânt se mai încălzise, Célia a deschis ochii.

– O să facem o cafea bună.

– Célia, am întâlnit pe cineva.

– Ei bine, nu-i prea devreme.

– Dar s-a şi terminat.

– De ce?

– Am viața mea, tabieturile mele... De atâta vreme. În plus, este mai tânăr decât mine. În plus, nu locuieşte în Bourgogne. În plus, are un copil de şapte ani.

– Sunt cam mulți de *în plus.* Dar viața şi tabieturile se pot schimba.

– Crezi?

– Da.

– Tu te schimbi de obicei?

– De ce nu?

92

Viața nu este decât o lungă pierdere a tot ceea ce iubeşti.

Mai 2017

De nouăsprezece ani Philippe locuia la Bron. De când a făcut drumul de la Charleville-Mezieres la Françoise. Nouăsprezece ani de când a ajuns într-o dimineață la service, într-o stare jalnică. A decis să se nască din nou în acea zi. Să anuleze ziua de dinaintea venirii. Ziua când vorbise cu părinții lui pentru ultima oară. Trăsese o linie groasă cu negru deasupra unui trecut pe care voia să-l şteargă cu totul. Trăsese o cortină peste anii cu Violette şi îşi închisese bine părinții în camera neagră a memoriei.

Fusese simplu să-şi schimbe numele în Philippe Pelletier şi să devină fiul unchiului. Nepot sau fiu, în mentalitatea oamenilor era cam la fel. Philippe era *cineva din familie,* deci un Pelletier.

Fusese simplu să-şi aranjeze actele de identitate într-un sertar. Să-şi închidă contul bancar pentru ca mama lui să nu mai ştie nimic. Să transforme banii în bunuri la obligațiuni la purtător. Să nu voteze. Să nu-şi folosească deloc cardul de securitate socială. Françoise îi spusese că Luc murise în octombrie 1996. Luc era mort şi îngropat. Philippe a primit cu greu lovitura. Dar refuzase să se reculeagă la mormântul lui. Nu mai voia să pună vreodată piciorul într-un cimitir.

Françoise vânduse de un an casa, locuia la Bron, la două sute de metri de service. Fusese bolnavă, slăbise mult, îmbătrânise. Şi, totuşi, Philippe o găsea încă şi mai atractivă decât în amintirile lui, dar nu-i spusese nimic. Făcuse suficient rău în jur. Folosise deja cota de suferințe aduse altora.

Se mutase în camera prietenilor. Camera fiului. O cameră de copil ce nu venise niciodată pe lume. Doar dorit. Îşi cumpărase haine noi cu primul salariu dat cash de Françoise. La câteva luni de la instalarea la Bron, când pomenise de o mutare într-un apartament micuț nu departe de service, Françoise se prefăcuse că nici n-a auzit. Aşa că rămăsese tot acolo. În această coabitare interesantă. Aceeaşi baie, aceeaşi bucătărie, aceeaşi casă, aceleaşi mese luate împreună, dar în camere separate.

Îi povestise totul lui Françoise. Despre Léonine, Genevieve Magnan, boiler, *adresa plăcerilor,* orgiile, cimitirul, mărturisirea părinților pe canapeaua de la Charleville. Totul, cu excepția lucrurilor legate de Violette. Le păstrase doar pentru el. Despre Violette îi spusese lui Françoise doar:

– Ea nu e vinovată de nimic.

Odată cu trecerea anilor, uitase că, la un moment dar, în altă viață, se numise Philippe Toussaint.

Trăind cu Françoise, revenise la viață. Învățase să muncească bine la service, să-i placă zilele sale pline de vaselină, ulei, pene de maşină, tablă îndoită. Reparând motoare, învățase să devină mai potolit.

În decembrie 1999, Françoise se îmbolnăvise, cu febră mare, prea mare, şi o tuse urâtă. Neliniştit, Philippe chemase un medic. Scriind rețeta lângă pat, medicul l-a întrebat pe Philippe dacă Françoise era soția lui, iar el a răspuns *da,* fără să clipească. Doar *da.* Françoise, întinsă sub cearşafuri, i-a zâmbit fără să spună nimic. Un zâmbet palid, obosit. Resemnat.

La sfatul doctorului, Philippe a umplut cada cu apă caldă, la treizeci şi şapte de grade, a dus-o pe Françoise până în baie, a dezbrăcat-o şi a ajutat-o să intre în cadă. Ea s-a agățat de el. Era pentru prima dată când o vedea goală. Corpul ei tremura în apa transparentă. El ia dat cu o mănuşă de baie pe piele, pe pântec, pe spate, pe față şi pe ceafă. Lăsase apă să curgă şi pe fruntea lui. Françoise i-a spus:

– Ai grijă, sunt contagioasă.

– Sunt douăzeci şi opt de ani de când o ştiu, i-a răspuns Philippe.

În noaptea de 31 decembrie 1999 spre 1 ianuarie 2000 au făcut pentru prima dată dragoste. Au schimbat secolul în acelaşi pat.

De nouăsprezece ani Philippe locuia la Bron. În acea dimineaţă, împreună cu Françoise, vorbiră despre ideea de a vinde service-ul. Nu era pentru prima oară, dar atunci era ceva serios. Îşi doreau ceva la soare. Să se mute în Saint-Tropez. Aveau bani suficienţi ca să trăiască fără griji. Şi apoi, Françoise mergea pe cel de-al şaizeci şi doilea an de viaţă, cu ani mulţi de lucru în spate. Era vremea să profite.

La prânz, Françoise s-a dus la o agenţie specializată în vânzarea de spaţii comerciale şi societăţi. Philippe trecuse pe la apartament să-şi schimbe hainele. Se îmbrăcase prea gros în acea dimineaţă, transpirase sub salopetă. Făcuse un duş rapid, îşi pusese un tricou curat. Îşi făcuse în bucătărie două ochiuri prăjite, cu brânză tartinabilă pe o bucată de pâine rămasă din ajun. În timp ce-şi turna cafeaua, a auzit un plic căzând pe pardoseală. Poştaşul tocmai îl strecurase în spaţiul de la uşa de intrare. Philippe îl strânsese mecanic şi îl aruncase pe masa din bucătărie. În afară de revista *Auto-moto,* la care Françoise se abonase ca să-i facă lui plăcere, nu citea ce primea prin poştă. Françoise se ocupa de hârtii.

Mesteca în ceaşcă şi zări, fără să vrea: *Domnului Philippe Toussaint, la adresa doamnei Françoise Pelletier, Bulevardul Franklin-Roosevelt, nr. 13, Cod: 69500 Bron.*

Reciti, fără a-i veni să creadă când văzu numele: *Domnului Philippe Toussaint.* Ezită, dar până la urmă luă plicul de parcă ar fi fost un colet-capcană. Era alb, cu ştampila unui cabinet de avocatură din Mâcon. Mâcon. Îşi aminti de ziua când privise fetiţele ieşind dintr-o şcoală primară. Pe aceea ce purta aceeaşi rochie ca Léonine. Ziua când crezuse că ea era vie.

Totul îi reveni în minte, fulgerător, de parcă primise un upercut drept în stomac. Moartea copilului său, înmormântarea, procesul, mutarea, starea de rău, părinții, maică-sa, consolele de joc, trupul cald al femeilor slabe, sfârcuri ciupite, pântece grase, fețele lui Lucie Lindon şi lui Eloïse Petit, Fontanel, trenurile, mormintele, pisicile.

Domnul Philippe Toussaint.

Deschise plicul tremurând. Îşi aminti mâinile Genevieve Magnan, ultima dată când o văzuse, când îi spusese:

– Nu le-aş fi făcut niciodată rău fetelor.

Îi vorbise cu *dumneavoastră,* tremurând.

Violette Trenet, căsătorită Toussaint, făcuse procură unui avocat ca să le rezolve divorțul în mod amiabil. Avocatul îi cerea domnului Philippe Toussaint să contacteze cabinetul în cel mai scurt timp, pentru a stabili o întâlnire.

Citi fragment de fraze:... *să aveți un act de identitate... numele oficiului notarial... contractul de căsătorie a fost semnat... profesia, naționalitatea... locul naşterii... aceleaşi indicații pentru fiecare dintre copiii... acordul soților pentru ruptura... fără prestații compensatorii... Tribunalul din Mâcon... abandon de domiciliu conjugal... fără urmări.*

Imposibil. Demersul trebuia oprit imediat. Maşinăria timpului trebuia blocată. Se opri din citit, băgă plicul în buzunarul interior al bluzei, îşi strânse cureaua de la casca de motociclist şi plecă. Îşi jurase, totuşi, să nu mai pună piciorul niciodată *acolo*.

Cum i-a găsit Violette adresa? Cum de o ştia pe a lui Françoise? Cum de îi ştia numele? Ai lui nu puteau vorbi, muriseră de mult timp. Şi chiar înainte de a se duce, nu ştiau unde stă Philippe. Nu ştiuseră niciodată că fiul lor locuia în Bron, la Françoise. Imposibil. Philippe nu se va duce niciodată la acel avocat. Niciodată.

Trebuia să-l lase în pace. Trebuia ca el să plece, să se mute cu Françoise. Trebuia să se numească Philippe Pelletier. Numele lui de familie i-a adus numai nenorocire. Toussaint. Un nume de cimitir, de moarte, de crizanteme.

Un nume ce puțea a frig şi a amintiri cu pisici.

Două vieți la o sută de kilometri unul de celălalt. Nu-şi dăduse seama niciodată că Bron era atât de aproape de Brancion-en-Chalon.

Opri în fața casei, pe partea cu strada. Un străin în fața unei case pe care o urât-o dintotdeauna. Casa bătrânului portar de cimitir. Copacii plantați de Violette în 1997 erau mari. Porțile fuseseră revopsite în verde-închis. Intră fără să bată. Nouăsprezece ani de când nu mai pusese piciorul aici.

Ea locuia oare tot aici? Şi-a refăcut viața? Desigur, că doar de aceea voia să divorțeze. Ca să se poată recăsători.

Un gust ciudat pe limbă. Ca țeava unei arme de foc băgată cu forța în gură. Avea un chef nebun să dea cu pumnii. Ura urca la suprafață. Atât de multă vreme de când nu mai simțise atâta amărăciune. Se gândi la nepăsarea dulce din urmă cu nouăsprezece ani. Şi iată că *răul* se întoarce. Redevenea bărbatul pe care îl detestase şi de care fugise. Philippe Toussaint.

Chiar în acea dimineață trebuia să reia lucrurile de acolo unde le lăsase. Să o rupă cu trecutul murdar o dată pentru totdeauna. Fără milă. Nu, nu se va duce la avocat. Nu. Si-a distrus actul de identitate. Si-a anihilat trecutul.

Pe masa din bucătărie, ceşti de cafea puse peste reviste de grădinărit. Trei fulare şi o vestă albă agățate în cuier. Parfumul ei pe lucruri. Parfum de trandafir. Locuia tot acolo.

Urcă în cameră. Lovi cu piciorul cutiile din plastic cu păpuşile înspăimântătoare. Mai tare decât ar fi vrut. Dacă ar fi avut cum să dea cu pumnii în pereți, ar fi făcut-o. Descoperi camera zugrăvită cu o altă culoare, un covor albastru, nuanța cerului, o cuvertură de culoare roz-palid, perdele şi draperii verzi-fistic. O cremă de mâini pe noptiera albă, cărți, o lumânare stinsă. Deschise primul sertar al comodei: lenjerie intimă roz, la fel ca pereții. Se întinse pe pat. Si-o imagină dormind acolo.

Se mai gândea oare la el? Îl aşteptase? Îl căutase?

Trăsese o cortină peste anii cu Violette, dar multă vreme visase încă la ea. Îi auzea vocea, îl chema şi el nu răspundea, se ascundea într-un colţ întunecat ca să nu-l zărească şi până la urmă îşi astupa urechile ca să nu-i mai audă vocea rugătoare. Se trezea după mult timp lac de sudoare, cu cearşafurile umede de urma vinovăției lui.

În baie, parfumuri, săpunuri, creme, sare de baie, iarăşi lumânări, iarăşi romane. În coşul de rufe, lenjerie de damă, o bluză albă din mătase, o rochie neagră, o vestă gri.

Nu trăia niciun bărbat în această casă. Nicio urmă de trai cu altcineva. Atunci, de ce vrea să-l scoată din minți? De ce mai răscoleşte trecutul? Ca să-l stoarcă de bani? Vrea o pensie de întreținere? Nu asta spunea avocatul. *Pe cale amiabilă... fără urmări.* O auzi pe maică-sa: „Să n-ai încredere în nimeni!”

Coborî. Răsturnă şi ultimele păpuşi rămase în picioare. Îi veni să se ducă în cimitir, la mormântul lui Léonine, dar se răzgândi.

O umbră se mişcă în spatele lui. Tresări. O javră bătrână îl adulmeca de la depărtare. Înainte ca el să aibă timp să-i dea un şut, potaia se încolăci în coşul ei confortabil. Într-un colț al bucătăriei văzu boluri pentru mâncare întinse pe jos. Îi veni să vomite gândindu-se cum ar fi fost să trăiască având păr de animale pe haine. Ieşi în spatele casei prin uşa ce ducea în grădină.

Nu o văzu imediat. Toate plantele se cățăraseră acolo ca în cărțile de poveşti ale lui Léonine. Iederă şi viță-de-vie sălbatică pe pereți, copaci galbeni, roşii, roz, un covor de flori multicolore. Ai fi crezut că, la fel ca în cameră, grădina fusese zugrăvită din nou.

Ea era acolo. Aplecată la răsadurile de legume. Nouăsprezece ani de când nu o mai văzuse. Ce vârstă avea acum?

Nu trebuia să se lase copleşit de emoții.

Stătea cu spatele la el. Purta o rochie neagră cu picățele albe. La mijloc era prinsă cu un şorț de grădină. Încălțată cu cizme de cauciuc. Părul, de lungime potrivită, îi era

strâns cu un elastic negru. Câteva şuviţe îi brăzdau ceafa. Purta mănuşi din pânză rezistentă. Îşi duse încheietura mâinii drepte la frunte, ca pentru a îndepărta ceva ce o deranja.

Îi veni să o strângă de gât şi să o îmbrăţişeze. Să o iubească şi să o sugrume. Să o facă să tacă, să nu mai existe, să dispară.

Să nu-l mai scoată vinovat.

Când se ridică şi se întoarse spre el, Philippe nu-i văzu decât groaza din ochi. Nu surpriză, nu mânie, nu iubire, nu regret. Doar groază.

Fără milă.

Nu se schimbase. O revăzu în spatele tejghelei din barul Tibourin, o siluetă micuţă şi plăpândă, dându-i la discreţie de băut. Zâmbetul ei. Acum, doar ridurile şi şuviţele i se amestecau pe faţă. Trăsăturile îi erau încă fine, gura încă bine desenată, iar ochii emanau tot o mare blândeţe. Timpul îi mărise parantezele din dreptul gurii.

Păstrară distanţa.

Nu-i pronunţă numele.

Nu trebuia să se lase copleşit de emoţii.

Fusese întotdeauna mai frumoasă decât Françoise şi, totuşi, a preferat-o pe cea din urmă. Gusturile şi culorile… Aşa-i spunea maică-sa.

Văzu o pisică lângă ea şi i se făcu pielea de găină, îşi aminti de ce se afla acolo, de ce s-a întors în cimitirul nefericirii lui. Îşi dădu seama că nu mai voia să-şi mai amintească. Nici de ea, nici de Léonine, nici de ceilalţi. Prezentul lui era Françoise, viitorul va fi tot Françoise.

O strânse brutal pe Violette, îi strânse braţul foarte tare, prea tare, ca pentru a-l zdrobi. Ca atunci când omul ajunge călău fără să-şi dea seama. Invocând ura. Gândindu-se la părinţii lui întinşi pe canapeaua cu flori. Valiza lui Léonine în portbagajul familiei Caussin, castelul, boilerul, maică-sa în capot, taică-său debusolat. Strânse braţul lui Violette fără să o privească în ochi. Fixă un punct, între sprâncene, scobitura lejeră de unde începe nasul.

Mirosea frumos.

Nu trebuia să se lase copleşit de emoții.

– Am primit o scrisoare din partea avocatului, ți-am adus-o înapoi… Ascultă-mă bine, ascultă-mă bine, îți spun: să nu-mi mai scrii NICIODATĂ la această adresă, ai înțeles? Nici tu şi nici avocatul tău, NICIODATĂ… Nu mai vreau să-ți citesc numele pe undeva, dacă nu, o să te… o să te…

Îi dădu drumul la fel de brutal precum o strânsese, corpul i se dădu înapoi ca al unei paiațe, băgă plicul în buzunarul şorțului. Atingând-o, îi simți pântecul sub țesătură. Pântecul ei. Îi întoarse spatele şi plecă prin bucătărie.

Lovind masa, căzu *Legea pământului.* Recunoscu volumul după mărul roşu de pe copertă, era cărțulia lui Violette de la Charleville şi pe care o recitea cu încăpățânare. Şapte fotografii ale lui Léonine căzură dintre pagini şi se răspândiră pe covor. Ezită o clipă, apoi se aplecă să le strângă. La un an, doi ani, trei ani, patru ani, cinci ani, şase ani, şapte ani. Este adevărat că îi semăna. Le băgă la loc în carte şi o puse pe masă din nou.

Capacul pus peste anii cu Violette timp de nouăsprezece ani îi sărise in aer in acea clipă. Fetița lui ii reveni in memorie, mai întâi prin imagini disparate, pe urmă ca o rolă de film. La maternitate, când o văzuse pentru prima dată, între el şi Violette în patul lor, înfăşurată într-o pătură, la baie, în grădină, în fața uşilor, traversând o cameră, făcând desene, modelând plastilină, la masă, în piscina gonflabilă, pe holurile şcolii, în timpul iernii, în timpul verii, cu rochia roşie, puțin strălucitoare, mâinile ei micuțe, numerele ei de magie. Iar el, mereu departe. El, ca într-o vizită în viața fetei pe care o voia un fiu. Toate poveştile necitite de el, toate călătoriile nefăcute împreună cu ea.

Când urcă pe motocicletă, simți lacrimile curgând pe nas. Unchiul său, Luc, îi spunea că atunci când plângi pe nas, trebuie să preiei controlul pentru că rezervorul ochilor

dă pe dinafară.

– Ca la motoare, tinere.

Luc. Era atât de prost, că i-a luat până şi nevasta.

Demară în trombă, spunându-şi că o să se oprească puţin mai încolo ca să-şi adune gândurile. Zărind crucea de la trecerea la nivel cu calea ferată, se gândi că nu crezuse niciodată în Dumnezeu. Cu siguranţă, din cauza tatălui său. Îi detesta rugăciunile. Îşi aminti de ziua comuniunii solemne, vinul de la slujbă şi pe Françoise la braţul lui Luc.

Tatăl nostru care ne eşti atât de găunos,

Fie ca numele tău să fie batjocorit, regatul tău să sângereze.

Facă-se voia ta asupra ticăloşilor şi asupra răpănoşilor.

Dă-ne nouă astăzi vinul ce ne ajută la greu,

Iartă-ne nouă cheltuielile prosteşti, precum şi noi iertăm celor ne-au tras nouă teapă.

Şi nu ne supune pe noi penetrării, ci izbăveşte-ne de tărtăcuţă.

Amin!

În timpul celor trei sute cincizeci de metri cât trecu pe lângă peretele cimitirului, din ce în ce mai repede, trei gânduri îi intrară în cap, ca într-un violent accident în lanţ. Să se întoarcă în urmă şi să-i ceară iertare lui Violette: iertare, iertare, iertare. Să se întoarcă rapid, cât mai rapid, la Françoise şi să plece în Sud: să plece, să plece, să plece. Să o întâlnească pe Léonine: să o întâlnească, să o întâlnească, să o întâlnească.

Violette, Françoise, Léonine.

Să-şi întâlnească fata, să o simtă, să o audă, să o atingă, să respire alături de ea.

Era pentru prima dată când o dorea pe Léonine. La început a vrut-o ca s-o păstreze pe Violette lângă el. Astăzi o voia aşa cum îţi doreşti un copil. Dorinţa fu mai puternică decât cea cu plecarea în Sud, Françoise şi Violette. Dorinţa aceasta luă locul oricărei alta. Léonine trebuie să îl aştepte pe undeva. Da, îl aştepta. Nu

înțelesese nimic pentru că fusese un tată rău, o să devină tată pentru prima dată, acolo unde se vor întâlni.

Philippe desfăcu sistemul de prindere al căştii. Chiar înainte de a accelera la primul viraj, de a accelera ca să se năpustească spre copacii din pădurea satului situată mai jos, nu se uită la viața lui cum defilează, nu privi imaginile ca o carte ale cărei pagini le dai cu viteză. Nu voia să o facă. Chiar înainte de copaci, zări o tânără pe marginea drumului. Imposibil. Îl fixa în timp ce el conducea cu aproape două sute de kilometri la oră, în timp ce în jurul lui nimic nu rămânea nemişcat, cu excepția privirii ei asupra lui.

A avut doar timpul să-şi spună că o mai văzuse pe o gravură veche. O carte poştală, poate. Apoi intră într-un tunel de lumină.

93

Noi suntem sfârşitul verii, căldura, serile când ne întoarcem acasă, apartamentele regăsite, viața care-şi continuă cursul.

N-am intrat încă în apă. În fiecare lună august, aştept cu înfrigurare momentul primei zile de înot. Mi-e teamă că nu o mai găsesc pe Léonine. Că nu o s-o mai simt. Că nu va veni la întâlnire din cauza mea. Că nu o să mă mai audă strigând-o, atrăgând-o, că vocea mea nu mai ajunge la ea. Că ea nu o să mai simtă la fel de mult iubirea mea ca să se întoarcă la mine. Mi-e teamă că nu o mai iubesc aşa de mult, că o s-o pierd pentru totdeauna. Frica aceasta este nefondată: moartea nu va putea niciodată să mă despartă de copilul meu, o ştiu.

Mă ridic, mă întind, îmi arunc pălăria pe prosop. Merg spre covorul imens de smaralde cu reflexii sidefii. Lumina dimineții este crudă, vie.

Ea promite o zi frumoasă. Marsilia îşi ține întotdeauna promisiunile.

La această oră, dacă este întunecat, apa este neagră. Valurile sunt reci ca întotdeauna. Înaintez încet. Bag capul sub apă. Înot spre adâncuri, închizând ochii. Ea este deja aici, mereu este, nu s-a mişcat de aici, pentru că ea este în mine. Prezența ei diafană. Respir mirosul pielii ei calde şi sărate ca atunci când se întindea pe mine ca să-şi facă siesta sub umbrela noastră. Mâinile ei alergând pe spatele meu, două păpuşi mici.

Iubirea mea.

Când urc la suprafață, când privesc direct spre albastrul cerului, ştiu că o s-o port mereu în mine. Asta înseamnă eternitatea.

Înot mult timp, nu-mi mai vine să ies, ca de fiecare dată. Observ pinii înclinați de vânt, observ viața, sunt foarte aproape de ea şi este foarte aproape de mine. Mă apropii încet-încet de mal. Sub picioarele mele am dat din nou de nisip. Mă întorc cu spatele la plajă: observ orizontul, vapoarele nemişcate ancorate, nişte pietricele albe agățate de depărtările transparente. Nimic nu este mai salvator decât acest loc din lume unde totul este frumos, unde tot ce te înconjoară îi pune pe picioare pe cei vii.

Este cald, sarea îmi arde fața, mai ales buzele. Îmi bag capul sub apă, înot cu ochii închişi, ador să ghicesc, să ascult marea dedesubt.

Simt o prezență, o altă prezență. Cineva mă atinge suav. Îmi simte coapsele şi-mi pune mâna pe pântec. Se lipeşte de mine, face aceleaşi gesturi ca mine, un dans, aproape un vals. Îi simt inima lovindu-mă pe spate, îl las să o facă, am înțeles. Este transplantul unei alte iubiri, al unei noi inimi, cea a altuia, în mine. Îi simt gura pe gât, părul pe spatele meu, mâinile plimbându-se mereu pe mine, paşi lejeri şi delicați. Am sperat aşa de mult, fără să cred. Urc la suprafață, el deschide şi închide ochii, cu genele pe obrazul meu, înotând în stilul fluture. Respiră în acelaşi timp cu mine. Mă doreşte. Mă lungesc pe apă, el mă susține, mă las ghidată, corpul meu este liber, picioarele bat suprafața apei, mă abandonez, mă regăsesc pe mine însămi, mă regăsesc.

Noi suntem.

Noi.

Râsetele.

Un copil.

Trei.

O altă mână mă ia de braț, apoi se lipeşte de mine.

Ca aceea a lui Léonine, micuță, neastâmpărată, caldă.

Sper că nu visez, sper că trăiesc. Copilul mă saltă în brațe. Îmi lasă sărutări umede pe frunte, pe păr. Se aruncă în spate şi scoate strigăte de bucurie.

– Nathan!

Strig numele lui ca o litanie.

Face gesturi stângace, rapide. Deschide ochii mari, ca un copil care înoată de puțin timp, un copil dornic să încerce, dar şi temător în acelaşi timp. Râde cu lacrimi, zâmbetul lui a pierdut doi dinți. Îşi pune ochelarii de plonjat pe ochi şi bagă capul în apă. Pare că se simte mai în largul lui şi formează cercuri mari. Şi-a băgat şi un tub în gură.

Iese din apă. Îşi sparge tubul când şi-l scoate. Dă la o parte şi ochelarii care i-au lăsat urme în jurul ochilor lui mari şi căprui, ochii lui mari şi luminoşi în lumina din Sud. Îmi priveşte peste umăr, se uită la Julien, şoptindu-mi la ureche:

– Vino!

94

Nu trece nicio zi fără să ne gândim la tine.

Sâmbătă, 7 septembrie 2017, cer senin, douăzeci şi trei de grade, ora 10.30. Înmormântarea lui Fernand Occo (1935 – 2017). Sicriu din stejar. Monument din marmură neagră. Cavou unde se odihnesc Jeanne Tillet, căsătorită Occo (1937 – 2009), Simone Louis, căsătorită Occo (1917 – 1999), Pierre Occo (1913 – 2001), Leon Occo (1933 -).

O coroană de trandafiri albi, panglică: *Sincerele noastre condoleanțe.* O coroană din crini albi în formă de inimă, panglică: *Tatălui nostru, bunicului nostru.* Pe sicriu, trandafiri roşii şi albi, panglică: *Foştii combatanți.*

Trei plachete funerare: *Tatălui nostru, bunicului nostru. În amintirea acestei vieți în care te-am iubit şi am fost iubiți de tine*; *Prietenului nostru. Nu te vom uita, eşti mereu în gândurile noastre; Prietenii tăi pescari. Nu eşti departe, doar de cealaltă parte a drumului.*

Au fost prezente vreo cincizeci de persoane, inclusiv cele trei fete ale lui Fernand, Catherine, Isabelle şi Nathalie, precum şi cei şapte nepoți.

Elvis, Gaston, Pierre Lucchini şi cu mine stăm pe partea unde este cavoul. Nono nu este prezent. Se pregăteşte pentru ceremonia de căsătorie cu contesa de Darrieux. Evenimentul va începe la ora 15.00, la primăria din Brancion.

Părintele Cedric recită orația. Dar nu doar pentru Fernand Occo se adresează preotul nostru lui Dumnezeu. Acum, de fiecare dată când îi vorbeşte, îi aminteşte şi pe Kamal şi Anita în rugăciuni:

– Din prima epistolă a Sfântului Ioan: Noi ştim că am trecut din moarte la viață, pentru că-i iubim pe frații noştri; cine nu iubeşte pe fratele său rămâne în moarte. În aceasta

am cunoscut iubirea: noi suntem datori să ne dăm sufletele pentru fraţii noştri. Dacă acela care are din ce trăi în această lume vede un frate în nevoie fără să fie atins de milostenie, cum ar putea iubirea lui Dumnezeu să sălăşluiască în el? Fiii mei, trebuie să iubim: nu doar cu vorba, nu numai din gură, ci cu fapta şi cu adevărul.

Familia i-a cerut lui Pierre Lucchini să pună cântecul preferat al lui Fernand Occo, atunci când va fi coborât în groapă. Cel al lui Serge Reggiani, *Ma liberte.*

Nu reuşesc să mă concentrez asupra cuvintelor – atât de frumoase. Mă gândesc la Léonine şi la tatăl ei, la Nono, pregătit să îmbrace costumul de ginere, şi la contesa de Darrieux legându-i nodul la cravată, mă gândesc la Sasha călătorind pe apele Gangelui, la Irene şi Gabriel tutuindu-se în eternitate, la Eliane, plecată să alerge în grădina stăpânei, Marianne Ferry (1953 – 2007), mă gândesc la Julien şi Nathan care vor veni într-o oră, mă gândesc la braţele, mirosul, căldura lor, mă gândesc la Gaston la fel de neîndemânatic în continuare, dar îl vom sprijini de fiecare dată, mă gândesc la Elvis care nu va şti niciodată să asculte şi alte cântece decât pe cele ale lui Elvis Presley.

De câteva luni sunt ca Elvis, aud mereu acelaşi cântec: cel al mării. El acoperă totul, inclusiv şoaptele gândurilor mele. Este un cântec al lui Vincent Delerm pe care-l ascult repetat la infinit: *La vie devant soi.*

Mulţumiri

Mulțumesc lui Tess, Valentin şi Claude, sensul vieții mele, inspirația mea eternă.

Mulțumesc lui Yannick, fratele meu adorat.

Mulțumesc neprețuitei Maelle Guillaud.

Mulțumesc întregii echipe a Editurii Albin Michel.

Mulțumesc dragilor mei: Amelie, Arlette, Audrey, Elsa, Emma, Catherine, Charlotte, Gilles, Katia, Manon, Melusine, Michel, Michele, Sarah, Salome, Sylvie şi William pentru sprijinul vostru fundamental. Ce şansă să vă am alături!

Mulțumesc lui Norbert Jolivet pentru că există în viața mea adevărată, ale cărui nume şi prenume nu le-am schimbat pentru că nu schimbi nimic la acest om, gropar la cimitirul oraşului Gueugnon timp de treizeci de ani. Grație scrierii acestui roman, acest inventator de bucurie şi de bunăvoință a devenit prietenul meu. Sper să beau cu tine cafele şi cocktailuri o eternitate.

Mulțumesc lui Raphael Fatout, pentru că mi-a deschis uşa magazinului său simpatic şi plin de căldură umană Le Tourneurs du Val, pompe funebre la Trouville-sur-Mer. Raphael a avut încredere în mine ca să-mi vorbească precum nimeni altul despre meseria lui, despre moarte şi prezent.

Mulțumesc tatei pentru grădina lui şi pentru sfaturile pline de pasiune.

Mulțumesc lui Stephanie Baudin pentru sfaturile avizate.

Mulțumesc lui Cedric şi lui Carol pentru fotografie şi pentru prietenie.

Mulțumesc lui Julien Seul că mi-a dat voie să-i împrumut numele şi prenumele.

Mulțumesc maeştrilor Denis Fayolle, Robert Badinter şi

Eric Dupont-Moretti.

Mulțumesc tuturor prietenilor din Marsilia şi din Cassis, voi sunteți casa mea de vacanță.

Mulțumesc lui Eugenie şi lui Simon Lelouch care mi-au şoptit această poveste.

Mulțumesc lui Johnny Hallyday, Elvis Presley, Charles Trenet, Jacques Brel, Georges Brassens, Jacques Prevert, Barbara, Raphael Haroche, Vincent Delerm, Claude Nougaro, Jean-Jacques Goldman, Benjamin Biolay, Serge Reggiani, Pierre Barouh, Françoise Hardy, Alain Bashung, Chet Baker, Damien Saez, Daniel Guichard, Gilbert Becaud, Francis Cabrel, Michel Jonasz, Serge Lama, Helene Bohy şi Agnes Chaumie.

În sfârşit, VĂ MULȚUMESC tuturor celor care ați susținut literalmente *Les Oublies du dimanche.* Grație VOUĂ am scris acest al doilea roman.